הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · הגהות רבי עקיבא איגר

הגהות רבי עקיבא איגר על שלחן ערוך יורה דעה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות רבי עקיבא איגר על שלחן ערוך יורה דעה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-רבי-עקיבא-איגר-על-שלחן-ערוך-יורה-דעה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 8
סימן ב 16
סימן ג 27
סימן ד 27
סימן ו 30
סימן ט 32
סימן י 32
סימן יא 36
סימן יב 36
סימן יג 36
סימן יד 40
סימן טו 41
סימן טז 46
סימן יז 48
סימן יח 48
סימן יט 50
סימן כ 51
סימן כא 53
סימן כב 54
סימן כד 54
סימן כה 56
סימן כז 59
סימן כח 65
סימן ל 69
סימן לא 69
סימן לב 70
סימן לג 70
סימן לה 74
סימן לו 76
סימן לז 77
סימן לח 79
סימן לט 79
סימן מ 80
סימן מא 80
סימן מד 81
סימן מו 82
סימן מז 82
סימן מח 82
סימן מט 83
סימן נא 83
סימן נג 83
סימן נה 83
סימן נו 85
סימן נז 85
סימן נח 85
סימן סא 85
סימן סב 86
סימן סג 86
סימן סד 87
סימן סה 87
סימן סו 88
סימן סז 90
סימן סח 90
סימן סט 90
סימן ע 97
סימן עא 100
סימן עב 100
סימן עג 100
סימן עד 101
סימן עה 101
סימן עו 101
סימן עז 101

סימן עח 102
סימן פא 102
סימן פב 102
סימן פג 102
סימן פד 102
סימן פו 103
סימן פז 103
סימן פח 107
סימן פט 107
סימן צ 107
סימן צא 110
סימן צב 112
סימן צג 115
סימן צד 116
סימן צה 117
סימן צו 119
סימן צח 120
סימן צט 122
סימן קא 124
סימן קב 125
סימן קג 126
סימן קד 127
סימן קה 127
סימן קו 131
סימן קז 134
סימן קח 135
סימן קט 135
סימן קי 135
סימן קיא 137
סימן קיב 137
סימן קיג 137
סימן קיד 137
סימן קטו 137
סימן קטז 138
סימן קיז 138
סימן קיח 139
סימן קכ 139
סימן קכא 140
סימן קכב 141
סימן קכג 142
סימן קכד 144
סימן קכה 146
סימן קכו 147
סימן קכז 147
סימן קכח 147
סימן קלד 147
סימן קלה 148
סימן קמא 148
סימן קמב 148
סימן קנא 148
סימן קנד 149
סימן קנה 149
סימן קנז 149
סימן קנח 150
סימן קנט 150
סימן קס 150
סימן קסא 154
סימן קסב 155
סימן קסג 156
סימן קסה 156
סימן קסו 156
סימן קסז 157
סימן קסח 157
סימן קע 159

סימן קעא 160
סימן קעב 161
סימן קעג 162
סימן קעד 163
סימן קעו 164
סימן קעז 164
סימן קעט 165
סימן קפ 165
סימן קפא 165
סימן קפב 166
סימן קפג 166
סימן קפד 166
סימן קפה 167
סימן קפו 167
סימן קפז 167
סימן קפח 167
סימן קפט 167
סימן קצ 168
סימן קצב 172
סימן קצה 172
סימן קצו 172
סימן קצז 173
סימן קצח 173
סימן רא 174
סימן רג 175
סימן רד 175
סימן רה 176
סימן רו 176
סימן רז 177
סימן רח 178
סימן רי 178
סימן ריא 178
סימן ריב 179
סימן ריג 179
סימן רטו 180
סימן רטז 181
סימן ריז 182
סימן ריח 184
סימן ריט 184
סימן רכ 184
סימן רכא 185
סימן רכג 187
סימן רכד 187
סימן רכו 187
סימן רכז 187
סימן רכח 187
סימן רכט 192
סימן רלב 192
סימן רלג 195
סימן רלד 195
סימן רלה 197
סימן רלו 198
סימן רלז 198
סימן רלח 198
סימן רלט 200
סימן רמ 201
סימן רמא 202
סימן רמב 202
סימן רמג 203
סימן רמו 204
סימן רמט 204
סימן רנא 204
סימן רנב 205
סימן רנג 205

סימן רנח 205
סימן רנט 206
סימן רסב 206
סימן רסג 207
סימן רסד 207
סימן רסה 208
סימן רסו 209
סימן רסז 210
סימן רסח 211
סימן רסט 212
סימן רע 212
סימן רעא 212
סימן רעב 213
סימן רעג 213
סימן רעד 213
סימן רעה 214
סימן רעו 214
סימן רעט 216
סימן רפ 216
סימן רפא 217
סימן רפב 217
סימן רפג 218
סימן רפד 218
סימן רפה 218
סימן רפו 220
סימן רפח 220
סימן רפט 221
סימן רצב 221
סימן רצג 221
סימן רצד 222
סימן רצו 223
סימן רצז 223
סימן רצח 223
סימן רצט 224
סימן ש 224
סימן שב 224
סימן שג 224
סימן שה 224
סימן שו 226
סימן שז 226
סימן שח 226
סימן שיג 226
סימן שיד 226
סימן שטו 227
סימן שטז 227
סימן שיט 228
סימן שכ 228
סימן שכב 229
סימן שכג 229
סימן שכד 229
סימן שכה 230
סימן שכז 230
סימן שכח 230
סימן שכט 231
סימן של 231
סימן שלא 231
סימן שלג 232
סימן שלד 232
סימן שלו 233
סימן שלט 234
סימן שמ 235
סימן שמא 235
סימן שמב 236
סימן שמד 237

סימן שמה 237
סימן שמז 238
סימן שמח 238
סימן שמט 238
סימן שנג 238
סימן שנד 238
סימן שנז 238
סימן שנט 239
סימן שסא 239
סימן שסב 239
סימן שסג 239
סימן שסד 239
סימן שסח 240
סימן שסט 240
סימן שעא 241
סימן שעב 241
סימן שעג 241
סימן שעד 242
סימן שעה 242
סימן שעו 243
סימן שעח 244
סימן שפ 244
סימן שפא 245
סימן שפג 245
סימן שפד 245
סימן שפה 246
סימן שפז 246
סימן שפח 246
סימן שצ 246
סימן שצא 247
סימן שצב 247
סימן שצג 248
סימן שצה 248
סימן שצו 248
סימן שצז 249
סימן שצט 249
סימן ת 249
סימן תא 250
סימן תב 250

סימן א

(סי' א' ש"ך סק"ב) **היינו במשוחררים**. לפ"ז יקשה (דלמא) [דלימא] הש"ס דנקט דיעבד משום דעבדי' מיירי אף באינן משוחררי' ועיין:

(ט"ז סק"ב) **ולי נראה**. הב"י תמה רק דמה אירי' משוחררים אפי' אין משוחררים נמי:

(ש"ך סק"ד) **ולא אמרי' וכו'**. ק"ל דא"כ אחר שראינו שקלקל לא יהיה רשאי למסור לו לשחוט וזה לא מצינו וצ"ע:

(ש"ך סק"ה) **ז"ל הב"ח וכו'**. נ"ל דיצא להראב"ן כן בכדי ליישב קושית תוס' על רבינא מהברייתא דמצא תרנגולת ולזה כתב דרבינא מודה דבליתי' קמן ולא מצינו למרדף בתריה דמותר ואולם לפ"ז יקשה בהא דאמרי' כולה כרבינא ל"א להך לישנא וכו' מנ"ל להגמרא דאינהו ס"ל לקולא ברוב מצויי' אצל שחיטה מומחי' ומוחזקים. דלמא בהיפוך דס"ל דל"א דרוב מצויים מומחים ולא מוחזקים ואם כן הכל מה אתי לרבויי ולתוס' ניחא כיון דלת"ק דמיקל במצא גדייו ע"כ דס"ל לתרי דובא אלא דרבינא ס"ל כאידך תנא דאוסר וא"כ י"ל דהתנא דאוסר לא ס"ל לחד רוב אבל מה"ת לומר במומחים ומוחזקים לאסור אף דהוי רוב ופליג את"ק בתרתי מש"ה אמרי' דאינך ס"ל להקל וכת"ק אבל להראב"ן קשה דלמא דכולהו ס"ל דלכתחלה וכן דיעבד במצינן למרדף אבתריה צריך לידע שהוא מומחה ומוחזק וי"ל: **ונראה** עוד דבא לתרץ קושית תוס' הנ"ל ולזה מחלק דשם אינו לפנינו וא"א לברורי משא"כ הכא דמצינן למרדף אבתריה ואף דגם לרבינא בדיעבד ולא מצינן למרדף אבתריה מותר א"כ אמאי אין נותנים לו לשחוט על סמך הבדיקה שלאח"כ ואי דרבינא פליג בזה עם אינך אמוראי דס"ל לרבינא דאף היכי דאי משתלי אח"כ דשרי. מ"מ אין נותנים ע"ס. ואינך אמוראי ס"ל דנותנים ע"ס א"כ הו"ל להש"ס לומר כלהו כרבינא ל"א דס"ל דמותר ליתן ע"ס וצריך לדחוק דתליא בזה דלרבינא דלא אלים הרוב כ"כ ולא שרי' רק בדיעבד ממש בלא מצינן למרדף אבתריה מש"ה הדין נותן דאין נותנים לו לכתחלה ע"ס הבדיק' שלאח"כ אבל אינך אמוראי סברי רוב מצויים ואלים הרוב דל"צ למטרה למרדף אבתריה. מש"ה ראוי ליתן לכתחלה ע"ס הבדיקה שלאח"כ: **אמנם** לפ"ז קשה אהא דאמרי' כלהו כרבינא ל"א רוב מצויים דמנ"ל להש"ס דלמא ס"ל דל"א רוב מומחים ולא רוב מוחזקים ואסור לשחוט רק בידוע שהוא מומחה ומוחזק בשלמא בלא דברי הראב"ן י"ל דפליגי רק על חד ואמרי דס"ל דל"א רוב מומחים או דל"א רוב מוחזקים אבל לומד דפליגי בתרתי לענין רובא דמומחים ורובא דמוחזקים מה"ת ומש"ה לא הומ"ל דס"ל להאמוראי דבעי' מומחה ומוחזק גם י"ל כיון דבאמת דהי' לה בסוגיא דהתם דפליגי רק במצאן באשפה א"כ כלהו ס"ל דמצאן שחוטים מותרים דאמרי' רוב

מומחי' ומוחזקים מש"ה מוקמי' טעמא דאמוראי בהכי דסלקא לפי ההלכה אבל במצינן למרדף י"ל דלא סמכי' לא על רוב מומחים ולא על רובא דמוחזקים. וא"כ מנ"ל להש"ס דאינך אמוראי פליגי לקולא עם רבינא דלמא בהיפוך דפליגי לחומרא דלא ישחוט אא"כ בידוע שהוא מומחה ומוחזק וצ"ע:

בהג"ה **וי"א דאין לסמוך**. קשה לי הא כיון דס"ד להעטור דלא בעי' שנדע בבירור דאינו מתעלף דמלישנא דלעלפוי' לא חיישי' משמע דליכא חשש כלל א"כ ממילא לל"ב דס"ל לרבינא מוחזקים אע"פ שאין מומחין בודאי הדין כן לדידן דכל בסתם שוחט לכתחילה דהרי אפי' רבינא (דמיקל) (דמחמיר) ס"ל דלענין מומחין סומכין לכתחילה על הרוב. אלא דס"ל דבעינן מוחזקים ובזה הא קיי"ל כאינך אמוראי דלעלפוי' לא חיישינן כלל. [אמה"ל עי' בדברי רבינו לקמן סעי' ג']:

שם **אא"כ נטל קבלה**. אם יש לסמוך על קבלת אב לבנו. עי' בת' פ"מ ח"ב ובת' שבו"י (ח"א סמ"ד) ובת' חו"י (ס' קכ"ד):

שם **כך ה"ה כו'**. יש לעי' מנ"ל זה הא אמרי' היכי דאפשר לברר מבררי' אבל לענין בדיקת הריאה דליכא חזקת איסור י"ל דא"צ לברר עי' במג"א (סי' תל"ז סק"ב) וגם הא הוי ב' רובי רוב בהמות כשרות ורוב בודקים מומחים דא"צ לברר ולדברי המג"א לכאורה קשה דנצטרך לבדוק הושט לכתחלה דבאתחזק איסורא היכא דאיכא לברר מבררי' והרי ברוב מצויים אצל שחיטה מומחים דכ' הרא"ש דהמיעוט הוי מיעוטא דלא שכיח ואפ"ה באיתי' קמן צריך לבדוק א"כ גם הושט נבדוק. וצ"ל דלא הצריכו חז"ל אלא באם הספק אם עשה מעשה שחיטה כראוי. דהיינו דחיישי' שמא אינו מומחה ושהה או דרס אבל היכא דודאי עשה מעשה השחיטה בראוי אלא דהחשש ממקום אחר שמא הי' נקב בושט דעי"ז הוי פסולו בשחיטה. כיון דבהמה בחזקת שלימות ובחזקת שבאם ישחטו אותה בכל דיני שחיטה תהיה מותרת בזה א"צ לברר ולמ"ש צ"ל בכוונת הש"כ (סימן כ"ה סק"ב) דבלא בדקו על שמוטה דכשר דבהמה בחייה לאו בחזקת שנעקרו הסי' קיימא ולא דמי לאם לא ראה שנשחטו רובם דהתם בהמה בחייה בחזקת שאינה זבוחה קיימא ע"ש והיינו אף דבשמוטה לא מהני השחיטה והוי ג"כ אינו זבוח מ"מ זהו רק אם שמוטה לפנינו והספק אם נשמט קודם שחיטה או אח"כ אבל כל שאין רואין ריעותא לא מיקרי איתחזק איסורא כיון דלכך היה בחזקתה שאינה שמוטה ושאם ישחטו בדיני שחיטות תהי' מותרת. ושאני בלא ראה אם סימנים שחוטים ברובם. דהתם הוי הספק שמא לא עשה מעשה השחיטה אלא דמ"מ בשמוטה צריכים לבדוק לכתחלה כיון דהוא שכיח הוי כמו בדיקת הריאה אבל על נקובת הושט ל"צ לברורי:

ואם בדקו וכו'. משמע דגם בבודק שבדקו אותו וא"י הלכות בדיקת אוסרין למפרע. ולענ"ד צע"ג דלו יהא דמחשבי' הבדיקות שלו לאין מ"מ לא גרע מנאבדה הריאה דכשר: (ט"ז סק"ו) **תחלה נעתיק וכו'**. ע' ת' מהרא"ש ח"ג סי' י"א. ובת' משאת משה היו"ד סימן ג':

בא"ד **דהא בגיטין וכו'**. אין זה ראיה כ"כ די"ל דכמו דלר"ח הכא עדיף ממקוה דהוי ס"ס ה"נ י"ל אף לדידן דאסרי' בלא שיבא בה עצמות מ"מ לא דמי לגמרי למקוה דאלו התם דנין לודאי דאף ברה"ר טמא וכדאיתא להדיא ברישׁ נדה אבל הכא כיון דאיכא ס"ס אלא דלא מהני ס"ס באתחזק איסורא מ"מ ודאי לא הוי וע' ש"ך (סימן ק"י בדיני ס"ס אות כ"ח) דבג' ספיקות מהני במקום חזקה דהספק הראשון הוי כודאי ושוב מהני ס"ס א"כ בס"ס הוי כמו ספק א' בגופו של איסור ואסור רק מספק ולא הוי ודאי. ואפשר לומר עוד דאסור דק מדרבנן דס"ס הוי כמו רוב ומדאורייתא מהני גם במקום חזקה אלא דמדרבנן אסור דהוי כמו סמוך מיעוטא לחזקה א"כ י"ל דמש"ה במקוה הטהרות אסורים כיון דאנו דנין לודאי טמא ואף לר"ש דס"ל גבי מקוה דהוי רק ספק הא לדידיה ממילא דק ברה"י טמא מש"ה לא מהני חזקה דטהרות כמו בכל ספק טומאה ברה"י דלא מהני חזקה אבל הכא דהוי רק ספק י"ל דהכלים מותרים משום חזקת היתר אולם מסברא נראה דלא שייך בכלי חזקת היתר דחרסי הכלי עדיין מותרים ואנו דנין על הבליעה משחיטה זו שבא לתוכם ועל הבליעה לא היה מעולם חזקת היתר ואך הכלים אם הם אין ב"י ובפרט אם לא נודע הריעותא עד אחר שנעשו הכלים אב"י יש לצדד להקל ודו"ק:

(ש"ך סק"ח) **מיהו בלא"ה לק"מ וכו'**. לפ"ז לא היינו צריכים לכל הטורח בישוב קושי' הד"מ ומה מקום לדמותו לגבינות הא בגבינות ס"ל לתוס' דאסור כיון דליכא חזקה מבוררת ולגבי הרוב הא היא טריפה לפנינו והמכשירים דקיי"ל כוותייהו ס"ל דמכח הרוב הוי כידוע לנו בבירור שנולדה כשירה והוי חזקה אם כן רק מדין חזקה מתירים אותה וממילא הכא דהוי חזקת איסור דבהמה הוי כמו מקוה ולומר דחזקה דאתיא מכח רובא עדיף מחזקה מבוררת ממש מה"ת לנו לחוש ולעשות מזה קושיא מגבינות ועי' תוספות כתובות (דף ע"ה) ד"ה אבל היכי וכו'. ורק בנטל קבלה הוי חזקה ורוב בזה הוא דעדיף ממקוה אף דעל הרוב א"א לדון כיון דאתרע בפנינו מכל מקום כיון דמסייע לחזקה עדיף ממקוה:

בא"ד **א"נ הכא הוי ס"ס**. היינו אף דהט"ז סתר כן דהא קיי"ל כר"ח דלא שיבר בה עצמות אסור אף דהוי ספק ספיקא מכל מקום יש לומר דהטעם דאנן ס"ל דלא מקרי ס"ס דמסתמא דרך הסכין להוליך בכולו. וכ"כ להדיא בנקה"כ אמנם לענ"ד נסתר זה דהרי

להך תירוצא דתוס' דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי היינו דהוי ס"ס אם כן אין חילוק בין הריעותא בסכין או בבהמה אלא דעיקר החילוק מכח ס"ס אם כן אם איתא דאנן ס"ל דלא הוי ס"ס לדידן דקיי"ל כר"ח בשיבר בה עצמות ישאר קושי' הש"ס מטבל ועלה דהא שם דנתעסק באותו מין הוי כמו שיבר בה עצמות משום דהוי ס"ס באתחזק איסורא והוי כמו פלגא ופלגא כעין סמוך מיעוטא לחזקה. מש"ה נוכל להקל בשיבר בה עצמות דחזקת איסור נסתלק מכח הס"ס ותולין במצוי בעצם אבל בטבל ועלה דליכא ס"ס קיימא החזקת איסור בתקפו ואולי י"ל דנהי דלהך תירוצא דתוס' בפי' הסוגיא דמשני סכין אתרעי מוכח דגם אנן משוינן ליה לס"ס מ"מ בזה לא נקטי' כהך תירוצא אלא דכוונת הסוגיא בפשוטו דיש חילוק בין שהריעותא בדבר שיש בו דחזקה. או שהריעותא בדבר אחר. וכמו שנראה בבירור דהא להך תירוצא דליכא חילוק אלא מכח ס"ס ממילא גם בשיבר בה עצמות ההיתר רק מכח ס"ס אם כן היכא דהסכין קטן רק כמלא צואר דליכא ס"ס יהיה אסור ולא מצינו לדינא חילוק זה אע"כ דלא קיי"ל כהך תירוצא דהתוס'. אלא דמ"מ על קושייתם דאף בסכין אתרע ליתסר כמו מקוה שנמדד. ע"ז מחלקים דהכא דהוי ס"ס ואנן ס"ל באמת דלא הוי ס"ס ואסרי' באמת בלא שיבר בה עצמות דדמי למקוה שנמדד אבל בשיבר בה עצמות ס"ל להקל בלא ס"ס דל"ד למקוה שנמדד כיון דשיבר בה עצמות ולטבל ועלה ג"כ לא דמי כיון דבהמה לא אתרע ועדיין קשה דאם נימא דלר"ח הוי ס"ס מעליא וגם נימא דשינוי' דסכין אתרע אינו מטעם ס"ס אלא דמחלק בין הריעותא במקום החזקה או לא היא גופא תיקשי אמאי לא משני הש"ס בפשוטו לחלק מדין טבל ועלה דהכא הוי ס"ס זולת שנאמר דבאמת גם לר"ח לא הוי ס"ס מעליא והחילוק בין סכין למקוה שנמדד באמת כתירוצא קמאי דתוס' כיון דל"ש בו חסר ואתאי או משום דעצם ודאי פוגם ואנן קיי"ל כר"ה בלא שיבר בה עצמות ומ"מ רק בליכא ס"ס אבל במקום ס"ס מקילים:

בסה"ד. תמוה לי שכתב כן בפשיטות הא הרשב"א בתשו' סימן תרי"ט אוסר בחשוד על מה ששחט למיפרע עיין שם:

(סעיף ג) **ואפי' אמר ברי לי**. הרשב"א הוכיח כן מדלא מוקי האמוראים מתני' בהכי הכל שוחטים סתם בנ"א אבל בידוע שאינו מומחה לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שחיטתו כשירה אע"כ דלא מהני ברי לי עי"ש אף דהרשב"א ס"ל כהגאוני' והא דניידי מרבינא היינו משום דלכתחלה מותר ליתן ע"ס בדיקה שלאח"כ וזה אין במשמע בלישנא דהכל שוחטים וכמ"ש הרא"ש וא"כ לא הו"מ לאוקמי הכל שוחטים סתם בנ"א דהא אין מותר אלא ע"ס מכ"מ נלענ"ד הא ודאי דלל"ב דלרבינא דמוקי הכל שוחטין מוחזקים

אע"פ שאין מומחים הרי דלענין מומחה נותנים לו בלא ע"ס אי דאמרי' דכלהו מומחים אי דהוי מיעוטא דמיעוטא יהי' מאיזה טעם שיהיה כיון דלרבינא מותר לכתחלה לגמרי ממילא גם לאינך אמוראי דמקילי יותר הכי הוא ומה דאנן פסקי' דנותנים דוקא ע"ס היינו דלל"ק דרבינא כיון דרבינא סבר דבעי' שידוע שהוא מומחה י"ל דאף אינך אמוראי דמקילי ס"ל דבעי' עכ"פ ע"ס דלישווי' פלוגתא רחוקה לא משוינן וא"כ שפיר הוכיח הרשב"א דלל"ב דנותנים לסתם בנ"א בלא ע"ס הו"מ לאוקמי מתני' בהכי הכל שוחטים סתם בנ"א אבל בידוע שאינו מומחה לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי שחיטתו כשירה והנה ביסוד האמיתי הנ"ל דלל"ב נותנים בלא ע"ס ולל"ק בעי' ע"ס קשה לי דא"כ הו"ל לפסוק להקל כפי הכלל דבשל סופרים הלך אחר המיקל ולשיטת הרא"ש דגם לענין מוחזקים בעי' ע"ס והיינו ג"כ כפי הנ"ל דלל"ב כיון דלרבינא בעי' מוחזקים ממש ראוי לומר דאינך אמוראי מקילי רק ליתן ע"ס א"כ ל"ש לומר דהלך אחר המיקל דלכל לישנא הוי קולא בחד צד וחומרא בחד צד דלל"ק קולא לענין מוחזקים דל"צ ע"ס וחומרא לענין מומחי' ולל"ב בהיפוך וכיוצא בזה כתבו תוס' ביצה (י"ד ע"א) ד"ה איכא בינייהו אבל לשיטת הרשב"א מדאמרי' לעלפויי לא חיישי' משמע דליכא חשש כלל א"כ דלל"ב נותנים לכתחלה בסתם בנ"א שא"י אם הוא מומחה ומוחזק וללל"ק לענין מומחים בעי' ע"ס קשה כנ"ל דלדינא יש לנו לפסוק כהמיקל כלישנא ב' וצ"ע:

(ש"ך סקי"ג) **ולפ"ז** ה"ה אפי' שותק. לענ"ד אין לסמוך ע"ז לדינא דהרי לרבינא דס"ל אפי' בסתם בנ"א בעינן שיאמר ברי לי ול"מ שותק ח"ג לדידן ביודעים בו שאינו מוחזק דלענין זה לא מצינו דפליגי אלא דהב"י כ"כ לפי פירושו בשיטת הרמב"ם דמה דאמרי' לעלפויי לא חיישי' היינו דבזה פליגי על רבינא וס"ל דל"ח לכך משום דאם איתא דהתעלף ושהה לא היה שותק מזה למד הב"י דה"ה ביודעים בו שאינו מוחזק אבל להרא"ש דס"ל דמוחזק ומומחה שוים דלכתחילה נותנים רק ע"ס ובדיעבד באיתא קמן צריכים לברורי אם כן לא מצינו דפליני על רבינא בזה דשתיקתו בלית' קמן יוחשב לאמירת ברי לי ואף דפסקי' בסעיף א' דלא כהרא"ש דא"צ לשאלו אם נתעלף יש לומר כיון דהוי רק מלתא דחומרא סמכי' על שיטת הרמב"ם בזה אבל לענין דאורייתא דהיינו ביודעים בו שאינו מוחזק יש לומר דאין סומכים על שתיקתו כיון דלהרא"ש אין הדין כן וכנ"ל וביותר די"ל במה דפסקי' דא"צ לשאלו היינו מכח שיטת הרשב"א דלישנא דלעלפויי ל"ח היינו דליכא חשש כלל וא"צ לברורי אבל בידוע שאינו מוחזק יש לומר דלא מהני השתיקה כמו דס"ל לרבינא וביותר דגם דברי הב"י אינם מוכרחים דהא באמת יש לתמוה דמנ"ל להש"ס לעשות פלוגתא חדשה דאינך אמוראי ס"ל דל"ח לעלפויי דאלו שהה לא היה

שותק הא יש לומד בפשוטו דלא ס"ל לרבינא משום דרוב מצויים אצל שחיטה מוחזקים כאשר האמת כן הוא דהא מתירים במצא גדייו שחוטים אע"כ צ"ל דהא בהא תליא במה דס"ל לרבינא דאין סומכים על שתיקתו היינו כיון דהוא מעיקר הדין דחיישינן לעלפויי דל"א רוב מצויים א"ש מוחזקים אבל לאינך אמוראי כיון דמעיקר הדין ל"ח לעלפויי דרוב מצויים א"ש מוחזקים אלא דהיה הדין נותן כיון דאיכא לברורי מבררי' ולשאלו בזה הסברא נותן לדון ולסמוך דאלו שהה לא היה שותק ואם כן לא הוי פלוגתא חדשה וכיון שכן ממילא בידוע שאינו מוחזק דהחשש דעלפויי מדינא לא סמכי' על שתיקתו והוא ברור לענ"ד אולם יש לדון להקל דהטעם דלרבינא לא סמכי' דאלו שהה לא היה שותק היינו כמ"ש הב"י דחיישי' לעלפויי והוא סובר דלא שהה שיעור שהייה וה"ג לדידן ביודעים שאינו מוחזק וזהו הכל לדינא דהש"ס אבל לדידן דאמרי' כל שהייה אפי' כל שהוא אין לו לטעות בשום דבר קיימא הסברא דאלו התעלף לא היה שותק וצ"ע. ובעיקר הדין ביודעים בו שאינו מוחזק מהני ברי לי קשה לי דלפ"ז אמאי לא אוקי האמוראי מתני' בכך הכל שוחטים בסתם בנ"א אבל יודעים בו שאינו מוחזק לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שחיטתו כשירה וכדרך שהקשה הרשב"א לענין מומחים והוכיח מזה דלא מהני ברי לי ואם כן לענין מוחזקים דמהני ברי לי יקשה כנ"ל וצ"ע:

(ש"ך ס"ק ס"ו) **משמע בש"ס כו'**. לענ"ד אינו מוכרח דהנה בתוס' שם ד"ה בליתא קמן וכו' ותימא דמשמע וכו' ולענ"ד יש ליישב תמיהתם דהנה בלא"ה צריך להבין ביסוד דבריהם דדייקי מסוגיין דבבדקו ולא גמיר לא מהני אחרים רואים אותו דמ"ש מחש"ו דמהני אחרים רואים אותו וצ"ל דבחש"ו דידוע להאחרים דרוב מעשיהם מקולקלים משגיחים היטב ודייקי שפיר אבל באינש דעלמא אף לרבינא דלא ס"ל רוב מצוי'. מ"מ עכ"פ מצויים מסתם דשוחט הוא מומחה וסומכים האחרים ע"ז ולא דייקי שפיר להשגיח בדקדוק כראוי וסברא זו מוכרחים ג"כ לומר בתוס' בריש חולין ד"ה שמא יקלקלו וכו' וליכא למימר דדיעבד נקט משום אין מומחים אבל חש"ו אפי' לכתחילה שוחטים באחרים רואים אותו הרי מפורש די"ל דחש"ו קיל טפי מאין מומחים והיינו כנ"ל (והב"י כתב על דברי הטור אלו דמהני אחרים רואים אותו פשוט כדמוכח מדברי תוס' הנ"ל דיש לומר דחש"ו קילי בזה אבל באמת א"צ לראיה דהדי מבואר בדף י"ב במה דאמרי' אי דידע דלא גמיר פשיטא הרי מפורש דמהני אחרים רואים אותו) לפ"ז יש לומר דלא קשה קושית תוספות די"ל דדווקא בידוע דלא גמיר בזה האחרים הרואים אותו ידעו להשגיח היטב כיון דלא גמיר וכן בסתם בנ"א אף דיש חשש דלא השגיחו היטב וכנ"ל מ"מ יש סניף דאולי הוא באמת מומחה אבל בסתם בנ"א ושחט ואח"כ

בדקו אותו ולא ידע יש לומר דלא מהני אחרים רואים אותו כיון דאז לא ידעו דלא גמיר לא דקדקו אחריו היטב (ונולד לנו מזה דין חדש דבבדקו אותו אח"כ ולא ידע דלא מהני אחרים רואים אותו ובפרט לדידן דקיי"ל רוב מצויים והיה בחזקת מומחה לא הוצרכו האחרים להשגיח כ"כ בדיוק) ולפ"ז אזדא ראיית הש"ך די"ל דמה דמבואר באוקימתא דרבינא דלכתחילה לא מהני אחרים רואים אותו היינו הכל בסתם בנ"א דחיישי' דלא ישגיחו כ"כ אבל ביודעים בו דלא גמיר יש לומר דאפי' לכתחילה נותנים באחרים רואים אותו. ודו"ק:

(סעיף ד') **אם אבדו גדייו וכו' או שנגנבו**. נלע"ד דיש הפרש ביניהם לדינא דבאבדו גדייו ומצאן במקום שרוב ישראל מצויים מהני סימן אמצעי כיון דמה"ת ממילא מותר משום דהוי רוב ישראל ומישראל נפל אלא דאסור מדרבנן משום בשר שנתעלם מן העין אם כן מהני ההכרה שהוא שלו ע"י סימן אמצעי (אף דיסוד האיסור דאורייתא מ"מ יש לומר דמהני וכתבתי בזה במקום אחד במים שאין להם סוף אם מהני סימן אמצעי) אבל בנגנבו גדייו ומצאן במקום שרוב גנבי ישראל ורוב העיר עובדי כוכבים בזה בעי' סימן מובהק דהחשש דאורייתא שמא אין זה שלו ושוב החשש שנפל מעובד כוכבים:

(ש"ך ס"ק י"ז) **ואם שוים בעיר אסור**. עמ"ש לקמן סקכ"ב בהג"ה וע' בתב"ש (סי' ס"ג סק"ד):

(סעיף ה') **אם עושה אותם**. ע' ב"ש סי' קכ"א סק"ט:

שם **ואם שחטו שחיטתן כשירה**. בקטן פחות מבן שש שנים י"ל דהוי כקוף בעלמא דשחיטתו פסולה לקמן סוף סי' ב' וע' א"ה סי' קנ"ט סי"א בהג"ה וצ"ע דלא חיללו בזה בכאן:

(ט"ז סקט"ו) **אבל כאן שנודע שנשחט**. ומ"מ בעי דבדקו לו הסכין בתחילה או סוף דזהו לא הוי גילוי מלתא והוי עדות ממש:

(ט"ז סקי"ז) **ובזה בודאי כל ישראל שייך באותה ברכה**. אם באנו לדמותו לברכת אירוסין א"כ גם במדבר ואינו שומע ישחוט לכתחילה דהברכה אינה מוטלת דוקא עליו וכמו בברכת אירוסין והחתן אינו שומע דמ"מ הרב מברך ואולי דהתם כיון דא"א בענין אחר אבל הכא מחמירים ליתן לאחר לשחוט:

בא"ד **שהרי מצות ההפרשה**. לא מצאתי זה דבפשוטו הוא רק כשרוצה לאכלו אסור עד שהפריש תרומה ובמג"א רסי' ח' כ"כ לענין חלה עיי"ש וה"נ בתרומה:

(סעיף ט') **ואם שחט שחיטתו כשירה**. הנה בדבר זה לא מצינו שום חולק ולכאורה לשיטת ריו"ו דחושש דהלכה כר' יודא דסומא פטור ממצות ע' מג"א (סי' תקפ"ט סק"א)

ממילא ראוי לומר דשחיטת סומא הוי נבלה כיון דאינו מצווה על הזביחה ומתמעט מקרא דוזבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה אכול מזבחי כמו דשחיטת ע"א דפסול מה"ט. וצ"ל דהא דס"ל לר"י דסומא פטור ממצות היינו רק ממצות עשיות אבל על הלאוין מצווה ואסור לאכול בלא שחיטה ומקרי בר זביחה ונ"ל ראיה לזה מסוני' דיבמות (ע"ח ע"א) אר"י אי לאו דא"ר יודא הכתוב תלאן בלידה וכו' דאי לא כתיב קרא והא לר"י לשיטתי' דסומא פטור ממצות משכחת בהיתר דמצרי שני סומא נשא מצרית שנייה סומא דמותרי' זה בזה. אע"כ דעל לאוי מצווים. ואף דאיסור דמצרי הוי רק לאו הבא מכלל עשה מ"מ י"ל דכל לעבור בקום ועשה גם הסומא מוזהר: **ובזה** אמרתי ליישב פסקו דהרמב"ם (פ"א מהלכות חגיגה) דנשים חייבות בשמחה והקשו דאמאי לא פסק כאביי דאשה בעלה משמחה. ואמרתי דהנה בסוגי' דקדושין (דף ל"ה ע"א) משום דהוי מצה ושמחה והקהל ג' כתובים הבאים כאחד. ויעוין בתוס' שם ד"ה משום ובאמת תירוצם קשה דאמאי לא נקט הש"ס קידוש היום דמספיק לכ"ע. לזה היה נראה דתירוץ התוס' אינו מספיק דא"א לומר דמשום קידוש היום הוי ג' כתובים. דלפמ"ש דלר"י דסומא פטור ממצות מ"מ מוזהר על הלאוין א"כ ממילא ההיקשא דדרשינן כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה. וכן בהא דדרשינן בקידוש היום כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה גם סומא מיחייב במצה ובעשה דקידוש היום דהא הוא איתא בשמירה ואיתא בב"ת חמץ. והא דאמר ר' יודא סומא פטור מכל המצות אין למדין מן הכלל אף במקום שנאמר חוץ ובב' מצות אלו מחוייב וא"כ ממילא מצה ושמחה צריכים לכתוב משום סומא. אלא דממילא ידעינן מההיקש דגם נשים חייבות ואייתר רק שמחה ושוב הוי כמו ב' כתובים דס"ל לר"י דמלמדין וא"כ כיון דקיימינן אליבא דר"י ליכא ג' כתובים ומש"ה הוצרך הש"ס למנקט שמחה בכלל ונסתלק תירוץ התוס'. ולעיקר קושית התוס' י"ל דלק"מ וע' בשבת (ס"ב ע"א) איתיביה אביי המוצא תפילין וכו' הרי דאביי ס' דטעמא דא' האיש וא' האשה משום דכיון דהוי מלבוש לאיש הוי ג"כ מלבוש לאשה. וא"כ ממילא מצי ר"י למסבר דתפילין הוי מ"ע שהז"ג וסוגי' דעירובין דמוכח מההיא דמוצא תפילין דר"י סובר דהוי מ"ע שלא הז"ג היינו לעולא דקאמר וחלופיהן באיש דמאיש לאשה לא הוי מלבוש וכמ"ש תוס' וא"כ ממילא קושית תוס' הנ"ל מעיקרא ליתא דלאביי לשיטתיה ליכא כלל לפירכת הש"ס בקדושין דהא לדידי' סבר ר"י דהוי מ"ע שהז"ג. ולפ"ז מיושב פסקא דהרמב"ם הנ"ל דלמה דקיי"ל כעולא דחלופיהן באיש ומוכח דר"י סבר דתפילין הוי מ"ע שלא הז"ג ומוכרחים לבא לשינוי דהש"ס דמצה ושמחה והקהל הוי ג' כתובים

א"כ מוכח דאשה חייבת בשמחה. ואבייי דאמר אשה בעלה משמחה היינו לשיטתי' דלדידי' מעיקרא ליתא לפירכת הש"ס וכנ"ל. אבל לדינא מוכח דלא כאבייי:

(שם סעיף י"ב) **דהא שוי וכו'**. ע' במ"ל (פ"מ ה' מ"ו מהל' אישות) דאם חזר אח"כ ואמר שקר דברתי הואיל והעד מסייעו מותר וע"ש (בפ' ג' מהלכות יבום) שנראה שחזר בו וע' בבכור שור בחי' ליבמות פ"ו שכ' היכי דשוי' אנפשה חד"א דאסור אף בינו לב"ע לא יאכל אף שיודע בעצמו שהוא מותר וע"ש:

(ש"ך סקל"ט) **בענין שיכול לתקן דבריו**. לענ"ד גם באמר תחילה לא שחטתי כלל אם אומר עתה ששהה ודרס מה בכך דבתחילה רצה להכחיש הכל [שלא יהיה אתרע ששחט שלא כהוגן ובפרט השוחט בשכר דיצטרך לשלם] ועתה רואה שעדים מעידים ששוחט אומר האמת ששהה ודרס. וע' בלשון הרשב"א שבב"י דאפשר לכוון כן בדבריו לדינא:

(ש"ך ס"ק מ"א) **דהא אפי' יהיה כדברי העד**. ע' במ"ל (פ"ב הכ"ו מהל' שהיטה):

(ט"ז סקכ"ג) **בהאשה רבה**. כדברי הריטב"א בתוס' כריתות (דף י"ג ע"ב) מבואר דלא ס"ל כהריטב"א ועי' במהרי"ק שכתב עוד טעם דמיד ששחט הוא בחזקת שחוט כדינו וכמו דמתירים במומר מה"ט ואין ע"א נאמן לאסור:

(בא"ד בסוף) **שכן פסק בבן לב**. ח"א סימן נ"ה ועי' בתשו' לחם רב סי' דכ"ט:

סימן ב

(סימן ב' ש"ך סק"ב) **דאפי' ישראל מומר לכה"ת חוץ מעבודת כוכבים ושבת שחיטתו אסורה מה"ת**. לענ"ד אם יהיה זה הכרח מסוגיין יקשה מזה לשיטת הרשב"א דמומר אוכל נבילות להכעיס שחיטתו כשירה וכן להר"ן באינו חושש לזבוח וע"כ דמקרי בר זביחה כיון שמצווה על כך א"כ מומר לכל התורה או מומר לעבודת כוכבים אמאי אסור מה"ת מה בכך דהוי כעובד כוכבים עובד כוכבים עצמו אם היה בר זביחה היה שחיטתו כשירה והא מומר מקרי בר זביחה כיון דמצווה בכך. ומה הפרש בין מומר לכה"ת ובין מומר לאכול נבילות להכעיס אלא ודאי דהוא רק דרבנן והש"ס דמותיב לרב ענן מברייתא היינו כיון דאין מקבלים מן התורה קרבן ממומר לכה"ת וכן במומר לעבודת כוכבים א"כ מוכח דמה"ת מומר לע"א כמומר לכה"ת וכיון דרב ענן אמר רק מומר לע"א דמותר לאכול דמשמע אבל במומר לכה"ת אסור עכ"פ מדרבנן ממילא גם מומר לע"א ליתסר כיון דהוי כמומר לכה"ת לענין קרבן בדאורייתא ה"נ בשחיטה לענין דרבנן:

(סעיף ב) **ומותר לאכול משחיטתו**. ע' ברשב"א ור"ן שכתבו דמה דלא חיישינן שמא לא נשחטו רוב סימנים היינו דרוב הרוצים לשחוט שחיטה כשירה שוחטים רוב הסימנים

ומיד אחר השחיטה בודקים ואם רואה שלא נשחטו רובם חוזר וגומר שחיטתו מיד דזהו לא מקרי טירחה עיי"ש ויש לדון לדידן דאוסרי' שהייה כ"ש א"כ ניחוש שמא לא נשחט תחלה הרוב והוצרך לבדוק בסימנים ומצא באמת שלא נשחט הרוב וממילא אף שאח"כ גמר לשחוט הרוב מ"מ הוי שהייה משהו וצ"ל דוקא אם ידעי' דשהה משהו אוסרים דחיישי' לומר דא"א בקיאים בשיעור שהייה אבל כיון דבאמת עפ"י רוב נשחטו מיד רוב הסימנים אלא דבלא בדקו הסימנים אסור היינו מדרבנן כמ"ש תוס' (ד' ט' ע"א) מש"ה לא חיישי' כ"כ ולחוש לשהייה כ"ש. ואולם עדיין קשה במוצא בשר במקום שרוב העיר ישראלים ליתסר דניחוש שמא השוחט בדק הסימנים ולא נשחטו רובן וכיון דאסרי' שהייה במשהו וידע השוחט דאין לו תקנה בגמר שחיטתו ומשך ידו ולא חזר ושחט לגמור הרוב כיון דאין בו תועלת בזה וא"כ הוי ספק שמא לא נשחטו רוב סימנים דאסור מראורייתא בשלמא במומר י"ל דאם רואה שלא נשחטו הרוב חוזר וגומר שחיטתו מיד כיון [דאף] דרוצה לאכול באיסור כל מה שיכול לעשות בהיתר עושה וגומר שחיטתו שלא לאכול איסור דאורייתא ושיהיה עכ"פ מותר לדינא וליכא ספק אצלנו דק שמא היה שהייה כ"ש מש"ה לא חיישי' לכך וכנ"ל אבל במוצא בשר שפיר החשש גדול דהשוחט עי"ז דשהייה כ"ש אסור ואינו רוצה לאכלו אינו גומר השחיטה ואפשר לומר דלדידן באמת אינו מותר אלא במוצא שחוטה ובודק ורואה שהסימנים שחוטים רובם א"כ יצא לנו לדינא דאף היכא דליכא חשש בשר שנתעלם מן העין כגון במוצא גדייו ויש לו בהם טב"ע וכן כיוצא בזה מ"מ בעי' שמוצא שחוטים ורואה שנשחטו רוב סימנים: **נשאלתי** על השמטת הרי"ף מימרא דרבא דמומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו כיון דלא מצינו חולק ע"ז אלא במה דאמרי' אביי לא אמר כרב אשי לא ס"ל ההיא דרבא וממילא קיימא הכלל דאביי ורבא הלכה כרבא וביותר דהא כפי מה דמסקי' תיובתא דרב ענן ממילא נשאר הסייעתא לרבא מברייתא אפי' ישראל מומר דלית לן אוקימתא אחריתא רק לרבות מומר לאותו דבר וראיה זו כתבו כל הראשונים וא"כ תגדל התמיה על הרי"ף שלא הביא האי דרבא. והשבתי עפ"י דברי הרשב"א והר"ן הנ"ל דאף דאם לא בדק הסימנים אסור מ"מ אמרי' מסתמא גם המומר בודק הסימנים ואם מוצא דלא נשחטו רובם חוזר וגומר השחיטה מיד ויעויין בסוגיא דחולין (ד' ט' ע"א) לא בדק מאי ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א ב"ר ינאי טריפה ואסורה באכילה במתני' תנא נבילה ומטמאה במשא וכו' ובתוס' שם משום דרוב פעמים שוחט שפיר ושרי מדאורייתא מש"ה לא החמירו לעשות נבילה עכ"ל וכ"כ הרשב"א בחי' שם וז"ל דרוב פעמים רובן של סימנים נשחטו אבל באיסור דרובא דתלי' במעשה ומיעוטא לא תלי' במעשה בכי

הא לא אזלי' בתר רובא כדאיתא בבכורות מש"ה אוקמי רבנן בחזקת איסור ראשון אבל בחזקת טומאה דלא הוי מעיקרא לא מוקמי לה עכ"ל הרי דתוס' והרשב"א ס"ל דמדאורייתא אף בלא בדיקה שריא א"כ י"ל הא דסומכים על סברא הנ"ל דמומר בודק תיכף וגומר השחיטה קודם שיעור שהייה באמת אלו הי' בדיקת סימנים מדאורייתא לא היינו סומכים ע"ז דאפשד דיש ביה קצת טורח לבדוק הסי' ולגמור השחיטה מיד אלא כיון דמדאורייתא ממילא שריא דרוב פעמים נשחטו רובן לגבי דרבנן סומכין ע"ז: **והנה** אף דתוס' והרשב"א סוברים דהוי רק דרבנן מ"מ מצינו להרמב"ם דכתב דהוי ספק נבילה דאורייתא וי"ל דהטעם דבאמת הוי רוב אלא דהוי רוב דתלי' במעשה דל"א אף דמלישנא דהרשב"א משמע דהך גופא דרובא דתלי במעשה דל"א הוי רק מדרבנן מ"מ הרמב"ם לא יסבור כן ומה דהוכיחו תוס' והרשב"א מהא דס"ל לר"א דאינו מטמא במשא י"ל דס"ל להרמב"ם דבאמת בזה פליגי ר"א והברייתא אם הוי דאורייתא או דרבנן לפ"ז י"ל דס"ל להרי"ף דליכא סייעתא לרבא מהברייתא דקתני ואפי' מומר די"ל דאף דפשט הברייתא מומר לאותו דבר היינו דס"ל להך ברייתא כר"א דבדיקת סימנים הוי רק דרבנן מש"ה סמכי' דהמומר בדק הסימנים וגומר מיד השחיטה אבל לפי מה דקי"ל כהברייתא דמטמא במשא דבדיקת סימנים דאורייתא לא סמכי' על בדיקת המומר ויש להוסיף תבלין דהוכיח כן הרי"ף דלכאורה קשה הא ר"א ב"ר ינאי הוא אמורא ואמאי לא מותבי' תיובתא מהברייתא דקתני ומטמאה במשא ובתבואת שור (סי' כ"ה אות כ"ג) כתב דהיה כח למ"ד לחלוק על הברייתא ודוחק אע"כ דדינא דמומר תלי בזה וא"כ יש לו לר"א ב"ר ינאי תנא דמסייע ברייתא דאפי' ישראל מומר דמדסמכינן על המומר מוכח דבדיקת סימנים דרבנן לפי זה יש לומר דהרי"ף דחה למימרא דרבא די"ל דרבא לשיטתי' אזיל דס"ל בבכורות דאף רובא דתלי במעשה הוי רוב וא"כ בדיקת סימנים הוי רק מדרבנן מש"ה סמכי' ע"י במומר אבל לדידן דקיי"ל כרבינא בבכורות דרובא דתלי במעשה ל"א בעי' בדיקת סימנים מדאורייתא לא סמכינן על המומר בזה ודוק. ואף דעדיין נ"מ במלתא דרבא לענין באם תיכף אחר שחיטת המומר בדקנו הסימנים ונשחטו רובן דמותר ולא חיישי' לשהייה ודרסה דלא שביק היתירה מ"מ כיון דלכתחילה א"א ליתן לו לשחוט דדילמא משתלי לבדק אחריו הסימנים וא"א להביא דינא דרבא כצורתה א"כ אין כאן קושי' אם לא הביא דינא דרבא להוציא ממנו נפקותא:

בא"ד **והוא שיודעין בו כו'**. הקושי' מפורסמת דרב אשי דמוקי במומר ולדידי' וכולן ששחטו קשי' אמאי לא אוקי במומר וכאוקימתא דרבינא הכל מומרים שוחטים בבודק סכין ונותן לו בד"א שיודעים בו שהוא מומחה אבל א"י לא ישחוט ואם שחט בודקים

אותו ובליתא קמן ואחרים רואים אותו שחיטתו כשירה והנלע"ד ליישב דאדרבה מסוגי' זו מוכח דבמומר בעי' יודעים בו שהוא מומחה דהנה בסוגיין בתוס' ד"ה מ"ט לא אמר כשמעת' הקשו קושי' חזקה דהא רבא אמר לקמן דחדא לאתויי כותי וחדא לאתויי מומר ותירוצם אינו מובן והנלענ"ד דהרא"ש הקשה מאי מהני רוב מצויים א"ש מומחים נימא סמוך מיעוטא דאינן מומחים לחזקת איסור דבהמה ותירץ דהוי מיעוטא דמיעוטא לפ"ז י"ל דגם הוי רובא דמומחים אלא דלא הוי מיעוטא דמיעוטא וממילא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה. והנה מוצא הדין דסמוך מיעוטא לחזקה מדרבנן יסורו מסוגי' דיבמות (דף קי"ט) רבא אמר רישא חזקה ליבום וכו' ופירשו רבוואתה ז"ל דרבא אמר דרישא וסיפא ככ"ע בין לר"מ ובין לרבנן דברישא גם לרבנן לא תנשא דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה עיי"ש היטב וא"כ לשינויא דסתמא דהש"ס שם אלא מחוורתא דמתני' ר"מ מבואר ההיפוך דס"ל דלרבנן דר"מ ל"א כלל סמוך מיעוטא לחזקה ולפ"ז מיושב דרב אשי לשיטתו דהוא סידר סתמא דגמרא כמ"ש תוס' חולין (ד' ג' ע"ב) דס"ל ביבמות דלרבנן דר"מ ל"א סמוך מיעוטא לחזקה מש"ה גם במומר לא בעי' דיודעים בו שהוא מומחה אבל לפי ההלכה דקי"ל כרבא ביבמות דגם לרבנן אמרי' סמוך מיעוטא לחזקה לחומרא ס"ל להרמב"ם דבמומר דלא הוי מיעוטא דמיעוטא בעי' שיודעים בו שהוא מומחה לפ"ז מיושב היטב קושי' תו' דהכי פרכי' דרבא הו"ל לאוקמי הך דהכא במומר והיינו דרבא לשיטתיה דס"ל דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה וממילא במומר בעי' שיודעין בו שהוא מומחה הו"ל לאוקמי דהכא במומר כדי דנרויח וכולן ששחטו די"ל דמיירי במומר ובד"א שיודעים בו שהוא מומחה וכנ"ל ועלה משני דרבא לדבריו דאביי קאמר והיינו דאיהו לנפשיה מוקי באמת במומר וכה"ג וא"כ מפורש יוצא להלכה דינא דהרמב"ם דבמומר בעי' דיודעים בו שהוא מומחה ומיושב ג"כ קושי' תוספות ריש חולין ד"ה שמא יקלקלו דגם לרבא וכולן ששחטו קאי על מומר ובלא בדקו אחריו אם הוא מומחה ודו"ק:

(שם בהג"ה) **מי ששחט והוציא טריפה כו'**. נלע"ד אם בעוד שלא הוציא הבהמה מתחלה בחזקת כשרות. באו עדים דשחט שלא כהוגן והוא מכחיש אותם דשחט כהוגן. בזה לא נפסל. דיש לומר דאינו רוצה להאכיל טריפות. אלא כיון דיודע דאין מתירים על פי דבורו כיון דעדים מכחישים אותו מש"ה הכחיש אותם להחזיק עצמו לאומן שלא קלקל בשחיטתו ואלו לא באו העדים באמת לא היה אומר על הבהמה שהיא כשרה ובפרט באם בתחלה בא ע"א ששחט שלא כהוגן והכחיש אותו דשחט כהוגן ואח"כ בא עוד עד אחד ומצטרף עם הראשון שמעיד שלא שחט כהוגן. לשיטת המהרש"ל דבע"א בהכחש הבהמה אסורה י"ל דהא דהכחישו כיון דידע דאין מתירין עפ"י דבורו כיון דיש ע"א

המכחישו מש"ה הכחיש אותו שלא יצטרך לשלם אם הוא בשכר דלגבי ממון הוא נאמן נגד העד:

(סעיף ד) **נאמן לומר**. ע' בט"ז והש"ך דבעי' פלוגי מומחה וק"ל דבפלוני שחט לי סתם תסגי כיון דמאמינים לו דפלוני שחט שוב דנין על אותו פלוני דהוא מהרוב מצויים א"ש מומחים הם ודע דלענ"ד דאינו מותר זה רק בבהמה שחוטה בידו ואמר פלוני מומחה שחט לי זה בזה שייך לומר דמרתת ול"א שמא בהמה אחרת שחט לו אותו מומחה אבל לא בהמה זו דמ"מ מרתת אולי ישאלו לפלוני ויראה לו אותה בהמה ויכיר בטב"ע שאינה זו ששחט אבל בחתיכת בשר בידו ואמר שזהו מבהמה ששחט לו פלוני מומחה לא מהני דשמא באמת שחט לו אותו מומחה איזו בהמה אבל זה הבשר לאו ממנה הוא ול"ש דמרתת כיון דא"א להתברר:

(סעיף ה) **לחלל שבת בפרהסיא**. בתשב"ץ ח"ג ענין מ"ג ומ"ז כתב דמחללי שבת ליתא אלא בעבודת קרקע וצל"ע הנה במחלל שבת במלאכה דרבנן אי הוי מדרבנן כמומר לכה"ת כולה ושחיטתו אסורה מדרבנן נחלקו בזה האחרונים דעת הב"ה דהוי מומר והפר"ח בק"א חלק עליו והנלענ"ד הנה בתוס' חולין (י"ד ע"א) העלו דאף בשוחט במזיד ובפרהסיא שחיטתו כשירה דמשום פ"א לא נעשה מומר. ויעויין בחי' הר"ן חולין שכתב בשם תוס' הטעם דשחיטתו הראשונה ששוחט לע"א או בשבת בפרהסיא לא נאסרה שאינו נעשה מומר אלא עד גמר השחיטה וראיה לדבר מפ' או"ב דאמרי' ראשון לשולחנו והשני לע"א חייב משום או"ב ואם איתא דשחיטה הראשונה שחיטת מומר חשבי' לי' אמאי מחייבי רבנן והלא אינו שוחט כלל אלא נחירה בעלמא אלא ודאי משמע דלאו שם מומר עליו אלא מאותה שחיטה ואילך ויש דוחים דלא דמי שבת לע"א דבשוחט לע"א דאינו עובד אותה אלא בגמר זביחה הדין הוא דנכשיר שחיטתו הראשונה דנעשית בהכשר אבל שוחט בשבת הרי בתחלת שחיטתו חילל שבת דחובל הוא הלכך אפילו בשחיטתו הראשונה הוי מומר ואין זה כלום אצלי דבשבת נמי לא מחייב עד גמר שחיטה דמקמי הכי הוי מקלקל בחבורה דקיי"ל דפטור אלא שדוחי' עוד דאפשר דשחיטת מומר נהי דמתסרה באכילה מ"מ לא הוי כשחיטת ע"א לטמויי במשא דמ"מ אינו כע"א דהרי קדושיו קדושין. ואם איתא דהכי הוא אע"פ שנעשה מומר בשחיטה ראשונה מ"מ מחייב לרבנן משום או"ב דשחיטה שא"ר מקרי שחיטה כיון דמטהר משום נבילה עכ"ל והנה אע"ג דדחה הר"ן הסברא הראשונה בב' ידים. מ"מ מצינו פה קדוש אומר כן הרמב"ם בפי' המשניות במשנה זו דהשוחט בשבת דכתב להדי' דבמזיד שחיטתו אסורה דבתחלת שחיטתו נעשה מומר ע"ש: **ונמצא** למידי דג' שיטות בזה. דעת הרמב"ם

דבשוהט בפרהסיא בשבת הוי שחיטת מומר דבתחלת שחיטה נעשה מומר ודעת הר"ן דשחיטתו כשירה דלא נעשה מומר אלא עם גמר השחיטה דמקמי הכי הוי מקלקל ודעת הסברא האחרונה בר"ן הנ"ל ויכונה בדברינו בשם יש דוחים דבשחיטה הראשונה בין בע"א ובין בשבת הוי שחיטת מומר ואסורה באכילה ואינו מטמא במשא. ויש בזה צד חומרא דהשחיטה הראשונה דשבת אסור באכילה וצד קולא דאף שחיטתו שניה אינו מטמא במשא גם למדנו מדברי הר"ן אלו דהיכי דמטמא במשא משום נבילה לכ"ע לא הוי שחיטה דהוי כנחירה. אבל היכא דמתסרא באכילה ואינו מטמא הוי בכלל שחיטה שא"ר דאפלגו בי' ר"ש ורבנן והנה לכאורה ראיה ברורה להפר"ח הנ"ל דמשום חילול שבת דרבנן לא מקרי מומר ממה דהעלה הר"ן דשחיטתו הראשונה דשבת בפרהסיא דמותר דלא הוי מומר עד גמר שחיטה דמקמי הכי הוי מקלקל והא מ"מ מקלקל הוי איסור דרבנן אע"כ ברור דס"ל להר"ן דמשום מלאכה דרבנן לא הוי מומר. ומדברי הרמב"ם בפי' המשניות הנ"ל אין להביא ראיה בהיפוך די"ל דס"ל דתחלת שחיטה הוי מלאכה דאורייתא דהוי מקלקל ע"מ לתקן אמנם נ"ל ראיה ברורה דגם הרמב"ם ס"ל בזה כהר"ן דהוי מקלקל. וע"כ הא דהוי מומר בתחלת שחיטה היינו במלאכה דרבנן הוי גם כן מומר כדעת הב"ה הנ"ל ומתחלה נאמר מה דיש לתמוה לכאורה באמת על סברת היש דוחים הנ"ל מסוגיא דב"ק (ע"א) דפריך הש"ס אלא שחיטת שבת שחיטה ראויה היא וכו' לוקמי בטבח בפרהסיא במזיד דאסורה באכילה ואינו מטמא במשא והוי בכלל שחיטה שא"ר מש"ה מחייב ר"מ ורבנן פטרי אע"כ ברור דשחיטת מומר מטמא משום נבילה והוי כנחירה ושפיר פריך לא מיבעיא לדעת הר"ן דגם בשבת בשחיטה הראשונה לא נעשה מומר ומותר באכילה אלא אף לשיטת הרמב"ם דהוי שחיטת מומר. מ"מ פריך שפיר כיון דמטמא במשא והוי כנחירה גם לר"מ לא להוי שחיטה אע"כ דמיירי בצנעא ושפיר פריך דשחיטה ראויה היא אבל לומר דשחיטתו הראשונה הוי שחיטת מומר ואסור באכילה ואינו מטמא בודאי התמי' קיימת דלוקי בטבח בפרהסיא ולר"מ הוי שחיטה כמו כל שחיטה שא"ר והוא לכאורה תמיה גדולה ועצומה ולכאורה מוכח כשיטת הרמב"ם הנ"ל דהרי באמת צריכים להבין להר"ן הנ"ל דבתחלת שחיטה הוא מקלקל הא הוי מקלקל ע"מ לתקן וצ"ל עפמ"ש תוס' בשבת (ק"ו ע"א) ד"ה חוץ מחובל. ותוכן דבריהם דלר"י גם לר"ש מקלקל גמור בחבורה פטור ולא מחייב רק בחובל וצריך לכלבו ולר"י גם בזה פטור וע"ז כתבו לחלק לר"י בין חובל וצריך לכלבו ובין כל שוחט דעלמא בב' אופנים או דבחובל וצריך לכלבו פטור דאין דרך לחבול בשביל כלבו. משא"כ בשוחט. או דבחובל וצריך לכלבו אין התיקון מיד בשעת הקלקול אלא לאחר מכן דלאחר

שנעשה החבורה בא הדם משא"כ בשוחט מיד בשעת קלקול בא התיקון להוציא מידי אמ"ה לב"נ. ולפ"ז אם נדון על תחלת שחיטה לחייבו תליא בב' תירוצים אלא דלפי תירוץ הא' חייב כיון דהדרך כך לעשות תחלת שחיטה בשביל סופו אבל לאידך תירוצא דבעינן התיקון בשעת הקלקול ממילא בתחלת שחיטה דעדיין לא בא התיקון דהא עדיין לא יצא מידי אמ"ה עד גמר השחיטה הוי כמו חובל וצריך לכלבו דפטור וא"כ י"ל דזהו טעמא דהר"ן דס"ל כסברא ב' דתוס' הנ"ל ובהיות שכן אם נימא כשיטת הר"ן הנ"ל עדיין יקשה על פירכת הש"ס לוקי בטבח בפרהסיא ור"מ מחייב דלא הוי שחיטת מומר כיון דלא מחייב עד גמר שחיטה דמקודם לכן הוי מקלקל ורבנן דפטרי הא אוקימנא מאן חכמים ר"ש. ור"ש לשיטתי' דמחייב בחובל וצריך לכלבו א"כ מכ"ש דמחייב בתחלת שחיטה ונעשה מומר קודם גמר שחיטה והוי שחיטת מומר אע"כ מוכח כשיטת הרמב"ם דאף לדידן הוי שחיטת מומר ומדמחייב ר"מ ע"כ לא מיירי בפרהסיא ושפיר פרכינן ולפ"ז יהא מוכח דאפי' מדאורייתא השחיטה אסורה דמיד בהתחלת השחיטה הוי מלאכה דאורייתא דאם נימא דהוי רק מומר מדרבנן דמקלקל הוי מלאכה דרבנן עדיין לא יתיישב סוגיא דב"ק הנ"ל דהא לענין ד' וה' אזלינן בתר שחיטה דאורייתא בדפרכינן התם אלא למ"ד מעשה שבת דרבנן מ"ט דחכמים דפטרי וא"כ עדיין יקשה דלוקי בטבח בפרהסיא ולר"מ דמקלקל בחבורה פטור הוי רק מומר דרבנן וחכמים דהיינו ר"ש לשיטתיה הוי מומר דאורייתא. אע"כ דגם לדידן הוי מומר דאורייתא וכיון שכן ממילא מוכח לכאורה כסברא א' של תוס' בשבת הנ"ל דחובל וצריך לכלבו דפטור משום דאין דרך וכו' דאלו לסברתם הב' מהראוי דלא יהיה מומר דאורייתא בתחלת שחיטה כיון דאין התיקון בא מיד וכנ"ל: **אמנם** מ"מ אין להקשות מזה על סברא ב' של תוס' רנ"ל ברור דכל הויכוח של הר"ן הנ"ל אם הוי מומר בתחלת שחיטה או לא זה רק לפ"מ דנקט הר"ן בטעמא דשחיטה ראשונה לא הוי שחיטת מומר משום דאין נעשה מומר אלא עם גמר השחיטה ונגמר השחיטה בהכשר מש"ה בשחיטה בשבת אם נעשה מומר בתחלת שחיטה הוי הגמר ע"י מומר וכשחיטה אחרת דמי. אבל למה דנקטו תוספות בחולין דבפעם א' לא נעשה מומר ולפי ראייתם מההיא דב' אוחזים מבואר דס"ל דמה שישחוט אח"כ ג"כ לא נאסר וע"כ הטעם דלא מקרי מומר אלא ברגיל בכך ומועד לעבור א"כ בודאי דשחיטת שבת בפרהסיא אף אם מהתחלת שחיטה הוי מלאכה גמורה מ"מ לא מקרי בשביל זה רגיל בכך ולומר כיון דבכל פורתא ופורתא מחלל שבת הוי כעושה פעמים רבות לא נ"ל דמכל מקום כל כוונתו רק למעשה שחיטה זה בפעם א' ולא מקרי מועד לעבור בכך וזהו נ"ל ברור כשמש בעזה"י וא"כ שפיר י"ל דחובל וצריך לכלבו דפטור דהטעם דאין

התיקון מיד ובאמת גם בתחלת שחיטה הוי מקולקל ומ"מ לא הו"מ הש"ס לומר דמיירי בטבח בפרהסיא דאף לר"ש דמקלקל בחבורה בחובל וצריך לכלבו חייב ונעשה מומר בתחלת שחיטה מ"מ לא מקרי שחיטת מומר דאפי' מה שישחוט אח"כ מותרת ולכאורה נ"ל להביא ראיה לדעת תוספות הנ"ל עפי"מ דתמהו תוס' בכתובות (דף ל"ד) לשינויא דהש"ס כי קפטרי רבנן אשארא אמאי נקט כלל טבח בשבת הא ר"מ דמחייב בשחיטה שא"ר ק"ו בשחיטה ראויה ונ"ל ליישב די"ל דהברייתא מלתא דפסיקא נקט דחייב בכל ענין אף בטבח במזיד ובפרהסיא וא"כ אי הוי תני טבח לע"א לחוד הו"א דוקא בזה כיון דממילא ע"כ מיירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה מש"ה לא הוי שחיטת מומר דכיון דלא הוי מומר רק עם הגמר כבר נעשה השחיטה בהכשר משא"כ בטבח בשבת ס"ד לומר כיון דבתחלת השחיטה נעשה מומר מפסלא השחיטה משום שחיטת מומר לזה קמ"ל דמ"מ חייב ד' וה' והיינו משום דבפ"א דאינו רגיל בכך אינו נעשה מומר וכ"ז לשיטת תוס' חולין אבל לפי"מ דנקטו הראשונים דרק אותה שחיטה מותרת ומטעם דנעשה בהכשר קודם שנעשה מומר ממילא מוכח מכח פירכת הש"ס מדלא מוקי בטבח בפרהסיא היינו דגם לדידן הוי מומר וכנ"ל ומדמחייב ר"מ מוכח דמיירי בצנעא ישאר קושי' תו' דלמ"ל דנקט טבח בשבת וק"ל: **אמנם** נלע"ד ליישב קושי' תוס' באופן אחר ובהקדם סוגי' דסנהדרין (ע"ד ע"א) הבא במחתרת וכו' והלכתא דשדינהו בנהרא ועי' הרמב"ן במלחמות שם דדוקא בשיבר בעורו במחתרת אבל ביצא ואח"כ שיבר חייב דבשעה ששברה לא הוי קלבד"מ וכן בגונב כיס מיידי דשלשל ידו ועשאו קטפרס וקיבל וזרקו מיד אבל בזרק לאחד מיכן חייב דבשעה שזרקו לא הוי קלבד"מ ועי' בב"ח חוה"מ (סי' שנ"א) שכתב דגם דעת הרמב"ם כן ודייק כן מל' הרמב"ם פ"ג מהל' גניבה דכתב או שגנב כיס בשבת והיה מגררו עד שהוציא מרשות בעלים שהיא רה"י לרה"ר ואבדו שם הרי זה פטור דקדק למנקט ואבדו שם היינו מיד אבל לא לאחר מיכן ע"ש וזהו ג"כ דעת תוספות בב"ק (דף ע' ע"ב) ד"ה כמאן כרע"ק ע"ש והנה בדרישה סימן הנ"ל כתב דמדכתב הטור גבי מחתרת בשם הר"ר ישעיה דבעינן דוקא שיבר בעודו במחתרת ולא כתב מקודם גבי גונב כיס דבעינן השליכו מיד ע"כ דס"ל לחלק דדוקא במחתרת דמיד שיצא ממחתרת אזדאי לחיוב מיתה דעתה אסור להורגו ול"ש תו קלבד"מ משא"כ בגונב כיס דחיוב מיתה ע"י חילול שבת עוד עליו קאי ולא פקע מיניה מש"ה אף בשדינהו אחר מיכן פטור ויעוין בדרישה (בסי' ש"ן) בההיא דכתב הטור שם גנב ומכר בשבת אם נעשה המכירה באיסור כגון דא"ל עקוץ תאינה וכו' פטור דאיסור שבת ואיסור גניבה באים כאחד וכן טבח בשבת ולע"א פטור וכתב עלה בדרישה דהא דלא כתב רבינו בזה

ג"כ דמיתה ותשלומים באים כאחד משום דבאמת אין באים כאחד דמיד ששוחט סימן א' נתחייב מיתה אלא דמ"מ פטור כיון דנתחייב מיתה באותו מעשה בתחלה לא מחייב תו ממון על אותו מעשה וכדמוכח סברא זו בסי' שנ"א (והיינו כדבריו הנ"ל גבי גונב כיס) ע"ש ודברי הדרישה תמוהים לכאורה דאם מדברי הטור בטבח בשבת יהיה מוכרח דאף דנתחייב בתחלת שחיטה לא מחייב ממון א"כ יקשה מזה על סברת הרמב"ן הנ"ל בגונב כיס דהא הך מלתא דטבח בשבת דהוי קלבד"מ הוא סוגיא ערוכה ואיך יתיישב זה לשיטת הרמב"ן ורציתי לדחוק בכוונת הדרישה דלהרמב"ן י"ל דס"ל דלא נתחייב מיתה עד גמר שחיטה דמקודם הוי מקלקל כדעת הר"ן הנ"ל ורק מדקדוק לשון הטור דלא כתב גם בטבח בשבת דאיסור מיתה ותשלומין באין כאחד ע"ז בנה יסודו דס"ל להטור דלא הוי מקלקל דאין באים כאחד ומ"מ פטור מתשלומין. אמנם מלבד דדחוק ורחוק לומר כן בכוונת הדרישה דמבואר בלישנא דמפשט פשיט ליח זה דנתחייב בתחלת שחיטה גם אינו מספיק ליישב שיטת הרמב"ן דיקשה מסוף הסוגי' דב"ק הנ"ל דפריך מי מצית מוקמית מתני' כר"מ וכו' מכלל דבכולהו מתני' מודה וכו'. ובזה יקשה הא לר"ש לשיטתיה דסבר בחובל וצריך לכלבו דחייב וממילא גם בתחלת שחיטה חייב וכמש"כ לעיל א"כ מש"ה מחייב בטבח ביה"כ דכבר נתחייב מלקות בתחלת שחיטה ולזה אחרי המחילה אלף פעמים מכבודו הגדולה של הדרישה זצ"ל נלע"ד דטבח בשבת לא דמי לגונב כיס דדוקא בגונב כיס דלאחר שהוציא לרה"ר שוב אינו מחלל שבת והחיוב מיתה רק על מה שעשה כבר מש"ה חייב בהשליכו לאחר מיכן דעל מעשה השלכה זו אינו חייב מיתה כלל וה"נ כוונת התוס' בב"ק ד"ה כמאן כרע"ק דמיד שבא לאויר החצר ונתחייב משום קלוטה ומה שיורד אח"כ החפץ לקרקע החצר אין בזה חיוב שבת כלל דכבר נח מקודם ברה"י משא"כ בטבח בשבת דאף דנתחייב מיתה בתחלת שחיטה מ"מ גם על הגמר חייב מיתה דהוא ג"כ חובל ואף דלא אתרו ביה שנית מ"מ הוי חייבי מיתות שוגגי' דקיי"ל דפטור וסברא זו הובאה בהקדמת הפ"י לכתובות בחידושי הגאב"ד דק"ק גלוגא זצ"ל בשם הירושלמי במדליק גדיש ונכון בעזה"י: **אמנם** יש לעי' במ"ש הרמב"ם פ"ט מהל' גניבה טבח ביה"כ והתרו בו פטור דאינו לוקה ומשלם בזה יקשה הא כבר נתחייב מלקות בתחלת שחיטה והוי הגמר בלי התראה דקיי"ל חייבי מלקיות שוגגי' חייבים בתשלומין וא"כ יתחייב ד' וה' על הגמר למה דכתב הב"ח בדעת הרמב"ם דאזיל בשיטת הרמב"ן בגונב כיס ודאי בפירכת הש"ס מכלל דכולה מתני' מודה ר"ש שפיר כתבנו דהרי כל הסוגי' אזיל אליבא דר"ל דחייבי מלקיות שוגגי' פטורי' מתשלומי' ולדידי' קיימא סברתנו דגם בשעת הגמר חייב מלקות אבל לדינא על הרמב"ם

יקשה כנ"ל: **ולזה** מוכרח לענ"ד בהחלט דעת הרמב"ם כדעת הר"ן דבתחלת שחיטה הוי מקלקל ולא מחייב מיתה עד הגמר וא"כ יקשה איך כתב הרמב"ם בפי' המשניות דשוחט בפרהסיא בשבת דשחיטתו אסורה דבתחלת שחיטה נעשה מומר הא הוכחנו דהוי מקלקל אע"כ דטעמא דהרמב"ם דמ"מ מקלקל הוי מלאכה דרבנן והוי מומר מדרבנן והיינו כדעת הב"ה הנ"ל דמומר לחלל שבת בדרבנן הוי מומר מדרבנן ושחיטתו אסורה ולפ"ז י"ל קושי' תוספות דכתובות הנ"ל דהנה אף דמשני באומר בגמר זביחה הוא עובדה מ"מ למה דמסקי' גבי שור הנסקל שמסרו לשומר ממילא ה"נ יש לאוקמי ההיא דטבח לע"א בכה"ג וא"צ לאוקימתא דבגמר זביחה עובדה דאף דנאסרה מתחלת שחיטה מ"מ כיון דיכול לומר הרי שלך לפניך כדמוכח בשור הנסקל דקודם גמר שחיטה יכול לומר הש"ל והוי גורם לממון וכיון שכן י"ל דאי הוי נקט רק טבח לע"א לא היינו מוכרחים לאוקמי בטובח ע"י אחר דיש לאוקמי בהיפוך באומר דרק בתחלת זביחה עובדה ומש"ה לא הוי קלבד"מ דבשעת הגמר דאתי עלה חיוב ממון ליכא כאן חיוב מיתה. וכההיא דגונב כיס הנ"ל וממה דלא הוי שחיטת מומר ליכא למידק דמיירי באומר בגמר זביחה עובדה די"ל דמיירי בשוגג. וא"כ לא היה נשמע הדין דטובח ע"י אחר חייב ד' וה' לזה נקט טבח בשבת דבזה בודאי חייב מיתה גם בשעת הגמר והוי קלב"מ ומוכח דמיירי בטובח על ידי אחד ומעתה שבררנו בעזה"י דדעת הרמב"ם בזה כהר"ן דבתחלת שחיטה ליכא חילול דאורייתא דהוי מקלקל ורק שחיטתו אסורה מדרבנן דמדרבנן הוי מומר וצריכין אנו ליישב מה דהקשינו לעיל דמאי דפרכינן שחיטת שבת שחיטה ראוייה דלמא מיירי בפרהסיא ולר"מ לא הוי רק מומר מדבריהם ור"ש לשיטתי' דמקלקל בחבורה חייב הוי שחיטת מומר דאורייתא נראה לענ"ד לפי מ"ש הב"ש (סי' קמ"א סקמ"ז) דמומר לאו בר שליחות הוא כמו ע"א ושכן משמע מהרמב"ם ע"ש וכ"כ ג"כ במג"א (סי' קפ"ט) וא"כ י"ל דליכא לאוקמי בטבח בפרהסיא כיון דע"כ מיידי בטובח ע"י אחר וכיון דמיד בתחלת שחיטה נעשה מומר מדבריהם שוב בטלה השליחות ואינו חייב על הגמר ואף שכתבנו דלענין ד' וה' תליא בדאורייתא כדמוכח מפירכת הש"ס אלא למ"ד מעשה שבת דרבנן וכו' לעד"נ דדוקא לענין שחיטה ראוייה בזה הסברא דכל שהשחיטה עושה פעולה להוציא מידי איסור דאורייתא מקרי שחיטה ראוייה וכן לענין שחיטת מומר כיון דמ"מ הואיל השחיטה דאינו מטמא מדאורייתא שם שחיטה עליו ולא שם נהירה עליו משא"כ בענינים אחרים כל דלא נתקיים הענין מדרבנן ממילא פטור מהממון ועי' במל"מ דפ"ז מהל' תרומות וא"כ י"ל לענין שליחות אף במקום דהוי רק מומר מדרבנן בטלה השליחות ולא מתחייב בד' וה' וא"כ מדמחייב ר"מ מוכח דאיירי בצנעא ושפיר פריך

ולפ"ז אפשר דבזה מיושב ג"כ תמיהתנו על היש דוחים הנ"ל די"ל ג"כ הכי דאף דלא ס"ל בזה כהרמב"ם דנעשה מומר בתחלת שחיטה מ"מ י"ל כיון דלדידהו דגם באותה שחיטה נעשה מומר הרי דס"ל כיון דהכשר שחיטה ועשייתו מומר בהדדי קאתי מקרי שחיטת מומר ה"נ י"ל לענין שליחות כיון דבאותו שליחות באותו מעשה בגמר השליחות נעשה מומר הוי בכלל אין שליחות למומר וכעין זה כתבו תוס' כתובות (דף י"א) בגר קטן כיון דבאותו מעשה השליחות נעשה ישראל אינו בכלל אין שליחות לנכרי ה"נ י"ל בהיפוך דאם באותו מעשה נעשה מומר הוא בכלל אין שליחות למומר ועדיין יש לפקפק כיון דהם סוברים דאין שחיטת מומר משוה נבילה ואינו בכלל ע"א י"ל דג"כ אינו בכלל ע"א לענין ביטול שליחות ויש לחלק עכ"פ להרמב"ם י"ל כנ"ל. היוצא לנו מדברינו בעזה"י דדעת הר"ן דמשום חילול שבת דרבנן לא הוי מומר ולהרמב"ם הוי מומר:

ש"ע **חוץ משתים אלו**. זהו מדברי ריו"ו ובפשוטו ההוכחה דאל"כ אלא דמומר לכה"ת היינו בדוקא על כל התורה הא בלא"ה הוי מומר משום עבודת כוכבים או שבת אע"כ דמומר לכה"ת היינו חוץ משתים אלו ומ"מ קשיא לי דלמא מומר לכה"ת היינו אף על שבת חוץ מעבודת כוכבים אלא דלא היה בפרהסיא דמשום שבת לחוד לא הוי מומר כיון דאינו בפרהסיא:

(סעיף ו') **ולהרמב"ם צריך**. תמוה לי דא"כ איך אמרי' אביי לא אמר כרב אשי לא ס"ל לדרבא הא אף אם לא ס"ל לדרבא מ"מ ע"כ ס"ל דמומר לדבר א' אם אינו לאותו דבר דמותר עכ"פ ע"י בדיקת סכין דהא להדיא קתני בברייתא ואפילו מומר וא"כ אם נימא כהרמב"ם דבמומר לדבר א' בעינן ג"כ בדיקת סכין עדיין לוקי למתני' בהכי הכל שוחטין ואפי' מומר לדבר א' בד"א בבודק סכין וכו' וצע"ג:

(ש"ך סקכ"ג) **אבל** נראה דגם דעת הרשב"א וכן העלה הט"ז דבעומד ע"ג ל"צ שיהיה מומחה וביוצא ונכנס בעינן לידע שהוא מומחה לפ"ז קשה לי לרבא דמוקי בכותי ויוצא ונכנס ומסקי' דוכולן ששחטו כו' קשיא אמאי לא מוקי ברויחא הכל ואפילו כותי ביוצא ונכנס בד"א ביודעים בו שהוא מומחה אבל בסתם לא ישחוט ואם שחט בודקים אותו ובליתי' קמן ואחרים רואים שחיטתו כשירה ועיין:

(שם סקכ"ד) **דא"צ בדיקת סכין**. הר"ן בחידושיו כתב די"ל דבאמת דכותי בעי בדיקת סכין ובזה מרווחנא ליישב קושי' הש"ך סקכ"ב דאמאי לא קאמר כולהו כאביי ורבא לא אמרו קסבר כת"ק דרשב"ג דעדיין קשה דלוקי בכותי ועומד ע"ג או יוצא ונכנס בד"א בבודק סכין ונותן לו ואם לא בדקו בודקים סכינו אח"כ:

(סעיף י"ח בהג"ה) **שחיטת קוף פסולה**. עי' מנ"א (סי' קנ"ט סקי"ד) שהקשה דהכא סתם דקוף פסול ואלו התם לענין נטילה מביא ב' דעות ומכשיר בדיעבד ולפי תירוצו דהכא דהוי דאורייתא אזלינן לחומרא א"כ יהיה הדין דאסור רק מספק ולענין או"ב אסור לשחוט בנו אחריו ולענ"ד מעיקרא לא קשה מידי דאף אם בנט"י מכשירים דמקרי כח גברא מ"מ הכא אינו בר זביחה והוי כשחיטת נכרי וברור בעזה"י:

סימן ג

סס"ג **כנפלה מעצמה דמי**. כ"כ הרשב"א בשם תוס' וכ' עלה ואעפ"י שיש לנו לדון ולהקל שומעין להם שאמרו להחמיר בשל תורה עכ"ל והובא בב"י ולפ"ז נ"ל דלחומרא הוי שחיטה ואסור לשחוט אחר שחיטה כזה בנה מטעם איסור או"ב כנלע"ד בעזה"י:

סימן ד

(סי"ד ט"ז סק"ב) **ולא כב"י וכו'**. לענ"ד י"ל כוונת הרי"ו דבודאי מהראוי לומר דל"א הוכיח סופו על תחלתו כיון דיש לזה חזקת צדקות י"ל דעתה כשחשב לעבודת כוכבים נעשה רשע ולא מקודם אלא דהטעם דהוי תר"ל כמו במקוה דהרי רשע לפניך וחזקת איסור דבהמה ואף אם מחלקים דדוקא במקוה דחסר ואתאי מ"מ י"ל דהא דהוכיח סופו על תחלתו אלים כ"כ להוציא מחזקת צדקות דאתרע טובא באותו ענין דהכשר בהמה זו זהו רק בצירוף דאיכא נגד חזקת צדקות חזקת איסור דבהמה אבל לענין הנאה דהוי אפילו חזקת היתר ל"א כן. אח"כ ראיתי שכ"כ בכו"פ ומ"מ לענ"ד זהו רק אם אמרי' דאפילו באותו פעם נעשה מומר וא"כ אם אנו דנין דהוכיח סופו ע"ת לא הוי זביחה כלל וקיימא בחזקת אינה זבוחה אבל אם אמרינן דבאותה שחיטה לא נעשה מומר וא"כ הוי זבוח לפנינו אלא דאם היה מחשבתו כן בשעת שחיטה אסור משום תקרובת עבודת כוכבים ולא משום נבילה ל"ש בזה ח"א דבהמה דאין מחזיקים מאיסור לאיסור ואף לרש"י דס"ל דבהמה בחייה בחזקת איסור היינו איסור אמ"ה דמחזיקים מאיסור לאיסור נלע"ד דזהו רק לענין איסור נבילות והיינו כיון דכל בהמה בלא מעשה תיקון יוצאה מאיסור אמ"ה לאיסור נבילה אא"כ שעושה תיקון לזה בשחיטה משו"ה בספק אם עשה התיקון כראוי מחזקינן שלא נעשה התיקון כראוי וממילא היא נבילה אבל באיסור אחר שבא עליו מעלמא כיון דודאי נעשה התיקון כראוי ואיסור אמ"ה נסתלק ולא יצאה מאיסור אמ"ה לאיסור נבילה אלא דהספק על איסור אחר בזה הוי חזקת היתר

כמו שצ"ל לענין ספק טריפות דהוי חזקת היתר מה"ט וא"כ ה"נ לענין תקרובת עבודת כוכבים דאיסור אחר גרם לה:

(ש"ך סק"ג) **אי שמעינן**. ואם שחט לפני עבודת כוכבים אמרינן דסתמא מחשבתו לעבודת כוכבים:

(ש"ו סק"ד) **והא דמייתי בש"ס ראיה מברייתא**. לענ"ד זהו היה באפשרי לומר אם הרשב"א היה לומר דינו מכח ראייתו בזה י"ל דמוכח דאסור מדרבנן אבל כיון דהרשב"א בעצמו כתב דהראיה אינה מחוורת די"ל דמיירי באומר בגמר זביחה עובדה וסיים ע"ז דמ"מ הדין דין אמת הרי דדן כך מסברא א"כ איך שייך לומר דרק מדרבנן אסור מנין לנו לחדש חומרא דרבנן ול"ש ע"ז לדון מסברא דהחמירו חכמים בלי ראיה מוכחת והנה מדברי הרשב"א אלו בראיה זו דאמאי אר"ל דמותרת הא הוי שחיטת מומר מוכח דאף דנעשה מומר באותו שחיטה מ"מ מקרי שחיטת מומר ומה דדחי דמיירי באומר בגמר זביחה עובדה היינו כיון דהגמר ועשייתו מומר נעשה בהדדי לא מקרי שחיטת מומר א"כ מכ"ש היכא דהוא מומר בפעם א' מקודם השחיטה א"כ יפלא מה יענה הרשב"א על קושית תוס' הנ"ל במה דמשנינן הב"ע בישראל מומר הא בלא"ה אסור משום שחיטת מומר להרשב"א לשיטתו דס"ל דישדאל ועובד כוכבים אוחזים בסכין דשחיטתו פסולה. ואפשר לדחוק דא' שוחט לשם א' מכל אלו מיירי דשחט רק מיעוט קנה ואח"כ הניח ידו ונגמרה השחיטה ע"י השני הכשר דמטעם מומר הוי התחיל הפסול בדבר שאינו עושה טריפה וגמר הכשר דכשר אבל מטעם תקרובת עבודת כוכבים אסור אבל בההיא דשחט ע"מ לזרוק דמו בהא הוא דהקשה הרשב"א דכיון דאינו שוחט אלא הוא לבדו דחוק לומר דמיירי דלא שחט רק מיעוט קמא דקנח ואח"כ בא אחר וגמר השחיטה דהא לא מיירי כלל משחיטת אחר. גם י"ל כיון דהטעם דמחשבי' מעבודה לעבודה דילפינן חוץ מבפנים זהו ל"ש במיעוט קמא דקנה דאין עליו שם עבודה וזה צ"ע לדינא ובעיקר ראיית הרשב"א הנ"ל תמוה לי. הא י"ל בפשוטו דמיירי בשוגג דאינו מומר. ואי מדאמרי' עלה ומורה ר"ל דעובדו בסייף הא זהו גם לתירוצו דהרשב"א דמיירי שיזרוק העובד כוכבים דמו לעבודת כוכבים יקשה איך אמרי' עלה דעובדו בסייף. וע"כ צ"ל דהכי אמרינן דמודה ר"ל דמקרי עובד עבודת כוכבים לענין אם הוא שוחט שיזרוק בעצמו דמו לעבודת כוכבים. ממילא י"ל ג"כ דמיירי בשוגג אלא דמודה ר"ל דמקרי עובד עבודת כוכבים לענין דאם היה עושה כן במזיד דהוא בסייף. ואולי י"ל דאם איתא דמיירי בע"מ לזרוק בעצמו ובשוגג. אמאי אמר עלה דעובדו בסייף. והיינו אלו היה במזיד הא הך חידושא מצי להשמיענו בכה"ג דמיירי ר"ל בשוגג ולימא דעובדו חייב בחטאת דהוי עובד עבודת כוכבים. אע"כ דמיירי

בע"מ שיזרוק עובד כוכבים דבזה ליכא ענין חיוב כלל. והוצרך למנקט דמודה ר"ל בגוונא אחרינא דהיינו דאם היה כזה ע"מ שיזרוק בעצמו דהוא בסייף:

(ט"ז סק"ד) **ותימא על הב"י**. לכאורה תמי' על תמיהתו דהר"ן לא כ"כ אלא לענין אף אם אין אוסר דבר שאינו שלו מ"מ אסור באכילה דלאו איהו אסיר אלא דלא שרי אבל לפסק הש"ע דאדם אוסר דש"ש אלא דאמרינן לצעורי' מכוין בזה ל"ש סברת הר"ן דהא דאמרי' דלא שחט כלל לעבודת כוכבים וממילא גם באכילה שרי ועי' בסמוך בש"ך סק"ה:

(שם סק"ה) **וקשה א"כ אף בלא כוון**. זהו קושית התוס' חולין (דף י"ד) אהא דמשנינן הב"ע בישראל מומר דא"כ בלא"ה אסור משום שחיטת מומר (והט"ז נקט לה לקושי' אף לאוקימתא דאתרו בי' ועי' בב"י במ"ש דס"ל להרמב"ם דשינוי' דמשני במומר דחוקא דא"כ בלא"ה אסור משום שחיטת מומר ודוחק לומר דמתני' בלא היה מומר מעיקרא אלא דבאותה שחיטה נעשה מומר וכגון דהתרו בו וקבל התראה וכו' משמע דס"ל להב"י דע"י ההתראה נעשה מומר אף בלא שחט לשם עבודת כוכבים אלא דמקרי מומר באותה שחיטה כיון דההתראה ע"י השחיטה. והסברא מוקשה דממ"נ אם בקיבל ההתראה לחוד בלא מעשה מקרי מומר ממילא הוי קודם השחיטה וצ"ע) והוכיחו מזה דבפעם א' לא נעשה מומר ואם כוונת המ"ז להקשות לאידך פוסקים דס"ל בפעם א' נעשה מומר איך יתרצו קושי' תוס' א"כ לא הועיל בתירוצו דנ"מ לענין הנאה הא מ"מ סוגיין לא מתרצא בהכי דהא מתני' דקתני וא' שוחט לשם א' מכל אלו שחיטתו פסולה היינו דקאי אריש דמתני' דקתני לשם הרים דשחיטתו פסולה ואסורה באכילה ומותר בהנאה ובזה ישאר הקושיא דתיפוק ליה משום שחיטת מומר:

(שם סק"ה) **ותימא שהוא נגד הש"ס דחולין**. לענ"ד לא קשה מידי דהא מתחלה פרכי' על ר"נ ור"ע ורי"צ דאמרי אין אדם אוסר דש"ש מההיא דמנסך ותירצו דמיירי בשותפות. ואח"כ אמרי' דר"נ ור"ע אמרי אפי' למ"ד אדם אוסר דש"ש הנ"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי מכוין. וממילא אף למ"ד אא"א דש"ש קיימא הסברא דלצעורי היכי דיש נפקותא בזה דהא לענין סברת דלצעורי לא פליגי. ולזה פרכי' ממנסך והיינו לר"נ דס"ל דאין א"א דש"ש. וגם ס"ל סברת לצעורי ממילא אף דאית ליה שותפות בגווי'. זהו מספיק לענין איסור דשאינו שלו אבל מ"מ נימא לצעורי. ובזה ל"ש סברת הסמ"ע דאלו עבד לצעורי היה לו לחלוק תחלה היין ולהציל את שלו דהא כיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלו יחלקו השותפות לא יאסר ולא הי' בידו לצעורי לחבירו לאסור יינו ע"י קיום השותפות אבל לדינא דקיי"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו קיימא סברת הסמ"ע לנכון ודו"ק:

בא"ד **דס"ל להטור והמחבר כהר"ן**. והא דבאינו שותף אינו אוסר. היינו לא דס"ל להלכתא כר"ן. אלא בדרך סניף כיון דלרמב"ם ורש"י דלאו הכי בשותפות ל"א לצעורי. משום הכי ס"ל להכרעה בצירוף סברת הר"ן דאסור באכילה משום הכי פסק כן בשותפות בדרך צירוף הסברות:

בא"ד **תמי' לי דהא לא כ' הר"ן**. לענ"ד דכבר העירותי לעיל בט"ז אות ג' דלכאורה דברי הר"ן ל"ש אלא לענין אא"א דש"ש אבל לענין לצעורי ל"ש כלל סברת הר"ן. אבל באמת צ"ל דגם לענין לצעורי אסור באכילה. דהרי קשה אמאי השמיט הר"ן סיום דברי הש"ס אפילו למ"ד אא"א דש"ש הנ"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי מכוין. ואף דהר"ן פסק דאא"א דש"ש מ"מ הא נ"מ לענין אכילה דמטעם אא"א דש"ש אסור באכילה דהא לא שרי לה. ומטעם לצערי מותר באכילה. אע"כ דגם מטעם לצעורי אסור באכילה. אך קשה טעמא מאי אסור באכילה. וצ"ל דס"ל להר"ן דלא סמכי' על סברת לצעורי אלא לענין הנאה. אבל לא על אכילה דחמיר טפי או כפי מ"ש תוספות בב"ק (דף ע"ב ע"ב) דתקרובת עבודת כוכבים אסור באכילה מדאורייתא ובהנאה מדרבנן. וא"כ י"ל דלגבי דאורייתא לא סמכי' על לצעורי רק לגבי דרבנן. והא דפרכי' ממטמא ומדמע ומנסך היינו דלמ"ד מנסך ממש דס"ל דאי מערב היינו מדמע דקנסא מקנסא ילפי'. א"כ צריכים לבוא להצריכות דשם דאי תנא מנסך משום דפסיד ליה לגמרי א"כ מוכח דמנסך אפילו בהנאה אסור ומה דפריך מב' אוחזים ואחד שוחט לשם אחד מכל אלו י"ל כיון דקאי דאם שוחט לשם הרים דהאכילה אסור רק מדרבנן דמחזו כתקרובת ע"ז ולגבי אכילה דהוי דרבנן נימא דלצעורי קמכוין באופן דמוכח מהר"ן דגם לטעמא דלצעורי לענין אכילה לא סמכי' וממילא גם בניסוך אסור באכילה מה"ט וכיון דבלא"ה להרבה פוסקים בשותפות ל"א לצעורי ואף להסוברים לצעורי אסור באכילה לשיטת הר"ן מש"ה פסקינן כן להלכה ודו"ק:

סימן ו

(סי' ו' ס"א בהג"ה) **אם כורך מטלית**. וצריכים ליזהר שלא יהיה כרוך צד העב דסכין יותר מצד החוד דשמא ישחוט בחוד במקום שכנגדו כרוך המטלית למעלה והו"ל חלדה תבואת שור סימן כ"ד סי"ג:

(סעיף ב') **כגון צפורן ושן המחוברים בבהמה**. ותמו' לי למה דהעלה הש"ך לעיקר בחוה"מ סי' צ"ה דאדם אתקש לקרקע וקרא דוהתנחלתם אף דבעבד כנעני כתיב מ"מ ילפינן מיניה אדם דעלמא דל"ש א"כ מאין פסיקא לן דשוחט בצפורן המחובר בבהמה

דפסול הא מתני' קתני רק והצפורן ומפרש בגמרא משום מחובר ודלמא מיירי בצפורן דהשוחט עצמו או שאוחז ביד אדם אחר ושוחט בצפרנו וזה הוי כמחובר לקרקע כדאמרי' בכ"מ דעבד אתקש לקרקע לענין אונאה ומעילה וה"נ האדם הוי כקרקע והוי הצפורן מחובר לקרקע אבל בצפורן של בהמה י"ל דכשר לשחיטה כמו בכל הני דלעיל דבע"ח כמטלטלין ומה"ת לן דשחיטה יצאה מכלל כל אלו וכן הא דאמרינן בדף כ' למעוטי שן וצפורן ופירש"י דכשר למליקה ופסול לשחיטה היינו ג"כ בשן וצפורן של עצמו דהא במליקה מיידי ממילא כה"ג כמ"ש תוס' שם ובפרט לפ"מ דפירשו הראשונים דשן וצפורן היינו בהיפוך דכשר בשחיטה ופסול במליקה ומיירי בתלושין או דשן מיירי בתלוש וקאי על כשר בשחיטה. וצפורן מיירי במחובר וקאי על כשר במליקה א"כ פשיטא דס"ל דמיירי בצפורן האדם וביותר גם להפוסקים דאדם לא הוי כקרקע אבל צפורן דבע"ח מאן יימר לן דפסול וכן יש לדקדק קצת מלשון הר"ש (פ"ד מ"ג) דמכשירים ובעיקר קושית הר"ש שם יש ליישב עפימ"ש דאדם אינו כקרקע ובשחיטה גזרו אטו עבד. אבל בהכשר אדרבה חומרא היא דאינו נידון כקרקע ומדאורייתא הוכשר ואפשר באמת בע"מ שיודחו ידיו של עבד לא הוכשר או דמדרבנן הוכשר דלא לחלוף בע"מ שיודחו ידיו של אדם דעלמא עכ"פ לא ידענא ראיה ברורה לפסול צפורן בהמה לשחיטה:

(ש"ך סק"ח) **א"נ אתי לאורויי דאפילו כשצואר בהמה למטה ששחיטתו כשירה דוקא דיעבד וכו'**. ע' פר"ח שכ' ע"ז דכד ניים ושכיב אמר להך שמעתתא דהא ר"ז משני לצדדים קתני צואר בהמה למטה במחובר. הרי דאפילו לכתחלה מותר כדקתני הכל שוחטים ע"ש. ולענ"ד שפתי כהן ישמרו דעת ודבריו ברורים לדינא לשיטת המהרש"א דהקשה בסוגייא דלר"פ דמשני בעופא דקליל קושית תוס' במק"ע דלתני בלכתחלה להודיעך כחו דהיתירא דר"ח מכשיר אף לכתחלה. ומה שתירצו למשמע מיניה דבבהמה וצואר למטה דמותר לכתחלה דאיכא למטעי דאסור משום שמא ידרוס. וכ' לתרץ דבאמת סוגיי' דלעיל קאי לר"ז. אבל לר"פ קיימי' באמת דר"ח דוקא דיעבד ומשנתנו אף כר"ח ובריייתא דבכל שוחטין בפשוטו ניחא דהא מיירי בעופא ע"ש. מעתה הרי מוכח להדיא דלר"פ באמת לר"ח לכתחלה אסור בבהמה וצואר בהמה למטה משום שמא ידרוס וממילא אין חילוק בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבס"ח כמ"ש תוס' וממילא גם בחיברו לקורה תלושה וממילא גם לר' אסור דהא לקולא לא פליג ר'. הרי להדיא כדברי הש"ך ואולם בעיקר קושי' המהרש"א י"ל בפשוטו דבודאי אין שייך להגי' בברייתא דבהמה היינו עוף. אלא כיון דרישא צואר בהמה למטה מיירי בבהמה ממש נקט גם בסיפא בהמה

אגב שיטפא דרישא. ומירי בעוף. ושפיר מוכח מברייתא דבצואר בהמה למטה מותר לכתחלה. אח"כ מצאתי שכ"כ בישוב קושי' המהרש"א בתשובת עה"ג (סי' קט"ו):

סימן ט

(סימן ט') **ויש מכשירים**. לענ"ד בזה צריכים לקלוף בית השחיטה דקודם גמר השחיטה בלע הסכין מאמ"ה ובגמר השחיטה בלעו הסי' מאמ"ה ואם ליכא ס' בבהמה נגד הסכין י"ל דכולו אסור כמו בשר רותח בסכין חולבת דמחמת דוחקא ורותח אוסר כולו אלא י"ל כיון דהבהמה למטה אמרינן תתאה גבר ומהני קליפה ובזה מיושב הא דאמרינן בחולין דף י"ז רב יימר אתלת רוחתא ל"צ מי לא א"ר זירא ליבן סכין וכו' ולכאורה קשה הא אמר ליבן סכין ושחט דמשמע דוקא דיעבד ועי' בראב"ד דמחשב כן לדינא דבעינן בדיקה אתלת רוחתא ואעפ"כ קיי"ל כההיא דר"ז דמחלקינן בין תחלה לדיעבד אבל מ"מ קשה על רב יימר הא מוכח בהיפוך דדוקא דיעבד מדנקט ר"ז לשון דיעבד ולפי הנ"ל ניחא דלכתחלה אסור כיון דבעי קליפה חיישינן שמא ישכח מלקלוף ונכון:

סימן י

(סי' י' ס"א) **ואסור** לשחוט בו מסוכנת. ולענין דיעבד ע' ש"ך וקשה לי נימא כיון דאסור להנות הוי בכלל לא תעבד ואי עביד לא מהני והוי כלא נשחטה בשלמא בהמת חבירו לעבודת כוכבים דס"ל לרוב פוסקים למ"ד אא"א דש"ש דמותר אפילו באכילה בזה ליכא קושיא דנימא דא"ע לא מהני דהא העבירה לא תליא דוקא בשחיטה דאף אם נוחר לעבודת כוכבים איסור עביד וא"כ ל"ש לומר א"ע לא מהני דמ"מ הרי נחור לפניך ואיסור דעבד עבד וא"א לתקנו ע"י דלא מהני ומה"ט נ"ל דלא קשה מה שהקשה המהרי"ט בתשוב' במתניתין דהשוחט בשבת שחיטתו כשירה דנימא דא"ע לא מהני דהתם ג"כ אין העבירה משום השחיטה אלא משום נטילת נשמה והוי תיקון להוציא מידי אמ"ה ובזה לא שייך לא מהני דהרי מתה לפניך ואזדא איסור אמ"ה אבל הכא בשוחט מסוכנת בסכין עבודת כוכבים דהעבירה הוא מה שנהנה מעבודת כוכבים שלא תמות הבהמה ואם נדון דהשחיטה לא מהני והוי כמתה מאליה וכנחירה בעלמא לא נהנה כלום מסכין וביותר למ"ש הטורי אבן בר"ה (דף כ"ה) גבי תקע בשופר של עולה דאפילו למ"ד א"ע מהני היינו בעלמא דאף אם יהיה הדין דלא מהני מ"מ עשה עבירה דעבר אמימרא דרחמנא אבל בתוקע בשופר של עולה דההנאה הוא קיום מצוה ואם אינו יוצא לא נהנה ולא עבר אמימרא דרחמנא בזה לכ"ע לא מהני עיי"ש וא"כ הכא

בשוחט מסוכנת נימא ג"כ דלא מהני ולא עבר כלום וצ"ע: מ"ש בפליתי לדון בשחיטה כיון דהשחיטה הוא ענין מצוה דלא לאכול בשר תמותה הוא בכלל מצות לאו ליהנות ניתנו במחכ"ת הא מבואר בעירובין דף ל"א ע"א דלערב באיסור הנאה תליא באם אין מערבין אלא לדבר מצוה הוא בכלל מצות לאו ליהנות ניתנו אבל אם מערבין לדבר רשות אלא דאסור לילך בלא העירוב וא"כ להצילו מהאיסור ואעפ"כ מקרי נהנה וה"נ שחיטה כיון דשוחטים לדבר רשות:

(ש"ך ס"ו) **יש כח בחום ביה"ש להפליט מה שבקליפת הסכין**. הוא תמוה דא"כ בשוחט בסכין טריפה אמאי מהני הדחה הא לרשב"א הסכין בלע אלא דאינו מפליט בחום ביה"ש והא מ"מ בלע מה שבקליפת הסכין וסבור הייתי לומר עפמ"ש הרשב"א במ"ה דף ע"ג דפלוגתייהו בסכין ששחט בה כשירה דאמרי לה דבעי הדחה ואמרי לה דלא בעי הדחה אלא קנוח היינו דזהו ודאי דקנוח יפה מועיל להעביר הבעין מהסכין ומש"ה איכא מ"ד דמהני דדוחקא בצונן אינו מפליט כלל ומאן דבעי הדחה ס"ל דמשום דוחקא מפליט אף בצונן והדחת הסכין להפליט בלע מהסכין שלא יפליט אח"כ בחתיכת הצונן עיי"ש והא דבסכין ש"נ אף לצונן בעי נעיצה היינו כיון דנסרך הבלע בחמין אין הדחה מפליטו ופולט אח"כ בחתיכת צונן ע"י דוחקא וא"כ לכאורה נכונים דברי הש"ך והיינו דביה"ש צונן לענין שאינו מפליט מהסכין מ"מ לא גרע מצונן דעלמא דע"י דוחקא דסכין מפליט מעט מהסכין וכיון דפלט ממילא הסימנים בולעים אותו המעט כדי קליפה כיון דלענין לבלוע אמרינן דע"י רתיחת ביה"ש קצת בולע מהבעין כדי קליפה וא"כ מה לי שבולע הבעין ממש או שבולע מה שנפלט מהסכין ומש"ה בסכין ש"נ דאין הדחה מפלטת כלל מהסכין עד שאח"כ בחתיכת צונן ע"י דוחקא מפליט מאד מש"ה בשחט בלא נעיצה בעי קליפה אבל בסכין טריפה דנבלע בסכין שלא ע"י חמין וההדחה מועיל לפלוט קצת מהסכין עד שאח"כ אינו מפליט הסכין עוד בחתיכת צונן. ה"נ אינו מפליט בשחיטה דכצונן דמי לענין להפליט מסכין ובזה מיושב ג"כ דברי הש"ך סקט"ז דמסיק דדוקא הכא מהני קנוח לענין לשחוט בו אבל לא בעלמא ולכאורה סותר לדברי עצמו (בסי' צ"א סק"ג) שכתב דקנוח הוי כמו הדחה ולפי הנ"ל ניחא דבעלמא היינו היכא דאיכא ג"כ דוחקא כמו בשחיטה לא מהני קנוח רק בשחיטה מטעם איידי דטרידי ובסי' צ"א דמיירי בלא דוחקא מהני קנוח וכחילוקו דהרשב"א הנ"ל: **אמנם** עדיין אינו מספיק דסוף סוף אמאי מהני בסכין טריפה קינוח הא קינוח לא מהני רק להעביר הבעין וכששוחט אח"כ ע"י דוחקא מפליט מה שבקליפת הסכין ומוכרח לומר דביה"ש איידי דטריד לא בלע אותו המעט א"כ בסכין ש"נ אמאי בלא נעיצה בעי קליפה הא לא בלעו הסימנים המעט

שבקליפת הסכין וא"כ אם בסכין ש"נ לא מהני הדחה בסכין טריפה לא תהני קינוח ובהכרח לומר ולחלק דטרידי לא מהני רק בסכין טריפה דהבלוע שבקליפת סכין דלא בלעה ע"י חום בזה מהני איידי דטרידי אבל בסכין ש"נ יש הרבה בלע בקליפת הסכין לא מהני איידי דטרידי ועדיין צ"ע:

בא"ד **מיהו במרדכי פ"ק דחולין משמע דאפילו נעיצה ל"מ**. והא דבסכין טריפה מהני הדחה צ"ל או כמ"ש רש"י דסכין קשה לבלוע וא"כ י"ל דמפליט ע"י חום ביה"ש או דבבלע הרבה דהיינו בסכין של עבודת כוכבים מפליט ע"י חום ביה"ש אבל בסכין ששחט טריפה דבלע ע"י ביה"ש הוי בלוע' מועטת ואינו מפליט בחום ביח"ש ומ"ש התב"ש שכן דעת תוס' ממ"ש בד"ה כגון שליבנה וכו' והא דלא משני כשנעצה משום דרוצה לתרץ אפילו למ"ד ביה"ש רותח הרי דס"ל דמפליט בלוע של סכין ולפענ"ד אין הכרח די"ל דבאמת לטעמא דביה"ש רותח אין חילוק בין להפליט ובין להבליע אכל לטעמא דדוחקא יש חילוק דמבליע אבל אינו מפליט או דסכין אינו בולע ואינו מפליט ע"י דוחקא רק הסימנים דרכים בולעין מבעין. וכעין שכתב רש"י דלטעמא דדוחקא יש חילוק דסכין קשה לבלוע אבל לטעמא דביה"ש רותח גם הסכין בולע ה"נ י"ל לענין חילוקו דהרשב"א דבולע ואינו מפליט היינו לטעמא דדוחקא אבל לטעמא דביה"ש רותח אין חילוק והכי משמע מלשון הרשב"א ולפ"ז לל"ק דטעמא דביה"ש רותח ע"כ הא דפסקי' הלכת' בצונן היינו מטעם דאיידי דטרידי סימנים וכו' וממילא גם בסכין של עובד כוכבי' הלכתא כרבב"ח דמדיח אלא דמ"מ קיי"ל לחומרא דקולף דשמא כאידך לישנא דדוחקא דבזה יש לקיים ההלכתא כרב ולחלק בין סכין ש"נ לסכין טריפה משום דבולע ואינו מפליט וא"כ לדינא י"ל גם להתוס' דמהני נעיצה כיון דאינו מפליט ומדוקדק בזה לישנא דתוס' הנ"ל במ"ש אפי' למ"ד ביה"ש רותח ואמאי לא נקטו סתם למ"ד קולף אלא ודאי כנ"ל דלאידך לישנא דטעמא דרב משום דוחקא גם לרב מהני נעיצה אלא דבא לתרץ אפי' לל"ק משום ביה"ש רותח דמפליט ולא מהני נעיצה א"כ אדרבה יש להסתייע מדעת תוס' דלדינא מהני נעיצה וכן מבואר מדברי תוס' ד"ה והלכתא וכו' אלמא קסבר ביה"ש רותח ואפ"ה לחתוך בו צונן לא בעי נעיצה וכו' ומהיכן למדו זה דשמואל סבר ביה"ש רותח דלמא ס"ל דבלע משום דוחק' וא"כ יש להלק דבבלע ברותח בעי נעיצה ובבלע ע"י דוחקא לא בעי נעיצה ואם לא ניחא להו לחלק בזה וס"ל דכל שבלע אין חילוק בין בלע בחמין בין בלע בצונן א"כ למאי הוצרכו לאריכות זו אלמא קסבר ביה"ש רותח הו"ל לומר בקיצור אלמא דבלע אלא ודאי כנ"ל דס"ל כרש"י דטעמא דמ"ד בצונן דס"ל ביה"ש צונן ולא בלע הסכין ושמואל מדאסר לחתוך בו רותח ע"כ דס"ל ביה"ש

רותח וכמ"ש רש"י שם להדיא וא"כ י"ל דכיון דמשום דוחקא לא בלע ה"ה דלא פלט. מש"ה הוצרכו לומר שינוי דליבנה באור משום דרוצה לתרץ אף למ"ד ביה"ש רותח דאלו לטעמא דביה"ש צונן כמו דאינו בולע ה"נ אינו מפליט ומהני נעיצה וכנ"ל:

(ש"ך סקי"א) **ומהרש"ל שם התיר**. לכאורה נראה ראיה לזה מדברי תוס' בסוגיין ד"ה השוחט וכו' וצריך להעמיד ביודעים בה שהיא ב"י וכו'. ולענ"ד לכאורה דבריהם תמוהים כיון דלפי דבריהם ס"ל למתני' דדבש שרי כיון דבעין פוגם אבל שמן דפוגם רק מחמת דאב"י אסור א"כ ממילא לא קשה מידי די"ל דשפיר מספקינן בעכבר' בשיכרא דדלמא סבר רב דנותן טעם לפגם היכי דבעין פוגם שרי ושאני הכא בסכין ש"נ דפגם מחמת שאב"י בזה ס"ל דנטל"פ אסור והוא לכאורה תמיה רבתא ולזה היה נראה דכוונתם כך דודאי בדין דאורייתא אין לחלק בין פוגם לפוגם [ואף דתוס' בעבודת כוכבים ס"ז ע"ב ד"ה ואידך ס"ל לחלק בדאורייתא. מ"מ י"ל דתוס' בחולין ס"ל דבדאורייתא אין לחלק] אלא דמתני' ס"ל דמדרבנן גזרו אף דיעבד אטו ב"י ולזה שפיר הקשו דלפשוט בעכברא בשיכרא דרב ס"ל דגם פוגם אסור דאל"כ דפוגם בעין שריא ממילא מדאורייתא גם בפוגם ע"י שאב"י שריא ואמאי אמר רב השוחט בסכין ש"נ דמשמע דוקא דיעבד הא גם לכתחלה לשתרי על סמך שיקלוף כיון דאפילו אי משתלי שרי מדאורייתא וכיון דמוכח דס"ל לתוס' דאפי' היכא דדיעבד כל דשריא מדאורייתא לא חיישי' למשתלי א"כ מכ"ש לדידן דבאב"י דיעבד שריא לגמרי דלא חיישי' לדלמא משתלי ומוכח כמהרש"ל. אולם עדיין לא נחה דעתי בישוב הנ"ל דהא דיעבד עכ"פ מדינא צריך הדחה דלגבי הבעין כל שלא נבלע אף דפגום אסור מדאורייתא דהא ראוי לגר אלא דאינו אוסר תערובתו וא"כ יש לומר לכתחלה אסור דדלמא משתלי מלהדיח ואף די"ל דאם ביה"ש רותח הבעין נימס ונבלע מכל מקום עכ"פ לטעמא דדוחקא י"ל דנשאר ג"כ בעין מה שלא נבלע וא"כ דלמא הך ספיקא בעכבר' בשיכרי היינו דמספק בב' לשונות דהכא דדלמא סבר דבעין פוגם מותר. ומדרבנן אסור בפוגם ע"י אב"י ומה דאסור לכתחלה לשחוט היינו דדלמא כלישנא ב' דמשום דוחקא הוא וחיישי' דשמא משתלי מלהדיה ועדיין צ"ע:

(ט"ז סק"י) **ותו דא"כ וכו'**. דבתחלת השחיטה בולע הנה אף לפי הוכחת הט"ז כיון דבתחלת השחיטה לא חיים והחשש שישאר בעין ל"ש באמ"ה דנשטף בדם עדיין יקשה מסוגייא למה דס"ד דבתחלת שחיטה ופריך דהתירא נמי ליפרוך יותר דאיך משכחת לה שחיטה נימא דבתחלה בולע סכין אמ"ה ואח"כ בולע בית השחיטה מהסכין ונלע"ד ליישב דברי רש"י בסוגיא ד"ה משום דקבלע שמנונית טריפה אבל מבליעת דם לא חיישי שהסכין קשה ואין דם נבלע בו וכבר תמה הרשב"א דא"כ שמואל דס"ל סכין ששחט

בו כשירה אסור לחתוך בו רותח דלא כמאן דאפי' למ"ד בחמין ס"ל דלא בלע חמין גם יש לדקדק על רש"י דנקט זה על המקשן ולתרץ על מה שלא הקשה דהיתירא נמי משום דבלע דם דזה אינו קושי' כ"כ די"ל דחדא מינייהו נקט אמ"ה וה"ה לדם ואמאי לא ביאר רש"י זה על המסקנא דמשני אימת בלע לכי חיימא וההיא שעתא היתרא הוא הא דאינו נאסר משום דם וכמ"ש תוס' אלא דס"ל לרש"י בפירכת הש"ס דפריך דהיתירא נמי ולא פריך יותר דהיכי משכחת לה שחיטה הא בתחלה בלע אמ"ה ולבסוף בלע הבהמה מהסכין וכנ"ל אע"כ דהמקשן היה ס"ל דמ"ד בחמין מודה דביה"ש אינו פועל דאיידי דטרוד לפלוט לא בלע והא דבחמין מיירי באמת לאכול רותח ולזה היה קשה לרש"י דא"כ בלא"ה נאסר משום דם והוצרך לתרץ דלפי אותו ס"ד דמיירי לאכול בו רותח היינו מוכרחים לומר דסכין קשה ואינו בולע דם אבל למסקנא יש לומר דמיירי לשחוט בו אבל לאכול בו רותח באמת גם בשחט כשירה אסור משום דם ושפיר סבר שמואל כמ"ד בחמין ודו"ק:

סימן יא

(סי' י"א סעיף א') **ואם שחט**. אם כבה באמצע שחיטה כתב בתשובת שבות יעקב ח"ב סס"א דגרע דהשוחט מיבעת תוך השחיטה ועושה שהייה וטריפה ע"ש:

שם **וב' נרות חשובים אבוקה**. ע' באורח מישור לד"מ על יו"ד דאפי' אינם דבוקים מקרי אבוקה וכן לענין הבדלה והעתקתיו בגליון מג"א שלי (סרצ"ח סק"ד):

סימן יב

(סי' י"ב ש"ך סק"ה) **שהביא בד"מ סימן י"א**. ע' לקמן סי' כ"ח בש"ך סק"י:

סימן יג

(סי' י"ג ט"ז סק"א) **וזה כתיב במקום שנזכר שחיטה**. דאלו מלישנא דאסיפה לחוד ליכא ראיה דהא כתיב ג"כ ויאספו את השליו הכי איתא בסוגיין. ובזה מיושב לי היטב קושית תוס' חולין דף י"ז ע"א ד"ה רע"ק וכו' תימא מנ"ל דפליגי דלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי עיי"ש שהניחו בתימה ולענ"ד לכאורה קשה איך ילפי' דגים אין טעון שחיטה מדכתיב אם את כל דגי הים יאסף הא לרע"ק במדבר הותר להם בשר נחירה א"כ יש לומר מש"ה כתיב אסיפה ועתה שנאסר בשר נחירה יש לומר דגם דגים טעון שחיטה אמנם באמת לא קשה מידי דהא מכל מקום כיון דבצאן ובקר כתיב ישחט להם

אף דהיה סגי בנחירה מ"מ קרי ליה שחיטה דאז נחירה בסימנים הוי כמו שחיטה לדידן כדאמרי' בפוסקים נחירה שלהן זהו שחיטתן וא"כ כיון דכתיב בדגים אסיפה ע"כ משום דאפי' נחירה בסימנים לא בעי וכיון דאפי' נחירה ל"צ גם לדידן ל"צ שחיטה וא"כ ראיה זו אתיא שפיר בין לר"י ובין לרע"ק דלר"י דנאסר להם בשר תאוה והיו צריכים להקדיש והיה צריך שחיטה ממש הראיה כפשוטו מדכתיב בדגים אסיפה הא מעולם לא הותר להם נחירה ע"כ משום דדגים לא בעי' שחיטה ולרע"ק דהותר נחירה ג"כ הראיה שפיר דמקרי נחירה שלהן בלשון שחיטה בצאן ובקר ע"כ בדגים דכתיב אסיפה משום דאפי' נחירה לא בעי' וכיון שכן מיושב קושי' תוס' דאם איתא דלא פליגי יקשה מנ"ל הך כללא דדגים לא בעיא שחיטה הא ליכא ראיה מהקרא די"ל דצאן ובקר דהוצרכו להקדישן והיה בעי' שחיטה ממש מש"ה כתיב ישחט להם אבל דגים דלאו מילי דהקרבה הם סגי בנחירה מש"ה כתיב יאסף ואין הפרש בין דגים לשאר בע"ח ולדידן דנאסר נחירה גם בדגים נאסר אע"כ דפליגי ושפיר אזלא ההוכחה בין לר"י בין לרע"ק וכנ"ל ודו"ק היטב:

(ש"ך סק"ב) **והטעם כ' הרא"ש והר"ן** ולענ"ד יש לומר דכתיב כל בבהמה תאכלו דמשמע הכל בלי שום שיור מוכח דחלב וגיד דשליל מותר אבל לענין דם אף אם קיימא באיסורים מ"מ אפשר לקיים לישנא דכל בבהמה ע"י שיבשל כל דם השליל והוי דם שבשלו דמותר ומה"ט יש ליישב קושית תוס' פסחים דף כ"ב ע"א ד"ה והרי דם משמע דדם אינו בכלל בהמה וכו' והיינו דמה דאמרי' כשהותר נבילה וכו' כיון לגר אשר בשעריך משמע דכל הנבילה יכולים ליתן לו ומוכח דהכל מותר בהנאה גם החלב וגיד אבל אין ראיה מזה דהותר דם בהנאה דאף אם אסור בהנאה יכול לבשלו וליתנו להגר ומיושב ג"כ מה דנדחקו תוס' חולין דף ל"ו ע"א ד"ה סד"א וכו' אע"ג דאין הדרשא מיושבת וכו' ולפי הנ"ל גם על הדם צריך קרא לאכילה לאסור אפי' ע"י בישול:

(סעיף ב') **אם הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה**. ע' בפר"ח לקמן (סימן ס"א) דלענין מתנות כהונה דאימעט בתוספתא דבן פקועה כיון דלא קרינן בי' מאת זובחי זבח פטור במתנות אף דהפריס פטור. ובזה לא החמירו חז"ל לעשות כבהמה אחרת ע"ש:

שם **טעון שחיטה**. ולענין הברכה הביא התב"ש תשו' רשב"א דמברכים ואולם בתשובת בשמים ראש סימן רפ"ג כתב דאין לברך:

שם **אבל שאר טריפות אינו אוסר אותו**. מסתפקנא בנקובת הוושט אם נידון כיון דעצמות השחיטה היה כדינו בסכין בדוק ובלא שהייה ודרסה וחלדה הוי כמו שאר טריפות דאינו אוסר או כיון דקיי"ל דנקובת הוושט נבילה והוי פסולו בשחיטה כמו דלא נשחט דמי ולכאורה יש להקשות מהשמטת הרי"ף מימרא דר' זירא דליבן סכין ושחט בה משום דלא

קיי"ל ביה"ש מרווח רווח והא מ"מ יש נ"מ ליסוד הסבר' דחדודו קודם לליבונו לענין בן פקועה שהפריס ע"ג קרקע ושחט בסכין מלובנת דאם לא אמר חדודו קודם לליבונו הוי רק שריפת סימנים וכלא נשחטה אבל אם חדודו קודם לליבונו א"כ אף דלא מרווח רווח והוי ניקב הושט קודם גמר שחיטה דכשר הכא אע"כ דגם זה לאו [שם] שחיטה עלה והוי פסולה בשחיטה. ואולם למ"ש התב"ש לעיל (סי' ט') דאפי' בעוף ותפס הקנה לבדו ושחט בסכין מלובנת פסולה כיון דאינו מרווח גורם השריפה אף במקום חדודו ול"א בכה"ג חדודו קודם לליבונו והוכיח כן מדהשמיט הרי"ף לדר"ז הא נ"מ בעוף עיי"ש א"כ י"ל דמש"ה אף בבן פקועה פסול דהוי כנשרף הסימנים ומ"מ אין זה מספיק דהא הסברא זו ודע"י נגיעת הצדדים תו ל"א על חדודו קודם לליבונו אינו מוכרח מסברא דא"כ איך הוכיחו הראשונים מפירכת הש"ס והאיכא צדדים דניקב הושט במקום שנשחט קודם שנשחט הרוב דפסול הא י"ל דפירכת הש"ס והאיכא צדדים היינו דמכח זה לא נימא דחדודו קודם לליבונו אע"כ משום דבזה לא פסיקא להקשות כ"כ אלא דלפי שינויא דביה"ש מרווח רווח י"ל לדינא דדלמא בלאו דמרווח רווח אין אומרים חדודו קודם לליבונו וא"כ מידי ספיקא לא נפקא ובבן פקועה דהשחיטה משום מראית העין יש לדון דהוי ספק דרבנן דשמא אף דאיכא צדדים מ"מ אמרי' חדודו קודם לליבונו אע"כ דגם משום נקב בושט פסול השחיטה דכלא נשחט דמי. ועיין:

(סעיף ג' בהג"ה) **דחיישי' שמא אינו בן ט'**. ובנמצא הסכין פגום לאחר שחיטה לפי מ"ש לעיל בסימן א' בט"ז סק"ו דאף למה דקיי"ל כר"ח דבלא שיבר בה עצמות אסור מ"מ י"ל דהוי רק ספק ואינו דומה למקוה עיי"ש א"כ י"ל דהולד מותר בשחיטת עצמו מכח ס"ס ספק שמא בעצם המפרקת נפגמה ואת"ל בעור נפגמה שמא כלו חדשיו ומהני שחיטת עצמו ומ"מ י"ל דהוי ס"ס בחזקת איסור דאינו זבוח ואף דמה דאסרנו הבהמה ולא אוקמי הסכין בחזקתיה דהשתא נפגמה אף דהוי ס"ס דשמא לא במקום הפגימה שחט היינו משום חזקת איסור דאינו זבוח וכמש"ל והוי ספק ראשון כמו ודאי והספק השני הוי ספק איסור א"כ (הוי) מלבד ספק הראשון איכא ס"ס שמא לא שחט במקום הפגימה ושמא הוולד בן ט' חי מ"מ י"ל דנהי דאם היה ג' ספיקות בבהמה היה מהני לדעת הש"ך (סי' ק"י) דהספק א' הוי כמו ודאי ושוב הוי ס"ס והיינו כיון דצרפנו חזקת איסור לעשות ספק ראשון לודאי שוב הוי אח"כ ס"ס בלא חזקת איסור אבל הכא דבספקו דבן ט' הוי חזקת איסור דאינו זבוח של הולד. ואפשר דתליא במה שכתבנו במקום אחר דבס"ס ולגבי ספק א' הוי חזקת איסור ובספק א' לא הוי חזקת איסור די"ל דמהני א"כ הכא הספק דשמא הוא בן ט' בזה הוי חזקת איסור דהולד אבל הספק שמא שלא במקום הפגימה

שחט כיון דבצד זו אנו דנין דהולד בן ח' והוי הולד והבהמה א' דאם במקום הפגימה שחט הבהמה והולד שניהם אסורים ואם לאו שניהם מותרים ולגבי חזקת איסור דבהמה כבר צרפנו לספק הראשון שמא בעור נפגמה לעשותו כודאי וצ"ע לדינא:

(ש"ך סקי"א) **אבל ודאי כשימתין**. בתב"ש השיג דלא מבעי להפוסקים דלא כרשב"ג דבודאי בן ח' לא מהני ח' ימים א"כ מהני ח' ימים רק לסתם ולדות ומטעם דמסייע רוב בהמות ולדות מעלי' ילדן אבל בנמצא במעי האם דליכא רוב לא מהני ח' ימים אלא אף להפוסקים בכולה כרשב"ג דאף בודאי בן ח' מהני ח' ימים י"ל דמ"מ הטעם רק משום סיועת דרוב בהמות ולד מעליא ילדן עיי"ש ולענ"ד כיון דרשב"ג סבר דאף בודאי בן ח' מהני ח' ימים ובזה נגד הרוב דולדות מעלי' ילדן איכא רוב דאין משתהי ובהנך דנולדים לח' אין רובם ולד מעלי' ע"י אשתהי ואעפ"כ מהני ל' יום ה"נ בולד בהמה שנמצא במעי אמו אף דליכא רוב מהני ח' ימים כמו באדם בודאי בן ח' דמהני ל' יום ובזה לא מצינו דפליגי רבנן די"ל דפליגי רק בבן ח' משום דלא ס"ל דאשתהי כלל או דהוי מיעוטא דמיעוטא ובעי' דוקא בירור גמור שיהיה בן כ' וגמרו שערו וצפרניו אבל בנמצא במעי אמו י"ל דמודי דמהני ח' ימים וא"כ אף להפוסקים בזה דלא כרשב"ג לענין ודאי בן ח' מ"מ הכא מודים ומ"ש הכו"פ ג"כ כהתב"ש כתב משא"כ כאן דלא נולד הבהמה והיא במעי אמה אין כאן רוב וס"ל לגאונים דע"ז דשהה אין לסמוך ובפרט כי לא אפשיטא בנדה אם בהמה יולדת לז' דברים אלו לא הבנתי דמה צריך כאן לאשתהי הא אנן דנין דמכח שיהוי ח' ימים הוי ולד מעליא ובן ט' הוא ורק באנו לדון מכח הסברא דדלמא כיון דליכא רוב מסייע לא מהני ח' ימים. א"כ אף אם שייך אשתהי מ"מ כיון דח' ימים לא הוי בירור גמור חיישי' שהוא בן ח' ממש ומה שהוכיחו דאל"כ הסמ"ג ובעה"ת מאי השמיעונו דאסור הולד כיון דאין אנו בקיאי הלא בכל ולדות בעי' ח' ימים אלא ודאי דאשמעי' דהכא לא מהני ח' ימים לענ"ד י"ל דבעלמא הוי חזקת אינו זבוח דמורה דהוי נפל ולא מהני בי' השחיטה מש"ה בעי' בירור ח' ימים אבל הכא כיון דשחיטת האם דנטרפה מהני לטהר הולד מידי נבילה כדאיתא בחולין (דף ע"ה ע"ב) א"כ איסור הולד הוי רק כטריפה וכמו האם ואין בזה חזקת אינו זבוח דהא שם זביחה עלה לענין נבילה וגם לדעתי אין בולד איסור עשה דוזבחת זבוח אכול שאינו זבוח לא תאכל דכל מה דפעל השחיטה אצל האם להוציא מעשה דאינו זבוח פעל ג"כ בולד. א"כ לא הוי בחזקת איסור. ולזה הוצרכו להשמיענו דמ"מ אסור בלא שיהוי ח' ימים. אמנם לענ"ד גם בזה שייך חזקת איסור והיינו דכל כמה שאינו ניתר ע"י שחיטת עצמו הוי כא' מאבריה ואסור משום טריפה דאל"כ במת הולד מה נידון ביה שום איסור דכיון דשם זבוח עלה וליכא

עשה דאינו זבוח וגם איסור אמ"ה ליכא דהרי מת לפנינו וגם הא השחיטה פעל לאם להוציא מידי אמ"ה לענין מפרכסת דלא עבר עלה משום אמ"ה א"כ הועיל ג"כ לגבי ולד לענין זה וע"כ במת הולד או בתולש ממנו אבר ואוכל אסור משום טריפה דבמה שאין בו הכשר ע"י שחיטת עצמו הוי כאם ממש וא"כ י"ל כיון דכל זמן שחי הולד יש בו איסור טריפות. וע"י שחיטת עצמו בזה מובדל מהאם וניתר לעצמו וא"כ כשיש ספק אם כלו חדשיו שייך לומר אוקי אחזקתי' דהשחיטה לא הועילה כלום ובאיסור דטריפה עומד:

סימן יד

(סימן י"ד סעיף ה') **החלב שלה אסור לשתותו**. ואם יצא חציו ברוב אבר י"ל דהחלב מותר מטעם ס"ס ספק דהוי כילוד ואין כאן איסור יוצא ואת"ל דלא הוי כילוד ספק שמא ביוצא ג"כ החלב מותר ולכאורה נסתר זה ממ"ש הט"ז סק"ו דבבן פקועה הבא על הבהמה מעליא דאין לולד תקנה בשחיטה החלב אסור דזהו ג"כ בכלל איבעיא ע"ש והא הך דינא דבן פקועה שבא על בהמה מעליא דאין להולד תקנה משום דחוששים לזרע אב הוי רק ספק כדקיי"ל בסימן ט"ו דאנן ס"ל לדינא דהוי ספק אם חוששים לזרע אב וא"כ הו"ל ס"ס אמנם י"ל דהתם לענין ספיקא דחוששים לזרע אב הוי לולד חזקת איסור שאינו זבוח ודנין מכח החזקה דאין לו תקנה בשחיטה אבל הכא בחציו ברוב אבר י"ל דלא אמרי' דהוי כודאי אינו ילוד דלא מהני שחיטה להיוצא דהא לגבי הנשאר בפנים הוי בהיפוך חזקת איסור לדונו כילוד דאם לא הוה כילוד הותר תיכף בשחיטת אם ומכח החזקת איסור ראוי לדון דלא הותר. וא"כ הוי חזקה לכאן ולכאן מש"ה י"ל דשפיר הוי ס"ס:

(ש"ך סקי"ב) **דלא יהא אלא ספק אם יש ס'**. אבל אם בודאי ליכא ס' אין להתירו בדין ספק דרבנן מחמת ספיקא דאיבעי אם חלב מותר דכיון דהחלב שמכח אבר היוצא הוי ספק דאורייתא כמ"ש הט"ז והש"ך (סי' ס"ו וסי' ק"י) בפמ"ג כתב ע"ז אף דמהריב"ל כתב דהיכי דהוי ספק בדאורייתא ואח"כ נתגלגל דהוי דרבנן ל"א בזה ספק דרבנן לקולא צ"ל כיון דבתחלת ברייתו הוי בתערובת שפיר הוי ספק דרבנן והתב"ש הקשה דגם בודאי ליכא ס' לשתרי דהוי ספק דרבנן מכח ספיקא דאיבעי עיי"ש במחכ"ת שגג בזה דמה ענין זה לדינא דמהריב"ל דהתם דודאי אין כאן שיעור ביטול דרבנן אלא דבאת לומר כיון דמה"ת בטל ברוב הוי ספק דרבנן דשמא אינו טריפה בזה אמרי' כיון דהספק טריפה בעצמותו הוי ספק דאורייתא בעי' ביטול כמו ודאי דאורייתא דזהו מקרי גלגול דרבנן אבל הכא דהספק שמא יש בו ס' דגם מדרבנן בטל זהו הוי כמו נשפך דמקילי' שמא

הי' בו ס' והוא פשוט למאד וממילא היה מסולק בזה קושית התב"ש דאם בודאי אין בו ס' לא מהני הספק איבעי לדונו בספק דרבנן דזהו הוי ממש כמו דינא דמהריב"ל אלא דהתב"ש הקשה כן מסברא כיון דבתחלת תולדתו הוי רוב ולא היה המציאות איסור דאורייתא ראוי לומר ספק דרבנן לקולא:

(סעיף ו' בהג"ה) **לא מיקרי שחיטה**. מסתפקנא באם מתה האם ושחט הולד במעי אמו בזה י"ל דהוי שחיטה דהא בעי רק באם האם חי דאזי י"ל דהולד כחלק מהאם ולא הוי בהמה בפ"ע. אבל במתה האם י"ל דהולד רק כמונח בקופסא וכנולד דמי. וכמ"ש הרמב"ן הובא במג"א (סי' של"ט סקט"ו) דאף דישראל אינו נהרג על העוברים מ"מ במתה האם העובר כילוד ודלת הוא דנעול בפניו דמי ואולם לטעם הלבוש דהוי חלדה גם בכה"ג לא הוי שחיטה. ובעיקר הדין קשה לי למאי הוצרך הרמ"א להביא דין זה הא כבר כתב הרמ"א לעיל (סי' י"ג ס"ג) דאם שחט האם ונמצאת טריפה דעכשיו אין תקנה להולד דאין אנו בקיאים אם כלו חדשיו. א"כ ממילא א"א להתיר שחיטת הולד במעי אמו בלי היתר דשחיטת האם דדלמא לא כלו חדשיו ואין לו שחיטת עצמו. ואולי י"ל דכוונת הרמ"א דלא הוי שחיטה כלל אפי' להקל דמותר לשחוט אח"כ האם ולא הוי או"ב והיינו משום דהוי ס"ס ספק דלא כלו חדשיו ואת"ל דכלו חדשיו שמא לא מהני שחיטה במעי אמו וצ"ע [ודלא כמ"ש הש"ך דלעניו או"ב מחמירי']:

סימן טו

(סימן ט"ו ט"ז סק"א) **והדרי' לכללא דיחיד ורבים וכו'**. הא דפסיקא לי' בדעת הרי"ף דהך כללא דמשנת ראב"י קב ונקי הוא אפילו במקום שרבים חולקים עליו. נ"ל דהא הרי"ף בפ' שבועות הדיינים דקאמר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו ורבנן פליגי עליה וכ' הרי"ף דהלכה כראב"י דמשנתו קב ונקי הרי דהך כללא אתמר אפילו היכא שרבים ח"ע ע"ש ובר"ן דכתב הגאונים דפסקו התם כרבנן ס"ל הך כללא לית' במקום שרבים חלוקים עליו ע"ש:

(שם ט"ז סק"ב) **וא"כ אמאי נאסור כו' ז' פעמים מעל"ע** מלשון זה משמע דבעי' ז' פעמים מעת לעת ול"א דמקצת יום הלידה ככולו וכ"כ בפמ"ג אבל בתב"ש כתב להקל בפשיטות ולענ"ד העיקר כהתב"ש דהא רשב"ג אסמכי' על קרא דשבעת ימים יהיה עם אמו והתם לא בעי ז' מעל"ע כדמוכח בתוס' ערכין (דף י"ח ע"ב) ד"ה משנתו. דהוכיחו דמנין שנים בקרבן מנינן משעת הלידה ולא מעת ההרצאה. מדאמרי' דשעות פוסלות בקדשים דאם בין שחיטה לזריקה נעשה בן שנה פסול. ואם איתא דמשעת הרצאה מנינן לא תמצא

דין זה עיי"ש הרי דפשיטא להו דלהרצאה לא בעי ז' ימים מעל"ע דאל"כ שוב משכחת דכלתה השנה משעת הרצאה בין שחיטה לזריקה כנלע"ד בעזה"י:

(ט"ז סק"ד) **קשה הא הוי ס"ס**. בנקה"כ תירץ דאיך תאמר ואת"ל לא כלו שמא יש לו ח' הא מ"מ לא כלו ונפל הוא. ובשער המלך פ"א מהל' י"ט סתר זה. דהא הפר"ח העלה בדעת הרשב"א דלא בעי' ס"ס מתהפך וא"כ עדיין הוי ס"ס ספק שהה ח' ימים ואת"ל דלא שהה שמא כלו חדשיו עיי"ש. ולענ"ד אינו דלדעת הש"ך דבודאי לא כלו לא מהני ח' ימים וא"כ ל"ש כאן ס"ס דהכל אחד הוא דאנו אומרים שמא שהה ח' ימים ומוכח דכלו חדשיו ואת"ל דלא שהה ח' ימים דלמא בלא הוכחה כלו חדשיו וא"כ הכל הספק רק אי כלו חדשיו ופשוט וע' בתשב"ץ (בחלק ד' ח"א סי' ב') דכתב לקושטא דמלתא להתיר בסתם ולד מטעם ס"ס וההיא דהרשב"א דאין סומכי' על העובד כוכבים במסל"ת מיירי בקטנים יותר דנדמה יותר דלא שהה ח' ימים עיי"ש. אח"ז רב בא לידי ספר באר היטב יו"ד מהגאבד"ק בערלין זצ"ל וראיתי שהביא לדברי התשב"ץ אלו וסיים נקטי' מיהת מינה דעכ"פ יש לסמוך שפיר אסימנים שהביא הכנה"ג וכן מה שהביא הפר"ח בשם מהריק"ש עכ"ל: **נשאלתי** מחכם א' וז"ל ב' עדים המכחישים זא"ז בעדותן על עגל שנשחט אם היה בן ה' ימים אם לא דאפשר דאין ע"א נאמן להעיד שהוא בן ח' להוציאו מחזקת נפל ויש לצדד דנאמן דכל שבידו נאמן אפי' באתחזק איסורא וה"נ הי' בידו להמתין ח' ימים וגם י"ל דלא הוי חזקת איסור כיון דההיתר ממילא קאתי ודומה למ"ש תוספות גיטין (דף ב' ע"ב) ד"ה ע"א נאמן עכ"ל: **תשובה** הנה כל דבריו בזה שלא בהשגחה דאם נניח דהוי חזקת נפל תו לא מקרי בידו דאם הוא נפל לא יתקיים ח' ימים גם לא דמי לדברי תוס' גיטין דהתם עיקר סברת תוס' דמה שאומרת עכשיו שספרה ז' נקיים לא הוי נגד החזקה דמה שידענו מקודם דראתה דם קודם הז' ימים אותה ראיה אינה מזקת ואינה גורמת לאסרה עתה אחר עבור ז' ימים דמשום אותה ראיה לחוד ממילא מותרת עכשיו כיון שעברו ז' ימים אלא דבאת לאסרה דשמא ראתה ג"כ אח"כ וע"ז לא נתחזקה שתראה עוד מש"ה לגבי הראיה האחרת לא מקרי חזקת איסור משא"כ הכא דחזקת נפל גורם להיות קיים באיסורו לעולם הוי חזקת איסור גמור ובאמת בעיקר דינא פירכא דלא הוי כלל חזקת נפל דמיד שנוצר הוי ספק אם הוא בן קיימא או לא והעד שמעיד שהוא בן ח' הוי כמעיד שנתברר דמעולם לא היה נפל ומעולם היתה מותרת א"כ לא בא העד להוציא מחזקתו רק לברר שלא היה מעולם חזקת איסור ופשוט: **אולם** מה שיש לעי' די"ל דהוי חזקת מעוברת והשתא הוא דילדה ואינו בן ח' ימים וע' בב"מ (דף ק') בתוס' ד"ה ה"מ סומכוס וכו' והארכתי במק"א בביאור דבריהם בעזה"י דמשמע דהוי חזקה אלא דלא

אלים כ"כ נגד חזקת מר"ק גם י"ל כיון דאם הוא נפל אין שחיטתו מטהרתו והוי כמתה מאלי' וא"כ אחר השחיטה יש לולד זה חזקת איסור שאינו זבוח כמו כל ספק בשחיטה ואף אם בא העד המתיר קודם שחיטה בעוד שהולד בחיים דגם לפי דבריו עדיין אינו זבוח ואינו מוציאו מחזקתו ועדותו רק דיש תקנה לזה בשחיטה וזה אינו נגד החזקה דכל בהמות כן הוא דיש להם תקנה בשחיטה מכל מקום נ"ל במה שמעיד שתהיה מותרת אחר השחיטה ואז כשנבוא להתיר לאכול ע"י עדות העד הזה מוציאים אותה מחזקת איסור אינו זבוח בזה ג"כ אין ע"א נאמן וראיה לזה מסוגי' דריש גיטין דפרכי' ולבעי תרי וכו' הוי אתחזק איסורא אף דהתם השליח מעיד קודם הגירושין שגט זה כשר לגרש בו דנכתב לשמה ובזה עתה אינו מוציאה מחזקתה דהא גם כפי עדותו עתה היא אשת איש אלא שמעיד דאפשר לגרשה בגט זה וזה אינו נגד החזקה דהא פשיטא דיכול לגרשה בגט כשר ואעפ"כ מקרי חזקת איסור במה דנדון אחר הנתינה דמגורשת ע"י גט זה עפ"י עדות העד וא"כ ק"ו הדברים דהתם בשעה שמעיד בודאי ביד הבעל לגרש אותה בגט כשר ולהוציאה מחזקתה מכ"ש בנ"ד דאין בידו לסלק החזקה דשמא הוא נפל ולא יתקיים ח' ימים. וקצת יש להסתייע דנ"ד מקרי חזקת איסור ממה דפסקי' דאין עובד כוכבים מסל"ת נאמן להעיד שהם בני ח' והטעם מבואר בתשו' הרשב"א (סי' רמ"ג) דאין עובד כוכבים מסל"ת נאמן אלא בעדות אשה לבד וקשה לכאורה הא מה"ת אזלי' בתר רוב דרוב ולדות בני קיימא ורבנן הוא דאצרכוהו ח' ימים כמ"ש תוס' יבמות (דף קי"ט) ומה"ט פסקי' באה"ע (סי' קנ"ו) דבמת הולד תוך ל' אם אשת כהן אינה חולצת וע"כ משום דמדאורייתא ל"ח לנפל דאזלי' בתר רוב וכל בדרבנן עובד כוכבים מסל"ת נאמן כמו בתרומה דרבנן כדאיתא בב"ק (דף קי"ט) ואין לחלק דבתרומת גוף האיסור דרבנן אבל הכא דיסוד דאיסור נפל הוא דאורייתא אף דמה"ת אזלי' בתר רובא מכל מקום כיון דחז"ל החמירו וחששו לנפל הוי כמו דאורייתא ולא מהני מסל"ת דז"א להמעיין במג"א (סי' תקי"ג) דכתב בשם רש"ל בביצים שהובאו למכור בי"ט אחר שבת דעובד כוכבים מסל"ת נאמן שנולדו קודם י"ט כיון דמה"ת אזלי' בתר רובא רק מדרבנן אסור משום דבר שיל"מ הוי בכלל איסור דרבנן ומסל"ת נאמן הרי אף דהתם הכנה הוא איסור דאורייתא מכל מקום כיון דמה"ת אזלי' בתר רוב והחשש הוא דרבנן מסל"ת נאמן א"כ ה"נ כן אע"כ דהכא מקרי אתחזק איסורא דאף בדרבנן אין מסל"ת נאמן כדקיי"ל ביו"ד (ססי' קל"ז): **אמנם** נלע"ד להקל דחזקת מעוברת לאו חזקה מעליא היא כיון דאין אנו יכולים לומר השתא דילדה ולא להגביל זמן מתי ילדה לא הוי חזקה לדעת הרשב"א בטוי"ד (סי' פ"א) גבי גבינות ואף דלא קיי"ל כהרשב"א מכל מקום לדעת הט"ז לקמן

(סי' שצ"ז סק"ב) שכתב דבמת לפנינו אתרע חזקת חי אף דבכל החזקות אמרי' השתא הוא דאתרע שאני חזקת חי דעומד לכך ובודאי ימות עיי"ש ה"נ בחזקת מעוברת דבודאי יסתלק והרי ילדה בפנינו ויש לי להביא ראיה להט"ז מדברי תוס' יבמות (דף ס"ז ע"א) ד"ה רישא פסולי כהונה עיי"ש ודבריהם סתומים בתירוצם שם דמה מהני דעכשיו הוא בן ט' לפנינו הא בכל החזקות אף דאתרע לפנינו אמרי' השתא הוא דאתרע ולהט"ז ניחא דחזקת קטן עומד להסתלק בזה ל"א אוקמי אחזקה היכי דאסתלק בפנינו גם נלע"ד הא דנקטו תוס' בב"מ חזקת מעוברת דוקא התם דהלידה הוא עיקר הפעולה ואנו דנין ע"ז אם בשעת משיכת הפרה היתה עדיין מעוברת או שכבר ילדה בזה אמרי' כיון דרגע קודם משיכת הפרה בודאי היתה מעוברת מוקמי' אחזקה דגם בשעת משיכה היתה מעוברת ומה דאנו רואי' דילדה השתא הוא דילדה משא"כ הכא דהספק אם הולד הזה בן ח' אין חזקת מעוברת מכריע להסתעף מזה דאינו בן ח' והוא חילוק דק ונכון בעזה"י והראיה לזה בההיא דיבמות הנ"ל בספק קטן או גדול לא נקטו חזקת מעוברת לדון בזה שהוא קטן וגם לא שייך לומר בנ"ד דהולד היה בחזקת שאינו בן ח' אמרי' דגם עתה אינו בן ח' דהא פשיטא דבכל רגע ורגע נעשה יותר גדול בשנים משלפניו ודוקא מקטן לגדול שייך חזקה דברגע א' יוצא מקטנות לגדלות ונשתנה שייך לומר דאוקמי בחזקת קטן משא"כ הכא דיום ח' אינו משתנה ענין הבהמה לא במהותה ולא בשמה. והח' ימים לגלויי דמעולם לא היה נפל אבל לא שיהיה ענין שינוי והתחדשות בהגיעו לח' ימים פשיטא דליכא חזקה וגם בחזקת קטנות האריך בתשו' מהרי"ט (ח"א סי' מ"א) דלא הוי חזקה כיון דיום יום הולך וגדל והאריך בכוונת תוס' יבמות הנ"ל עכ"פ הכא לענין ח' ימים דלאו ענין קטנות וגדלות הוא בודאי ל"ש לומר חזקה דאינו בן ח': **והעיקר** מה שיש לדון בנ"ד דהוי חזקת שאינו זבוח מכל מקום נלע"ד כיון דד"ת אזלי' בתד רוב ולדות אף דרבנן אסרו די שעשאו לספק אבל מכל מקום כבר נסתלק החזקה ע"י הרוב והוי רק ספיקא בעלמא וכעין סמוך מיעוטא לחזקה ומה דאין עובד כוכבים מסל"ת נאמן צ"ל באמת כיון דשרש איסור דאוריית' לא מהני מסל"ת ודלא כהרש"ל גבי ביצים הנ"ל והכי מוכח מדברי הגהת ש"ע יו"ד (סי' שט"ז) שכתב ודוקא בפרות שאין דרך שחולבות בלא ולד אבל בעזים שדרך שחולבות בלא ולד לא סמכי' על כך ויסודו מפסקי מהרא"י (סי' ק"ל) ומבואר שם דדוקא בפרות משום דלאו אורחייהו כל עיקר לחלוב בלא ולד בזה מצרפי' הקולא דמסל"ת היכא דאין לחוש דלהשביח מקחו אומר כן אבל בעזים שדרך שחולבות בלא ולד לא סמכי' אמסל"ת דאינו נאמן אלא בעדות אשה בלבד עיי"ש והנה באמת יש לעיין הא הך כללא דאין מסל"ת נאמן זהו דוקא בדאוריית' או

בדרבנן באתחזק איסורא אבל בדרבנן ולא אתחזק נאמן ע' ש"ך (סי' צ"ח סק"ב) ואלו הכא בעזים חולבות דמדאוריית' פטור מבכורה דרוב בהמות אין חולבות אא"כ יולדות ומדרבנן הוא דהחמירו לומר בזה סמוך מיעוטא לחזקה ונעשה פלגא ופלגא וכיון דרק מדרבנן הוי פלגא ופלגא וליכא חזקת איסור אמאי אין מסל"ת נאמן וצ"ל כיון דאיסור בכורה הוי דאורייתא אף דהחשש הוא רק דרבנן מכל מקום לא מהני מסל"ת והמהרא"י לשיטתי' אזיל דפסק בתה"ד (סי' ע"ט) בקונה מעובד כוכבים ביצים בי"ט אחר שבת דלא מהני עובד כוכבים מסל"ת כיון דהכנה ד"ת אין מסל"ת נאמן עיי"ש אף דמ"מ מה"ת הוי רוב דנולדו כבר אלא דמדרבנן אסור דהוי יל"מ מכל מקום אין מסל"ת נאמן כיון דעיקרו דאוריית' וכיון דהרמ"א פסק כהך דתה"ד בעזים חולבות ממילא מוכח דקיי"ל דבעיקרו דאוריית' והחשש דרבנן אין מסל"ת נאמן דלא כרש"ל והתמי' מתקיימת על המג"א דאזיל בשטת רש"ל ומשמע מדברי המג"א דמה דפסק שם הרמ"א דאין עובד כוכבים מסל"ת נאמן על הביצים היינו דס"ל כהמרדכי דליכא רוב להתיר דהביצים מיד שנולדים אוכלים אותם ומזה הוציא המג"א דבמדינותינו דשכיחי הרבה ביצים ודאי הרוב שמביאים מהנולדים כבד מסל"ת נאמן (והמג"א שם רמז ע' ביו"ד ססי' ט"ו נראה דכוונתו לקושייתנו הנ"ל דאם נימא דבעיקרו דאורייתא והחשש דרבנן מסל"ת נאמן אמאי אינו נאמן במסל"ת שהם בני ח' ימים) וזהו תמוה דא"כ אמאי בעזים חולבות אין מסל"ת נאמן הדרי' לקמייתא דהכא לא מקרי חזקת איסור. וע"א נאמן גם אף אם מקרי חזקת איסור הא הך מלתא גופ' דאין ע"א נאמן במקום חזקה הוא איבעיא דלא איפשטא ביבמות והכא דהוי דרבנן הוי ספיקא דרבנן ואף דהט"ז (ססי' ט"ו) קרי לה לספק בני יומן דהוי דבר שיל"מ כבד תמה הש"ך לנכון דאין המתיר עתיד לבא בודאי ומלבד זה הא בממנ"פ אם יבא ההיתר דישהה ח' ימים ממילא גם עכשיו מותר וגם אפי' לדעת הט"ז דהוי דבר שיל"מ מכל מקום דוקא בספק במעשה אזלי' לחומרא אבל לא בספיקא דדינא כמ"ש הפר"ח (סי' תצ"ח סק"ג) ובתשו' שאגת אריה (סימן צ') ואני הבאתי ג"כ ראיה לזה מדברי הר"ן נדרים (דף מ"ו ע"ב) שכתב דבמדיר פירות אלו על חבירו וכן בנודר על עצמו פירות בלא אלו והחליפן הוא דמותר דהוי ספק דרבנן ולכאורה נהי דבמדיר על חבירו לא מקרי דבר שיל"מ דאין ביד המודר להתיר לו אבל בנודר על עצמו הא הוי דבר שיל"מ אע"כ דבספקא דדינא אזלי' לקולא וא"כ הכא דהוי ספיקא דדינא אם ע"א נאמן באתחזק איסורא אזלי' לקולא מכל הלין טעמי נראה דע"א נאמן דהם בני ח' ימים וע' תשו' הרא"ש (כלל נ"ב סי' ה') שכתב בתרי ותרי שמכחישים זא"ז בולד אשה אם היה חי ל' יום דאזלי' בתר רוב נולדי' הרי דלא חש לחזקת איסור דמסייע להעדים אחרים

גם לדעת הרמב"ם (פ"ג מהל' יבום) דע"א נאמן להעיד דכלו חדשיו וכן פסק המחבר (סימן קנ"ו ס"ה) ומשמע דה"ה במעיד דחי ל' יום וכולה חדא מלתא היא א"כ נראה דזהו ממש כמו נ"ד ואף דהרא"ש בתשו' ס"ל דא"נ וכמ"ש בהגהת ש"ע שם י"ל דשאני התם משום דאין דבר שבערוה פחות מב' ואף דגם מהפוסקים המתירים אין ראיה כ"כ לנ"ד די"ל דהתם חזקה דדייקא ומנסבה מסייע לה. מכ"מ י"ל כיון דחכמים החמירו יש לומר בבהמה רק משום גזירה דאטו אדם כמ"ש תוס' יבמות וכיון דבאדם גופא ע"א נאמן ה"נ בבהמה ומה דתליא בהכחשת עדים אם באו בב"א הוי עדות מוכחשת וכמאן דליתנהו דמי ואם בא ע"א המתיר תחלה הוא כב' ואין דבריו של א' במקום ב' וכדאית' להדי' בש"ע לקמן (סי' ל"ט) לענין סרכות הריאה אף די"ל דהתם מסייע לו רוב בהמות כשירות ה"נ מסייע לו רוב ולדות בני קיימא ואף דלדעת הריטב"א הובא בש"ך (סימן קכ"ז) דס"ל דבאיסורי ע"א נאמן ול"צ לחיות כב' ל"א דהוי כב' מכ"מ הא בש"ע (בסי' ל"ט הנ"ל) פסק בפשיטות דגם באיסורי הוי כב' ועכ"פ מידי ספיקא דרבוואת' לא נפקא אם הוי כב' וממילא בדרבנן אזלי' לקולא ומצד דבר שיל"מ אין לחוש כמש"ל כנלע"ד בעזה"י:

סימן טז

(סימן ט"ז ס"ד) **ואם שחט הא' ביה"ש כו' עד ליל ו'**. אבל בין השמשות של ליל ו' לא ישחוט דשמא כששחט בביה"ש הא' היה אז בלילה ועכשיו עדיין יום ובאמת היה קשה לי למה דמסקי תוס' בשבת (דף ל"ד ע"ב) דכל ביה"ש שוים אלא דהספק שמא כל ביה"ש כולו יום או כולו לילה או מקצת הראשון מן היום ומקצת הב' מן הלילה א"כ אם שחט בביה"ש של ליל ה' בתחלת ביה"ש יהא מותר לשחוט בביה"ש דיום מחר בסופו ממנ"פ אם תמול היה לילה מכ"ש דעתה שהוא בסוף ביה"ש דהוא לילה ואם עתה יום מכ"ש אתמול שהיה בתחלת ביה"ש היה יום ומצאתי בעזה"י דנתקשה בזה התב"ש ונדחק דבאמת רק מחמת חומרא בעלמא אסרו ובסוגי' דשבת הנ"ל דאמרי' מטילים אותו לחומר ב' ימים למאי הלכת' לטומאה אמאי לא אמר נ"מ בפשוטו לענין או"ב דאם היה הספק רק אם כולו מן היום או כולו מן הלילה אם שחט ביה"ש היה מותר לשחוט בנו בביה"ש של מחרתו בממנ"פ או שניהם מן היום או שניהם מן הלילה אבל מכח דמטילים אותו לחומר ב' ימים דשמא קצתו יום וקצתו לילה אסור לשחוט בנו דשמא כששחט אותו הוי לילה וכששחט בנו הוי יום וכן נ"מ בנדרה ביה"ש דאין הבעל יכול להפר דשמא בשעת הנדר היה יום ובשעת הפרה הוא לילה ואינו ביום שמעו ואף דמיד אחר הנדר יכול להפר כיון דלא היה אפשר לו להפר מקודם הוי כיום שמעו מ"מ אם המתין מעט א"י

להפר אח"כ ובאמת בתשובה (סימן מ"ה) כתבתי די"ל דיכול להפר מטעם ס"ס דשמא בשעה שנדרה היה לילה ואת"ל דהי' יום שמא בשעת הפרה יום הוא ואף דנדרים הוי יל"מ וס"ס אסור מכ"מ בהפרת בעל דהוא בע"כ דידה (זהו אין בידו שהיא תתיר אצל חכם ולא מקרי יל"מ) אמנם לפ"ז יקשה הכא לענין או"ב אמאי לא ישחוט עד ליל ו' לדעת המחבר בא"ח (סי' תצ"ו) דס"ס מותר אפי' בדבר שיל"מ וע' ש"ך (סי' ק"י סקנ"ה) א"כ יהא מותר לשחוט בביה"ש של ליל ו' מטעם ס"ס שמא כששחט האם היה יום ואת"ל שהיה לילה שמא גם עתה כששוחט הבן הוא לילה וצ"ע:

(סעיף ו') **ואם מכר האחד לחתן המוכר א"צ לשאל להקונה אם קונה לצורך חתן ואם הקונה קונה לצורך חתן צריך להודיע להמוכר**. ע' בתב"ש בחידושיו לכריתות (דף ט"ז ע"א) ד"ה מתני' ארע"ק:

(ש"ך ס"ק ט"ו) **אפי' מקצת שה**. דהא אמרינן בנו כל דהו:

(שם ס"ק י"ז) **דנ"מ אפילו לדידן**. לענ"ד הכא אין שייך לדינא דה"מ (סי' ל"ד) דהתם אם הלאו בעצמותו אינו חמור כ"כ דאין בו מלקות לא נפסל לעדות מה"ת אבל הכא דהלאו דאו"ב חמור דיש בו מלקות והכא דהוי ספק אם חוששים לזרע אב הוא פסול מספק וכמו באוכל ספק חלב ספק שומן דנראה דפסול מספק דאף דאנן לא מלקי' מספק מ"מ הוי כמו בלא התראה דפסול דהלאו בעצמותו חמור ולענין דלא יהיה פסול ודאי זה פשוט דהא שמא לא עשה איסור כלל:

(סעיף י') **מותר לשחוט את המעוברת**. אם נמצא האם טריפה דיש תקנה לולד אם כלו חדשיו דמותר לשחטו פשיטא דאסור לשחוט הולד בו ביום משום או"ב ואולם גם אם הולד טריפה נלע"ד דיש לדון דמותר לשחוט הולד דהא דקיי"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה היינו משום דמהני שחיטה לטהר מידי נבילה משא"כ בזה דאף אלו מת העובר לא היה מטמא משום נבילה דלענין זה מהני שחיטת האם כדאיתא להדיא בחולין (דף ע"ה ע"ב) וא"כ שחיטת העובר הטריפה לא הועיל כלום וי"ל דבכה"ג לא שמה שחיטה:

(סעיף י"ב) **כיצד תקנתו ואם תחלה נתערבה ואח"כ שחט האם של א' מהתערובות**. יש לומר דבטל ברוב כיון דאיסור נולד בתערובות אף דבר חשוב ובע"ח בטילי כמו בדבר שיל"מ לקמן (סי' ק"ב) כ"כ בתשו' חו"י (סי' קל"ג) ולכאורה נסתר זה מסוגי' דתמורה (דף ל') ניפוק חדא להדי כלבא ואינך כולהו לשתרי ואמאי לא פריך דלשתרי כולהו דלבטיל המחיר כלב ברוב באינך דהא האיסור נולד בתערובות ואולי יש לומר דלמ"ד יש ברירה הוי כמו אפשר לברר האיסור דהא יכולים ליטול א' ולומר דזהו האיסור מש"ה אין בו דין ביטול ובזה מיושב קושי' תוס' שם דלר"ת היכי פריך כן בפשיטות הא קיי"ל דא"ב ולפי

הנ"ל ניחא דפריך בדרך ממנ"פ דלכל הפחות א"צ לאסור רק א' דאם א"ב כולהו לשתרי מדין ביטול ואם יש ברירה ניפוק חד מינייהו ואינך לשתרי ולפ"ז יהא הדין דאף לדעת חו"י הנ"ל מ"מ צריך ליטול חד מהם להשהותו עד למחר דכיון דקיי"ל בדרבנן יש ברירה והיינו מטעם דמספקא לן אם הדין דיש ברירה או א"ב כמ"ש הר"ן רפ"ג דגיטין וא"כ הכא דלמא יש ברירה ואפשר לברר האיסור ולא בטל כלל וכנ"ל ואדאתינן לזה י"ל דאף בלאו סברת חו"י הנ"ל וכדמשמע מפסק' דהרמ"א דלא כתב כן רק לענין דבר שיל"מ (בסי' ק"ב) די"ל כיון דמעולם לא נקרא עליו שם איסור ל"ש לומר עד שתאכלנו באיסור אבל לענין דבר חשוב בכל ענין לא בטל מ"מ יש היתר ע"י דנוטל א' מהם דכיון דמדאוריית' הכל שרי מדין ביטול אלא דמדרבנן אסור דבע"ח לא בטילי וסמכי' על ברירה כדקיי"ל בדרבנן י"ב ודוקא בנשחטה האם ואח"כ נתערבה דבזה ל"ש ברירה כמ"ש תוס' בתמורה ככל איסור שנתערב בהיתר אבל בנולד האיסור בתערובות דתלי' בדין ברירה שרי על ידי דנוטל א' מהם. ומיושב בזה ג"כ קושית תוס' תמורה הנ"ל דמש"ה פריך ניפוק חדא היינו לפ"מ דקיי"ל דבדרבנן יש ברירה וכיון דמדאוריית' בטיל הו"ל דרבנן:

סימן יז

(סימן י"ז סעיף ח') **כיצד הוא הפירכוס**. בש"ס איתא עוד גועה ועבי' קלא הטילה ריעי ומתרזת למרחוק או כשכוש באזנה הוי פירכוס. וכתבו בטור וכן העלה הפר"ח דכן עיקר להלכה:

סימן יח

(סימן י"ח סעיף י"ב) **צריך לחזור ולבדוק אחר השחיטה**. קשה לי הא הוי ס"ס ספק שאינו פגום ואת"ל פגום שמא בעצם המפרקת נפגמה והרי הרמ"א פסק (בסי' ק"י ס"ט) דבס"ס אפילו היכא דאפשר לברר א"צ לברר ואף להחולקים דצריך לברר מ"מ נלע"ד דזהו רק אם אחר הבירור נעמוד על הבירור דאסור ודאי או לא אבל היכא דרק ספק א' יתברר אלא דאזי לא יהיה ס"ס ויהיה אסור מספק י"ל דלכ"ע א"צ לברר כיון דהשתא איכא ס"ס וגם אחר הבירור לא יהיה ודאי איסור ובזה מיושב קושי' הש"ך (סימן ק"י בדיני ס"ס אות ס"ו) מההיא דרואה דם מחמת תשמיש דהתם ע"י בירור שפופרת יבורר דממקור הוא אבל עדיין לא הוי ודאי איסור דשמא לאו כל אצבעות שוות א"כ הכא בסכין דאף אם ימצא פגימה עדיין יהא ספק שמא בעצם המפרקת נפגמה יהי' הדין דא"צ לברר וצ"ל דמ"מ באתחזק איסור דאינו זבוח צריך לברר אף בס"ס ובכה"ג:

שם **אבל אם נאבד שחיטתו כשירה**. לשון הרמב"ם וכן אם פשע ולא בדק הסכין או שאבד:

שם **ואם נגע במפרקת**. ע' ברשב"א בתהה"א ובחי' די"א דקיי"ל כהאי אוקימתא דאוקימנא דרב כהנא כר"ח ולאכשורי בתריית' דבדאוריית' הלך אחר המחמיר והאי אוקימתא לחומרא היא דר"ח עושה לפום האי אוקימתא שחיטת בהמה כשבירת עצמות דאימור בעצם המפרקת נגע ונפגם הסכין ואם שחט ונאבד הסכין כולן אסורות משנייי ואילך ובהא ר"ה לקולא ור"ח לחומרא ואע"ג דאנן לא תלי' במפרקת בבהמה אחת להקל מיחש מיהא חיישי' לדר"ח בשחט ב' וג' בהמות וסיים הרשב"א בחי' דהמחמיר תבא עליו ברכה ולא זכיתי להבין שיטה זו דהיכי מוכח מהך לישנא דשחיטת בהמה משוי לסכין לאינו בדוק הא לא מצינו רק דאם נמצא אחר האחרונה פגומה דאסורות כולן משנייי ואילך ולא ס"ל כסברא דאמרי' לעיל מכדי מתלי תלי' ממאי דבקמייתא אפגים דילמא בבתריית' אפגים היינו דהא מסברא באמת קשה כיון דטעמא דר"ח דעצם ודאי פוגם עור ספק פוגם אבל לענין באיזה עצם אפגים בקמיית' או בבתריית' ל"ש כן ובהכרח צריכים לדחוק דסברת הך לישנא דמזהר זהיר יותר בראשונות מבאחרונה ויותר סברא למתלי באחרונה מבראשונות וכמ"ש תוס' וא"כ בפשוט י"ל דלהך אוקימת' דדב כהנא כר"ח ולאכשורי בתריית' ס"ל כפי הס' דליברא פשוטכא למתלי באחרונה יותר מבראשונות מש"ה כולם אסורי' אבל בנאבד מנין לנו דר"ח מחמיר יותר ודן אותו לסכין שאינו בדוק ואף די"ל דשיטה זו הוכיח כן מפירכת הש"ס א"ה תבעי בדיקת חכם והיינו רק אם דנין דהסכין נעשה בכלל אינו בדוק ואסור לשחוט מדינא בלא בדיקה מ"מ היא גופי' תקשה דמנ"ל להש"ס למיפרך היכי מוכח מהך לישנא דמשוי אותו לאינו בדוק ואפשר ליישב בדוחק. אבל היותר תמוה לי מאד במ"ש דבזה ר"ה לקולא ור"ח לחומרא היכן מצינו דר"ה מיקל בזה דממה דלא תליא להקל דנפגם במפרקת אין ראיה דהא ר"ה מחמיר אף בשיבר עצמות דודאי משוי אותו לאינו בדוק ומה דפרכי' א"ה תבעי בדיקת חכם לישנא דא"ה לא דלר"ה ניחא אלא דה"ק דבשלמא ללישנא קמא דכר"ה ולמפסל קמייתא י"ל דלא נעשה הסכין אינו בדוק אבל להך לישנא דכר"ח ולאכשורי בתריית' והיינו דע"י השחיטה נעשה אינו בדוק ובאמת ממילא מכ"ש דלר"ה הכי הוא דלא מצינו דמיקל ר"ה יותר מר"ח דבעי בדיקת חכם לכ"ע אף לד"ה ולכאורה זה דרך פשיטא ומרווח מאד וצלע"ג ויעוין ברשב"א שם דדעת הרמב"ן דלר"ה גם בשוחט בסכין בדוק ונאבד אסור דבהמה בחייה בחזקת איסור עד שיוודע ובדיקת סכין מעכבת וקשה לי דא"כ יקשה על ר"ה מברייתא דאבדו גדייו ותרנגוליו דמה מהני דרוב מצויי' מומחין

הם הא לפנינו ליכא בדיקה דלאחר שחיטה דדלמא באמת הסכין פגום אחר השחיטה דבשלמא בדיקת סימנים דמעכבא י"ל דכיון דהוא מומחה בודק הסי' וכשרואה דלא נשחט הרוב גומר מיד השחיטה וכמ"ש הראשונים גבי מומר אבל בבדיקת סכין ל"ש כן וצריכים לדחוק דר"ה ס"ל דבהא פליגי ת"ק ור' יהודא דבאמת ר"י אוסר מה"ט דשמא נמצא הסכין פגום וכמ"ש תוס' רפ"ק לרבינא דס"ל כר"י וס"ל דטעמא דר"י דל"א רוב מצויין ולא כדדחי' דפליגי במצאן באשפה ועדיין צ"ע:

(סעיף ט"ו) **ואחר השחיטה שיבר בו עצמות**. לפי מ"ש תוס' בחד תירוצא דמה דמשנינן עלה דר"ח אההיא דטבל ועלה סכין אתרע בהמה לא אתרע דאין מקום לחלק אלא דהכי אמרי' דאף אם הסכין אתרע עדיין בהמה לא אתרע דשמא שחט שלא במקום הפגימה והיינו ע"כ בסכין ארוך כמלא ב' צווארים א"כ ממילא לדידן בשיבר בו עצמות ג"כ הכי דהא אף בשיבר בו עצמות קשה מטבל ועלה כיון דנתעסק באותו המין הוי כשיבר עצמות וצריך גם בזה לשינויא דהש"ס סכין אתרע וא"כ בסכין קטן דל"ש כן אסור:

(ש"ך סקל"א) **ומביאו ד"מ**. ובדמשק אליעזר כתב דליטול הכרכשות מכשירות ומטריפות ג"כ אסור דכרכשתא דכשירות שוה יותר מכרכשתא דטריפה:

(ט"ז סקט"ו) **משמע אבל מדינא**. ע' ת' מהר"י הלוי אחיו של הט"ז סי"ז:

סימן יט

(סימן י"ט סעיף א' בהג"ה) **וכשימצא כשר מברך אחר השחיטה**. תמיהני לפ"מ דמסיק הש"ך סק"ג להלכה דבשכח ולא בירך קודם השחיטה דאינו מברך אח"כ י"ל דה"נ באתיילד בו ריעותא אינו מברך אח"כ דאינו דומה לטבילת גר דאמרינן כיון דמעיקרא לא חזי לא אדחי דכיון דבכל פנים לא חזי לברך מקודם כי תקנו חז"ל ברכה זו דטבילת גרים מעיקרא הכא איתקן לברך אח"כ אבל ברכת שחיטה קבעו ותקנו עובר לעשייתן אלא דבהך דבר דאתיילד בי' ריעותא א"י לברך מספק י"ל כיון דאדחי אדחי ואין חילוק בין אדחי מחמת פשיעה ושוגג או מחמת אונס. הגע עצמך בעל קרי שאינו מברך לפניה אם אכל בעוד קריו עליו או שחט אז וטבל לקריו וכי נאמר דמברך אח"כ על מה שאכל או שחט כיון דמעיקרא לא היה רשאי לברך. א"ו נראה דכיון דיסוד הברכה תקנו עובר לעשייתן אלא דעתה היה איזה דבר המעכב עליו מלברך אינו מברך אח"כ. ומקור הדין של הרמ"א הוא מא"ז והא"ז לשיטתיה אזיל דכ' הגהת אשר"י בשמו פ"ק דחולין דבכל מצות אם לא בירך עובר לעשייתן מברך אח"כ. אבל לדידן דקי"ל כהרמב"ם י"ל דגם בזה אינו מברך אח"כ וצ"ע לדינא: **וביסוד** הדין דמחלוקת הרמב"ם והגהת הרא"ש הנ"ל כ'

הפר"ח להוכיח כהג"א מההיא דאמרינן פ"א דפסחים דבלולב מעידנא דאגבי' נפק הרי דמברך אח"כ. והתב"ש כ' עלה דא"כ תקשי היא גופא אמאי לא תקנו עכ"פ לכתחלה לברך עובר לעשייתן כמו כל המצות אע"כ דא"א לברך מקודם כעין מ"ש תוספות (סוכה דל"ט). וא"כ בהא מודה הרמב"ם דהוי כטבילת גר דלא אדחי כלל עיי"ש. ולכאורה תמוה דעדיין יקשה איך קתני בברייתא כל הברכות כולן מברך עובר לעשייתן חוץ מטבילה אמאי לא קתני ג"כ חוץ מלולב. ודוחק לומר דב' הברייתות פליגי בזה דהך תנא ס"ל דאפשר לברך מקודם. ולענ"ד י"ל דהברייתא נקט חוץ מטבילה דבזה הוא דוקא אחר עשייתן ואפי' דיעבד לא יצא אם בידך מקודם דבעידן דבירך לא היה בר מצוה ול"ש לומר וציונו וכלא בירך כלל דמי וחוזר ומברך אח"כ. אבל בלולב אף דלכתחלה ל"ש לברך מקודם דבעוד הלולב בכלי לא מסתבר שיברך כמ"ש תוס' סוכה. אבל מ"מ פשיטא דבדיעבד אם בירך כשמונח בכלי יצא. ובזה מיושב דלהראב"ד דס"ל דברכת אירוסין מברכין אחר הנישואין מהחשש שמא יחזור מלקדש. ואמאי לא חשיב זה בברייתא הנ"ל ולתני חוץ מטבילה וברכת אירוסין ולפי הנ"ל ניחא דעכ"פ בדיעבד אם בירך קודם אירוסין יצא מש"ה נקט רק טבילה דבזה מגרע גרע בעובר לעשייתו:

(סעיף ו') **ואח"כ הביאו לו יותר**. כן הוא לשון הטור ולטעמיה אזיל דמסיק דאף אם בעוד שיש לפניו מאותם שבירך עליהם הביאו לפניו אחרות דצריך לברך. ה"נ אם אחר שבירך מיד הביאו לפניו לשחוט מחוייב לברך על האחרות ומחוייב לכסות תחלה. אבל המחבר דפסק בס"ז דכ"ז שעוסק בשחיטה א"צ לברך על האחרות. והב"י דייק כן מלשון הרא"ש שכ' המברך ע"ד לשחוט חי' א' ואחר שנשחט הביאו לו יותר וכו' משמע דוקא אחר שנשחט ולא אחר שבירך וע' בש"ך סק"י. א"כ הו"ל להמחבר לכתוב לשון הרא"ש אחר שנשחט. וכן בסוף הסעיף קודם שבירך על הכיסוי הראשון הא גם אחר מברך כ"ז שלא כיסה א"צ לברך על הכיסוי השני וצ"ע:

סימן כ

(סימן כ' סעיף ג') **וה"ה לשוחט מן העורף**. ובלא החזיקה ושחט המפרקת וסימנין בלא בשר יש לע' לדינא אם הוי טריפה או דהוי נבילה מטעם חלדה כי בסוגי' דאמרינן אמר זעירא אף אנן נמי תנינא וכו' ר"ה אמר מפני שהוא מחליד רבא אמר מפני שהוא דורס מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט ל"א מפני שהוא מחליד אמר לך חלדה ה"ד כחולדה הדרה בעיקרי הבתים. א"כ לדידן בכה"ג בלא רוב בשר תליה בפלוגתא דר"ה ור"ח דלר"ה הוי חלדה ופסולו בשחיטה ולר"ח בהוליך והביא הוי רק טריפה מטעם שבירת

המפרקת קודם לסימנים וע' בסמ"ג והוא לקמן (סי' כ"ד ס"ט) צריך לזהר וכו' ויסודו מההיא דפירש"י בזבחים בההי' מפני שהוא מחליד מבואר דס"ל דהלכה כר"ה או דספוקי מספקא ליה והוי נבילה. ומ"מ נראה לע"ד דקי"ל כר"ה דהא אמרי' דמ"ד מפני שהוא דורס ס"ל דמוליך ומביא במליקה פסול ואנן דקיי"ל דמו"מ במליקה כשר כמ"ש הרמב"ם (פ"ו מהל' מעה"ק) מוכח דהטעם מפני שהוא מחליד ואף דאנן קי"ל כזעירי מ"מ הא מסקינן דמצות מליקה בלא רוב בשר וא"כ צריכין לטעמא דמחליד. וע' בתוס' בשמעתין שכ' ב' פירושים בההיא מפני שהוא מחליד דלתירוצם הראשון היינו בסכין שאינו רחבה דוקא. ולתירוצם הב' הוי חלדה מטעם ששוחט הסימנים ממטה למעלה. ולב' התירוצים תמוה לי דא"כ איך פרכינן מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט ל"א מפני שהוא מחליד. דלתירוצם הא' קשה הא כיון דהוא ספק מוליך ומביא במליקה פסול נקט יותר האמת מפני שהוא דורס דפסול אפי' בסכין רחבה. ולתירוצם הב' קשה דלמא הך מ"ד ס' דאף מחזיר וכדס"ל לבני ר"ח לעיל וא"כ טעמא דדורס הוא מלתא דפסיקא כיון דס' מוליך ומביא במליקה פסול אבל טעם דחלדה לא הוי מלתא דפסיקא דבהחזיר הסימנים דשוחט הסימנים כדרכן לא הוי חלדה. וכזה קשה לי ג"כ על מ"ש הרשב"א בפ"ב (דף ל') דאמרי בי רב תחת העור א"י והא אמרי דב"ר ר"ה ולר"ה ראמר מפני שהוא מחליד נפשט דתחת העור הוי חלדה [והיינו דלא כפי' התוס' בתירוצם הב' הנ"ל] ותירץ דר"ה דחי דליכא סייעתא לזעירי דדלמא מפני שהוא מחליד היינו דדלמא באמת תחת העור הוי חלדה. אבל לפי האמת דאיתא לזעירי אין ראיה דהוי חלדה עיי"ש [ולכאורה תמוה הא אף למסקנא דאיתא לזעירי הא מסקינן דמצות מליקה דחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר וא"כ עדיין תקשי תהני לי' סכין לטהרה מירי נבלה וצריכים לטעמא מפני שהוא מחליד. צ"ל דר"ה לא ידע הך ברייתא דמולק בלא רוב בשר וכמ"ש הרשב"א בסוגי' דלר"ל ור"א לא ידעו הך ברייתא. אמנם תמוה לי דא"כ לדינא הו"ל למפסק דתחת העור הוי ודאי חלדה דהא לפי האמת דמצות מליקה בלא רוב בשר א"כ הא דמולק בסכין יטמא בבית הבליעה ולא מהני סכין לטהרה מידי נבילה דזהו ודאי א"א לומר דבסכין מסתמא נחתך גם רוב בשר דא"כ איך פרכינן בסוגי' (דכ"ח ע"א) ואי אמרת אין שחיטה לעוף מה"ת תהני לי' סכין וכו' הא למה דקי"ל כזעירי הוי נבלה קודם שמגיע לסימנים אע"כ דפירכת' מכח דמצות מליקה בלא רוב בשר ומלק בסכין ג"כ בלא רוב בשר. וא"כ צריכים לפי האמת לטעמא דר"ה ורבא. וכיון דקי"ל דמו"מ במליקה כשר מוכח דהטעם מפני שהוא מחליד וכנ"ל א"כ מוכח לדינא דתחת העור הוי חלדה וצ"ע] א"כ מאי פרכי' מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט ל"א מפני שהוא מחליד. הא כיון דלדידיה

באמת פסול מפני שהוא דורס לא רצה לומר מפני שמחליד דלא תפשוט מיניה דתחת העור הוי חלדה וצ"ע:

סימן כא

(סימן כ"א סעיף א') **ואפילו כחוט השערה**. עי' בט"ז. והפר"ח הסכים כן דלרש"י בעי' רוב הניכר ואף דיסוד דברי רבא נאמרו על חצי קנה פגום דלא מטרפי בהכי והרי לא אשתמיט חד פוסק לומר דברוב מצומצם לא הוי טריפה. נדחק הפר"ח דהוא לשון מושאל וכבר השיגו התב"ש. ואולם גם מ"ש התב"ש ליישב דמספקא לן למסקנא אם רבא דאמר הכי משום דהוי גמור לי' כן וא"כ קיימא כן במסקנא דבעי' רוב הנראה לעינים או דמסברא אמר כדי לדחות הקושיא ממחצה ע"מ. ולמסקנא דאמרינן דלכ"ע מחצה ע"מ אינו כרוב תו ל"צ לשינויא דרבא ולהכי פסקו הכא והכא לחומרא עייי"ש. הוא תמוה דאלו לא גמירא כן לרבא ובא רק לדחות הקושיא דהא דבטריפות לא מטריף במחצה ע"מ אף דבעלמא הוי כרוב דבטריפות גמירי רוב אחר דהיינו רוב הנראה וניכר מ"מ בשביל קושיא זו ל"צ להמציא דגמירי דבעי' רוב הניכר הא די לומר דגמירי דבעינן רוב ממש ולא ע"י מחצה דהוי כרוב אבל מ"מ רוב במדידה י"ל דמהני אע"כ נידוק דרבא אמר כן משום דהכא גמירא לי' והו"ל לפסוק כן גם למסקנא. ואולי י"ל דמסתמא לא יפלגו רב ורב כהנא אם גמירא אם לא. ואם נתרץ דהי' גמירא דבעינן רוב ממש יקשה בהיפוך לר"כ דמדאצטריך לגמורי בטריפות דבעינן רוב ממש מוכח דבעלמא מחצה הוי כרוב. ולזה אמר רבא דגמירי דבעינן רוב הניכר וא"כ י"ל דבעלמא בעי' רוב הנמדד או דמהני אפי' מחצה דהוי כרוב ועדיין צ"ע: **מה** דתמה בפליתי לר"א בר אהבה דס"ל בע"ז דעשה מעשה כל דהו אוסר יקשה פירכת הש"ס מההיא דהשוחט חטאת העוף ולדידי' ל"ש לתרוצי בח"ק פגום דהא איהו ס"ל דושט ולא קנה. וגם לשנוי באומר בגמר זביח' הא פרכי' עלה דא"כ מאי איריא חטאת ליתני זבח. לענ"ד יש ליישב ועי' בתוס' ד"ה א"ה וכו' ותמצית דבריהם מאי דפרכינן על ר"ג דליתני זבח זהו ליכא קושיא כ"כ די"ל דקדשים קלים הוי ממון בעלים. אלא דעיקר הקושיא דליתני עולה ולס"ד דמעיקרא לא הי' חושב זה לקושיא אלא דנקט חטאת לאפוקי זבח אבל לבתר דמסקי' אוקימת' דחצי קנה פגום מסתבר לי' שינויא דחטאת נקט לאפוקי עולה. ביאור דבריהם דלאחר דחדית לן מציאות זה דח"ק פגום ממילא הו"ל למנקט יותר עולה דלא נטעי דנקט חטאת בדיוק דמשכחת בח"ק פגום. אבל לס"ד אין חילוק אי נקט חטאת או עולה. ולפ"ז י"ל דר"א בר אהבה לא מוקי באומר בגמר זביחה עובד' אלא כיון דמסקי' כתנאי נכרי שניסך וכו'

ומוקי להברייתא כריב"ב דא"א אוסר דש"ש ולא מצי למינקט זבח דקדשים קלים ממון בעלים אלא דהו"מ למנקט עולה ולראב"א דליכא מציאות דח"ק פגום וליכא למטעי ואין חילוק בין חטאת לעולה ליכא דקדוק אי נקט חטאת או עולה: **ובעיקר** קושית תוספות הנ"ל שהוצרכו לדחוק דמעיקרא לא היינו חוששי' לקושי' דמאי אירי' חטאת ליתני עולה. תמוה לי דלמאי הוצרכו לזה הא בפשוטו ניחא דהא בעולת העוף אינו חייב על חוץ אא"כ שחט ב' סימנים כמ"ש רש"י וכדמוכח נמי מדברי תוס' הנ"ל. דאל"כ גם לפי אוקימתא דחצי קנה פגום יקשה עולת עוף נמי. וכיון שכן בפשוטו דמעיקרא דהיינו סוברים דר"י דאמר עשה בה מעשה אסרה היינו במעשה רבה ליכא קושיא דליתני עולה דהא נכלל ג"כ בלשון זה עולת עוף. ובאמת בעולת עוף לא משכחת לה דבזה דודאי בסימן א' אסרה דהא בעוף סימן א' הוי מעשה רבה דהכשירו בכך בשחיטה אלא לענין חוץ הוא דלא מחייבא כיון דבפנים בעי' ב' סימנים. אבל עכ"פ מקרי מעשה גמורה ונאסר משום ע"ז. והוא ברור ולית בי' ספיקא. וא"כ כיון דשחט סימן א' אסרה ואידך מחתך בעפר. לזה נקט חטאת דמשכחת גם בעוף. אבל לר"נ דס"ל דאא"א אפי' במעשה רבה שפיר פרכי' דליתני עולה. והוא נכון לולי שרבותינו בעלי תוספות נטו מזה:

סימן כב

(סי' כ"ב ש"ך סק"ו) **צריך במליחה קליפה**. בתפל"מ ובכרתי פסקו דעור הורידין עצמן במקום קליפה:

בא"ד **כבכ"פ כדלקמן סי' ע"ו**. לא ידעתי הא שם מבואר בהיפוך דהרי לדיעה א' דשם אסור להשהות בצלי על השפוד לאחר שהוסר מאש והיינו כסברת הרשב"א דלאחר שנסתלק מן האור ל"א כבכ"פ ודעת המתירים שם דס"ל דהשפוד לא בלע דנורא מישב שייב:

סימן כד

(סימן כ"ד סעיף י"א) **אם החליד הסכין תחת מיעוט הראשון ושחטו ממטה למעלה** הנה לפי' קמא דר"ת והובא בש"ך סקי"א דמבעי בתחת הסכין תחת מיעוט קמא ושחט ברוב שלמטה ממנו כדרכו. בפשוטו י"ל דמיירי בתחב הסכין במיעוט קמא דקנה דמשום נקובה ליכא ושחט בחלדה זו הסימנים ולשון דהחליד במיעוט סימנים י"ל דקאי רק אקנה כמו דמפרש ר"ת איבעי' דשהה במיעוט סימנים דקאי רק אושט. ואולם לאידך פירושא דזהו דינא דהש"ע דהחליד הסכין תחת מיעוט הראשון ושחטו בחלדה ממטה למעלה זהו ע"כ דתחב במיעוט קמא דושט דהא במיעוט קמא דקנה אינו מזיק חלדה

וא"כ לכאורה דתחיבת הסכין י"ל כמו נקובה בושט: **וראיתי** בס' הישר לר"ת (סימן שנ"ז) שכתב פי' הראשון הנ"ל וכתב עלה ולנקובת הושט ליכא למיחש דדרך שחיטה הוא כי היכי דלא חיישינן לגבי קדשים תחת העור עכ"ל [נ"ל דצ"ל לגבי קדשים תחת העור משום מום] ודבר זה צ"ע מאד דשאני בעור דמה לי שחותך העור מלמעלה או שנוקבו משא"כ בסימנים דבעי' דרך שחיטה ותחיבת הסכין הוא נקובה בעלמא. וביותר קשה דמי הכריח לר"ת לזה הא לפי' קמא בפשוטו י"ל דתחבו במיעוט קמא דקנה. ולאידך פירושא כיון דעיקר האיבעי' אם שחיטת מיעוט קמא בחלדה פוסל. הא י"ל דאיבעי בפשוטו שתחב תחת העור וחתך מיעוט סימנים. וגם לפי הצד דתחת העור ליכא חלדה משכחת דתחב הסכין תותי הסימנים ושחט מיעוט קמא דושט מלמטה למעלה. אחר כך מצאתי בספר המכריע להריא"ז (סימן ה') שהביא לדברי ר"ת בספר הישר הנ"ל והרבה לתמוה ע"ז והעלה דיש בזה משום נקובת הושט. ודרך גרירא ראיתי דבר תמוה שם דמה שסתר ראיית ר"ת מתחת העור בקדשים דפגימת עור לא הוי מום ממה דמוקמי' בחטאת העוף ובח"ק פגום א"כ מוכח מכאן דח"ק פגום לא חשיב מום בקדשים דאי חשיב מום משום שחוטי חוץ לא יתחייב דאינו ראוי לבא בפנים. ולענ"ד תמוה דהא קיי"ל אין תמות וזכרות בעופות. ובזה הי' מקום ליישב קושית תוס' חולין (דף כ"ט ע"ב) ד"ה כגון ששחט וכו' דלוקה בבהמה ובח"ק פגום ע"ש. דבבהמה דמום פוסל אינו מתקבל בפנים:

(סי' כ"ד ש"ך סקי"ג) **אבל ודאי מדינא**. בתשו' הר"י מיגש (סי' מ"א) ס"ל דמדינא אסור שהייה במיעוט קמא דקנה וצ"ע:

(סעיף ט"ו בהג"ה) **אבל בחייו כשר אלא שאין שחיטה מועלת**. ואף בעוף אם נשמט סימן א' ושחט סימן הב' לא מהני כדקתני להדיא בברייתא ומצא הגרגרת שמוטה ולא נודע אם קודם שחיטה וכו' והטעם דמ"מ בעי' שיהא ב' הסימנים ראויים לשחיטה כ"כ תוס'. ואולם לשיטת הרמב"ן דשמוטה הוי טריפה אלא דבנעקר בעידן שחיטה הוי נבילה דסימנים מנדנדים [והש"ך סקכ"ד שהעתיק כן הוא תמוה וראיתי שעמד בזה בפמ"ג] י"ל דבאמת בעוף בשחט סימן א' והסימן ב' נעקר בשעת שחיטה דמהני שחיטה לטהר מנבילה דהא הסימן ששחט שחטו בטוב ואף דהסימן הב' שנעקר אין ראוי לשחיטה מכח הנדנוד מ"מ י"ל דלא בעי' שיהא שני הסימנים ראויים לשחיטה. דהא להרמב"ן ליכא הוכחה מברייתא הנ"ל. דהא עכ"פ אסורה מדין טריפה אבל מ"מ י"ל דלא הוי נבילה והוי כטריפה ששחטה. וכן בנקובת הושט דקיי"ל (בסימן ל"ג) דהוי נבילה מ"מ בעוף בנקובת הושט ושחט הגרגרת י"ל דלא מקרי פסולו בשחיטה כיון דבסימן ששחט לית בו פסול והוי רק כטריפה דעלמא ששחטה. ובזה יש ליישב שיטת רבינו

יונה בראייתו בנשבר הרגל ולא נודע אם מחיים אם אחר שחיטה דאסור מברייתא הנ"ל דשמוטה והיינו דס"ל דשם בעוף לא הוי שמוטה ספק בשחיטה דשחיטה הי' מעליא רק דהוי ספק טריפה:

(ש"ך סק"ל) **מאדים יותר כשר**. עי' סס"י ל"ו בש"ך סקי"ב ובספר בית אפרים בשפת אמת שם.

סימן כה

(סימן כ"ה מעיף א') **השוחט צריך שיבדוק בסימנים כו'**. ואם לא ראה שרובן שחוטין אסור. הנה אם מותר לחלוב הבהמה זו ולשתות חלבה יש לעיין ביה טובא. דבסוגיי' מבואר פלוגתא דר"א אמר טריפה ואסורה באכילה. במתניתא תנא נבילה ומטמאה במשא ומפרש פלוגתייהו מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא ומ"ס בחזקת איסור אמרינן בחזקת טמאה לא אמרינן מבואר מזה דלתנא דברייתא כיון דלענין איסור אכילה אנו דנין מכח החזקה דלא נשחטה. ממילא מטמאה כדין נבילה. דלאסרו באכילה ושלא לטמא הוי תרתי דסתרי או כסברת הרשב"א בחידושיו דגם לענין טומאה הוי קצת חזקת איסור כיון דמתה לפניך. וכל חי' שמתה מטמאה ומספק אתה בא להוציאה מידי טומאתה לא תוציאנה ע"ש. ולר"א דלענין איסור אכילה שהי' אסור מקודם מוקמי' בחזקתה אבל לענין טומאה דליכא חזקה לא מטמאינן. אף בממנ"פ או דמותרת באכילה או דהוי נבילה ומטמאה מ"מ מחלקי' בין איסור לאכילה א"כ י"ל דלר"א ה"ה דמחלקינן בין בשר הבהמה לחלבה. דבחלב ליכא חזקת איסור מותר. אבל לתנא דברייתא הנ"ל י"ל דאסור דגם לסברת הרשב"א שייך גם בחלב לומר כן דכל חי' שמתה חלבה אסורה ומספק אתה בא להוציאה ולהתיר חלבה לא תוציאנה מספק. וא"כ כיון דלא איפסקא הלכתא בש"ס ועיקר איסור אכילה דבהמה גופא ג"כ דרבנן כמ"ש תוס' והרשב"א שם דמדאורייתא אזלינן בתר רובא ורוב פעמים שוחט שפיר ממילא בדרבנן קיי"ל כדברי המיקל. וכר"א דמחלק בין אכילה לטומאה. או אפשר דגם לתנא דברייתא מותר. דדוקא לענין טומאה מחמרינן כיון דליכא חזקת היתר דמה שלא היתה מטמאה היינו מטעם דבבעלי חי ל"ש קבלת טומאה והרי מתה לפניך מש"ה מהני חזקת איסור דבהמה שתהא מטמאה בנבילה. אבל לענין חלב דהוי חזקת היתר דבחייה לא היה בה איסור אכילה מוקמינן אחזקתה דעדיין מותרת היא. וע' תב"ש שהעלה בדעת הרמב"ם דלא מטמאה במשא. ונ"ל הטעם אף דהרמב"ם ס"ל דהוי נבילה דאורייתא כמו שהסכים בתב"ש. היינו דס"ל דהך סברא גופא בחזקת איסור קיימא והשתא מתה. הך סברא היא סברא דרבנן

שהחמירו שתהיה מטמאה שלא יהיה כתרתי דסתרי ובדרבנן הלך אחר המיקל וקיי"ל כר"א דאינה מטמאה. וא"כ ה"ה לענין היתר החלב לא אסרינן לה מחמת חזקה דבהמה. וביותר למ"ש הפרישה (סימן פ"ז) דחלב נבילה אסור רק מדרבנן דלא נגמרה באיסור. ממילא שפיר יש לסמוך על תוס' והרשב"א דרוב שוחטים רוב הסימנים ומדאורייתא גם הבהמה שריא ואינה אסורה רק דרבנן. וממילא קי"ל כדברי המיקל כר"א דמחלק בין אכילה לטומאה. ה"נ יש לחלק בין איסור הבהמה לחלב. וביותר נראה דאף להתנא דהברייתא מודה דחלב שריא. ולא הוי בזה תרתי דסתרין. והיינו למ"ש הש"ך (סימן פ"ו סקי"א) דאם שחט תרנגולת והוי ס' בשחיטה ומצא בה ביצים גמורות הביצים מותרות דביצת נבילה מדרבנן וספיקו להקל ע"ש. הרי דס"ל להש"ך דאף דהתרנגולת אסורא מ"מ הביצה מותרת. וע' מנחת יעקב (כלל וסי' ע"א סק"ג) שהשיג על הש"ך דאם אמרינן דספק בדרבנן באתחזק איסורא אסור. וכיון דכל ספק בשחיטה הוי חזקת אינו זבוח ביצה זו יש לה חזקת איסור ואסורה מספק ע"ש. ובאמת נלע"ד דברי המנ"י נכונים. דהרי קי"ל (פ"ק דכתובות) כמ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה דחזקת האם מועיל להבת. ואף למ"ד דפוסל בבתה היינו משום חומרת מעלת יוחסין כמ"ש תוס' (כתובות דף כ"ו). וכיון דלהקל מהני חזקת האם להבת. ה"נ חזקת התרנגולת מהני לביצה והוי ביצה גופ' חזקת איסור. עכ"פ מבואר דעת הש"ך דאפשר לחלק ולאסור התרנגולת ולהתיר הביצה. וגם המנ"י מודה לדבריו דלא פליג עלה אלא לענין חזקת איסור. וא"כ הכא בנ"ד שפיר י"ל דגם המנ"י מודה דחלב מותר. והיינו כיון דבאמת הוי רוב דרוב השוחטים שוחטים רוב הסימנים ורבנן הוא דאחמור. והיינו שהחמירו מ' סמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא. עכ"פ שוב לא מקרי הבהמה אתחזק איסורא דרוב עדיף מחזקה. אלא דרבנן אמרו סמוך מיעוטא לחזקה והוי פלגא ופלגא. וכיון דהבהמה אסורא רק מספק ממילא החלב מותר דהוי ספק דרבנן לדעת הפרישה הנ"ל דחלב נבילה אסור רק דרבנן וכיון שכן י"ל בהיפוך דנ"ד לכ"ע מותר החלב. ואף דלתנא דברייתא. והיינו דוקא לענין טומאה. דבלאו חזקה ג"כ ראוי לטמא מספק וא"א לנו לטהר הבהמה אלא מחמת רוב דרוב שוחטים שפיר. והיינו לומר דהוי ודאי טהורה. בזה שפיר הוי תרתי דסתרין. כיון דאסורא באכילה. ע"כ דאינה מותרת בודאי ואיך אתה בא לטהרה ולומר דודאי נשחטה שפיר. אבל לענין החלב באמת אמרינן דהוי ספק בין לענין הבשר בין לענין החלב. ומה שיש בו חשש דאורייתא אסור מספק. והחלב שהוא דרבנן מותר מספק ואין בזה שום סתירה. באופן דלדעת הפרישה הנ"ל ברור לענ"ד דהחלב מותר והוא ממש כמו הביצה דמותר להש"ך. ואף להמנ"י מותר בנ"ד דלא הוי אלא פלגא ופלגא וכנ"ל.

והטעם או דפסקי' כר"א דאינה מטמאה. או גם לתנא דברייתא מותר דלא הוי תרתי דסתרי וכנ"ל. אולם לדעת הב"ח בקו"א דחלב נבילה דאורייתא דהוא כאבר מאבריה. א"כ אין לדמותו להההוא דינא דהש"ך הנ"ל. ובזה צ"ע בנ"ד לענין דין החלב. דמ"מ אפשר להתיר מחמת הסברא הא' שכתבנו. כיון דלרוב הפוסקים הבהמה גופה אסור דרבנן. קי"ל כר"א דמחלק בין אכילה לטומאה. ה"נ מחלקי' בין בשר לחלב. ואף להרמב"ם דהוי נבילה מדאורייתא. מ"מ כיון דפסק דאינה מטמאה כמו שהעלה התב"ש בדעתי' ה"נ החלב מותר. ומה שיש לי לפקפק ע"ז. דאפשר לומר דלדעת הב"ח גרע החלב מן הטומאה ואף לר"א דס' אינה מטמאה י"ל דאסור החלב והיינו לדעת הב"ח דהחלב הוא כאבר מאבריה ונעשה החלב נבילה. ממילא י"ל דגם בחייה דכ"ז בבהמה היא כאבריה ואסורה משום אמ"ה רק בשעה שנפרשה מן הבהמה בפני עצמה והתורה התירתה אבל כ"ז שהיא בתוכה היא כבהמה עצמה א"כ י"ל דגם להחלב נקרא בחזקת איסור דכ"ז שלא נפרדה מהבהמה יש עליה איסור אמ"ה. וצ"ע בזה לדעת הב"ח. מ"מ לדינא כיון דלדעת הפרישה הדבר ברור דהחלב מותר כמ"ש וגם לדעת הב"ח הדבר בספק עומד. וממילא יש לסמוך על רוב הפוסקים דגוף הבהמה אינה אסורה אלא מדרבנן והחלב מותר. ויש להסתייע בזה דעת התפל"מ שכ' (בסימן פ"ז) דחלב נבילה אף מדרבנן מותר באכילה כנלע"ד לדינא להתיר החלב. וה' יצילנו משגיאות:

(סימן כ"ה סעיף א' בהגה"ה) **מיהו א"צ לבדוק אחר שחיטה.** בפמ"ג תמה הא לפי פסק הרמ"א (סימן כ"ד) דשמוטה לא הוי טריפה רק דאין שחיטה מועלת בו. א"כ ע"כ האי מימרא דשמואל כל טבח שא"י הלכות שחיטה וכו' ההיא עיקור היינו שמוטה. דאלו לפירש"י דהיינו פסק הגרגרת יקשה אמאי לא חשיב ג"כ שמוטה ויהי' מוכח דשמוטה הוי טריפה מעיקרא ול"צ למחשבה וכמ"ש תוס' שם וא"כ אנן דקיי"ל דשמוטה לא הוי טריפה ע"כ דעיקור הנ"ל הוי שמוטה וא"כ אם נימא דא"צ לבדוק אמאי אסור לאכול משחיטתו הא גם בידעי' דהשוחט לא בדק אחר עיקור כשר. ולק"מ דשפיר י"ל דס"ל כרש"י דעיקור דשמואל היינו פסק הגרגרת ומה דלא חשיב שמוטה היינו מה"ט גופא דמצד שמוטה מותר לאכול ממנו דאין חוששין כלל שהי' שמוטה וא"צ בדיקה כלל. והא דקיי"ל דשמוטה לא הוי טריפה לאו משום דס"ל דעיקור דשמואל היינו שמוטה אלא דנפקא לו כן מסוגיא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור לעוף מה"ת ואם איתא דהוא טריפה אין חילוק בין עוף לבהמה וכמש"ש: **ובעיקור** הדין דס"ל לבה"ג דאם לא בדק אחר עיקור טריפה. תמוה לי דא"כ במצא תרנגולים שחוטים דכשר דרוב מצויים א"ש מומחים הא מ"מ דלמא באמת בדק השוחט אחר עיקור ומצא שנעקרו. ולדידן הוי כנאבד

בלא בדיקת עיקור. ואולי באמת לבה"ג כשר רק היכי דבודק ומצא שהסימנים במקומם ולא נעקרו וצ"ע:

סימן כז

(סימן כ"ז ש"ך סק"ב) **אבל היכא דלא נשחטה כראוי**. נשאלתי באווזא פטומה שניקב הושט לחללו אם צריכין להשליך המעיים וכל האבדים וכל התלויים בושט ובקנה או דמותר למכרם לעובד כוכבים. תשובה הנה בסוגיא בחולין (דף ל"ג) גופא אר"ל שחט את הקנה וכו' אר"א ב"י ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין עובד כוכבים וכו' תניא דלא כראב"י הרי מבואר דמיד דשחט לקנה ולושט הם וכל התלויים בהם המה כתלשן בעודה מפרכסת והא דשרי לב"נ היינו מטעם מי איכא מידי דכיון דלישראל דבשחיטה תליא מלתא ומפרכסת מותרת ה"נ לב"נ. משא"כ היכא דלא שחטה רק נחרה דהדין דמפרכסת אסור משום אמ"ה כדאיתא להדיא בחולין (דף קכ"א ע"ב) ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים וכו' אבר הפורש ממנה כפורש מן החי הרי במקום דליכא שחיטה אבר הפירש ממפרכסת כפורש מן החי וכ"כ להדיא הש"ך בשם הרשב"א דהיכא דלא נשחטה כראוי אסור לחתוך אבר בעודה מפרכסת וליתנה לעובד כוכבים א"כ ממילא הבני מעיים אסורים דכתלשן ומנחי בדקולא דמו וכ"כ להדיא התורת חיים בחי' (פ"א דחולין בדף כ') וכתב ליישב בזה דברי הטור (סימן כ"ו) שכתב כל שנפסלה בשחיטה הרי זה נבילה וכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גורם לה ליפסל הר"ז טריפה דמאי נ"מ לדידן כיון דשתיהן אסורות וכמו שתמה בב"י די"ל דנ"מ לענין אמ"ה דמתחלה כתב הטור שם חתך מהבהמה לאחר שנשחטה כראוי בעודה מפרכסת ממתין עד שתמות ומותר באכילה ולהאכילה לעובד כוכבים ומותר להאכיל הבני מעיים לעובד כוכבים והיינו מטעם מי איכא מידי וע"ז כתב הטור דכל נפסל בשחיטה הוי נבילה ונ"מ כיון דשחיטה פסולה ולא מהני לטהרה מידי נבילה בזה אסור להאכיל הבני מעיים לעובד כוכבים דלא יצאו מידי איסור אמ"ה אבל כל שנשחטה כראוי ודבר אחר גורם ליפסל הר"ז טריפה ובזה כיון דשם שחיטה עלה ומהני לטהרה מידי נבילה אין בזה איסור אמ"ה דליכא מידי וכו' עכ"ד הרי שפתיו ברור מללו דבנפסלה בשחיטה אסור ליתן הבמ"ע לעובד כוכבים משום איסור אמ"ה והיכא דנטרפה בדבר אחר לית ביה משום אמ"ה ואף דהפר"ח השיגו מהא דקיי"ל שהם הקנה ואח"כ ניקבה הריאה אסורה וא"כ לא קיי"ל כהך דמנחא בדקולא. יפה דחה אותו התב"ש דהא בטעמא דמלתא דלא פסקי' כר"ל כתב הרמב"ן במלחמות ב' טעמים. הא' דפי' הסוגיא כמ"ש תוס' ולר"ז

שהם הקנה ואח"כ ניקבה הריאה אסורה וע"כ הא דפסקינן כר"ז לגבי ר"ל היינו משום דלחומרא אבל לענין ליתן הבמ"ע לעובד כוכבים קיי"ל לחומרא כרבא דכמנחא בדקולא דמי' וכמו כן להטעם הב' כיון דהש"ס פריך דר"ל ארדר"ל ממילא ע"כ חזר בו ר"ל וחד מינייהו אתמר באחרונה ולא ידעי' הי מינייהו ע"ש ממילא הוי ספיקא ובכל מקום אזלינן לחומרא ממילא אסור ליתן הבמ"ע לעובד כוכבים גם למה דסיים הרמב"ן שהקשה דהא ר"י דמשני כאן קודם חזרה וכו' וע"כ דס"ל דאף שהם שלא במקום חתך הוי נבילה דכמנח' בדקולא דמי' ותירץ דבקנה גופו ודאי נפסק חיותא ברוב ולא מהני שחט במקום אחר אבל הריאה אע"פ שהיא תלוי' בקנה חיות' דידיה תלי נמי בושם דינקא מהדדי ע"ש מלשון זה משמע דאם שהם שניהם הושט והקנה לכ"ע כמנח' בדקולא דמי' וא"כ היכא דנתנבלה בשחיטה אסור למכור הבמ"ע לעובד כוכבים וכ"כ הכו"פ מעתה לפי הסכמת האחרונים הת"ח והתב"ש והכו"פ דבנפסל' בשחיטה אסור ליתן הבמ"ע לעובד כוכבים ממילא בנמצא נקובת הוושט דקיי"ל בש"ע (סי' ל"ג) וכן פסק הרמב"ם דהוי נבילה ומטמאה במשא ולא מהני לה השחיטה למהרה מידי נבילה אסור ליתן הבמ"ע לעובד כוכבים הן אמת כי ימים רבים עמדתי על המבוכה זו ולא הבנתי מנ"ל להרמב"ם בנקובת הושט הוי פסול בשחיטה הא בסוגיין משמע דבשהם שלא במקום חתך דלא מהני היינו משום דכמנח' בדקולא דמי וכמש"ל בשם הרמב"ן דבסימנים גופייהו אמרי' לכ"ע דכמנח' בדקולא דמי וזהו שייך בפסיקת הגרגרת ברובו דנפקא היותו אבל נקובת הושט דפשיט' דלא נפקא היותו מנין לנו דמקרי פסול בשחיטה וכמה נצטערתי ע"ז עד שמקרוב באו בדפוס ספר פרי מגדים ליו"ד וספר תשובת פני אריה וראיתי שתמהו בזה ולא מצאו להם מנוח מ"מ מי יערב לבו לגשת אל הקודש נגד פסקי הרמב"ם והש"ע דנקובת הושט נבילה ממילא הדרן לדינא דהבמ"ע אסורים ליתן לעובד כוכבים והשבתי לצדד להקל דבעוף הוי כמו ס"ס ספק דהלכה כר"ז דל"א כמנחא בדקולא דמי ואף בשחט ב' סימנים דלא כהרמב"ן וספק כשיטת הרמב"ם (פ"ט הי"א מהל' מלכים) שכתב אבל העוף יראה לי שאין ב"נ נהרג על אמ"ה ממנו אף דלענין אמ"ה הוי חזקת איסור מ"מ כבר כתב הכנה"ג דבספיקא דדינא ל"א אוקי אחזקה דהחזקה לא יכריע הדין וכבר הארכתי בזה במק"א בעזה"י אמנם לקושטא דמלתא גם זה אינו דאם נפרש דברי הרמב"ם כפשטן המה תמוהים מאר מסוגיא ערוכה (חולין דף ק"ב) דאין שחיטתה מטהרתה היינו לב"נ הרי דב"נ מצווה על העוף וכמעט הוא ראיה שאין עליו תשובה ובהכרח או כמו שמגי' הראב"ד שצ"ל אבל השרץ או כמ"ש הכ"מ דב"נ נאסר בו אבל אין נענש עליו וממילא תו ליכא ס"ס כיון דגם להרמב"ם נאסר עכ"פ לב"נ וראיתי להכו"פ (סי' ס"ג) כתב

בפשיטות לדעת הרמב"ם דאין אמ"ה דעוף אסור לב"נ דכל שאסור לב"נ הוא נהרג עליו דאזהרתן היא מיתתן ולא ידעתי מה יענה לסוגי' ערוכה הנ"ל והכו"פ מעלה ראיה א' לשיטת הרמב"ם ותחלה נבאר איזה הקדמה ומזה יבורר דלית' לראייתו. והנה במחלוקת הקדומים בהא דאמרי' בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת דפירש"י בחזקת איסור אמ"ה ותוס' פ"ג דביצה (דף כ"ה) הקשו הא מתה לפניך ובודאי נסתלק איסור אמ"ה ול"ש לאוקמי אחזקתו ולזה פירשו בחזקת איסור ר"ל בחזקת איסור שאינו זבוחה דכל שלא נשחטה אסור מקרא דרחמנא אמר תזבח ואכלת זבוח אכול ושא"ז לא תיכול והך מלתא במה דנחלקו תוס' בשבועות (דף כ"ד ע"א) ד"ה האוכל נבילה דס"ל לתוס' דהוי לאו הבא מכלל עשה זבוח אכול ושא"ז לא תיכול וכתבו שם דהריצב"א חולק ע"ז דוזבחת לא אתי לאסור דבלא"ה אסור וקיימא בחיי' משום אמ"ה ולאחר מיתה משום נבילה ולא בא הכתוב אלא לאורויי התיקון לזה הוא השחיטה ולא נחירה עיי"ש ממילא להריצב"א ע"כ צ"ל כפירש"י דחזקת איסור היינו אמ"ה דמחזקי' מאיסור לאיסור וראיתי להגאון פ"מ בסוף הקדמתו להלכות שחיטה הקשה להריצב"א מסוגיא דחולין (דף פ"ו ע"א) מאי איריא רוב אפי' מעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא וסמוך מיעוטא לחזקה והרי ר"מ לשיטתו דאמ"ה דסבר אינו נוהג אלא בבהמה א"כ בחיה ועוף אין מחיים שום איסור וליכא חזקת איסור. ולענ"ד נראה בהיפוך דלהריצב"א לא קשה מידי רק לשיטת תוס' הנ"ל הוי קושיא דהנה פ"מ הנ"ל מסתפק לדינא לשיטת תוס' הנ"ל אם בעוף איכא איסור דאינו זבוח די"ל דהלאו הבא מכלל עשה דוזבחת קאי רק אדסמיך ליה מבקרך וצאנך אבל לא בחיה ועוף ונלע"ד להוכיח מסוגיא דחולין (דף י"ב ע"א) אר"נ ראה א' ששחט וכו' מי לא תני' הרי שמצא תרנגולת והנה הרא"ש הקשה לשיטת הפוסקים דאנן קיי"ל ג"כ סמוך מיעוטא לחזקה לחומרא אמאי סמכינן על רוב מצויים אצל שחיטה מומחי' נימא סמוך מיעוטא לחזקה ותירץ דהוא מיעוטא דמיעוטא ולפ"ז אם איתא דבעוף ליכא איסור דאינו זבוח מאי פריך הש"ס מי לא תניא הא מהתם דמיירי בתרנגולת לא נשמע אלא דהוי רוב מומחים אבל אינו מוכח דהוי מיעוטא דמיעוטא ובתרנגולת דליכא חזקת איסור דאינו זבוח מהני הרוב אבל ר"נ י"ל דמיירי בבהמה מש"ה אסור דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה אע"כ מוכח דגם בעוף יש בו איסור דאינו זבוח דמבקרך וצאנך לאו דוקא דה"ה חיה ועוף אך נראה דזהו מלתא דמסתבר דלר"מ דס"ל דאמ"ה אינו נוהג בחיה ועוף ויליף לה מקרא דוזבחת מבקרך וצאנך דס"ל דוקא בקר וצאן ממילא בחיה ועוף גם עשה שאינו זבוח ליכא. והנה בהא דאמר ר"מ דאמ"ה אינו נוהג רק בבהמה אם נימא דוקא אמ"ה אבל בשר מן החי נוהג לכאורה תליא בפלוגת' דר"י ור"ל דלר"י דיליף

בשר מן החי' מקרא דובשר בשדה טריפה וממילא נוהג בכל ולר"ל דיליף בשר מן החי ג"כ מקרא דמלא תאכל הנפש עם הבשר דסמיך ליה וזבחת מבקרך כמו דאמ"ה אינו נוהג רק בבקר וצאן ה"נ בשר מן החי דהכל מהך קרא נפקא מעתה לשיטת הריצב"א לא קשה מידי קושיא הנ"ל כיון דלשיטתיה ע"כ מוכח דמחזיקין [מאיסור] לאיסור וכנ"ל שפיר פריך הש"ס לר"י לשיטתיה דס"ל דבשר מן החי נוהג בחיה ועוף וכנ"ל שפיר הוי חזקת איסור מכח איסור בשר מן החי ונימא סמוך מיעוטא לחזקה והוא נכון למאד בעזה"י אבל לשיטת תוס' דאין מחזיקים מאיסור לאיסור כיון דמתה לפנינו בזה שפיר יקשה דמאי פריך הש"ס על ר"מ מכח סמוך מיעוטא לחזקה הא לר"מ דמבקרך וצאנך ליכא איסור דאינו זבוח בחיה ועוף א"כ ל"ש סמוך מיעוטא לחזקה דלגבי איסור בשר מן החי הא מתה לפניך בחזקת איסור שאינו זבוח ליתא לר"מ בחיה ועוף והוא תמיה גדולה לכאורה לפ"ז מכח גודל קושיא זו נכריח לכאורה דמחזיקי' מאיסור לאיסור ועדיין צריכים לבאר דמ"מ תקשי לר"ל דאמ"ה ובשר מן החי מחד קרא נפקא ממילא לר"מ תרווייהו אינו נוהג בחיה ועוף וכנ"ל א"כ תקשי כעין קושיא תוס' דאמאי פוטר ר"מ מכיסוי הא ר"מ חייש למיעוטא וכיון דליכא חזקה ל"ש לומר כתירוץ התוס' דהיכי דאיכא חזקה עם הרוב הוי המיעוט כמו מיעוטא דמיעוטא ונ"ל דגם זה לא קשה מידי לשיטת תוס' בסוגיי' דר"מ חייש למיעוטא רק מדרבנן וא"כ י"ל דזהו רק לענין חשש שיפגע באיסור אבל לא חייבוהו חכמים במצות עשה מכח המיעוט דחילוק גדול יש בין קום ועשה בין שב ואל תעשה ויש להמתיק עוד למ"ש בספר תיבת גמא פ' וירא לצדד דבעשה ל"א ספק דאורייתא לחומרא רק בלא תעשה דילפי' מדאצטריך קרא בממזר א"כ י"ל דוקא בל"ת דספיקו אסור מה"ת החמירו חכמים לחוש למיעוטא אבל בחייבי עשה דאפילו מספק אינו מחוייב מדאורייתא לא החמירו ברוב להתיר והא דמתיר ר"מ לשחוט אחריהם היינו דאיסור או"ב דשייך רק בבהמה שפיר הוי חזקת איסור אמ"ה ואף לר"ל דסבר בהמה בחייה לאו לאברים עומדת מ"מ בבהמה י"ל דקיימא חזקת איסור שאינו זבוח או דר"מ סבר לאברים עומדת דהיא פלוגתא דתנאי לקמן ומדברינו אלו יהיה נסתר ג"כ שיטת תוס' (דף ק"ב ע"ב) ד"ה שאין בו בתירוצם הב' דלכ"ע לאו לבשר מן החי עומד א"כ תקשי כנ"ל מאי פריך הש"ס לר"מ הא לר"מ ליכא חזקת אמ"ה ואיסור שאינו זבוח בחיה ועוף וגם חזקת בשר מן החי ליכא דהא בחיי' לאו לבשר מן החי עומדת. אמנם אעפ"כ אין סתירה מזה להפוסקים דאין מחזיקי' מאיסור לאיסור עפ"י מה דאמרי' לעיל (דף ט') לא בדק מאי וכו' מ"ס בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא וע' ברשב"א שם שכתב לפרש דטעמא דמ"ד דס"ל דמטמא דס"ל דעד השתא היה בחזקת חי וכל חי

שמת בלא תיקון מקודם הוא מטמא אלא דבאת לבא מכח המעשה התיקון השחיטה וכיון דהוי ספק אם עשה התיקון כראוי לא תוציאנה מספק א"כ להך תנא ממילא כל ספק בשחיטה אפילו ליכא חזקת אמ"ה ובשר מן החי ואיסור אינו זבוח מ"מ הוי חזקת איסור כיון דכל חי שמת אסור משום נבילה וכיון דמתה לפנינו אסורה משום נבילה בלא תיקון תחלה ומספק תיקון לא תוציאנה מאיסורה ומה שפלפלו תוס' דחזקת איסור היא שאינו זבוח היינו לאידך תנא דס"ל בחזקת איסור קיימא בחזקת טומאה לא קיימא ולא ס"ל לסברת הרשב"א הנ"ל ולפ"ז י"ל דשפיר פרכי' מאי אירי' רוב אפילו מיעוט נמי דסמוך מיעוטא לחזקה היינו חזקה דכל חי שמת בלא תיקון אסור משום נבילה דע"כ ר"מ סבר כהך תנא דלא בדק מטמא במשא ומשום סברת הרשב"א הנ"ל מדס"ל דפטור מלכסות אף דבחי' ועוף ליכא חזקת איסור וכנ"ל וניחוש למיעוטא וע"כ דמ"מ הוי חזקה וכנ"ל וממילא הוי רוב וחזקה ושפיר פריך ודוק. גם יש לי לומר דבר חדש בעזה"י דהא דבהמה בחזקת איסור היינו איסור אמ"ה ומה שהקשה תוס' הרי מתה לפניך י"ל למ"ש הש"ך (סי' פ"ו) דבספק בשחיטה הביצה מותרת דהוי ספק דרבנן והמנ"י חולק כיון דהתרנגולת יש לה חזקת איסור הוי לגבי הביצה ספק דרבנן באתחזק איסור עיי"ש ונלע"ד דדברי המנ"י נכונים בטעם כדאמרי' למאן דמכשיר בה מכשיר בבתה כיון דחד גופא היא ה"נ מתרנגולת לביצה ומעתה י"ל אם נימא כדס"ל לר"ל דכמנחא בדקולא דמי או דבשחט ב' סימנים לכ"ע דכמנחא בדקולא דמי ובשחט סימן א' בעוף עכ"פ אותו סימן עצמו דכמנחא בדקולא דמי א"כ לגבי הסימנים עצמם הוי חזקת אמ"ה שהשחיטה פסולה וליכא שחיטה ועדיין אסורים משום אמ"ה וכיון דבמקצת הבהמה הוי חזקת איסור הוי חזקה בכולו וא"כ י"ל כדרך הא' הנ"ל דלר"י אליבא דר"מ הוי חזקה על הסימנים משום בשר מן החי דנוהג לר"מ גם בחיה ועוף וגם ר"י לשיטתיה דמשני כאן קודם חזרה וע"כ דס"ל עכ"פ דהסי' בעצמו כמנחא בדקולא רמיא א"כ מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי ודוק. ומעתה נבוא לראיית הכו"פ שהוכיח דאמ"ה אינו נוהג בעוף עפ"י דברי תוס' חולין (דף ל"ג) שכתבו דלר"מ לא קשה מי איכא מידי דלישראל שרי בחי' ועוף ולב"נ אסור דגם לישראל אסור בחי' ועוף משום דבעי שחיטה וס"ל להרמב"ם דהיינו איסור שאינו זבוח והיה קשה להרמב"ם למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת ולא קאי וזבחת על עוף א"כ ליכא איסור שאינו זבוח ואי דר"מ סבר יש שחיטה לעוף מה"ת א"כ תקשי בהא דפרכי' בדף כ"ח תיהני ליה סכין דהפירכא הוא רק לר"מ דוקא כמ"ש תוס' שם והא לר"מ מוכח דסבר יש שחיטה לעוף מה"ת לזה הוכיח הרמב"ם דאמ"ה אינו נוהג בעוף לב"נ עכ"ד אף דהרמב"ם לשיטתיה פסק כראב"י דל"א מי איכא מידי היינו לענין

מפרכסת ומשום דשאני נכרי' דלאו בני שחיטה נינהו אבל לענין חיה ועוף שייך מי איכא מידי כנלע"ד. והנה בפשטא דמלתא עפ"י דברינו אין התחלה לראיותינו דהא באמת ע"כ מוכח דלר"מ אסור לאכול עוף מחיים מדפרכי' נימא סמוך מיעוטא לחזקה ואף לפמ"ש בדרך הב' דר"מ ס"ל דהוי חזקה כהך תנא דלא בדק מטמא במשא מצד סברת הרשב"א הנ"ל ובפרט הרמב"ם לשיטתיה דפסק דמטמא במשא מ"מ לדברינו דלר"מ בודאי ליכא איסור דשאינו זבוח בחיה ועוף כיון דס"ל מבקרך וצאנך דוקא כתיב א"כ עדיין תקשה בחי' מי איכא מידי וגם הא באמת אסור מחיי' בחי' ועוף משום בשר מן החי דנפקא מקרא דבשר בשדה טריפה ונוהג דר"מ גם בחיה ועוף וכנ"ל ונסתר ראיית הכו"פ ובלא"ה ראיית דכו"פ מעיקרא דדינא ליתא לענ"ד דדלמא לר"מ באמת אמ"ה אינו נוהג בעוף לב"נ וכיון דנסתר ראייתו ואדרבה מצינו ראיות חזקות בהיפוך. הא' מסוגי' ערוכה דאין שחיטתה מטהרתה. הב' אמאי אמ"ה נוהג בב"נ דנאמרה ונישנית הא למילתיה נשנית לאסור אמ"ה בעוף בודאי קיימי' כפשטא דסוגי' וכדעת הראב"ד והכ"מ דגם להרמב"ם אמ"ה נוהג בעוף לב"נ וא"כ בנ"ד לדינא אסור ליתן הבמ"ע לעובד כוכבים והנה שמעתי משם חכם א' ראיה דנקובת הושט הוי נבילה מדפרכי' לעולא בישב קוץ בושט מ"ש משוחט בסכין ונמצאת פגומה ולא מחלק דהתם הוי חזקת אינו זבוח דהוא נבילה אע"כ דגם נקובת הושט נבילה לענ"ד אין ראיה והוא דהתפארת שמואל כתב ראיה להיפוך דנקובת הוושט לא הוי נבילה ממה דכתב הרא"ש פ"ב דחולין סי' ו' במ"ש בשם ר"ת דהאיבעי בשהה במיעוט סימנים מיירי במיעוט קמא דושט דמבעי ליה דאע"ג דמטרפי' בנקובת הושט דלמא לא פסלה שהיי' אלא במידי דמנבלה בה כגון אחר רוב הסי' עיי"ש הרי להדי' דנקובת הושט לא הוי נבילה רק טריפה. והנה בדברי הרא"ש אלו יש לי מקום ספק בכוונתו אם כוונתו דנבילה לא הוי ע"י שהיי' במיעוט קמא דושט דאפילו תימא דאין מצטרפים מ"מ יהיה שחיטת מיעוט קמא רק כנקיבת קוץ בעלמא דהוי טריפה וכי שחט אח"כ מטהר מידי נבילה והוי כמו חצי קנה פגום דמהני הגמר להתירו ה"נ י"ל בחצי ושט פגום מהני הגמר לטהר מידי נבילה ועיקר האיבעי רק דשמא אפילו איסור טריפה אין בו דשהיי' לא פסול רק במידי דמנבלה דהיינו בין סי' לסי' דאם לא תצרפם מ"מ לא יהיה שחיטה כלל ויהיה נבילה אבל במיעוט קמא דושט דאף אם לא תצרפם מ"מ שם שחיטה עליו לטהר מידי נבילה מש"ה לא פסלה שהיי' כלל ומצרפי' השחיטה והוי שחיטה מעליא לטהר באכילה או דכוונת הרא"ש דהאיבעי אף לענין נבילה והמעיין יראה דכוונת הרא"ש דאף לענין נבילה מבעיא ליה דהוי כמו כל שהייה דעלמא והטעם דדוקא בחצי קנה פגום אין בו ענין מעשה חשיבות כלל כיון דלא מטרפה בי' מש"ה אינו

בכלל שחיטה אבל בושט דגם המיעוט עכ"פ (מש"ה) מפסיד השחיטה דבעי' דכל מעשה ההכשר יהיה ע"י שחיטה ובחצי ושט פגום לא מהני גמרו לטהר מנבילה רק ע"י שהיי' מבעיא אם גמירי בי' שהיי' ולא מצטרפי' ממילא הוי מיעוט קמא כגון פגום בעלמא והוי אפילו נבילה או דלא גמירי שהיי' בזה ומצטרף השחיטה ומותר באכילה כנלע"ד נכון בעזה"י באופן דבחצי ושט פגום ושחט למטה ממנה בזה בודאי מטהר מידי נבילה והוי רק טריפה אבל אם שחט במקום החתך וגמרו הוי נבילה ודאי דבעי' דרוב הסי' יהיה ע"י שחיטה דוקא והעיקר איבעי רק ע"י שהייה ומעתה כי היכי דבחצי ושט פגום וגמרו במקום החתך דהוי נבילה ה"נ בשחט למטה ממנו בצד השני דכי מטא לפלגא כבר הוי רוב עם חצי הפגום ונפקא חיות ברוב ע"י צירוף הפגום דלא מקרי שחיטה אא"כ דשחט למטה באותו צד ומעתה י"ל דפירכת הש"ס על עולא מ"ש מהשוחט בסכין ונמצא פגום היינו דעולא סתמא אמר אף דמצא הקוץ תחוב בצד השני של מקום שחיטה דבזה אם הבריא לא הוי שחיטה וכנ"ל ושפיר פריך ודוק היטב:

(**השמטה:**) **בדברי רבינו אצל הדבור הוי חזקה בכולו**. (מצאתי וז"ל) וגם בלא"ה יש לומר דכל הבהמה הוי בחזקת איסור היינו דראוי לומר שלא נשחטה כראוי בדי שנשאר אמ"ה זמן יותר דנשארה באיסורה בשעת פרכוס עד שתמות. וגם אלו באת לאכלו בעודה מפרכסת היינו דנין דהוי חזקה שלא נשחטה כראוי ואסור עתה משום אמ"ה בחזקה הראשונה ממילא כיון שכבר היינו דנין מכח החזקה בשעת הפרכוס דלא נשחטה כראוי ממילא גם אחר שתמות ממש א"א לחזור ולדון דנשחטה כראוי וכו':

סימן כח

(סי' כ"ח ש"ך סק"י) **וא"י לקבל הדם בכלי**. קשה לי הא כה"ג אסור משום ביטול כלי מהיכנו ע' ש"ע א"ח (סי' רס"ה) ואולי י"ל דבא לומר אף אם יש לו כלי מחובר לקרקע דכה"ג הי' ראוי לשחוט ע"ג כלי זה דלא נקרא ביטול כלי מהיכנו כיון דבלא"ה הכלי מחובר וא"א לטלטלו בשבת וע' מנ"א (סי' של"ה סק"ד) מוכח דס"ל דאף בשופך לתוך כלי מחובר מקרי ביטול כלי מהיכנו וצ"ע. ואולי י"ל דמשום מצות כיסוי מותר לבטל כלי מהיכנו ע' רש"י שבת (דף קנ"ה ע"ב) ומג"א (סימן רס"ג) ועדיין צ"ע דדלמא הכא גרע דבעידן דעובר על ביטול כלי מהיכנו עדיין אינו מקיים מצות כיסוי וגם הוא ספק חיוב כיסוי לענ"ד הא שם באמת לא נתקיים מצות כיסוי אלא כיון דהדם מכוסה אין חיוב לכסות ומה"ט אם חזר ונתגלה חייב לכסות וא"כ ה"נ י"ל דאם לא נתן העפר מלמטה אינו מחוייב לכסות אבל מ"מ אם חזר ונתגלה חייב לכסות וא"כ ונתן הוא דוקא דמצות

כיסוי הוא דוקא בנתן הוא ה"נ י"ל דהיכי במצא עפר תיחוח ושחט עליה דלא קיים מצות כיסוי ואם נתגלה כיון דדם מגולה חיוב עליו לכסות והיכי דצריך לגרור הדם וליתן עפר למטה כדין כיסוי ובפשוטו הא נ"מ בשחט ע"ג עפר תיחוח אם צריך לגרור הדם וליתן עפר תיחוח וכל שהדם מגולה וחייב לכסות חייב בנתינת עפר למטה ודמי ממש ללא היה עפר למטה דצריך לגרור כדאיתא בסעיף ז'. ה"נ לדעת הא' בהי' עפר תיחוח מעצמו למטה הוי כאין עפר כלל למטה:

(סעיף ז') **צריך לגרור הדם**. זהו מדברי הרשב"א שלמד כן מההיא דדם שעל הסכין דמבואר בסוגי' דגריר לה וההיא דסעיף י"ד שחט בהמה ואח"כ חי' חייב לכסות ומבואר דסוגיין דמכסה רק למעלה ול"צ לגרור זהו באמת קושי' תוס' והניחו בקושי' וע' בש"ך סק"כ ולעד"נ די"ל דבאמת דינו שוה והיינו למ"ש הרא"ה הא דפשיטא ליה להש"ס דדם שעל הסכין צריך גרירה. משום דל"ש ענין כיסוי על הסכין ולא י"ל דבכיסה בלא עפר תיחוח א"צ לגרור כיון דראוי לבילה ומש"ה בשחט בהמה ואח"כ חי' א"צ לגרור אלא דפרכי' על קדשים דבאת לפטור לגמרי כיון דליכא עפר למטה ואינו ראוי לבילה ע"ז פרכי' דמ"מ לגרור כמו בדם שעל הסכין דל"ש כיסוי על הסכין וגורר ומכסה ולשיטת הרשב"א די"ל דעל הסכין שייך ג"כ כיסוי אלא דדיוקא דהש"ס מלשון חייב לכסות ולא קתני מכסהו בעפר ולכאורה קשה הא הך דיוקא מצי למידק ג"כ מגופא דברייתא דבהמה ואח"כ חי' דקתני ג"כ חייב לכסות ונ"ל דהדיוק רק מדלא קתני מכסהו בעפר שלא נטעה דבעי' גרירה משום עפר דלמטה אבל מברייתא דשחט בהמה י"ל דסמך אמאי דקתני חי' ואה"כ בהמה פטור מלכסות ול"צ גרירא א"כ מוכח דבהמה ואח"כ חיה דחייב היינו בלא גרירא ואי דחי' ואח"כ בהמה הטעם משום דהוי ככסהו הרוח י"ל באמת דבמידי דלא עפר ל"ש כיסוי ומדפטור ע"כ דלא מצרכי' גרירא בכיסוי כלל לזה דייק רק מדם שעל הסכין דאיכא למטעי דסמכה בגרירה והו"ל למתני בהדיא מכסהו בעפר לפ"ז י"ל דרהיטא דשמעתין כך היא דבתחלה פריך נהי דלא אפשר למעבד למטה וכו' מי לא תניא שחט בהמה היינו דממנ"פ אם חייב לכסות היינו הגרירה ה"נ לגרור ואף את"ל דמכסה בלא גרירה ה"נ נעביד למעלה וע"ז משני דלא מיירי בגרירה והתם די בכסוי למעלה דכל הראוי לבילה אבל בקדשים דא"ר לבילה פטור לגמרי וע"ז פרכי' מדם שעל הסכין דהיינו בגרירה ה"נ לגרור ובאמת כיון דמוכרח מדם שעל הסכין דגריר לה ה"נ בשחט בהמה ואח"כ חי' גריר לה והא דהיה ואח"כ בהמה פטור היינו דכל דמכוסה אף במידי דלאו עפר הוא פטור מלכסות דמ"מ מכוסה הוא. וכסהו הרוח היינו אף במידי דלא הוי עפר ודוק:

(סעיף ט') כיסוי א' לכולם. מבואר בסוגיא דרבנן ס"ל דאו עוף לא בעי לאורויי דצריך כיסוי לחי' בפ"ע ועוף בפ"ע אלא דאו אתי לחלק ור"י ס"ל דלחלק מדמו נפקא וע"כ דאו אתי דמכסה לכל א' בפ"ע וע' בתוספות שם ביאור דבריהם אף דר"י מספקא ליה אם חוששין לזרע אב ולפי הצד דחוששי' מוכח דס"ל כר' יונתן דל"צ לחלק כמבואר ר"פ או"ב דהא בהא תליא מ"מ הש"ס בעי לשנויי לאידך צד דאין חוששין לזרע אב והיינו כר' יאשיה לזה מתרץ דמ"ש מדמו ואף דעדיין קשה קצת דהו"מ למימר דהא דסבר ר"י דמכסה לחי' בפ"ע ועוף בפ"ע היינו מספק כיון דמספקא ליה אם חוששין לזרע אב. והיינו דמספקא ליה אם כר' יאשי' או כר"י מש"ה ה"נ מחמיר דדלמא כר' יונתן ול"צ או לחלק ואתי' לאורויי דמכסה לזה בפ"ע צ"ל דניחא יותר לומר דר"י ס"ל דמדין ודאי צריך לכסות לזה בפ"ע אמנם מ"מ קשה לדינא אחרי דאנן קיי"ל דהוי ספק אם חוששין לזרע אב א"כ ממילא להלכה אנן מספקי' אם כר' יאשיה אם כר"י. נפסוק גם הכא לחומרא דצריך לכסות לכל א' בפ"ע. אח"ז רב מצאתי בעזה"י שעמד בזה בת' מהר"ם לובלין ונדחק בזה. ומה"ט קשה לי לקמן (סי' רט"ז סי"ז) בהג"ה מי שהשביע את בנו וכו' שלא ילוה בלא רשות ראובן ושמעון ומת א' מהם דיכול להלוות ברשות השני. ומקורו מת' הרשב"א ומטעם דקיי"ל כר' יונתן ע"ש. והא להלכה ע"כ מספקא אם הלכה כר' יונתן או כר' יאשי' מדקיי"ל בספיקא אם חוששין לזרע אב. והא בהא תליא וצע"ג:

(סעיף י"א) **ואין חזר ונתגלח חייב לכסות**. בלא ברכה. ובכוי כה"ג י"ל דא"צ לכסות דהוי ס"ס שמא הוא בהמה. ושמא יש דיחוי אצל מצות. ומ"מ יש לדון דב' הספיקות לא נולדו יחד דתיכף כששחט נתחייב בכיסוי מספק ואח"כ כשכסהו הרוח נולד הספק השני אם יש דיחוי אצל מצות ודו"ק:

(ש"ך ס"ק ט"ז) **דאין תורת דיחוי אצל מצות**. גם זה רק מספק דשמא אין דיחוי אצל מצות ומכסה בלא ברכה:

(סעיף כ') **ואם נמצאת ספק טריפה מכסה בלא ברכה**. ע' בתה"ד דהאריך דלא חיישינן שע"י שיראו דמכסים יאכלו הבשר ושפיר יאמרו דמכסה מספק. וכתב אף דאינו ראיה מהא דמכסי' כוי דהתם שאני דבעיא נמי סימני חי' בקרנים וטלפים. מ"מ הואיל ולא אשכחן ההיא חששא אלא בחש"ו והתם רוב מעשיהם מקולקלים לא גמרי' מינייהו לספיקא אחרינא עכ"ל ותמיהני למה כתב זאת בדרך הכרעה מבלי ראיה הא ע"כ מוכרח כן מכח קושית תוס' בסוגי' ד"ה סיפא נמי דאיך מדמו או"ב דאסור מספק לעשות מעשה לכיסוי דהוי שב ואל תעשה והוצרכו לתירוצם דס"ל לסוגיא דבספק בודאי מחייבים בכיסוי ולא חיישינן שיאמרו שחיטה מעלי' אע"כ דרוב מעשיהם מקולקלים. א"כ גם

באו"ב לשתרי עיי"ש. הרי מוכח להדיא דבספק מחייב בכיסוי. וביותר הא מסקי' דרבנן אכולה מלתא פליגי הרי דחכמים מחייבים בשחיטת חש"ו דכיסוי הרי אף דעכ"פ שחיטתן אסורה מספק. מ"מ מחייבים בכיסוי ול"ח שיאמרו שחיטה מעלי' הוא ור"מ דפוטר מכיסוי הא מתיר ג"כ באו"ב וע"כ דס"ל רוב מעשיהם מקולקלים. מש"ה פוטר מכיסוי. אבל לענין זה דבספק מחייב בכיסוי לא מצינו דפליג על רבנן. וזהו ראיה ברורה שאין עליה תשובה. וראיתי בפמ"ג שביאר בכוונת הב"ח דאף בספק בלא חזקת איסור פטור מכיסוי מדינא. כיון דאסור מספק אינו בכלל אשר יאכל. וזה ג"כ תמוה הא חכמים מחייבים בחש"ו בכיסוי וכנ"ל ומסתמא הנך חכמים דר"מ היינו חכמים דמתני' שמקודם דבשוחט ונמצא טריפה פטור מכיסוי. והיינו מקרא דאשר יאכל כדאיתא בסוגיא דשם. וביותר דאף אם נרצה לדחוק דהנך חכמים לאו היינו אינך חכמים וס"ל דבאמת טריפה חייב לכסות. ומש"ה ג"כ ספק בשחיטה חייב בכיסוי מספק. מ"מ יקשה היא גופא מנ"ל דפליגי רבנן גם אירישא מכח קושית המקשן דמ"ש או"ב מכיסוי. דלמא באמת הנך רבנן הם אינהו רבנן דדרשי אשר יאכל. מש"ה גם בספק פטור כיון דאינו רשאי לאכול אע"כ דכל ספק חייב בכיסוי מספק דשמא אינו טריפה והוא בכלל אשר יאכל וברור: **עוד** כתב הפמ"ג שם דאפילו טריפות דרבנן פטור מכיסוי דמ"מ אינו בכלל אשר יאכל. וזהו נסתר מסוגיא דחולין (דף כ"ז ע"ב) מיתיבי הנוחר והמעקר וכו' נחירתו זו שחיטתו הא מ"מ מדרבנן אסור בנחירה: **אמנם** זהו יש לדחות דשפיר פריך דהא הך מתני' דהנוחר היינו סיפא דמתני' דהשוחט ונמצא טרפה היינו דתחלה קתני דבטריפה פליגי ועלה קתני דהנוחר והמעקר לכ"ע פטור. וא"כ פריך שפיר דמאן דמחייב בטריפה דלא דריש אשר יאכל אלא דנחירה לא הוי שחיטה כלל ממילא אם אין שחיטה לענין מה"ת נימא נחירתו זהו שחיטתו אלא דאסור לאכול מדרבנן והוי רק כמו טריפה חייב לכסות. ועל דרך זה פרכי' עוד ת"ש השוחט וצריך לדם כיצד עושה נוחרו או מעקרו היינו ג"כ על דרך זה דכיון דבעי' דוקא נוחרו ולא סגי לעשותו טריפה. ע"כ דס"ל דטריפה חייב בכיסוי מש"ה נימא נחירתו זהו שחיטתו. אמנם מ"מ מוכח מסוגיא דחולין (דף פ"ו ע"א) לא מבעי צא וטרוף דשחיטה שא"ר וכו' אלא אפי' צא נחור וכו' כאשר צויתיך הרי אלו אין שחיטה לעוף מה"ת היה מחוייב בכיסוי אף דטריפה פטור וטעמא דר' מקרא דאשר יאכל כדאי' שם להדיא הרי מוכח דאיסור דרבנן לא מפקע ממצות כיסוי:

סימן ל

(סימן ל' ש"ך סק"ד) **אלא משום דסוף הקרום ליפסק**. תמוה לי הא אדרבה מבואר בתוס' שם דבפחת' לא חשיב לה כיון דהוא רק משום דסוף הקרום ליפסק וא"כ מדפרכי' לחשוב גולגולת שנחבסה ברובה מוכח דזה טריפה מצד עצמות' וא"כ אם באנו להטריף הגולגולת נקבים שאין בהם חסרון ע"כ מדין נחבסה הוא וא"כ הוא מצד עצמו וצע"ג (אחר כך מצאתי בעזה"י שעמדו בזה האחרונים):

(סעיף ב' הג"ה) **דל"ח בבהמה לנקיבת קרום של מוח**. ומ"מ בעי בדיקה במראית עין היטב שלא ניקב הקרום. תב"ש:

(שם בהג"ה ב') **אפי' בעוף דיבשה**. ומ"מ אינו דומה ממש לעוף המים דבעוף המים יש לומר דבנקב כ"ש אפילו ע"י חולי טריפה כיון דליכא מגין על העור ובעוף דיבשה כיון דלא היה ע"י הכאה ל"ח לנקיבת הקרום גם בעוף היבשה ע"י קוץ מהני שהיית יב"ח וכ"ז בנקב משהו אבל אם נפחת כשיעור לפי ערך של סלע בבהמה טריפה ודאי אף ע"י חולי ולא מהני יב"ח:

סימן לא

(סימן ל"א ס"א בהג"ה) **והכי נהוג אם לא במקום הפ"מ**. היינו בניקב ע"י חולי שרואין שלא שלט בתחתון אבל ע"י קוץ אפי' בבהמה י"ל דטריפה אף בהפ"מ דשמא ניקב התחתון ע' בש"ך סק"ה. ובפמ"ג שם:

(ש"ך סק"ג) **כדלקמן סי' ל"ב**. ואין אנו בקיאי' בשיעור זה ולזה כל שנתמעך משהו מהמוח חיישי' שמא הוא שיעורו. ב"ח. והיינו במגולה אותו מעט לקרום אבל במוח מקיפו מכל צד כשר ואם הוא ספק אם המוח מקיפו לכאורה יש לדון דהוי ס"ס שמא לא הגיע לשיעור מסמוס ואת"ל הגיע שמא היה מכוסה במוח ואף דהך ספק אם הגיע למסמוס היינו ספק חסרון ידיעה מכל מקום יש להקל בהפ"מ כמו דפסק הרמ"א בסי' ק"ל:

(ט"ז סק"ג) **פשיטא שיש לאסור ואם חי אחר שנענע בראשה יב"ח י"ל דמותר בלי בדיקה**. ואם אחר שחיטה נמצא שאין המוח מקיף המים אם לא שהתה יב"ח בודאי אסור החלב מן הנענוע ואילך ואם שהתה יב"ח נראה דהחלב שקודם יב"ח שרי ואח"כ צ"ע.

(סעיף ג') **כגון בחוטם כשירה**. והיינו באין שם רושם וקורט דם. כנה"ג:

סימן לב

(שם סעיף ג') **מפני כבדו טריפה**. מספק איבעיא דלא איפשטא:
(סעיף ו') **ול"ח שמא**. היינו בלא נפלה עי"ז אבל בנפלה אף בפחות מי"ט הוי כמו זכרים מנחים לקמן (סימן נ"ח ס"ט) ובעי' הלכה. ואם יש במקל קשרים צריך הליכה להוציא מדין נפולה ובדיקת חוט השדרה מחמת המקל:
(סימן ל"ב ט"ז סק"ד) **דצריכא שהיי' ובדיקה או הילוך ובדיקה** ואף בשהתה והלכה הלוך יפה צריכה בדיקה בחוט השדרה:
(ש"ך סקי"ב) **ואע"ג דבנפולה**. התב"ש והנודע ביהודה הסכימו לדבר א' דהכא מיירי בנפלה בפחות מי' וכיון דגוררת רגליה ואיכא ריעותא חיישי' לה:

סימן לג

(סימן ל"ג ס"ג) **בכל שהוא נבילה**. קשה לי מהתוס' פ"ב דחולין שחט מיעוטו של ושט ושהה כדי שחיטה וגמרה להשחיטה או שניקב הושט ואח"כ שחט את שניהם טריפה ושחיטתה מטהרת' הרי להדיא דנקובת הושט לא הוי נבילה ומסוגיא לא מבואר ההיפוך דלא מצינו רק דפסקת חיותא מהסימן וצלע"ג:
(שם ט"ז סק"ה) **ואין ליתן דברי חכמים לשיעורין**. ואם בעוד החיצון קצת לובן למעלה ועוד הפנימי נקוב למטה רחוק הרבה בענין שלפי הנראה א"א להזדמן יחד אפשר דיש לדון להקל כיון דאפי' בנקבו שניהם כה"ג אסור רק משום דלא פלוג והוי רק דרבנן יש לסמוך על הפוסקים דשניהם לבנים כשר דהלובן לא מקרי לקותא. ואף אם הנקב בענין שאפשר דמתרמי להדדי עם מקום הלובן יש לדון בה די"ל דהך סברא דזמנין דמתרמי הוי דרך ספק דשמא אתרמי וא"כ הוי ס"ס ספק לא אתרמי וספק כהפוסקים דלובן לא מקרי לקותא. וא"כ עכ"פ ברחוק בענין דא"א שיזדמנו יחד יש לדון להקל וצ"ע לדינא:
(סעיף ו') **ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים**. וכ"ה לשון הטור. משמע דבדיקת פנים לחוד מהני וס"ל להטור דהעיקר כתירוצא א' דהרא"ש דהא דמהני בדיקת פנימי ולא חיישינן דשמא הארס בחיצוני ויתחלחל לפנים משום דהקילו בספק דרוסה הואיל ולא אפשר בענין אחר. אבל לתירוצא ב' דהרא"ש דדוקא אם הארס נתחלחל לפנים ולא נשאר בחיצון רק רושם מבחוץ זהו אינו מינכר מבחוץ. אבל בעוד שלא נתחלחל ניכר הארס מבחוץ. ובעי' בדיקת פנימי וחיצוני עיי"ש. והטעם דפסק הטור כתירוצא קמא עיין בב"ח. ואני בעני לא זכיתי להבין כוונת הרא"ש דהקילו בא"א בענין אחר א"כ בהמה דלית לה תקנה בבדיקת פנים דדילמא במקום ארס קשחיט לישתרי בספק דרוסה

כיון דא"א בבדיקה דמה לי אם החשש שהארס שלט גם בפנימי או שהחשש ששלט רק בחיצון וסופו להתחלחל. ודוחק לומר דזהו ל"ש שישלוט בחיצון ולא יעשה רושם בפנימי. וגם לישנא דהרא"ש לא משמע כן. ומגודל הכרח הקושי' היה נראה לומר דאם הארס רק בחיצון אף דמטרפי' משום סופו מ"מ לא מקרי פסולו בשחיטה כיון דמ"מ עתה אין הסימן מקולקל אלא דטריפה על שם סופו כיון דאין סופו לחיות. אבל נבילה לא הוי. וא"כ בבהמה דהספק שמא שלט גם בפנימי הוי ספק בשחיטה. אבל בעוף בבדיקת פנים כיון דעכ"פ לא הוי נבילה וליכא ספק בשחיטה מקילין מספיקא. ועדיין צ"ע. גם יש לעיין דאמאי לתירוצא הא' הנ"ל לא מצרכי לבדוק גם מבחוץ וכי מלתא דפסיקא דודאי לא נראה הארס מבחוץ אלא דלא סמכינן על בדיקת חוץ דשמא מחמת ארמומית הסי' לא מינכר הארס וא"כ עכ"פ אמאי נקל לגמרי מספיקא ולא ליבעי אפילו בדיקה מבחוץ הא מה דאפשר לברורי מבררינן ונצטרך לבדוק מבחוץ שמא יהא ניכר רושם ארס ואם לא יהיה ניכר אז נקל מספק. והנה בדברי הרא"ש הנ"ל נראה דלתירוצא קמא הנ"ל דהקילו בספק דרוסה ממילא נולד מזה חומרא דבודאי דרוסה לא מהני בדיקת פנימי דשמא הארס בחיצון. ולזה תמוה לי לשון הטור בסימן נ"ז בהמה שנדרסה אין לה תקנה. הא בידעינן דנדרס גם בעוף אין לה תקנה לפ"מ דנקט הטור כאן לעיקר כתירץ א' דהרא"ש הנ"ל. ובאמת יש לע' גם על הרא"ש הנ"ל הא הך עובדא דמסמס קועי' דמא הוי בכלל ודאי דרוסה למה דמסיק הרא"ש דנקב יש לו בדיקה מבחוץ וההוא בר אווז מיירי מדרוס והיינו דחזי' דחתול רדף אחריו כמ"ש הרא"ש. וא"כ לכאורה כיון דחזי' דחתול רדף אחריו והאווז בא לפנינו ומסמס קועי' דמא הוי כראינו דנדרס וא"כ מה בעי תקנה דבדיקת פנימי. וצ"ל דמ"מ מקרי ספק דרוסה דשמא החתול קרע להצוואר בשיניה או ברגליה. אבל על לשון הטור בהמה שנדרסה [הא בנדרסה גם בעוף אין לו תקנה] צע"ג:

ומתוך דברי הרא"ש הנ"ל קשה לי במה דסתר הרא"ש דברי רש"י דאם איתא דלנקב ג"כ אין לו בדיקה מבחוץ אמאי אמרינן דנ"מ לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקובה. הא בפשוטו י"ל דמדאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ולא קאמר סתם אין לו בדיקה מבחוץ משמע דמה דקאמר אלא מבפנים זהו ג"כ ענין חידוש ואלו מיירי בנקב פשיטא דיש לו בדיקה מבפנים ולזה אמרי' לספק דרוסה דהוי חידוש דבדיקת פנים מהני ולא חיישינן דהארס מבחוץ וכקושית הרא"ש וצ"ע. אח"כ מצאתי שכ"כ בכו"פ: **ועיין** בפר"ח שכתב דהעיקר כתירוצו דהר"ן דאף אם שלט בחיצון מ"מ לא ישלוט בפנימי דסימנים קשים אצל דריסה ואינו שולט מעור לעור. ולענ"ד הר"ן כ"כ רק לשיטתו דפסק דשניהם אדומים או שניהם לבנים כשר דחבריה מגין עליה מש"ה אם לא ישלוט בפנימי

כשר. אבל להפר"ח דפסק כהרא"ש דשניהם אדומים טריפה דבכולו לקוי אין חבריה מגין עליה א"כ מה בכך דלא ישלוט בפנימי הא מ"מ מתחלחל בעור החיצון עצמו כמו בגרגרת דאמרינן זיהרא מקלי קלי והוי כולו לקוי ואינו מתקיים בפנימי לחוד. והרא"ש דסתר לסברת הר"ן הנ"ל דדוחק לומר דעד שיאדימו הסימנים עצמן היינו מבפנים. ולא סתר בקיצור דהא סופו להיות כל החיצון לקוי. היינו דרצה למנקט הקושי' אף לדעת העיטור שהביא הרא"ש מקודם דשניהם אדומים כשר. אבל לדינא אם פסקי' דשניהם אדומים טרפה. ממילא ליתא לסברת הר"ן הנ"ל והפר"ח במחכ"ת שגג בזה:

(סעיף ח') **עוף הבא לפנינו וצווארו מלוכלך בדם וכו' לבדוק מקום המלוכלך**. משמע להדיא דא"צ לבדוק רק מקום המלוכלך. וכ"כ הש"ך (אות ט"ו) וז"ל פי' מבפנים נגד מקום המלוכלך. ולפ"ז אם אינו מלוכלך רק קצת הצוואר אף בבהמה יש לו תקנה לדעת המחבר לשחוט למעלה ממקום המלוכלך ולבדוק הושט מבפנים מקום המלוכלך. וכ"כ להדיא בכו"פ. ותמוה לי דדברי המחבר סתרי אהדדי. דלעיל (סי' כ"ג ס"ו) כתב המחבר שחט עוף ושהה בו וא"י אם ניקב הושט חוזר ושוחט הקנה לבדו במקום אחר. משמע להדיא דבבהמה לית לה תקנה. ואמאי דהא יכול לשחוט למעלה או למטה מאותו מקום ולבדוק. אע"כ דמ"מ חיישינן שמא במקום נקב קשחיט כיון דגמדה אפשר שהי' תחתית הושט למעלה בשעה ששהה. וה"נ כן במלוכלך וצע"ג:

(סעיף ח' בהג"ה) **או בהמה**. קשה לי הא בבהמה גם להמחבר אסור דליכא תקנה לבדוק בפנים דדלמא במקום נקב שחט וצ"ע:

(ט"ז סקט"ז) **ובעל סה"ת מכשיר אפי' כו'**. לענ"ד אין זה הכרח די"ל דנתחב כשר דאלו היה נקוב גם בחוץ מי הכריחו וכמ"ש הרא"ש דגם לעולא בניקב הפנימי בלא מהם תחוב בו טריפה וא"כ י"ל דה"נ בנמצאת וק"ד בפנים גרע דקה"ד מורה דהי' עכ"פ תחוב מבפנים ומוכח דחזרה לאחורי' והוי ספק מעליא שמא ניקב גם החיצון ודוק:

(שם סעיף ט') **דחיישינן שמא ניקב הושט והבריא ונתרפא**. בתב"ש נדחק במ"ש רש"י דהבריא היינו נתרפא הא מ"מ כל דחיישי' לניקב ממילא אסור דהא ס"ל לרש"י דושט אין לו בדיקה מבחוץ. ואם באמת לא חיישי' לניקב הא ממילא ליכא חשש דנתרפא והו"ל לעולא לומר אין חוששין שמא ניקב. ולענ"ד י"ל למה דכתב רש"י דחליף טריפה דשניהם נטולים ממקום שהם ראוים להיות. משמע דאין הטעם דחזותא הוי לקותא כמו דכ' רש"י בחזותא בריאה. אלא דהטעם דנחלפו החיצון להיות בפנים והפנימי בחוץ וכל אחד נטול ממקומו. ממילא בב' אדומים או בב' לבנים כשר וכמ"ש להדיא בתה"א. ויצא לרש"י כן מלשון חילוף משמע דוקא נתחלפו ממש. וכן למ"ש הר"ן בשם רש"י דשניהם

אדומים טריפה משום דרוסה. ממילא שניהם לבנים כשר. א"כ י"ל דהכי אמר עולא אין חוששין שמא הבריא היינו דניקב חיישינן. אבל היכי דידעי' דלא ניקב כנון בשניהם לבנים דיש תקנה לבדוק החיצון דלא ניקב בזה לא חיישי' לנתרפא וק"ל. והא דסתרו תוס' והרא"ש שיטת רש"י דאם איתא דניקב אין לו בדיקה מבחוץ ניקב זה בלא זה דכשר היכי משכחת לה. היינו דהא רבה דאמר ב' עורות יש לו חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר. משמע להדיא דאף בושט דחיצון אדום ניקב זה בל"ז כשר. ומה שהקשה בתב"ש על קושיא זאת דתוס' לסתור דעת רש"י דניקב אין לו בדיקה מבחוץ מהא דניקב זבל"ז כשר. הא גם לדידהו יקשה דאמאי כשר דניחוש שמא נתרפא. לענ"ד לק"מ די"ל דתוס' לא ס"ל כלל לחששא דנתרפא וס"ל דהבריא היינו ניקב והוכיחו דיש לנקב בדיקה מבחוץ והיא דל"ה שמא הבריא היינו דלא בעי בדיקה דל"ה כלל שמא ניקב ופשוט. ולכאורה מוכח הכי דעת תוס' דהא הקשו בשמעתין לדידן דהייש לספק דרוסה ולשמא הבריא נימא נשחטה הותרה. ותירצו דדרוסה שכיח. והיינו ע"כ דמש"ה חיישי' הבריא דנקיבת הקוץ שכיח וכ"כ תוס' להדיא ביבמות. ואם נפרש הבריא נתרפא. א"כ לדידן חיישי' לנתרפא ובזה איך שייך לומר דנקיבת הקוצים שכיח. הא סוף סוף חזינן דהקוץ לא נקב מבחוץ עתה לפני שעה ושתי' אלא דבאנו לחוש שמא זה יום או יומים שנקב מבחוץ ונתרפא והא הוי ספק שמא לא בא הקוץ לשם רק זה מקרוב וכי זה שכיח שבלעה מזמן רב הקוץ. ולזה ודאי ל"ש לומר כיון דשכיחי שהקוצים ינקבו לחוץ בודאי גם הקוץ זה נקב מבחוץ ומוכח דישב הקוץ בזה בושט זמן מה ונתרפא מש"ה אינו נקוב החיצון עתה דכי בשביל שנקב פעם א' אינו חוזר ונוקב סוף סוף אמאי לא חזר עוד עתה ונקב לחוץ וכי בשביל שנקב פעם א' אזיל טבעו ואינו נוקב תו מבחוץ א"ו ברור דתוס' לא מפרשי הבריא נתרפא ודוק. אמנם מדברי תוס' חולין (דף נ') וכן בספ"ב דשבת משמע דס"ל לר"י דהבריא היינו נתרפא וצ"ע: **ולכאורה** לפ"ז ק' דאמרי' חיצון אדום דאי חליף טריפה מנ"ל לסוגי' זו דלמא חליף כשירה והא דאמר רבה חיצון אדום היינו דאי הוי אמר סתם ניקב זה בל"ז כשר הי' ס"ד דהיינו דידעי' בודאי שלא ניקב שניהם כגון שניהם לבנים וניקב הפנימי דיש תקנה בבדיקת החיצון אבל בחיצון אדום ס"ד דניחוש שמא ניקב החיצון ולא מינכר לזה אשמועי' רבה דאף בושט שחיצון אדום מ"מ ניקב זה בל"ז כשר ואשמועי' דיש בדיקה לנקב מבחוץ. ומ"מ אינה קושיא כ"כ די"ל דלמא ס"ל להש"ס זה לחידוש דיהא לנקב בדיקה מבחוץ:

(ש"ך סקכ"א) **ועוד יש לתרץ קושי' הראשונה** כ"כ להדיא הרא"ש דעולא מכשיר רק כה"ג אבל באין הקוץ לפנינו גם לעולא אסור:

(בנקודות הכסף ס"ק י"ח) **הדברים הקשים כו'**. והיינו ביש נקב בפנימי אבל אם לא נמצא נקב רק לקוי בשחין ואין ריעותא בחיצון כשר כ"כ בת"ח והסכים לזה בת"ש:
(ט"ז סקי"ח) **בעור הפנימי הוא מחמת חולי** ובתורת חיים כ' דאם ליכא נקב אלא דהפנימי לקוי בשחין בזה כשר באין ריעותא בחיצון אבל אם נמצא בפנים במקום לקוי נקב אסור והסכים לזה בתב"ש:
(סעיף י"א בהג"ה) **ניקב הבשר שבין הזפק**. ע' בספר הישר לר"ת (סי' ק"ח) דכתב דרק בשר העב שעל הקורקבן שהוא כמין אגוז זהו ספק שמא שייך להקורקבן אבל מה שיש בין הזפק לאותו בשר עב פשוט דדינו כזפק ע"ש:

סימן לה

(סי' ל"ה ט"ז סק"ב) **שאם הורדא גדולה מאונא**. בש"ך סק"ט כתב בשם רש"ל בבדיקות דאפי' גדולה כאונה טריפה ועי' ש"ך סקכ"ב:
בא"ד **ונ"ל דבמקום**. וכ"כ הרש"ל עצמו הובא בש"ך סקכ"ב:
(שם סק"ד) **אלא כששניהם במקום הורדא ואין כעובי אצבע ביניהם** ט"ז ססי' זה:
(ש"ך סק"ח) **או גבה** צ"ל וגבה:
(שם סק"ט) **דהוי כמו חסרה הורדא**. בלא"ה אף להמכשירים חסר ורדא מ"מ טריפה מטעם דהוי יתרת אונא ובדרך ורד אף בקצת תואר ורד לא מכשרי' לדעת הש"ך סקי"ז דהוי יתיר ודו"ק:
(סימן ל"ה סעיף ב' בהגה"ה) **שרש א' כעובי אצבע**. היינו רוחב גודל במקום רחבו:
(ט"ז ס"ק ס') **צריך שיהי' כאצבע**. ובהפ"מ סגי שיהי' שרש א' כאצבע במשכו וכן בגבהו. ובאין הפ"מ צריך שיהי' בכל המשך שרש א' כעובי אצבע בגבהו:
(ש"ך סקט"ו) **אבל מצד שמאל כשר**. משמע דבימין אף שאין הורדא נהנית משני כיסין אפ"ה טריפה ודוקא כשיש לכיס שפה לפיו אבל אם אין לו שפה הוי רק דלדול בעלמא ולא מקרי ב' כיסין ומכל מקום אם נמצא הורדא בלא שפה לא מקרי חסר כיס אחרונים:
(שם סקט"ז) **משום שאז ודאי שינתה מקומה**. ר"ל דאף המכשירים חסר כיס מודים בזה:
(שם סקי"ז) **אפי' עומרת היתרת בצד שמאל** היינו מקמא בצד שמאל אבל בדרא ממש בצד שמאל כשר. תב"ש:
(סעיף ב' בהג"ה) **גם כל אלו החלוקים הם כשרים**. קשה לי בחסר הכיס דהטעם דטריפה דהכיס הוא להגן מרחיפת הריאה עלה שלא תינקב א"כ אף להמכשירי' חסר ורדא מכ"מ יש לה ורדא וחסר הכיס מגרע גרע דתנקב הורדא הוי נקובת הריאה וצ"ע אח"כ ראיתי דעמד בזה בשמלה חדשה:

בהג"ה **אם נמצאת החתיכה החסירה**. בלא כיס ודוקא נחלקת לב' אבל לג' טריפה תב"ש:
(ש"ך סקי"ח) **ע"י צירוף מכשירים**. בתבואת שור סקנ"ג כתב דטריפה:
(סעיף ב' בהג"ה) **כעובי אצבע**. היינו רוחב גודל במקום רחבו:
(ש"ך סקכ"ד) **דוקא בליטה יתירה**. וכ' הישו"ש דוקא ביתרת אבל בלא"ה אף שגבוה מאונה שאצלה כט"ד כשרה. הובא בתב"ש ואם יש בדרי דאונה ד' וא' מהם נוטה בליטה למעלה ויש לה סמפון לאונה אחרת אין סמפון. או שיש שינוי באחת מהאונות משאר האונות בגדלות וכמדומה אמרי' דהיא היא היתרת אמרינן ואותה שבולט למעלה היא העקרית וכשירה פר"ת (סמ"א):
(סעיף ה') **כטרפא דאסא כשירה**. שיעוד ט"ד י"א ארכה ורחבה כאורך ורוחב צפורן גודל בינוני וי"א כאורך ורוחב פרק אמצעי של גודל בינוני לכן בכ"מ שנזכר ט"ד פסקי' כסברא החמורה שבשניהם ואין חילוק בזה בין גסה לדקה עכ"ל השמלה חדשה:
(ש"ך סקל"א) **בכל צד ה' טריפה**. צ"ל יותר מה' כנה"ג:
(ט"ז סקי"ב) **קצרה מהגומא**. בנקה"כ השיג דסוף סוף כיון דנח בגומא אין עתיד להתפרק ע"ש ולעד"נ כל שאנו דנין זה ליתרת אף באין סופו להתפרק טריפה מדין יתיר וכמ"ש הש"ך בעצמו סקל"ט בשם הרמ"א ובאמת לשון הרמ"א ומאחר שיש לו גומא תחתיו לנוח בו אינו עתיד להתפרק כשאר יתרת וכשירה לשון זה משמע דשאר יתרת הי' אסור משום סופה להתפרק אבל באמת הא יתרת מצד עצמותה פסול וצ"ע:
(ש"ך סקל"ז) **וכשהופכי' הריאה**. משמע דאם דכשהופכי' הריאה נשאר הפיצול בגומא כשר ובתב"ש כתב להחמיר:
בא"ד **והיינו מטעמא דפרישית**. לפ"ז יש לדון דאם אינו ממלא הגומא להט"ז סקי"ב דאין זה פיצול אלא יתרת הוא כשר כדין יתרת מקמא ואולם י"ל כיון דנשאר בגומא מקום ריקן דהא אין הפיצול ממלא אותו הוי עם היתרת מקמא תרתי לריעותא. ומה דכתב בד"מ אפי' ממלא כל הגומא זהו קאי להמטריפים יתרת מקמא מש"ה באינה ממלאה הגומא פשוט יותר דטריפה. אבל למנהגנו להכשיר יתרת מקמא י"ל בהיפוך דרק בממלא כל הגומא טריפה דהוי פיצול אבל לדעת התב"ש דהשיג על הט"ז דבכל ענין הוי פיצול דסופו לגדל ולמלאות הפיצול ממילא בקמא כה"ג טריפה:
(ש"ך סקמ"ב) **לחסרון דאונא ודו"ק**. עדיין י"ל כיון דהיא בצורת ורד מה"ת נימא דהורדא חסירה והיא השלמה לאונא דלמא באמת היא ורדא והאונא חסירה אבל אונא מקמא י"ל דמשלים:

(סעיף ח' בהג"ה) **או סדק כל שהוא**. ואם יש סירכ' באותו שטח השלם ממקום למקום ע' תשו' מהריט"ץ (סי' ס"ח):

הג"ה **סימנים אלו במקום שראוי**. ומ"מ היכא דיש להריאה אונות כראוי אינו מזיק חסרון הסמפון. והיכא דמכשרי' בהיכר סדק א"צ לבדוק על הסמפון אבל אם בדק ומצא חסרון הסמפון אין להקל אלא בהפ"מ:

שם **ואפילו הכיר ע"י הסמפון**. ר"ל אם אלו דיתר גבוה או עבה וארוכה:

שם **אם לא נמצאו אונות**. וכן אם החיתוכי' פחותים מט"ד הוי כמו שאין להם כלל אונות ובשניהם אין להקל אלא היכא ררוב גדיים וטלאים באותו פרק ובאותו מקום נמצאו כן. פרי תבואה סעיף ז':

(ש"ך סקמ"ז) **ובמנינן וא"כ**. ואם באחד מאותן אונות אין לו סמפון ובאונא שבסוף האומה יש לה סמפון י"ל דזה מורה דאותו שאין לו סמפון הוא היתר ואותן שלמטה מאומה הוא העיקר ואינו משלים וטריפה. ויש לרמותו לעובדא דהר"ץ הובא בשמ"ח (סל"ט) וכעת נדפס מחדש ספר פרי תבואה והאריך בזה בס"ק מ"ז:

סימן לו

(סימן ל"ו ט"ז סק"א) **מרוח אחת**. ולפמ"ש הש"ך סק"ח בטעמא דהאוסרים גם מב' רוחות טריפה:

(שם בנקה"כ סק"א) **וכן נמצא בבדיקת האחרונים**. וגם במה דהיקל הט"ז אם לא נקבו השיג בנקה"כ דבכל ענין טריפה לפי הטעם שכתב הש"ך בדעת המטריפים דהרוח נכנס בזה ויוצא בזה:

(סעיף ב' בהג"ה) **אם נמצא בועה**. וה"ה סירכא שלא כסדרן על מקום הגלד טריפה ולא מהני מיעוך פרמ"ג במשבצות זהב (סי' ל"ט סקי"ח) ואף סירכ' תלויי' נלע"ד דטריפה:

שם **על מקום שנקלף**. משמע דאתי לאורויי דאף אם נקלף העור העליון רק במקום א' ושם בועה דטריפה:

(ש"ך סק"ג) **כתב בסמח"ב**. ע' ט"ז לקמן (סי' ל"ז סק"ח):

(ש"ך סק"ה) **וא"צ בדיקה**. היינו דלא מהני בדיקה:

(ט"ז סק"ג) **כמו שמנפח הבודק**. משמע לכאורה דאפילו בנפחוה כדרכה מותר מדלא מוקי להרמ"א דמיירי בנפחוה כדרכה:

(ש"ך סק"ט) **דמאחר שא"א בקיאין בבדיקה**. אינו מובן. הא מה דקיי"ל שם לאסור למעלה מחציה היינו דדנין זה בכלל שיפולי ומדינא לא מהני בדיקה:

(בא"ד בסופו) **בבדיקה**. ומ"מ באגליד קיי"ל דבקיאים בבדיקה כמבואר בנקה"כ סק"ב:

(סעיף ה') **שנעשה אחר שחיטה**. ובעוף אם שמט הגף בפנינו אחר שחיטה. יש לתלות דמזה נקבה הריאה. אבל בנשבר הגף אפילו סמוך להגוף י"ל דאין להקל. תפארת למשה לקמן (סי' נ"ג):

(שם בהג"ה) **סביב הצלעות**. ויש לעיין לכתחלה בצלעות. תב"ש:

(סעיף ה') **או אחר שחיטה כשירה**. ואפילו הנקב עגול ופתוח. אבל בהושחר וכדומה מה דלא תלי' בטבח א"א לתלות ג"כ במורנא. וע' בתשו' בעי חיי להכנה"ג (סי' ל"ג):

(סעיף ז' בהג"ה) **הפסד מרובה**. אבל בצלולים גם שלא במקום הפ"מ סומכים על בדיקת הסמפונות. ע' ש"ך (רסי' ל"ז) (סעיף ח' בהג"ה):

ככף פשוטה. ואם מכה כנגדה בדופן טריפה תשו' ב"ח. אם החסרון מעבר לעבר ונקרם העור בתוכו ע' לקמן סי' מ"ג בט"ז סק"ב ובנקה"כ שם:

(ט"ז סקי"ד) **נלע"ד דיותר מרביעית**. ע' בר"ן בפרק אלמנה ניזונית (דף קכ"ג) וע' בתשו' מהרי"ט (ח"ב חיו"ד סימן ל"א):

(סעיף י"ג בהג"ה) **ונראה השרטוט**. מדינא לא מטריף רק בנפרך בציפורן אלא משום דאין אנו בקיאים מחמירים בנראה השרטוט בתוכה. פר"ח (סי' מ"א סק"ג):

(ש"ך סקכ"ט) **הוי כחסרה האונה**. ואפי' ברובא דטריפה. אף אם המיעוט הנשאר הוא כטרפא דאסא:

(שם סקל"ד) **אז נראה דמהני בדיקה**. במשבצות זהב לקמן (סי' נ"ג סק"ו) [כתב] דבעוף אין להקל כלל בבדיקה אף בהפ"מ:

סימן לז

(סי' ל"ז סק"ב) **יוצאה מן הבועה**. וכן אם ניקב עור עליון מהבועה. שמ"ח סעיף י"ח:

שם **וה"ה אם סרכה תלוי' סמוך לבועה ואין רוחב לפחות ב' שערות ביניהם מקרי תרתי לריעותא**. וכן אף ברחוקים ומה שביניהם אינו בריא כדרך שאר ריאות כנון טנרא או מורסא מפסקת ג"כ אסור. הסכמת אחרונים:

(ש"ך סק"ב) **כ"ש לדידן**. ר"ל דאף דהראב"ד אוסר רק בלא סריך. מ"מ לדידן דקיי"ל דסירכה לדופן בכל ענין אסור ממילא הכא דיצא מהבועה אף דסריך לדופן מ"מ כיון דהוי ב' לריעותא רדבוקה דחמיר יותר מתלוי' לא מהני בי' המיעוך ודנין לנקב וממילא אסור לדידן דלא מהני סתימת דופן. (דאף דיש לחלק דדוקא בתלוי' דלפי צד החששא לדונו לנקב אין עוד שום צד קולא אבל בסרוכא לדופן ואזלא ע"י מיעוך דאף אי חיישת לנקב. מ"מ הא מדינא מהני סתימת דופן. אלא דאנן מחמרי' דא"א בקיאים אם הוא סבוך כראוי. או שמא אינו במקום רביתא ממש. וא"כ עכ"פ אף בנקב ממש לא הוי

ודאי טריפה. א"כ י"ל היכא דליכא ודאי נקב רק מכח ב' לריעותא חיישינן לנקב בכה"ג לא מחמרינן. מ"מ ס"ל להש"ך מסברא להטריף. והא דנקטי' הש"ך בלשון כ"ש. היינו דכ"ש דמקרי ב' לריעותא דדבוקא במיעוך הוי יותר ריעותא. מתלוי' בלא מיעוך). וע"ז כתב וגדולה מזו דמהרש"ל וכו' א"כ אם נידון לנקב אין כאן צד קולא דאין מתדבקת היטב. ודוק:

שם **משא"כ בבועה הבולטת**. ומה"ט אף בטינרא אסורה דמצד הסירכא עצמה אם היא דבוקה כמו כל סירכה דבוקה יוצא מטינרא דלא מהני מיעוך וסתימת דופן ליכא דאינה מתדבקת יפה. וע' במהריב"ל (ח"ג סי' ק"ז):

(שם סק"ג) **אינם מוכרחים כלל**. מ"מ בסירכא דבוקה יוצא מבועה דמים זכים טריפה דלא עדיף מיוצא מטינרא דטריפה כמ"ש הט"ז סק"ד:

(ס"ב בהג"ה) **כגון בגבשושית**. מסתבר דוקא בגבשושית מגבה אבל מקמא לאו ריעותא הוא. פמ"ג בכלל דתרתי לריעותא אות ו':

(ט"ז סק"ג) **דאין זה מקרי תרתי לריעותא**. הנה לשיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב אלא דמהני סתימת האונא שפיר אמרינן דאף דיוצא מבוע' דהוי ב' לריעותא ומורה על הנקב. הא בלא"ה ידעי' דיש נקב. אלא דהאונא סותמת (זולת לדעת רש"ל הובא בש"ך סק"ב דמכח בועה הבולטת אינה מתדבקת יפה). אבל לשיטת תוס' דאונא אינה סותמת אלא דהסירכא לא בא מחמת נקב. א"כ י"ל דיוצא מתוך הבועה דהוי ב' לריעותא דנין לניקב ואסורה. זולת די"ל דלא מקרי ודאי ב' לריעותא דדלמא הסירכא יוצא מהאונא אחרת. וא"כ אם יש [ב'] בועות זו כנגד זו והסירכא יוצא מן ב' הבועות טריפה לשיטת תוס'. וכן בתרתי בועות וסמיכי וסירכא כסדרן יוצא מהם טריפה:

(ש"ך סק"ה בסוף) **מבפנים**. ואפילו אם גבוה מבשר הדיאה. וכן סירכא תלויה יוצאה מבועה כזה בעוד הבועה משונה למראה הריאה. וגבוה מבשר הריאה כשר. אבל סירכא רבתה מבועה כזה טריפה. תב"ש:

(ש"ך סקי"א) **נקט לשון מורסא**. ואין חילוק בין אם יש בהם רקבון בשר או לא. דכל שאין גבוה מבשר הריאה שהקרום שמכסה אין לו מראה ריאה אלא מראה מוגלא כשר:

(סעיף ג' בהג"ה) **שבהם זכים צלולים**. ע' תשו' בעי חיי להכנה"ג סי' ל"ט:

(שם בסופו) **בועי וטנרי**. בזה אם סירכא תלוי' יוצא מהטנרא וכן ב' טנרות סמוכים וסירכא תלויי' יוצא מא' מהם טריפה דהוי ב' לריעותא:

(ט"ז סק"ח) **אבל אם יש בו מראה מוגלא הוי לי' כסמוכין**. ע"ל (סימן ל"ו ס"ב) בהגהה ובש"ך (שם סק"ג):

(ש"ך סקי"ט) **במים זכים יש להקל**. וכן בחוט בשר א' מקיף בין הבוע' ובין החריץ דהוי כבועה בשפולי:

(סעיף ד') **אם אין בשר**. ואם נאבד ולא דקדקו לראות אם חוט בשר מקיף. ע' בכנה"נ ובת' מגיד מראשית סי' ב' וג' ובאונא בודאי יש להכשיר. ובאומה ג"כ יש מקום להקל בהפ"מ:

(ש"ך ס"ק כ"ג) **יש להקל**. עיין בתשובת בעי חיי לבעל כנסת הגדולה סימן ח':

(ט"ז סקט"ו) **עד יותר מן ב' אצבעות**. הוא תמוה דהא מ"מ במקום הסמפונות לא נראו מעבר לעבר אלא בשיפולי הוא דנראית מעבר לעבר ודו"ק:

(ש"ך סקל"ב) **וכן נוהגין**. מורסא מעבר לעבר כשר. אבל אם בצד אחד גבוה מבשר הריאה ומצד הב' אינו גבוה טריפה תב"ש:

(שם סקל"ג) **משום דס"ל כמ"ש על שם מהרש"ל**. בר"מ שם כתב דאפשר גם בב' בועות מכשירים אם לא שפכי וע"י נפיחה עלה גם חברתה. עיי"ש:

סימן לח

(סימן ל"ח ש"ך סק"ד) **וכן הוא בעט"ז**. ומ"מ י"ל דאם יש כמה גווני מראות פסולות בעי' שיחזרו למראה ריאה ממש עי' ט"ז סק"ב ודו"ק:

סימן לט

(סי' ל"ט סעיף ב' בהג"ה) **ואין להתיר רק במקום הפסד גדול**. ואם יש לו בהמה מסוכנת ומצוי אצלו שוחט שיודע לשחוט. אבל אין בקי בבדיקת הריאה. צ"ע אם נתיר לו לשחוט ולאכול בלא בדיקה משום הפסד ממון. דאם תמתין תמות או תסרח הבשר. משבצות זהב בא"ח (סי' תצ"ח סק"ד). ועל אופן זה מסתפק עוד במשבצות זהב (סי' ח"י סק"ז) באם יש לפנינו סכין בדוק ע"י מומחה ויש כאן שיודע לשחוט אבל אינו יודע לבדוק הסכין אחר השחיטה אם מותר לשחוט בשעת הדחק:

(ש"ך סקי"ט) **וכסדרן כשרה**. ולא מקרי ב' לריעותא דכסדרן לא מקרי ריעותא כמ"ש הט"ז (סל"ז סק"ג). אבל ס"ת או בועה על היתרת הוי ב' לריעותא. ודוקא דניכר דזהו היתרת. אחרונים:

(ט"ז סקי"ב) **ה"ה בזה דצריך בדיקה**. היינו לראות אם אינו עולה בנפיחה תב"ש:

(ש"ך ס"ק כ"ז) **וכן נוהגין**. ובמהרח"ש בדיני טריפות סתם לאסור וכן בת' (סימן ל"ז) החמיר למאד בזה:

(ט"ז סקי"ט) **וע"א נאמן באיסורין כו'**. משמע דבלא"ה לא היה נאמן כלל לאסור הבהמה דהוי נגד רוב בהמות כשירות. וקשה לי דא"כ בסי"ז הקונה ריאה וכו' ואמאי נאמן לאחרים לאסור מה שקנו. וצ"ע:

(ש"ך סקמ"ג) **הוה כמזיד**. משמע דוקא ברגילים בכך אבל בלא"ה אף דהעובד כוכבים עשה כן מותר בדיעבד דהוי כנאבדה בשוגג ומ"מ נראה בנמצא סירכא תלויי' טריפה:

(ט"ז ס"ק כ"ג) **ול"נ דטריפה**. ע' במשבצות זהב דנמצא עצם בתוך חלל הגוף ויש לתלות דמצלעות הוא דכשר דל"ד למחט בחלל הגוף דהתם חיישי' שמא דרך וושט באה דרוב הנבלעים כן משא"כ כאן ול"ח דשמא ניקב א' מאברים הפנימים דמ"ש משבר שבצלע עי"ש. ולענ"ד שגג בזה דהא להדיא מבואר (בסימן נ"א) דמחט בחלל הגוף אף אם ראינו שבא מבחוץ דרך דופן טריפה דחיישינן שמא ניקב אחד מאברים הפנימים. א"ו דמה דמכשרינן הכא בעצם דבוק בריאה דאמרינן מיד כשפירש מצלעות בסמוך לו נדבק בו ולא היה מנדנד מעולם. ועי' בט"ז לקמן (רסי' נ"ד) ובמשבצות זהב שם. וא"כ בנמצא עצם בחלל הגוף י"ל דטריפה כיון דמנדנד חיישינן לנקב ואין הפרש בין עצם זה לבין מחט בחלל הגוף היכא שידענו שבא מבחוץ דרך דופן אלא לפי החילוק דבדופן דניקב בכח גרע וזהו תלי' במחלוקת הרשב"א והר"ן במחט בכבד וחודה יוצא לחוץ. ע' בש"ך (סי' מ"א סק"ח) ולהר"ן דמטריף התם ה"נ טריפה. ודו"ק:

סימן מ

(סי' מ' ש"ך סק"ג) **כ"כ הב"ח וע"ש**. וכ"כ להדיא הר"ן במתני' דואלו כשירות. אולם מדברי הטור (סימן נ"ב) שכתב ואין הכבד דומה ללב והקורקבן. שהלב והקורקבן בכ"מ שישתנה טריפה אפי' במשהו עיי"ש. ואם ס"ל כהר"ן משכחת דחלב דכשר אם נשתנה שלא כנגד החלל דדמי לכבד שלא כנגד מרה. וצ"ע. ואחר זמן רב מצאתי בספר משבצות זהב סי' נ"ב שהרגיש בזה עיי"ש:

סימן מא

(סי' מ"א סעיף א') **במקום מרה**. ובמינים שאין להם מרה כדלקמן (סי' מ"ב) מהני נשתייר רק כזית במקום חיותא:

שם **וכזית במקום היותו**. ואם נשתייר כזית רק במקום מרה או רק במקום חיותא טריפה מספק:

(סעיף ג' בהג"ה) **ואם יבשו**. לשון הרשב"א בתה"ב יבש כזית במקום מרה או במקום חיותא טריפה. וכן נראה מההיא דלקמן (סי' נ"ב ס"א):

שם **לא נתבאר** אם זהו דוקא שיבש כל הזית אבל נשתייר משהו ממנו שלא נתייבש כשר כיון דשאר הכבד קיים וגם משהו מזית זה. או דבעי' דוקא שכולו זית קיים ואם נתייבש משהו ממנו טריפה. אח"כ ראיתי דבפמ"ג נסתפק בזה. ונ"ל לדייק ממ"ש התב"ש סק"ב דכוונת הרשב"א הא דכ' הדין ביבשו ב' זיתים ולא נקט הדין בניטל ב' הזיתים. דאזיל לשיטתי' דס"ל דניטל הכבד היינו גם הגידים והסמפונות וא"כ בניטל ב' הזיתים גם הגידים והסמפונות פשיטא דטריפה כיון דניטל כל תלייתה ממילא ניטל כל הכבד. וכן במקום מרה ניטל המרה עיי"ש. מבואר דס"ל דאינו טריפה אלא בניטל כל הזית ולא נשתייר דאי בניטל כ"ש טריפה שפיר משכחת הדין בניטל גם יש לדייק שכן דעת הכריתי ממ"ש בסק"ו דבזה הדין דיבשו ב' זיתים מחמירין דזית הוא שליש ביצה. ואם נימא דבעינן שיהא כל הזית קיים וממילא חצי ביצה היא חומרא אע"כ דבנשתייר כ"ש כשר ובזה אמרינן לחומרא דבעינן נשתייר משהו מהשליש ביצה דזהו מקרי זית. אבל אם השליש ביצה נתייבש ונשאר משהו אח"כ לא מהני כל הזית. וברור. עוד יש לי מקום ספק ביסוד כזית במקום מרה. אם העובי של מקום מרה הוא ב' זיתים ובמקום דביקות המרה נתקלקל עובי כזית ומ"מ נשאר בעובי כזית קיים מבחוץ אם מקרי נשתייר כזית במקום מרה דכל העובי מקרי במקום מרה. או דבעינן הכזית שסמוך למרה דוקא. ומדברי הכריתי הנ"ל יש לדייק דדוקא במקום מרה ממש בעי' דאי כל העובי מקרי מקום מרה מה חומרא יש לענין דנידון כזית הוא שליש ביצה והיינו כדפרשנו דבעי' שישתייר משהו מאותו שליש. הא כל עובי מקרי מקום מרה ומהני משהו מכל מקום העובי. אע"כ דמקום מרה ממש בעי' בסמוך לה ודו"ק. ומ"מ צ"ע לדינא:

סימן מד

(סימן מ"ד ט"ז סק"ח) **מים זכים מכשירים**. האי ק"ו פריכא הוא דמוגלא יוכיח דכשר בריאה ופסול בכולי':

(ש"ך סקי"ו) **דלמא הכולי' שאינה יתירה**. ומכל מקום אם נמצא בה מוגלא ולא הגיע למקום חריץ. יש לומר דהוי ספק ספיקא. ספק שמא היא היותרת. ספק דמוגלא ג"כ אינו טריפה בלא הגיע למקום חריץ:

סימן מו

(סימן מ"ו ש"ך ססק"ב) **סותם כשר**. וכ"כ בשו"ת שער אפרים (סי' ס"ב) ובמנ"י סוף כלל ל"ה. דלא כתשו' באר עשק:

(שם סק"ג) **ול"ד לחלחולת דסעיף ה'**. לענ"ד החילוק בפשוטו דבחלחולת דבעי' החסרון בעובי הבשר במפולש. מש"ה אף דיש שיעור לחסרונו כיון דהבשר סותם הוי אינו מפולש. משא"כ בטחול דיש שיעור לעוביו דאם לא נשתייר כעובי דינר זהב טריפה אע"ג דאינו מפולש. מש"ה לא מהני סתימת בשר:

(ש"ך סקי"א) **מתוך שהולכין בהיקף**. בכנה"ג בהגהותיו להב"י ס"ג כתב בשם דמשק אליעזר דאפילו למעלה בהתחלת הדקין שעדיין אין הולכין בהיקף אפ"ה אסור:

(ש"ך סקי"ד) **ואין ראיה מהכרעתם**. ע' בספר תוספות שבת (סי' שס"ו סק"ט):

סימן מז

(סימן מ"ז סעיף ב') **אבל העוף כו'**. לענ"ד דקאי על מ"ש תחלה די"א דבעי' אצבע למעלה ולמטה ואם לאו שאין באצבע שלם למעלה טריפה. היינו דיש חיבור למעלה ולמטה בפחות מאצבע. עלה אמר דבעוף כיוצא בזה. היינו דמחובר למעלה ולמטה בפחות מאצבע כשר. ופסק כן המחבר בדרך הכרעה כיון דדעה א' ס"ל דגם בבהמה סגי בזה במשהו למעלה ולמטה. וגם יש פוסקים דס"ל בעוף הכל כשר. מש"ה יש לסמוך דבעוף כשר במשהו למעלה ולמטה. והוי כמו ס"ס רבוואת':

סימן מח

(סימן מ"ח ש"ך סקי"ט) **שהוא נח לעולם**. לפ"ז בלא נמצא המחט תחוב בו דהחששא שמא ניקב לחוץ ונתרפא צ"ע לדינא:

(ס"ח בהגה"ה) **אם הוא הפסד מרובה**. מסקנת האחרונים נמצא המחט תחוב בבה"כ מצד א' וכנגדו בחוץ קורט דם. וכן בתחוב מב' צדדים מעבר לעבר אף דליכא ק"ד טריפה אף בהפ"מ. נמצא תחוב מצד א' ובדק ולא נמצא ק"ד מבחוץ כשר אף שלא במקום הפ"מ. ואם נאבד בלא בדיקה או שהודח דל"ש לבדוק. וכן בנמצא מחט מונח בבה"כ ונמצא ק"ד מבחוץ נגד המחט כשר בהפ"מ. בהמסס וכן בבה"כ במקום הדק תחוב מצד א' ויש ק"ד מבפנים כשר רק בהפ"מ. לא נמצא ק"ד כלל כשר בלא הפ"מ. [ובהודח מבפנים וא"א לבדוק ובדק מבחוץ ולא מצא ק"ד צ"ע]. חלודה או סירכה דינו כק"ד. ולא מקרי ניקב מצד א' אלא דבדק שאין הנקב מעל"ע. אבל בלא בדק אף דבמשמוש היד הרגיש

שאין המחט יוצא עד לחוץ אפ"ה דינו כניקב מב' צדדים ומ"מ בכה"ג בבדק שלא היה ק"ד מבחוץ דבלא"ה הב"ח מיקל בהפ"מ י"ל דבכה"ג יש לסמוך על הב"ח להקל:

(ט"ז סקי"ט) **והיינו במסל"ת**. במנ"י כלל נ"מ סק"ז כתב דדברים אלו סותרים למ"ש הט"ז לקמן (סי' קכ"ב סק"ד) בסופו דבמהימן ליה אף בלא מסל"ת אסור. וכ"כ הש"ך לעיל (סי' מ"ז סקכ"ד). וכן עיקר:

סימן מט

(סימן מ"ט ט"ז סק"ג) **אדרבה ק"ו הוא**. לענ"ד לפמ"ש הכא מדעולא ס"ל רק היכא דמחט עדיין תחוב כי בזה אלו ניקב לחוץ היה המחט תחוב לחוץ. אבל אם אין המחט תחוב בו גם עולא ס"ל דחיישינן להבריא. א"כ דהכא לפי הצד דהנקב מחמת מחט כיון דאין המחט לפנינו תחוב מצוי ורגיל יותר דניקב גם החיצון ממה דיש לחוש במחט בחלל הגוף דניקב לאברים הפנימים:

סימן נא

(סימן נ"א סעיף ב') **אבל בקנה וכיוצא בו כשר**. ע' תשובות דברי ריבות (סי' קנ"ג):

סימן נג

(סימן נ"ג ש"ך סק"ד) **או שבורת יד**. מה"ט טריפת דשבורה תוך ד' אצבעות בגסה וב' בדקה כדלקמן (סי' נ"ה ס"ב) דלא כפמ"ג בש"ד אות ד':

בא"ד **והב"ח מחמיר אף בנשמט ומבואר שם דיד חמיר מרגל**. דברגל איעכול ניבי' בלא שמוטת ירך כשר. וביד טריפה דליכא מידי דמגין:

(ש"ך סק"ו) **ומ"מ אפשר לצדד ולהקל**. בפמ"ג (שפתי דעת לקמן סי' נ"ו סק"ב) כתב דאין המנהג להקל:

(שם סק"ח) **בפחות מרוחב אגודל**. צ"ל רוחב אגודל בצמצום:

(ט"ז סק"ט) **הרי שכיח וכשר** הב"ח חולק וכתב להטריף:

סימן נה

(סי' נ"ה סעיף ב') **והם היתרות שבעצם**. וברש"י גיד קטן שראשו מחובר לשדרה ובפמ"ג אות ה' ד"ה ודע עמד בזה וכתב להחמיר כשתי הפירושים עי"ש:

(ש"ך סק"ד) **ואינו יודע אם לאחר שחיטה**. משמע דבידוע דקודם שחיטה לא סמכינן על הך סברא דבשעה מועטת לא איעכול ניביה אלא כיון דהוי ס"ס אלא דלא מתירין משום

הס"ס לחוד כמ"ש הש"ך אח"כ בזה מצרפי' הסברא דבשעה מועטת ליכא עיכול ניביה וצריכין לבדוק הניביה דמה דאפשר לברר מברירי' ואם נאבד בלא בדיקה י"ל דמותר:

בא"ד **אלא נראה לומר** ובהפ"מ י"ל דמותר (כדלעיל סימן נ"ג בש"ך סקי"א):

(ש"ך סק"ה) **משמע אפי' שא"ש יחדיו**. ובלא נקשר כלל וליכא ריעותא בעור ובשר י"ל דאף בהפ"מ אסור כיון דמצד שבירת הרגל עצמו לא שריה אלא בהפ"מ כדלקמן ס"ה בהגה והכא דמצד איעכול ניביה דבעי' ג"כ הפ"מ י"ל דתרי קולי לא מקילים בהפ"מ ע' לקמן (סימן ע' ס"ו בהגה) ובט"ז (סס"י צ"א) ולא מקילין הכא בהפ"מ אלא בנקשר וצ"ע לדינא אח"כ מצאתי כן בפמ"ג:

(ש"ך סק"ו) **יש להקל בהפ"מ**. היינו רק בבדק הניביה אלא דא"א בקיאים בבדיקה בזה מקילין בהפ"מ אבל בלא בדק כ"כ אף בהפ"מ אסור דהא לעיל (סי' נ"ג ס"ג) מחמירים כדעת הפוסקים דנשבר כנשמט אף בהפ"מ אלא דלפ"ז יהא מוכח דמקילים אף בלא נקשר אף דבלא"ה אסור באין הפ"מ בליכא ריעותא בעור ובשר והוי תרי קולות בהפ"מ ודלא כמש"ל לזה י"ל יותר דהש"ך מיירי בנקשר היטב דמצד שבירת רגל ליכא ומקילי' בהפ"מ אף לא בדק כלל וכדמסיק הש"ך לעיל (סי' נ"ג סק"ז) ודו"ק:

(ס"ה בהג"ה) **מ"מ המנהג להטריף**. דגזרי' דלפעמים יהיה נקב בעור ובשר דאזי אסור לרש"י אף בעור ובשר חופים את רובו דשמא יצא השבירה פעם א' דרך נקב ובצירוף דאף לאינך פוסקים מ"מ כיון דעכ"פ בעי' עו"ב חופים אמרינן דא"א בקיאים מש"ה אסרינן בניקב העור ובשר ואף בלא ניקב מטעם גזירה ובהפ"מ מקילים היינו בלא ניקב העו"ב אבל בניקב עו"ב אסרינן אף בהפ"מ. כך מסקנת האחרונים. ואני מספק עוד דאפשר לא היקל בהפ"מ בלא ניקב עו"ב. היינו דלא גזרו אטו ניקב כיון דבניקב גופיה אסרינן רק מטעם א"א בקיאים בחיפוי. אבל היכא דליכא באמת חיפוי דהיינו בנקלף וכדומה. י"ל דאף בהפ"מ אסור או דבהפ"מ לא אמרינן כלל הגזירה אטו ניקב וצ"ע לדינא:

(ש"ך סק"כ) **כשירה ודוקא כשעור**. אין זה דרך ביאור על המחבר דהא המחבר ס"ל ס"ה דעו"ב חופים כשר אף בלא נקשר אע"כ דהמחבר מיירי באין עו"ב חופים. ומכח דנקשר ונתרפא אמרינן דאז בשעת שבירה היה עו"ב חופים ולא היה טריפה מש"ה נתקשר ואח"כ נעשה אין עו"ב חופי' אלא דהת"ח כ"כ לעצמו דס"ל כרש"י דעו"ב חופים לחוד לא מהני דחיישינן שמא יצא משבר פעם א' דרך נקב ובזה נקשר מורה דלא יצא אבל באין עו"ב חופים לא מהני נקשר:

(ש"ך סקכ"א) **דהכא הספק הוא מחמת חסרון ידיעה**. וצ"ע אם להקל בהפ"מ מטעם ס"ס ספק לאחר שחיטה ואת"ל מחיים שמא לא יצא לחוץ ואף דהוי חסרון ידיעה בהפ"מ

מקילין בכה"ג כמ"ש הרמ"א (סי' ק"י) ע' בש"ך לעיל (סימן נ"ג סקט"ו ובסימן נ"ה סק"ד) בשם הרמ"ע דהוי ס"ס אינו מתהפך. ומ"מ אם הוא מהקוליות ולמטה. לכאורה יש לדון להקל כיון דיש לצרף לדעת הריא"ף וסייעתו דאין איסור אלא בקיליות וא"כ אף אם בודאי היה עור ובשר או בנחתך י"ל דהוי ס"ס ספק לאחר שחיטה וספק כשיטת הריא"ף ועכ"פ בספק אם יצא לחוץ ובפרט בעו"ב שלם נ"ל דיש להקל אף בלא הפ"מ:

סימן נו

(סימן נ"ו ש"ך סק"ט) **בין בבהמה**. ע"ש ע' תשובת הב"ח החדשות סי' י"ז בשו"ת הט"ז שם דס"ל ג"כ כהש"ך דלעולם משערי' עד חצי העצם:

(סעיף ט' בהג"ה) **נפוח ונצרר הדם** היינו או נצרר:

סימן נז

(סימן נ"ז ס"ט) **והם מקרקרים אין חוששים**. ובזה אם בדרך מקרה ראינו קצת אודם בעור הפנימי של ושט צ"ע לדינא ע' במשבצות זהב (לעיל סימן ל"ג סק"ח):

(ש"ך סקמ"ב) **דאפילו לודאי דרוסה מהני**. בספר שער המלך בהל' מקוואות הקשה דלוקי בזבחים דנתערב דרוסה דשהתה י"ב חודש בדרוסה שלא שהתה י"ב חודש עיי"ש:

סימן נח

(סי' נ"ח ס"ו בהג"ה) **כשהלכה ד' אמות**. בב"י בשם הרי"ף מבואר דהלכה פחות מד' אמות מהני אלא דאם רואים דא"י להלוך ד"א אז לא מהני אבל בהלכה ד"א אף דאח"כ א"י לילך מהני וכן משמע בלבוש:

שם **קודם שנפלה**. אם לא ראה אותה מקודם:

שם **או כשאר בהמה**. לענ"ד מדברי הראשונים משמע דכל שהלכה הילוך יפה מהני ורק בצלעה לא הוי הילוך יפה והאו"ה יחיד בדבר זה וצ"ע לדינא במקום הפ"מ:

(סעיף ז') **ואם קדם לתבן**. ע' בגן המלך לבעל נ"ו אות ל"ה:

סימן סא

(סימן ס"א סעיף ח') **נותנים אותם לכהנת**. הנה בשארי מתנות כהונה כגון פדיון הבן וכדומה לא נתפרש דינו להדיא ונראה דתליא בזה דלעולא דאמר כהן ואפילו כהנת במשמע אלא דבמנחה יש מיעוט דאהרן ובניו כתיבי. א"כ פדיון הבן וכדומה דמי למתנות ונותנים לכהנת אבל לראב"י דאמר דהוי מיעוט אחר מיעוט א"כ י"ל דדוקא

במתנות דגלי קרא אבל לא בעלמא וא"כ לפ"מ דאמרינן שם והלכתא כעולא ממילא דגם בשאר מתנות כהונה הכי הוא זולת דנדחק דהלכה כעולא ולא מטעמיה ובתוספות קידושין כתבו בחד תירוצא דרב כהנא שקיל פדיון הבן בשביל אשתו ואפשר דמה"ט נקט רש"י בחולין בההיא דרב כהנא דאכיל בשביל אשתו דכהן אפילו כהנת משמע דמהיכן פסיקא לרש"י זה דלמא טעמיה כדראב"י דהוי מיעוט אחר מיעוט אלא דמההיא דקידושין דשקל סודרא לפדיון הבן מוכח דרב כהנא ס"ל דגם בשאר מתנות כן והיינו דסבר כעולא וכנ"ל וראיתי בפ"י קידושין דתמה על תוספות הנ"ל דדוקא במתנות דגלי קרא אבל לא בעלמא ונפלאתי דנהי דלראב"י הכי הוא אבל לעולא הא ליכא לימוד במתנות אלא מסברא דכהן אפילו כהנת משמע א"כ י"ל דר"כ ס"ל כעולא ולדינא צ"ע שוב ראיתי שהרא"ש סוף בכורות ובת' הרשב"א סימן תתל"ז כתבו בפדיון הבן דוקא לזכרים דכמו דאמרינן במנחה לאהרן ובניו כתיב ה"נ בפדיון הבן כתיב ונתת הכסף לאהרן ובניו וכ"כ הרמב"ם (פ"א מהל' בכורים ה"י) וכן העלה בת' הרדב"ז (סי' קצ"ו):

(ט"ז סקי"ז) **אם הם עדיין בעין**. ע' ת' חכם צבי (סימן ע'):

(סעיף כ"ה בהג"ה) **פטור מן המתנות**. ואם הוא איפכא ששוחט אצל ישראל ואם נמצאת כשירה נשארה לו ואם נמצא טריפה לוקחה עובד כוכבים חייב במתנות הריק"ש:

(סעיף כ"ט) **חוץ ממתנותיה**. ואם אמר אלא ממתנותיה תליא בפלוגתא דר"א וחכמים ר"פ המגרש אם אלא כחוץ או כע"מ וע' אה"ע (רס"י קל"ז):

סימן סב

(סי' ס"ב ש"ך סק"ג) **ודבריו נכונים בזה**. וע' בת' ב"ה (סי' קל"ז) וע' בתפל"מ (לקמן רס"י ק'):

בא"ד **ע"ש וזה ברור**. עיין בספר תיבת גומא להגאון פורת יוסף זצ"ל פ' שמות אות א' בב"נ מסוכן אם שרי לישראל להושיט לו אמ"ה לרפאותו די"ל דוחי בהם ולא שימות בהם לישראל נאמר. אבל בב"נ לא הותר במקום פיקוח נפש ואיכא משום לפני עור:

סימן סג

(סי' ס"ג ט"ז סק"א) **דאיסור מדרבנן בעלמא הוא**. בנקה"כ ופר"ח ותב"ש כתבו דאף באיסור דאורייתא כגון מצא בשוק ברוב טבחי עובדי כוכבים ע"ה נאמן אולם בתב"ש כתב באשה דנאמנת רק באיסור דרבנן וקטן לא מהימן אף בדרבנן עיי"ש:

סימן סד

(סי' ס"ד ט"ז סק"א) **דבשרם אסור**. טעם זה על טמאה אבל בנפל אין בו משום זה אלא משום דחדשים גרמי:

בא"ד **ולא היה לטור לכותבם**. בספר אור יקרות פ' דברים כתב לענין חולה שיש בו סכנה דמאכילים אותו קל קל תחילה ולזה אם יש חלב בהמה טהורה ויש חלב טמאה דאם היה נוהג חלב בטמאה היה צריך להאכיל לו חלב דטהורה דבטמאה הוי ב' איסורים אבל אי אינו נוהג מאכילים לו דטמאה דהוא קל דאין בו כרת ובחלב טהורה איכא כרת עיי"ש וכמו כן לעיל (סי' ס"ב) איכא נ"מ זה דאם יש אמ"ה דיש בו כזית בשר גידין ועצמות וכן אמ"ה דטמאה מכח דאינו נוהג בטמאה הוי לגבי איסור דטמאה רק ח"ש ונותנים לו דטמאה ולענ"ד יש עוד נ"מ באכל חלב דבהמה טמאה ואח"כ שחט טהורה ואמר זו לחטאתי דאם יש בו איסור חלב ומחוייב חטאת אסורה הבהמה דהוי כשוחט קדשים בחוץ כדאיתא בש"ע לעיל (סימן ה) לזה השמיענו דאין בו דין חלב ואינו מחוייב חטאת ומותרת הבהמה:

בא"ד **דלרמב"ם**. צ"ל דליש פוסקים:

בא"ד **אסור בהנאה גיד הנשה**. זה תמוה דא"כ נ"מ בפשוטו לענין היתר הנאה בגיד דבהמה טמאה:

(סעיף ט"ו בהג"ה) **שעל אורך אמות אלו**. לא קאי על אמה היוצא מהקיבה דהוא חלב גמור וקאי רק על אמה שיוצא בו הרעי וכדדייק חיתום לשון הרמ"א אבל לא שומן הדבוק בטבחים וכ"כ בלבוש וכ"כ הגאון מהר"ד בת' הנדפס בסוף ספר שיורי כה"ג א"ח וכ"כ שבות יעקב (ח"ג סי' ס"ה):

בא"ד **להסיר הקרום שעל כל הדקין**. ובדיעבד א"צ ס' רק נגד שעל ריש מעי' באמתא דהיינו נגד חלב המרובה בא' משני הפרושים תשו' עבה"ג (סי' ס"ו) והסכים גיסו הגאון שבות יעקב זצ"ל:

(סעיף כ') **עד שיסיר ממנו כדי קליפה**. לקמן (סי' ק"ה ס"ט) פסק המחבר דבעי נטילה ובפמ"ג שם עמד בזה דדברי המחבר סתרי אהדדי עיי"ש:

סימן סה

(סי' ס"ה סעיף ד') **ביצי זכר**. בגמרא איתא ביעי דגדיא והרמב"ם כתב גדי או טלה והה"מ כתב איני יודע אם הזכירו הגמרא גדי למעט בהמה גסה דאפילו תוך ל' אסור:

סימן סו

(סימן ס"ו ש"ך סק"ו) **אפילו היא ביצה בת יומא**. ובתפל"מ מסתפק בנמצא הביעי במעי אמה דבזה י"ל כיון דהביצה אינה ראויה כלל לגדל אפרוחים כדאיתא פ"ק דביצה הוי כמו ספני מארעא דשרי לקמן בסעיף ז':

(ש"ך סק"י) **רק באחד נראה דמותר**. והפר"ח והעתיקו הכריתי והמנ"י הסכימו דאין להתיר רק חד בתרי:

(ש"ך ס"ק י"ג) **ומדברי הרב נראה מבואר וכו' אינה מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב**. הקשה לי חכם אחד דהא קיי"ל בדבר בלוע מכלי יוצא בלא רוטב. והיינו כיון שאין לו טעם של עצמו לא כחוש טעמו. וא"כ הקליפה דביצה דמי לכלי ואינו דומה להההיא דמחתיכה לחתיכה. ואפשר לומר כיון דקיי"ל דקליפה אין לו שיעור והוא מעט אפשר דקליפת הביצה בעצמו לא נבלע בכל עוביו רק מעט מעוביו שהוא במקום הקליפה והשאר הוי כמו שני כלים הנוגעים זה בזה אף דהוא מחובר ככלי אחד. מ"מ אינו יוצא מצד זה לצד זה. דדוקא מכלי למאכל יוצא בלא רוטב. אבל מכלי לכלי לא וכן צריכים אנו לומר במאכל שמונח על כלי שניהם חמים דמשמע דמהני קליפה לכלי כדין צלי (ע' סי' ק"ח). ולא אמרי' כיון שהכלי הם יוצא מקליפה זו לקליפה שסמוכה לזה. ותאסר כל הכלי דהא דבר הבלוע יוצא מכלי בלא רוטב. אע"כ דמצד זה לצד זה בכלי אחד ג"כ אינו יוצא בלא רוטב. אף דאם נגע דבר חם מגבו של כלי שנאסר מן הכלי מגבו כ"ק. ואח"כ בשלו באותו כלי אמרינן דהרוטב מוציא הבלוע ונאסר התבשיל. ואלו בב' כלים כה"ג שיש בכל אחד רוטב ונוגעים זה בזה אינם אוסרים כמבואר (סס"י צ"ג) הרי דבכלי אחד מצד זה לצד זה לא מקרי ב' כלים. י"ל דדוקא כשיש רוטב בתוכו שכח הרוטב נכנס בכל עובי הכלי מש"ה מוציא כל מה שבעוביו. ולא משכחת לגבי הד כלי מצד זה לצד זה בלא רוטב. דהרוטב שבתוכו מתפשט בכל עוביו. אבל כל שאין רוטב בתוכו מקרי ב' כלים לענין שאין הבלוע יוצא מצד זה לצד זה כנלע"ד: **ובזה** נדחה מה שהוכיח הש"ך דלא כהרמ"א דקליפת הביצה לא מקרי בלוע מדתלה הרשב"א טעם ההיתר דאין צלי אוסר יותר מכד"ק ולא נקט טעם ההיתר דהוי דבר בלוע. ולדברינו לק"מ דאלו היה אוסר עד ס' והיה הבלוע נכנס בכל קליפת הביצה היה מאכל אסור אף שהוא בלוע דקליפת הביצה הוי ככלי ומכלי יוצא בלא רוטב. לזה נקט הרשב"א דאינו אוסר יותר מכד"ק. וממילא אף לדידן דצלי אוסר עד ס'. ואנו דנין ג"כ דנאסר כל קליפת הביצה. היינו דוקא לגבי הקליפה בעצמה. אבל לאסור המאכל כיון שאלו היה כחוש לא היה אסור אף המאכל אף כד"ק דהא אם הוא כחוש לא נאסר מקליפת הביצה בעצמה רק

כד"ק. והוי ב' כלים שוב לא אמרינן אין אנו בקיאים כמו לענין שאינו יוצא מחתיכה להתיכה בלא רוטב דל"א א"א בקיאים כיון שאינו יוצא כלל. וה"נ בנ"ד כיון דכחוש אינו יוצא כלל ל"א א"א בקיאים. וגדולה מזו כתב הש"ך (בסימן ק"ה) לענין בלוע בכלי אם המאכל מונח בתוכו אין בו לחלוחית דאינו נאסר בכדי נטילה רק כ"ק לא אמרינן א"א בקיאים. ב"ש בנ"ד דבכחוש אינו אוסר כלל. ועדיין הדבר צריך תלמוד כיון דהכא אם באמת נבלע בכל קליפת הביצה אף אם הוא כחוש יוצא ממנו דמכלי יוצא בלא רוטב. והדרינן לכללא דא"א בקיאים. רק דהכא בכחוש אינו אוסר הוא מטעם אחר דבכחוש לא נבלע בקליפת הביצה רק כד"ק. ובזה כבר היינו דנין כשנבלע ט"ד בהקליפה שנבלע בכולו מכח א"א בקיאים. והיינו אוסרים כל הקליפה. ממילא אסור גם המאכל. בשלמא בדבר כחוש שנבלע בחתיכה אף שמתחלה דנין לומר אא"ב ונאסר כל החתיכה. מ"מ לענין חתיכה אחת אמרינן שהוא כחוש ואינו יוצא ממנו. אבל לא סתרי' הדבר שכבר היינו דנין שנאסר כל החתיכה. משא"כ בנ"ד שאנו באין לדון ולהתיר שהוא כחוש ולא נאסר כל הקליפה הביצה בזה אפשר כיון דלענין הקליפה עצמה אוסרי' כולה ממילא אסור ג"כ המאכל וצ"ע לדינא:

שם **איסור בלוע מה שהיא בתוך הקליפה**. והטעם בזה דלא מקרי בלוע די"ל דהקליפת ביצה דאין לו טעם של עצמו הוי כמו כלי דהבלוע יוצא ממנו בלא רוטב:

(שם סקי"ד) **עכ"ל טור ורש"י** וכתב בת"ח דאין להתיר רק בידוע שהוא ספני מארעא כגון שהתרנגולת סגורה בלול או שאין תרנגול אצלה עד ס' בתים ומנ"י כתב או שנהר מפסיק ואין בו נשר וכ' הפר"ח דבעי' שתהא סגורה כ"א יום משך עבורה:

(סעיף ט') **כגון שיש בו קשקשים**. לשון הש"ס דאית בי' קשקשים וכתב רש"י דאית ביה בדם קשקשים משמע לכאורה דבדם מעורב קשקשים אבל להניח אצל הדם קשקשים לא שריא ואפשר גם ליקח קשקשים וליתן בתוך דם לא אלא דמעצמו נשאר בו קשקשים ע' בסוגיא ובתוספות שם דבדם מהלכי שתים ל"ש ביה קשקשים ואמאי ל"ש הא אפשר ליתן קשקשים לתוך דם מהלכי שתים והרואה יסבור שהוא דם דגים אלא משמע דלא מהני ואולם מלשון הרמ"א לקמן (סימן פ"ז ס"ג) משמע דהכא שרי להניח אצלו קשקשים גם נראה דאם בישל הדם מותר לאכלו לדעת הרמ"א (סי' פ"ז) דאף אם הוא דם בהמה ליכא דאורייתא דהוי דם שבשלו ודמי לבשר עוף:

סימן סז

(סי' ס"ז ש"ך סק"ו) **דלא גרע מנצרר הדם**. הוא תמוה דודאי גרע דבנצרר הדם לצלי לא בעי חתיכה והכא גם לצלי בעי חתיכה ומליחה:

(סעיף ו') **לא יצמית בו בשר**. דאין בו כח להצמית אבל יש בו כח לעקור הדם והוי דם אברים שפירש פרישה וב"ח:

סימן סח

(סימן ס"ח ט"ז סק"ח) **אלא דב"י דקדק**. כבר השיגו האחרונים דהב"י לא כ"כ אלא דדקדק דלדעת הטור דגם למלגו בעיא אותביה אבית השחיטה כמבואר להדיא בטור (סי' ע"א):

(ש"ך סק"ח) **אם ניקב העצם**. וגם ניקב הקרום:

(סעיף ח' בהג"ה) **ויש אוסרים מה שבתוך הקליפה**. ואם חתכו ולא הניח חתוכן למטה מותר ת"ח (כלל ט"ו סי"ד) ובמנ"י שם הניח הדין בצ"ע:

(ש"ך סקי"ז) **דאף דם הלב מיחשב דם בעין**. הוא תמוה דאין זה טעמו של הרשב"א אלא מטעם שכתבתי לקמן (סי' ע"ב סק"ט) בש"ך על הגליון ע"ש:

סימן סט

(סי' ס"ט ש"ך סק"א) **הטעם כדי שיתרכך**. מבואר בב"י דבזמן שהקור גדול ישימו המים באור שתפיג צינתן קודם ההדחה בהם דמים קרים מטרשים ואינם מרככים ע' לעיל (סימן ל"ו ס"ד) ובדיעבד אם הריחו במים קרים ביותר יש לדון אם מהני להדיח שנית במים פושרים לרכך או כיון דניתקשה הבשר ע"י מים קרים לא יתרכך עוד ויש ללמוד להתיר מההיא דבשר מלא קרח בסוף סעיף זה ואם מלחו אחר ההדחה במים קרים יש לו תקנה בהדחה ומליחה שנית דממנ"פ לטעם דדם בעין היה מהני הדחה של מים קרים ולטעם ריכוך מהני הדחה ומליחה שנית ואם לא הדיח ומלח שנית ונתבשל כך צ"ע לדינא דלדעת הט"ז סק"י והש"ך סקי"ד דהדיחו מעט מותר בדיעבד דסמכינן על טעם דדם בעין (או בצירוף מטעם שלא ימס המלח) ה"נ שרי אבל אם נפרש דהדחה מעט שרי דקאי אדלעיל דשרי בהדחה ומליחה שנית (והכי מוכח לכאורה מדכתב בהג"ה וה"ה אם היה ס' נגד דם בעין ובזה דלכל טעמי' אסורים רק לטעם בעין וא"כ מדשריין בלא הדחה ומליחה שנית ובלא הפסד יהיה מוכרח דנקטינן לעיקר לטעם דם בעין ולא חיישינן כלל לאינך טעמים והא במלחו ולא הדיחו דמהני הדחה ומליחה שנית בהפ"מ הרי דסמכינן לומר דאין הטעם משום דם בעין ודדברי הג"ה קאי על תקנה דהדחה ומליחה שנית)

א"כ ה"נ בהדיחו במים קרים י"ל דאסור בלא הדחה ומליחה שנית ואף בנתבשל וליכא הפ"מ (אב"ה ע' מה שכ' אאמ"ו הג' זצ"ל על הש"ך לקמן סקי"ד):

(סעיף א' בהג"ה) **הוי כלא הודח כלל**. קשה לי הא בלא הודח כלל ומלחו ובישלו אפילו בדיעבד והפ"מ אסור ובזה דחתך נתח אם לא חזר והדיחם מותר בהפ"מ דהא בהפ"מ סמכינן על טעמא דריכוך כמבואר בסעיף ב' ולהך טעמא דריכוך א"צ לחזור ולהדיחו כמ"ש הש"ך סק"ג:

(שם בהגה"ה) **רק הדיחו היטב**. ואם הדיחו היטב מצד א' ומצד א' הדחה מועטת י"ל דדי בכך דלענין ריכוך י"ל דע"י צד א' ג"כ נתרכך ולענין דם בעין מהני הדחה מועטת וצ"ע לדינא:

ש"ע **דין בשר שמלא קרח**. אם אחר שנמלח והודח נמצא באמצעיתו קרח ע' בספר לוית חן על התורה פ' אחרי מות:

(ט"ז סק"ה) **ודוקא דבר לח בצונן**. משמע דצונן יבש מותר דידיחו האוכל ואף בדבר דלאו אורחיה בהדחה לא חיישינן דלמא משתלי ואכיל בלא הדחה כיון דבדיעבד דנין דהכלי הודח היטב (דהא מה"ט בשמשו בו רותח מותר בדיעבד) מש"ה לא חיישינן למשתלי ע' ט"ז (סי' צ"א סק"א) והכא עדיף דבדיעבד סמכינן דעשה כהוגן דדנין דהכלי מודח כראוי א"צ להדיח המאכל:

(סעיף ב') **ויש אוסרין**. תרנגולת מבחוץ ליכא דם בעין פרמ"ג לקמן סי' ע"ב בש"ך סק"ד:

(ט"ז סק"ח) **דא"א שאפי' מליחה של צלי**. קשה לי דלפ"ז אפילו אם הודח תחילה יאסר מליחת צלי דפלט מעט וחזר ובלע דאין טרוד לפלוט הרבה כיון דנמלח רק מעט:

(ט"ז סק"ט) **אפי' שהה במלחו**. קשה לי דלכאורה דוקא בשהה אבל בלא שהה כיון דיש היתר בצלי כדלקמן (סי' ע"ו ס"ב) לא מקרי הפסד מרובה לדעת הט"ז בסמוך סקט"ו:

(ס"ב בהג"ה) **וה"ה אם היה ס' בחתיכה** ומ"מ קליפה בעיא:

(ש"ך סקי"ד) **עדיין חשוב דיעבד**. מסקנת האחרונים אינו כן אלא דכוונת הרמ"א דבהודח או שיש ס' מהני הדחה ומליחה שנית דלטעם ריכוך מהני הדחה השנייה ולאינך טעמא מהני הדחה הראשונה ובנתבשל ע"י הדחה מועטת ומליחה צ"ע לדינא די"ל דמותר כיון דיש ב' צדדים להתיר היינו לטעם דשלא ימס המלח או משום דם בעין מהני הדחה מועטת ובלא הדיחו כלל רק דיש ס' בזה יש לאסור כיון דאינו מותר רק להטעם משום דם בעין ואין אנו דנין טעם לעיקר כיון דבהפ"מ מתירים בהדחה ומליחה שנית דסמכינן דהטעם דריכוך או דלא ימס המלח ואולם בהפ"מ צ"ע וע' מ"ש בגליון לעיל תחילת הסי' דהמשמעות דחד דינא הוא דהודח מעט עם דינא דיש ס' נגד הדם

בעין וכיון דבס' בודאי א"א להקל בלא הפ"מ ולסמוך על טעם דדם בעין ה"נ בהודח מעט כיון דכייל רמ"א בחד מחתה:

(ס"ד בהג"ה) **אפי' בדיעבד שומן שנמלח מצד אחד מותר** ע' לקמן (סימן ע"ה):

שם **תוך י"ב שעות**. אף בעוף הוא כך כ"כ בד"מ וע' בפמ"ג רס"י ע' בש"ד:

שם **יחזור וימלח צד השני**. לענ"ד יש לע' מה מהני מליחת צד השני הא הצד שכבר נמלח ושהה שיעור מליחה פסק כח המלח וא"כ הוי כמו אינו מלוח וא"כ הוי עתה במליחה השנייה ג"כ רק נמלח מצד א' והיה מהראוי למלוח שנית את כולו מב' צדדים דהא פשיטא דלא אמרינן דנמלח מצד א' מועיל לעוביו דחצי חתיכה דא"כ אם נחתוך ההתיכה לשנים יהא מותר וזהו אינו במשמע אלא דאמרינן דכח המלח נכנס רק בעובי מעט לפעמים כעובי אצבע וכדומה וא"נ נימא דמליחה ראשונה הוציא דם מעובי אצבע שפסק כח המלח ועתה כשמולחים צד השני מוציא ג"כ כעובי אצבע והאמצעי נשאר בדמו וצ"ע:

(ט"ז סקט"ו) **כיון שיש היתר בלא"ה במקום הפסד**. לענ"ד א"כ אחר י"ב שעות אמאי לא ימלחנו נימא נמי' כיון דהך מלתא דשיעור פליטת ציר י"ב שעות אינו מוסכם דהעיקר יותר כהפוסקים דשיעורו כ"ד שעות דהרי סמכי' ע"ז בהפ"מ והכא כיון דיש היתר בלא"ה במקום הפסד נסמוך עלייהו דשיעור פליטת ציר כ"ד שעות:

ב"ד **ותמהתי על רמ"א דבסי' ע"ה**. לענ"ד לק"מ דהתם המליחה בצד פנים בודאי לא מהני כיון דליכא שם דם מש"ה בנתבשל אפילו בהפ"מ אסור משום הדם דבשומן אבל לחזור ולמולחו שרי כיון דבשומן יש רק מעט דם אבל הכא להרשב"א דמליחה מצד א' מהני לא נשאר דם כלל ועדיף מההיא דלקמן ולמהרא"י דמליחה מצד א' לא מהני נשאר דם הרבה וגרע מההיא דלקמן מש"ה בהפ"מ סמכינן על הרשב"א ואין כאן דם כלל אבל בלא הפ"מ חיישינן למהרא"י דמליחה מצד א' לא מהני וממילא יש בחתיכה דם הרבה ולא מהני לחזור ולמולחו וברור בעזה"י:

(ש"ך סק"ג) **דה"ה במי פירות**. אינו מובן דאם מסברא דומה מי פירות למי גשמים מה צורך לדברי הר"ן וכי בלא"ה לא ידענו דמי גשמים מהני ולא צריך מי מעיין דוקא:

(בא"ד בסוף) **וצ"ע**. לענ"ד י"ל דכוונת הת"ח בודאי דעת תוספות דבין הדחה ראשונה ובין הדחה אחרונה מותר במי פירות וכיון דס"ל לתוספות כן מסברא בלא הכרח דהא ממתני' אין ראיה די"ל דמיירי לצלי וכמ"ש תוספות בעצמם מה"ת לפסוק שלא כדבריהם ולא מצינו מאן דפליג וזהו לענין הדחה אחרונה אבל לענין הדחה ראשונה אין ראיה

מתוספות דדלמא סברי כהפוסקים דטעמא דהדחה ראשונה משום דם בעין מש"ה מותר במי פירות אבל לטעמא משום ריכוך י"ל דמי פירות לא מהני ודוק:

(סעיף ט') **בשר שנמלח**. בשומן כה"ג מסתמא יש ס' נגד הדם והמלח פרמ"ג לקמן סימן ע"ה בש"ד סק"ט בשם הכנה"ג:

שם **צריך שיהא בו ששים**. וכן אם שרה במים מעת לעת ת"ח כ"א ד"ה בשם או"ה:

(ט"ז סקי"ט) **כי המלח נעשה כולו**. הוא תמוה הא המחבר ס"ל דלא אמרינן חתיכה עצמה נ"נ בשארי איסורים אלא ודאי דהטעם דלא ידעינן כמה בלע וכמ"ש הש"ך סקל"ד:

באד **דאין לנהוג כן**. זה תמוה דהא טעמא דמהרש"ל דהוי דבוק ונאסר בשעת הבישול אח"כ מצאתי שהשיג כן במנ"י:

(ס"ט בהג"ה) **ואי ליכא ס' בקדירה**. משמע דכל הקדירה מצטרף לס' דלא כמ"ש הפמ"ג סי' ס"ח בש"ד סקכ"ו כיון דמבשל רק מכח המלח אין שארי החתיכות מסייעים לבטל:

(ש"ך סק"מ) **ונ"ל דוקא אם נתבשל**. ובמנ"י כתב דאסור אם לא הודח ונמלח שנית דפסק כח המלח ולא נתכשר במליחה זו להוציא דמו ומ"ש התם להקל דיעבד היינו בהודח ונמלח שנית עיי"ש וקשה לי א"כ איך כתב הרמ"א כאן וכ"ש שאסור לאכול המלח מה כ"ש הוא אף אם המלח מותר לאכלו והיינו ע"כ משום דהדם נשרף במלח כמ"ש הר"נ מכל מקום אסור למלוח בו בשר אחר דפסק כחו וצ"ע:

(ט"ז סקכ"ג) **כיון שהבשר אינו מבושל**. וקשה לי הא חזי' בנמלח בלא הדחה קמייתא דאסור להסמ"ק הטעם דמלח מבליע לדם בעין ואפילו בבשרא דתורא הוא וכיון דכח המלח להבליע' בבשרא דתורא מכ"ש דבישול לחודיה יכול להבליע בבשר דהא בכ"מ בישול עדיף ממליחה וצל"ע:

(סעיף י') **או שום קטן בן דעת** וזה מהני אף בדאורייתא ש"ך לקמן (סימן קי"ח סקל"ב):

(ט"ז סקכ"ד) **לתת טעם משום בישול**. דמליח כרותח דמבושל:

(ש"ך ססקמ"ג) **וזה ברור**. ע' בספר שב שמעתתא פ"י שהעלה דעובד כוכבים שיודע דת ישראל א"נ במסל"ת זולת בעדות אשה עיי"ש:

(סעיף י' בהג"ה בסופו) **ואין לסמוך ג"כ אדבריו**. משמע דגם מסל"ת לא מהני וכן משמע להדיא בעט"ז אולם במקור הדין לא נזכר רק דמרתת לא מהני ולא נזכר כלל מסל"ת ואפשר למה דנראה מלשון הרמ"א ובחד מינייהו דמפרש בכוונת המחבר דתרתי קאמר ומותר ע"י מרתת וגם ע"י מסל"ת וכמ"ש הש"ך סקמ"ב ובזה לכאורה יש לדייק דאמאי נקט המחבר אם יודע מנהג ישראל סומכים על דבריו דלשון על דבריו היינו היתר דמסל"ת ולמאי צריך ביודע עובד כוכבים מנהג ישראל ולזה נראה כיון דהסמ"ק כתב

וכ"ש אם יודע מנהג ישראל היינו דיש בזה עוד סניף דמסתמא מכוון לעשות רצונו ואינו משנה ממנהגם כמ"ש הב"י וכ"כ הט"ז א"כ י"ל כיון דהסמ"ג ס"ל דלא סמכינן על מסל"ת לא ניחא ליה להמחבר לפסוק כהסמ"ק אלא בכה"ג דיודע מנהג ישראל דיש עוד סניף דמסתמא אינו משנה מהמנהג ולזה כתב הרמ"א כיון דחזיה דמשנה מרצונו דישראל אזדא להך סניף ולא מהני היתירא דמסל"ת כמו בלא היה יודע מנהג ישראל ודו"ק:

(ט"ז סקכ"ה) **בדרישה כ'**. זהו קאי על דברי הטור ואם שם נער או נערה שיודעים וכו':

(סעיף י"א בהג"ה) **אדברי המקילין**. אם נמלח בלא הדחה ראשונה ונתבשל ויש ס' בקדירה י"ל דאף בהפ"מ אסורה החתיכה כיון דטעמא דהמקילין משום דממנ"פ דאם לא יצא לחוץ הוי דם אברים שלא פירש א"כ בנמלח בלא הדחה ראשונה להסוברים דהטעם משום דם בעין כבר נאסר קודם הבישול והוי כמו כל חתיכה דעלמא דבלע איסור ונתבשל בס' דהחתיכה קיימא באיסורי כדלקמן (סימן ק"ו) ואף דלעיל ס"ט סמכי' בהפ"מ על טעם דנתרכך מ"מ י"ל דתרי קולא בהפ"מ ל"א ע' לקמן (סימן ע' ס"ו) בהג"ה ובט"ז לקמן (סס"י צ') וביותר י"ל דאף לטעמא דריכוך אסור דהרי מבואר בהרא"ש הא דמלח ולא הדיח מהני הדחה ומליחה שנית ולא חיישינן כיון דנמלח תחילה בלא ריכוך יצא מקצת דם וחוזר ונבלע היינו דאמרינן איירי דיפלוט דם דידיה א"כ ממילא בנתבשל בלא הדחה ומליחה שנית אסורה אותה חתיכה דחיישינן דיצא תחילה בשעת המליחה קצת דם וחזר ונבלע ולא יצא ע"י הבישול ולפ"ז יש לדון במ"ש ההג"ה דאם שהה ג"י בלא מליחה ונמלח אח"כ דדינו כלא נמלח ומשמע דלא חמיר מלא נמלח כלל ולפי הנ"ל י"ל דבזה אף בהפ"מ אסורה החתיכה כיון דשהה ג"י בלא מליחה נתקשה הדם ויצא קצת דם וחזר ונבלע כמ"ש הרא"ש לענין מלח בלא הדחה לטעמא דריכוך ואין כאן ממנ"פ גם יש לעי' במה שכתב הש"ך סקנ"א דטעמא דבשלו אחר הצליי' מותר משום דמה שלא יצא ע"י צלי לא יצא ג"כ ע"י בישול א"כ בנמלח תחילה יהא גרע דבשעת מליחה יצא קצת דם וחזר ונבלע ודוק. ואחר העיון נ"ל דזהו ניחא דמהני צליי' אף אחר מליחה דלהט"ז ממ"ש בסוף סקל"ב וז"ל ועוד נ"ל דאם מלח וכו' בזה אמרי' להיפוך לחומרא וכו' משמע דאמרי' בהיפוך דלמא כהריב"ש דלא נתקשה אבל להגאונים היה מותר דאם אמרינן דנתקשה הדם אינו מוציא דם כלל א"כ ממילא בצלי מותר ולהש"ך בנקה"כ דנפיק מעט מעט מ"מ הא הסכים שם עם המורה בט"ז מטעם דמ"מ יוצא מעט בצלי ואמרינן איידי דיפלוט דם דידיה עיי"ש א"כ אף אם בשעת מליחה יצא מעט וחזר ונבלע מ"מ בצלי יוצא אותו המעט מכח איידי דיפלוט מעט מהנשאר בו ונתקשה. אבל

בדין הראשון דבנתבשל אחר המליחה ויש ס' דמדינא אסור הבשר להש"ך הנ"ל דיוצא מעט ודוק:

(ט"ז סקל"ב) **וע"כ ודאי לא נסמוך**. לענ"ד זהו אינו מספיק דמ"מ היה צלי מועיל בדרך ממנ"פ דלפי החומרא דנתקשה הא לא בלע כלום ואם לא דנין דנתקשה ובלע הא מותר דאיידי דפלט דם דידיה פלט דם דאחריני אלא דאסור מטעם הראשון דאף אם אמרינן דנתקשה דמו בתוכו ולא פליט מ"מ בלע והא דאין לו תקנה בצלי ע"י איידי דיפלוט דם דידיה צ"ל דגם בצלי לא יפלוט דידיה כיון דנתקשה והא דבשלו אחר צלי מותר צ"ל מטעם שכ' הש"ך סקנ"א ודוק:

בא"ד **והודח בכלי שאינו מנוקב**. אינו מדוקדק דגם במנוקב אסור:

בא"ד **שראה כתוב בשם מהר"ר עוזר**. במ"י כתב דהר"ר עוזר ס"ל כהסוברים דמותר לבשל אחר צלייה אלא דס"ל לצלי ג"כ בעי מליחה מקודם כמ"ש בת"ח בשם או"ה אבל לדידן דקיי"ל דאין לבשל אחר הצלייה גם במלחו וצלאו לא מהני:

(סעיף י"ד) **ואפי' היתה ראויה להתכבד**. יש לע' הא המחבר פסק בלא"ה (בסימן ק"א) חתיכה חי' לא מקרי ראוי להתכבד ע' פמ"ג (סימן ק"ב בש"ד סקי"א):

(ט"ז סקל"ה) **דהיינו לקדירה**. ואי דיכול בבישול אחר הצלייה דמותר מדינא מ"מ צריך הוצאת עצים להסקה ולבשול ולענ"ד קשה הא בצלי יפסיד השמנונית הנוטף לתוך האש דאם יעמיד כלי תחתיו לקבל השומן הנוטף שוב הוי בישול וא"כ בלא"ה לא הוי ישל"מ דיש לו הפסד שומן בנוטף:

(ש"ך סק"ס) **ומה שנשאר בחתיכה יוצא ע"י מלח**. דהבלוע ע"י כבישה יוצא ע"י מליחה והא דאסור בליכא ס' היינו דשמא יצא הכל וחזר ונבלע דכיון דיצא מהחתיכה הו"ל כמו דם מעלמא ולא מהני מליחה היכא דלא שייך איידי דיפלוט דם דידיה ולפ"ז י"ל דמש"ה מותר אותה חתיכה לכ"ע דאף דנפרש ממקום למקום מ"מ כל שלא יצא לחוץ מקרי דם דידיה ויוצא במליחה ודוק. ומ"ש הש"ך לתרץ בסקס"א דגם שם אינו אלא מנהג לאסור אותה חתיכה לענ"ד אינו מספיק דשם מדינא מותר דבממנ"פ אם לא פריש הוי דם אברים שלא פירש והיינו לאכלו כך אבל הכא דמיירי למלחו ולבשלו ליכא ממנ"פ דדלמא לא נפלט הכל בכבישה ואח"כ כי בשל יצא ע"י הבישול ולענ"ד העיקר כמ"ש דמה שלא פירש יצא ע"י מליחה דבלוע ע"י כבישה יוצא ע"י מליחה כמ"ש הגהת ש"ד ועדיף הכא ממבושל:

בא"ד **לא הזכירו בדבריהם מלוכלך בדמים**. קשה לי דמ"מ כמו דלא מהני מליחה משום דחיישינן שיצא וחזר ונבלע דגם לצלי ניחוש שיצא הכל ע"י כבישה וחזר ונבלע והו"ל

כבלע דם ממקום אחר דאינו יוצא בצלי היכא דל"ש איידי דיפלוט דם דידיה וכדלקמן (סימן ע' ס"ו) וצ"ע:

(ט"ז סקל"ט) **וי"א ס"ל דהקערה נחשבת רותח**. אמת שכך דעת הראב"ד אבל א"י מי הכריח להט"ז לפרש כן בכוונת הי"א אלו הא נראה יותר דאנן קיי"ל להלכה דהקערה צוננת היא ואם נשתמש בה רותח רטוב סגי בקליפה אלא פשוט דדעת הי"א אלו הם דעת איכא מ"ד שהובא בר"ן ורשב"א דס"ל כל כלי שבלע איסור בעי' הדחה לכ"ע אף למ"ד דסכין ששחט בה לא בעי הדחה התם משום דדם משריק שריק וראיה לזה דהרי בהג"ה בסמוך דפסק דמותר לחזור ולמלוח בו בשר שנמלח והודח והיינו מטעם דאין מליחה לכלים להפליט וזהו אפילו לדעת הי"א אלו מדכתבן הרמ"א אח"כ וכמש"כ הש"ך סקס"ז ואם איתא דדעת הי"א אלו דהקערה היא רותחת לא שייך בזה לומר אין מליחה לכלים דהא שניהם רותחים ע' ברשב"א דכתב בהדיא דלהראב"ד הא דמולחים בכלי זה אחר זה ע"כ לאו משום דאין מליחה לכלים אלא דאיידי דטרוד לפלוט עיי"ש אלא ודאי ברור דגם הי"א אלו ס"ל דהקערה אינה רותחת אלא דכל כלי איסור צריך הדחה וברור בעזה"י:

(ש"ך סקס"ד) **רק כדי קליפה**. כדקיי"ל ע' בפמ"ג (סי' צ"ה בש"ד סקי"ד):

בא"ד דהכא יש להחמיר להצריך ס'. והא דלא צריך ס' נגד קליפת התבשיל י"ל דכיון דלהרבה פוסקים ל"א חתיכה עצמה נ"נ בשאר איסורים ואי מיירי ברוטב בלא"ה קי"ל בהפ"מ דבלח ל"א חתיכה עצמה נ"נ והכא דאיכא סניף דהקערה צוננת והוי א"א לקלפו שרי לא מחמרינן בי' דין חתיכה עצמה נ"נ וסגי בס' נגד קליפת הקערה ובלא"ה ניחא דבס' נגד קליפת הקערה מותר בממנ"פ דאם הקערה חם ממילא נכנס קליפת הקערה בכולו ולא נאסר קליפה מהתבשיל ואם הקערה קר ונאסר תחילה קליפה מהתבשיל מותר מדין א"א לקלפו:

(שם סקס"ו) **אסור להשתמש לכתחלה בלא הדחה**. במנ"י כתב דאף בהדחה אסור לשמש בו צונן כיון דלית ליה תקנה בהגעלה חיישינן שישתמש בו חמים ומותר רק לנוקבו ולמלוח בו בשר:

(ט"ז סקמ"א) **דהיינו מעת לעת**. בנקה"כ השיג דהוי נטל"פ וכ"כ הש"ך סקס"ח והמנ"י כתב דכוונת הט"ז דכשמולחים בשר לקיים מסתמא מולחים אותו הרבה עד שהציר הזב ממנו נעשה חריף ומחלי לשבח:

(ש"ך סקס"ח) **אבל לענין אין מליחה לכלים**. במג"א (סי' תמ"ז סקט"ז) מסכים להדרישה דכבישה כדי שיתן על האש וירתיח מפליט מכלי וכן מבואר דעת התפל"מ בהשגתו על

הש"ך סקפ"ג וקשה לי דאפילו בלא שיעור כבישה ליתסר מדין מלוה למ"ש הש"ך (סי' ק"ה סקמ"ב) בטעמא דאין מליחה לכלים דהוי טהור מלוה וטמא תפל והא בצלול טהור מלוח אסור כמ"ש הש"ך (סי' צ"א סקט"ז):

(סעיף י"ח) **כשיעור שיתנו מים על האש**. כן הוא לשון הטור וקשה לי דבטור וש"ע (דס"י ס"ה) לא נזכר לשון זה רק סתם אם כדי שיתנו על האש משמע דמשערינן תמיד על הך חתיכה ששרה בציר אם היו נותנים אותו על האור אם הרתיח ובמקור הדין בהרא"ש ג"כ לא נזכר לשון שיתנו מים וכו' רק אם נתנו וכו' וצ"ע:

(ש"ך סקע"ב) **לא נאסר אלא כדי קליפה**. קשה לי הא כיון דלא שהה שיעו כבישה והקליפה לא נאס ק מדין מלוח א"כ יהיה לו תקנה במליחה ועיין:

(ש"ך סקע"ו) **דמדאורייתא חד בתרי בטל**. לא הבנתי הא לפי"מ דקיי"ל טעם כעיקר דאורייתא מדינא לא הוי ביטול בתרי במין בשא"מ והכא דם לגבי בשר הוי אינו מינו וצ"ע:

(ש"ך סקפ"א) **ולדברי מהרש"ל וכו'**. לענ"ד הא קיי"ל לקמן (סי' ק"ה) דבעי' ס' וקליפה ומכ"ש הכא דמדינא סגי בקליפה אלא דמחמירי' במליחה בס' אבל מ"מ אין להקל שלא להצריך קליפה גם הא הרש"ל דאוסר כולה והיינו בשהה כדי כבישת ציר וכ"כ להדיא במנ"י וא"כ קודם ששהה כבר נאסר כדי קליפה:

(סעיף כ' בהג"ה) **אלא משום שיצא דם בעין כו'**. קשה לי הא החתיכה כולה רותח מחמת המלח וא"כ כשיצא הדם בעין ממקום החתך תיכף נבלע בתוכו כמו דם אחר שנפל על החתיכה תוך שיעור מליחה דנאסר מיד כדאיתא (בסי' ע' ס"י) וא"כ מה מהני שמדיחו אח"כ וצ"ע. אח"ז בא לידי ס' חדש נקרא בשמו חוות דעת וראיתי שעמד בזה:

סימן ע

(סימן ע' ש"ך סק"ה) **ונ"מ דאם נמלחו הדגים**. בלא"ה נ"מ בפשוטו דאם דגים חמים מונחים על איסור קר דקיי"ל תתאה גבר ומהני קליפה. הדגים מותרים בלא קליפה שהקשקשים במקום קליפה:

(ש"ך סק"ו) **שכן דעת רבותיו**. אין מזה ראיה. דהם כיון דסוברים דמליחה מהני גם אדם שממקום אחר והא דדגים אסירי ע"כ משום דמסרך בדגים ביותר א"כ ממילא גם דגים טפילים אסורים אבל להטור דהיתר דמליחת ב' חתיכות משום איידי דיפלוט דם דידיה אבל דם דמעלמא לחוד אינו יוצא במליחה ודגים אסורים משום דקדמי ופלטי ואין בהם דם של עצמן א"כ י"ל דגים טפילים מותרים משום איידי דיפלוט עכ"פ להמחבר צדקו

דברי הש"ך דהא המחבר בסעיף ו' פסק לעיקר דמהני מליחה לדם שממקום אחר ומוכח דגים מסרך ביותר גם טפילים אסורים:

(ט"ז סק"ח) **ויש כאן ס' דאורייתא**. זה תמוה דהא הוא דם שמלחו דליכא דאורייתא:

בא"ד **הרי בהדיא כמ"ש לאיסור**. בד"מ כאן הביא לדברי או"ה אלו וכתב עלה ואין נראה אלא כמו שכתבתי:

(ש"ך סק"כ) **שלא במקום הפ"מ** ובכנה"ג (סי' צ"א) בב"י אות ט"ז השיג דשם בסי' ק"ה לא נזכר תיבת מרובה. ודעת הרמ"א להקל אף בהפסד קצת:

(סעיף ה') **ובולע מלחלוחית דם** ובדיעבד צריך קליפה וכן הוא דעת החינוך מצוה קמ"ה וכתב שם דמ"מ לצלי מותר בלא קליפה:

(ש"ך סקכ"ד) **הלכך סמכינן וכו'** יש לעיי' הא בלא"ה ג"כ מתירים היכי דהוי רק לחלוחית בעלמא כמ"ש הש"ך סקי"א דהא התם ליכא סניף שיטת ר"ת דמישריק דבדגים גם לר"ת לא משריק כיון דסריך:

(ט"ז סקט"ז) **וצ"ל דאותו הרב אינו רבינו יונה** לענ"ד אין ראיה כלל אלא דהר"ן ס"ל דל"א איידי דיפלוט ציר יפלוט דם מבואר בדבריו (דף ש' ע"א) בההיא דהניח בשר בתוך כלי שא"מ דתוך שיעור מליחה נהי דבלע דל"ש ביה איידי דטרוד כיון דמכבש תחתיו מ"מ אמרינן איידי דיפלוט אבל אחר שיצא דמו אסור דאיידי דיפלוט ציר ל"א אלא דבהניחו אצל חתיכה מלוחה אמרינן איידי דיפלוט ציר לא בלע מש"ה בהודח אחר מליחה דעתה אין טרוד לפלוט ובלע אין לו תקנה במליחה דהא ל"א איידי דיפלוט ציר יפלוט דם או אם כבר פלט צירו דאינו טרוד לפלוט אסור אבל לומר דנסתם נקבי הפליטה אינו הכרח ונ"מ בחתיכה שהודח אחר שיעור מליחה וחזרה ומלחה עם חתיכה אחרת שנמלחה להוציא דמה דמותרת דטרודה לפלוט ולא בלע:

(ש"ך סקל"ו) **ועוד י"ל דהכא**. ע' בת"ח (כלל ו' ד"ג וכ"ז ד"ב) וס"ל להש"ך דמ"ש הת"ח (כ"ז ד"ב) לחלק בין היכא דיש להציר מקום לזוב היינו דבאין מקום לזוב מיתסר מה שבתוך הציר מיד דחיישי' דפירש ממקום למקום ומ"מ לא הוי ממש ככלי שאינו מנוקב לאסור גם מה שלמעלה מהציר כיון דמונח ע"ג עצים כמ"ש בש"ך סק"מ אבל לענין כבוש כמבושל ס"ל להש"ך בתירוצו הא' דאין לחלק בכך וא"כ מדמצריך כאן נכבש יום שלם מוכח דאף דהוי כבוש מ"מ המלח מפליטו וא"כ היכא דליכא חשש פירש ממקום למקום דהיינו בחתיכה טפילה קודם שנמלחה שנפלה לציר אף בכשא"מ ושהה כדי שיתן על האור וירתיח מהני מליחה ועל זה כתב הש"ך אח"כ די"ל כיון דעכ"פ מוכח מדברי הת"ח דמיירי הכא ביש לציר מקום לזוב דהא מיירי הכא בנמלח ונפל תוך שיעור

מליחה א"כ יש לחלק ג"כ לענין דין כבוש ולומר דמש"ה בעי' יום שלם דאין בזה דין כבישת ציר כיון דהוא כלי מנוקב ויש לציר מקום לזוב אבל באין מקום י"ל אף בחתיכה טפילה אף בשהה כדי שיתן על האור וירתיח אין לו תקנה במליחה דהוי כבוש גמור ולפ"ז אין ראיה דהרא"ש חולק אף דהרא"ש גבי נמלחה בכשא"מ אוסר רק מה שבתוך הציר ומדין כבוש ואעפ"כ אוסר בכבישת ציר דהיינו שהה כדי שירתיח דשאני התם דאין לציר מקום לזוב ודוק וכפי הנראה ס"ל להש"ך לעיקר כתירוצו הב' ולהחמיר ונ"מ גם לקולא באם חתיכה קודם הדחה הראשונה נפל לציר שאין לו מקום לזוב דלתירוצא קמא דהוי כבוש אלא דמ"מ יוצא במליחה בזה כיון דהדם בעין נבלע אין לו תקנה במליחה אבל לתירוצו הב' כה"ג לא מיקרי כבוש ודוק:

בהג"ה **ומ"מ לצורך הפסד גדול**. משמע דאחר פליטת כל צירו אסור גם בהפ"מ כל ההתיכה כמ"ש אח"כ מיהו מה שבתוך הציר נאסר מיד וקשה הא הרמ"א (סס"י ק"ה) כ' דבהפ"מ אף בדבר שיש בו סרך שמנונית אינו אוסר במליחה רק כ"ק (וראיתי שכן תמה בפמ"ג סימן ק"ה):

(ש"ך סקמ"ז) **בבשר שלא נמלח כלל דזה שרי**. ולפמ"ש הש"ך סקל"ו בתירוצו הב' יש נ"מ גם בלא נמלח כלל לענין אם שהה כדי שירתיח דבכלי מנוקב לא הוי כבוש ובכלי שאינו מנוקב הוי כבוש ואין לו תקנה במליחה:

(ש"ך סקמ"ט) **אזיל מספיקא לחומרא**. ולענ"ד י"ל בציר שבקרקע דליכא נ"מ אלא בנפל תוכו תוך שיעור מליחה. וכמ"ש הש"ך סקמ"ז וכן לפ"מ שכתבתי שם בגליון דנ"מ ג"כ בחתיכה טפילה ושהה כדי שירתיח דכיון דעדיין לא יצא החתיכה מידי דמה הוי כמו אתחזק איסורא. ואמרינן שמא קרקע הוי כשא"מ ולא מהני המליחה (וע' ש"ך סי' ס"ה סקל"ד דמוכח כן דזה מקרי חזקת איסור) משא"כ בספק ציר ספק מים דהנ"מ בנפל תוכה חתיכה שפלט כל דמה דהוי חזקת היתר ובאמת י"ל בחתיכה טפילה שלא נמלח ונפל לתוך מקום ספק ציר ספק מים ושהה כדי שירתיח וכן בנפל לתוכו תוך שיעור מליחה אסור מה שבתוך הציר ודוק:

(ש"ך סק"נ) **בעי' שיהיו מרובין מהציר**. במג"א (סי' תמ"ז סקל"ט) כתב ולא משמע כן דעת הרמ"א ונ"ל דהכל לפי ראות עיני המורה עכ"ל:

סימן עא

(סימן ע"א ש"ך סק"ח) **ולפ"ז אפי' שאר בשר**. לא ידעתי אמאי לא נקט הנ"מ בבשר שבראש אם אחר שמלחו והודח חזר ומלחן אם נאסר הבשר מהקרום דלטעם כבולעו כך פולטו אסור דמה שנפלוט עתה אסור כיון דליכא דם של עצמו:

סימן עב

(סי' ע"ב ס"ב בהג"ה) **כבולעו כך פולטו**. קשה לי הא במליחה גם בדם פליטה ל"א כבכ"פ כדקיי"ל לעיל (סי' ע' ס"ו) והו"ל למנקט דל"א איידי דיפלוט דם דידיה אלא ודאי דטרוד לפלוט לא בלע:

שם **במקום שהיה הלב דבוק**. וקשה לי כיון דהלב לא נאסר וקורעו אחר מליחתו ומותר א"כ לגבי שאר החתיכות בשר הלב עצמו כדי קליפה וצע"ג וכן קשה על תחילת דברי הרמ"א ויקלוף מעט סביב הלב והטעם דבמליחה נאסר כדי קליפה ואמאי לא נחשב בשר הלב עצמו בתורת קליפה:

(ש"ך סק"ג) **ונ"ל דנ"מ וכו'**. בלא"ה נ"מ אם אחר שנמלח הלב ושהה כדי שיפלוט דמו וצירו [או בהודח לאחר ששהה במלחו שיעור מליחה להסוברים דהודח נסתמו נקבי הפליטה] חזר ומלח הלב דלטעמי' הראשונים דדם הלב כדם פליטה אסור כיון דאין לבשר הלב דם של עצמו לומר איידי דפליט ולטעם דשיע לא בלע מותר:

(ש"ך ססק"ט) **ה"ה בלב ע"ש**. היינו מטעם דורידין והלב בשעה שנוטלים מהאש נבלע בו כדי נטילה דכיון שאינו על האש ל"א בי' כבולעו כך פולטו עיי"ש וע' בש"ך (סכ"ב סק"ו) והא דברישא בכבשא ולא אותבי' אנחירי הקרום והמוח אסורי' והבשר מות' כדלעיל (סי' ס"ח) כ' הרשב"א בחידושיו פג"ה דשאני התם דעצמו' מבדילים בין מוח לבשר ונהי דע"י האש פולט קצת מפני שיש נקבים דקים בעצם אבל אחר שנסתלק אינו פולט כלל וע' בש"ך (סי' ע"ה סק"ח) ובש"ך (סי' ס"ה סק"ז) ומ"ש שם על הגליון:

סימן עג

(סימן ע"ג ס"א בהג"ה) **נוטל הסמפונות**. תמיהני כיון דהאו"ה ס"ל דאם רוצה לאכלו צלי א"צ חתיכה כלל וכמו שפסק ג"כ הרמ"א ס"ג. א"כ מוכח דדם שבסמפונות יוצא ע"י צלייי' בלא חתיכה כיון דצלול הוא א"כ הא דלבשל אחר צלייה צריך לקורעה ע"כ משום דם עצמו דאינו יוצא בצלייי' בלא חתיכה א"כ מה מהני דנוטל הסמפונות אחר הצלייי'

הא מ"מ דם הכבד לא יוצא וצע"ג אחר זמן רב נדפס ת' נודע ביהודא וראיתי שנתקשה בזה בסי' מ':

(ש"ך סק"י) **אלא שקשה לפ"ז דהא כ' הרב**. ע' בב"י ולק"מ דבבשר כיון דלא מצינו חליטת רותחי' רק חליטת צלי ובזה לא שייך בקיאות משא"כ בכבד דשייך ג"כ חליטת רותחים דבזה שייך א"א בקיאים דלפעמים לא יהיה רותח כ"כ ולא חלקו בין חליטה לחליטה ואסרו הכל דיעבד אלא דרבינו ירוחם כתב ג"כ בבשר דא"א בקיאים וחוששים בזה לכתחילה אבל דיעבד סמכינן על סתימת שאר פוסקים דבבשר ל"א א"א בקיאים:

(ש"ך סקי"ד) **בין שהוא פולט ציר**. ע' ש"ך לקמן (סי' ע"ז סק"ב) וצ"ע:

סימן עד

(סי' ע"ד ט"ז ססק"א) **עד שיהא ששים נגדו**. אם נמלח הטחול והכרס יחדיו יש להתיר הכרס בקליפה כיון דהרבה פוסקים ס"ל דל"א חענ"נ וגם במליחה יש להקל ביותר ע' ש"ך סי' צ"ב סקט"ז א"כ יש לסמוך על הקולא דמסתמא יש בטחול ס' חידושי הגרשוני ולענ"ד אם ידוע שנמלחו יחד ולא נמלח הטחול לבדה יש להתיר גם הטחול בקליפה דגם דבוק הוי חומרא בעלמא ויש לסמוך על המקילים דל"א דבוק ויצטרף הכל לס' כיון דבלא"ה יש סברא דבטחול גופי' יש ס' ודו"ק:

סימן עה

(סי' ע"ה ס"א בהג"ה ב') **ואם מלח החלחולת**. דוקא החלחולת אבל שארי בני מעי' אף דלכתחילה צריך למלוח ג"כ צד החיצון מ"מ אם דיעבד מלח צד הפנימי לחוד מותר. מנ"י דלא כהלבוש והל"ח:

שם **לענין מליחה והדחה**. בין לענין הדחה ראשונה בין לענין הדחה שנייה. ע' ת"ח (כלל א' ד"ו וכלל ה' ד"ו):

סימן עו

(סימן ע"ו סעיף א') **ואוסר ממנו כדי נטילה**. עי' לקמן סימן צ"ד בש"ך סק"ד:

סימן עז

(סימן ע"ז ש"ך סק"ב) **או פלט כבר כל צירו**. ע' לעיל סימן ע"ג בש"ך סקי"ד וצ"ע:

סימן עח

(סי' ע"ח סעיף א' בהג"ה) **או בציר בשר שלא נמלח**. ע' בט"ז לעיל רס"י ס"ה ובבאר היטב שם בשם הגאון אה"ע זצ"ל:

סימן פא

(סימן פ"א סעיף א') **חלב בהמה**. וחלב נבילה ע' בב"י לקמן סי' פ"ז דמבואר דס"ל דהיו לוקי' עליו משום נבילה וע' בכו"פ שם ובב"ח בקונטרס אחרון שם:

שם **ומי רגליה אסורים כבשרה**. ואם נפל לתבשיל ויש רוב נגדה י"ל דשרי כמו בזבובים סס"י ק"ד פרמ"ג בש"ך סי' ק"ג סק"ב:

סימן פב

(סי' פ"ב ט"ז סק"א) **ואינו אוכל העוף מחיים**. צ"ל אוכל העוף מחיים ואינו ממתין עד שתמות תחילה:

סימן פג

(סימן פ"ג סעיף ה' בהג"ה) **וכן נוהגים שלא לקנותן אפילו אם רואים**. אבל אם ע"א העיד לפניו דראה אותם מונחים עם טמאים והוא אומר איני מאמינך אף לדעת הי"א לקמן (סי' קכ"ז ס"ג) בהג"ה דהיכא דאיכא לברורי נאמן מ"מ הכא דמדינא אף במונחי' שרי' אינו נאמן. ת"ח. ואף דאומר דראה שמלחם יחד דמדינא אסור מ"מ בזה ליכא לברורי. מנח"י:

סימן פד

(סימן פ"ד ט"ז סקי"ב) **אם יש שם מילבי"ן קטנים**. בתשו' הב"י סימן נ"ו כ' וז"ל הגע בעצמך אם נמצא מילבי"ן ואח"כ אפילו אם לא ימצא עוד וכי שרי עכ"ל:

(ש"ך סק"ל) **הפרי נ"נ וצריך ס**' דהוי איסור דבוק אע"ג דאינו דבוק ממש מ"מ כיון דמונח תמיד מקרי דבוק. מנ"י אות כ"ז:

(ט"ז סקי"ז) **שאין כאן אלא ספק א**' **דנימוח**. ובתשו' ב"ח ח"ב סי' ס"ג מתיר מטעם ס"ס. ספק דלא פירש לעיסה וספק דנימוח ובטלי בס' ואף אם עודה עיסה עיי"ש:

(ש"ך סק"מ) **כיון דספק הוא אם יתערב**. ע' בפמ"ג בש"ך (סי' צ"ט סק"ז) ובספרו אשל אברהם (סימן תס"ז סק"ד):

(סעיף ט"ז) **והנמצאים בדגים במעיה' אסורים**. במנ"י ריש כלל מ"ז נראה דהיה לו גירסא בש"ך במעיהם או במוחם:

סימן פו

(סימן פ"ו ש"ך סק"י) **דלא בעינן בריית נשמה**. תמיהני דלומר דביצת טריפה ונבילה הוי ברי' ולומר דבריה אפילו באלף לא בטל זהו א"א דאיך נפרש סוגיא דפ"ק דביצה דפרכינן א"ה אימא סיפא נתערבה באלף וכו' ולא אמר מטעם בריה. גם ביסוד הדבר דלתוס' והרא"ש כיון דס"ל דלא בעי' בריית נשמה ביצה טריפה ונבילה הוי ברי' לענ"ד אינו דהרי ס"ל לתוס' והרא"ש דדוקא עוף טמא וכן גיד דמפורש שם העצם בקרא ובין גדול ובין קטן משמע. אבל נבילת עוף לא הוי בריה כיון דנזכר רק שם איסור בקרא ולא שם עצם א"כ ה"נ ביצת נבילה וטריפה דמה לי עוף נבילה ומה לי ביצת נבילה:

סימן פז

(סימן פ"ז סעיף א') **אלא דרך בישול**. ע' בפר"ח דגם צלי ועירוי וצונן לתוך חם הוי דאורייתא וע' בישו"ש פרק ג"ה (סי' מ"ה) דכתב דבשר חם שנגע לגבינה חמה איכא למימר דאסור רק מדרבנן עיי"ש וכתב בהגהת ש"ד שבסוף הספר (כלל ל' סי' ד') דחתיכה שנכבשה בחלב אסור לבשלה דעד כאן הוי איסור כבוש מדרבנן ועתה עובר על איסור בישול דאורייתא עכ"ל משמע דאם נתבשלה בחלב מותר לחזור ולבשלה וע' בפמ"ג במשבצות זהב (סי' ק"ה ס"ב):

(ש"ך סק"ב) **וכ"כ המרדכי פ' אין מעמידין**. עיי"ש שהביא ראיה מהא דאמרינן מפני מה אסרו גבינות עובד כוכבים מפני שמעמידים אותם בעור קיבת נבילה ואמאי אינו אסור ג"כ בהנאה משום בב"ח אע"כ כיון דהוי רק דרך כבישה דרבנן אינו אסור בהנאה וקשה לי הא באמת קשה למאי נקט הטעם דמעמידים בעור קיבת נבלה הא גם בעור קיבת כשירה הוי בב"ח וכן הקשו תוספות ותירצו כיון דהוי רק בב"ח דרבנן לא חיישינן לספיקא וכן למה שתירצו הר"י מינ"ש והרמב"ם דבאמת יש מהסתם ס' בחלב ואיסורו רק מעמיד וע"י מעמיד לא נעשה בב"ח וממילא בזה אזדא ג"כ ראייתם דלענין הנאה משום בב"ח ליכא דהא משום מעמיד לא נעשה בב"ח וכיון דהמרדכי לא ס"ל להנך תירוצים ישאר קושית תוספות דלמאי נקט נבילה הא בכשירה ג"כ אסור משום בב"ח וצ"ע גם קשה לי על תירוץ המרדכי דגבינות לא נאסרו בהנאה דכבוש מותר בהנאה וכן לפמ"ש דלתוספות לענין הנאה הוי ספק דרבנן מ"מ עדיין קשה יהא גבינות דעובד

כוכבים אסורים לעשות מהם תבשיל דאם העובד כוכבים העמיד בעור ונבלע טעם בשר בחלב בכבישה כשעתה מבשל אותו הבלוע בתוך החלב הוי עתה בישול ועבר משום בישול בב"ח וגם בבשלו יהא אסור בהנאה וצ"ע:

בהג"ה **מותר בהנאה**. והא דלא כתב דמותר בבישול היינו דכייל בב"א ע"י כבישה ומליחה בזה אסור בבישול כיון דכבישה ומליחה נבלע בו החלב ובשיבשל הוא מבשל עתה הבשר עם החלב שבתוכו ועובר משום בישול וגם יאסר בהנאה דנעשה בב"ח דאורייתא ודוק ולגרום כן לערב בשר בחלב להנות ממנו ע' במנ"י כלל פ"ה סק"ט:

(ט"ז סק"ב) **ובדרישה וכו'**. ועתה עובר על איסור בישול ש"ת:

(ש"ך סעיף קטן ו') **שוב בא לידי ספר באר שבע**. ועיין בספרו צידה לדרך פ' צו:

(ט"ז ס"ק ד') **כמו בחלב אשה**. זה תמוה דהא בחלב אשה אף דיעבד אסור ואינו מותר רק בנפל לתוך תבשיל דאינו ניכר גם לפי ראיה זו יהיה מוכח דגם בבשר בהמה אין אוסרים אכילתו וכן מה שכ' הט"ז וכן משמע לשון הרמ"א שכ' יש להניח וכו' הא זה מיירי בבשר בהמה:

(סעיף ד') **ואם נפל לתוך התבשיל**. ואם עירב במזיד בתבשיל אסור לו ולמי שנעשה כן בשבילו ע' לעיל (סי' ס"ו בש"ך סקי"א):

(שם בהג"ה) **או בשר טמא**. קשה לי דלתסר ג"כ בשר טמאה בחלב טמאה משום מראית עין:

(ש"ך סק"ו) **אבל משום מ"ע לא מיירי**. וכן מצאתי להדיא בתשו' תולדות אדם להרשב"א (סי' ר'):

בא"ד **שיבשל לצורך רפואה**. קשה לי דמ"מ אמאי מותר בהנאה ניחוש למראית עין וצ"ע:

(סעיף ו') **המבשל בשר במי חלב**. קשה לי דמ"ש בשר חיה ועוף דשרי בבישול ובהנאה כיון דהוא דרבנן ה"נ מי חלב וראיתי בתפארת למשה שכ' לחלק דהני דהכא שהם מן מיני בהמה טהורה שנאסר מדאורייתא ומ"מ קשה לי היכן מצינו כן דמההיא דגוזל דנפלה לכמכא וכן דגים שעלו בקערה של בשר דמותר לאכלו בכותח משום נ"ט בר נ"ט אף דכותח הוא במי חלב וזהו ראיית תוס' מזה מוכח רק דבאכילה אסור אבל בישול לא מוכח ואם מלישנא דהמבשל במי חלב פטור דמשמע פטור אבל אסור וכמ"ש הרא"ש הא י"ל כמו דמפרשי' כל הבשר אסור לבשל דהיינו לאכול ה"נ י"ל דהמבשל במי חלב היינו האוכל [ואדרבה בזה מרווח סוגיא יותר במה דפרכינן מהך ברייתא על מ"ד דהמבשל חלב בחלב אינו לוקה דהא בהך ברייתא פיגול ונותר וטמא שבשלו בחלב חייב דקשה דלמא הברייתא מיירי רק לענין בישול וכן הקשה המהרש"א ותירוצו דפירכת

הש"ס ללישנא דכיון דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי דחוק קצת גם לשון רש"י אינו מורה כן שכתב אלמא דגדי רבייי' והו"ל לומר אלמא דעכ"פ אבישול היה לקי ולפי הנ"ל דכיון דקתני בהך ברייתא המבשל במי חלב פטור דע"כ דמיירי מאכילה דבישול אפי' לכתחילה מותר ה"נ סיפא נותר ופיגול מיירי מאכילה ודוק] וצ"ע וביותר קשה לי על דם בחלב דלמאי אמרו חז"ל לגזרו באיסור בב"ח הא בלא"ה לא משום דם וא"כ הוי כמו טמאה דמותר בישול והנאה לכ"ע וצע"ג:

שם **או בחלב מתה** אבל בחלב חי' חייב וכ"כ בית הלל וע' בב"י שהוא מגומגם כמ"ש הדרישה:

(ש"ך סקי"ד) **או נשחטה**. נסתפקתי בחלב בן פקועה אם מקרי חלב שחוטה כיון דממעטי לה דבחלב אמו ושחוטה אינה ראויה להיות אם וזה לא שייך לבן פקועה ונ"ל ראי' מסוגיא דבכורות (דף ו') מדאסר רחמנא בב"ח הא חלב לחודי שרי ודלמא אצריך לחלב בן פקועה אע"כ דמקרי חלב שחוטה אח"כ מצאתי כן בעזה"י בשער המלך פ"ג הי"א מהל' איסורי מזבח ועדיין לדינא צ"ע. גם מסתפקנא בחלב טריפה למה דקיי"ל דטריפה אינה יולדת אם מקרי אינה ראויה להיות אם ואין בזה משום בב"ח וע' סנהדרין (דף ס"ט ע"א) רש"י ד"ה אלא כי אתא רב דימי כו' והכי קאמר בן ולא הראוי להיות אב והיינו לאחר ג' חדשים אחר שהביא שערות שראוי להיות העובר ניכר אם היה בא על אשה משהביא ב' שערות ונתעברה א"כ הרי דאב העובר מקרי אב ה"ג י"ל דטריפה ראויה להיות אם דהא יכולה להתעבר אלא שלא תלד ע' ש"ך לעיל (סי' נ"ז סקמ"ה) א"כ היא אם עובר ונקראת אם ומ"מ י"ל דלא מקרי אם אלא אם העובר עומד להוולד אבל טריפה לא נקראת אם בשביל עובר כיון דאין סופה להוולד אח"ז מצאתי באו"ה כלל ל"א אות י"ד דחלב טריפה היא בב"ח דאורייתא דראויה להיות אם דאם היתה מקודם מעוברת יכולה להוליד אחר שנטרפה עיי"ש ולפ"ז בטריפות מתחילת יצירתה כגון יתרת וכדומה אין בחלבה דין בב"ח דאורייתא וע' בפמ"ג שהביא דברי האו"ה ומה שכתב עליו וצ"ע:

בהג"ה **י"א דאסור לחתות האש**. קשה לי הא אינו מכוין לבשל רק לחתות באש ופסיק רישא לא הוי דשמא לא בישל העובד כוכבים בהקדירה בשר וגם חלב וצ"ל דדוקא בספק דלהבא שמא לא יהא נעשה כן במעשה שלו כמו גורר כסא וספסל דהוי ספק שמא בגרירתו לא יעשה גומא אבל בספק דעבר כמו הכא דאם יש בקדירה בלוע בשר וחלב בחיתוי זה בודאי יתבשל אלא דהספק שמא אין בו בליעת בשר וחלב זה מקרי פסיק רישא. ויש לע' דתליא במחלוקת הערוך ובעלי תוספות בשבת (דף ק"ג) ד"ה דקעביד בארעא דחבריה וכו' ע"ש דדעת הערוך דדבר שאינו מתכוין בפ"ר היכא שאינו

נהנה מותר אפילו מדרבנן ומשמע שם אפי' בשאר איסורים כן דהא מביא ראיה מההיא דמזלפין יין וכו' שהוא שאר אסורים ע"ש וא"כ הכא מותר דהא אינו מבשל הבלוע של העובד כוכבים ואף דהוי פ"ר מ"מ הא לא נהנה אולם לדעת תוס' שם דאסור מדרבנן ובשאר אסורים נראה דעתייהו דאסור ד"ת ע' בדבריהם ביומא (דף ל"ד ע"ב) א"כ הכא אסור וע' בהרא"ש פי"ז דשבת דגם להערוך בשאר אסורים אסור וע' במג"א (סי' ש"ך סק"כ) אכן לדעת הט"ז א"ח (סי' שי"ו סק"ג) שכתב שם לדעת הטור בנועל התיבה וספק אם יש זבובים דמותר לנועלו דהוי דבר שאינו מתכוין ואף דהוי פ"ר מ"מ דלמא אין שם זבובים ולא הוי פ"ר א"כ לכאורה בנ"ד היתר גמור דהא אינו מתכוין לבשל כלי של עובד כוכבים ואפשר דאין בתוכו כלל בלוע בב"ח לא הוי פ"ר כתבתי זה שלא להיות האיסור חמור כי כמעט א"א לזהר העוברי דרכים גם יש לדון דסתם כלי ש"נ אינו ב"י ולא הוי כלל בישול בב"ח וזהו תלי' בב' טעמים דלטעמיה דהרשב"א דסתם כלי הוי ס"ס ספק לא בישל כלל ושמא בישל מים ה"ה ה"נ כן אבל לטעם הטור שם דהוי ס"ס שמא לא בישל תוך מעל"ע ואת"ל בישל שמא פוגם להך תבשיל וזהו רק לענין איסור התבשיל אבל לענין איסור בישול כולו חדא ספיקא היא ועיין:

(ש"ך סקי"ט) **כשהדיחם במים רותחין**. קשה לי דא"כ מלבד הנאה ליתסר לערב מטעם איסור בשול ועמ"ש ברישׁ הסימן אח"כ ראיתי דעמד בזה הפליתי ואולי י"ל דמיירי דהמים שבב' הכלים הם ס' כנגד הא' אלא דאסור לערב ולהנות ממנו דהוי מבטל איסור לכתחילה ואסור דדינא דאין מבטלין רק לענין אכילה והנאה אבל לענין בישול לא מצינו כן ועדיין צ"ע:

(ש"ך סק"ל) **וכבוש דאינו אלא מדרבנן**. לענ"ד גם זה אינו מוכרח די"ל דרק סמכינן להקל בצירוף דעת הסוברים דגם צלול הוי פירשא ולכאורה יש ראיה לדינא דהש"ך דבב"ח דרבנן לא מקרי איסור מחמת עצמו לענין מעמיד מההיא דינא דבסמוך סי"א דיקשה דנימא דהעור הקיבה נעשה נבילה מהחלב ואחר כך יאסור הגבינה מדין מעמיד ודו"ק:

(ש"ך סקל"ג) **דלכתחלה אין לעשות כן**. וכן כתוב במוהריק"ש להחמיר:

(ש"ך סקל"ד) **לכך כתב סתם**. לכאורה קשה דנימא דנכנס חלב בעור הקיבה ונעשה נבילה ואח"כ יוצא החלב האיסור והוי מין במינו וכמו דלקמן (רס"י צ"ב) בלא קדם וסלקו ולהט"ז לקמן (סי' צ' סק"ד) דהמחבר ס"ל דבב"ח דרבנן ל"א נעשה נבילה ניחא. ולפ"ז מ"ש הש"ך אבל אנן קיי"ל וכו' בלא"ה לדידן טעימה לא מהני הכא למה דפסק הרמ"א (בסי' צ') דגם בב"ח דרבנן אמרינן דנעשה נבילה:

סימן פח

(סימן פ"ח ס"א) **אסור להעלותו על שלחן**. ולא מהני להעמיד אצלו שומר שישגיח עליו גן המלך אות ע"א:

סימן פט

(סימן פ"ט ש"ך סק"ה) **אם לא סילק ובירך אפי' כל היום** ולזה הסכים המג"א (סימן קצ"ו ססק"ה):

(ס"א בהג"ה) **אחר אכילת בשר לגבינה**. אפשר דדייק בזה דלאחר אכילה הוא דמחמירין אבל אחר לעיסה בלא"ה יש מתירין לגמרי אין ממתינים שש שעות:

(סעיף ג' בהג"ה) **ויש מצריכים נטילה**. משמע בלא קנוח והדחה ומה דכתב הרמ"א שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר היינו גבינה בעין אבל תבשיל של גבינה אחר תבשיל בשר מותר בנטילה לחוד אולם בת"ה כפי"מ דביאר המנ"י אות י' דעתו שם בתבשיל של בשר ואח"כ תבשיל של גבינה בעי' גם קנוח והדחה ובהיפוך תחילה של גבינה ואח"כ של בשר סגי בנטילה ובמנ"י שם אות י"א כתב בשם רש"ל ועתה נהגו איסור אפילו בתבשיל גבינה אחר תבשיל בשר וקשה להקל ולהתי' בפניהם בסילק ובירך עכ"ל:

(ש"ך סקי"ט) **דהוי נ"ט בר נ"ט**. לענ"ד י"ל דנ"מ אפי' בשלו חומץ דחריף בקערה של בשר דאין בו משום נ"ט בר נ"ט אפ"ה מותר לאכול גבינה אחריו:

(ט"ז סק"ו) **ולדידן א"צ לזה**. לא הבינותי הא קיי"ל סי' קכ"א דאסור לחתוך בסכין עובד כוכבים בלא נעיצה אפי' צונן וא"כ מ"ש סכין איסור ומ"ש סכין בשר לחתוך בו לחם אם לא מטעם נ"ט בר נ"ט וגם בזה יש לדון טובא דהא משמעות הפוסקים דבלא נעיצה נשאר הטוח על הסכין וא"כ נדבק על הלחם ולא מקרי נ"ט בר נ"ט גם אסור לעלות דגים בקערה בשר לאכול בכותח ע' ט"ז (סי' צ"ה סק"ד) ואמאי שרינן הכא לכתחלה לחתוך הלחם לאכלו בחלב וצ"ע:

סימן צ

(סימן צ' ט"ז סק"ב) **ואפשר שהרא"ש והטור ס"ל**. זה תמוה דעדיין יקשה הא דם ג"כ דרבנן ויהיה סגי בנ"ט וכמו שהקשה הט"ז בעצמו על הת"ה:

(ט"ז סק"ד) **משמע אפי' אם נפל תחילה בפחות מס' וכו'**. לצרף גם הכחל כך העלה בדעת המחבר דבאיסור דרבנן ל"א חתיכה נ"נ מש"ה גם כשנפלה לקדירה אחרת הכחל מן המנין ולהג"ה שמצריך ס' בלא הכחל משום דסבר דכל איסורי דרבנן אמרינן חנ"נ.

ולענ"ד יראה דלא מוכח מידי מהמחבר די"ל דהמחבר והרמ"א לטעמייהו אזלי והא במה דפליגי עוד בהאי דעת המחבר כהרמב"ם דבישל קדירה לחודיה בדיעבד אף בלא קרעה שרי ודעת הרמ"א לאסור ואופן פלוגתתם מבואר בראשונים דעת המחבר דבליעת בשר הכחל מחלבו או חלבו מבשר הכחל לא אסרו משום בשר וחלב רק בבישלו עם בשר אחר חלבו בולע טעם מבשר אחר ודעת הרמ"א דדוקא כ"ז שלא פירש חלבו לא אסרו אבל בפירש החלב הרי היא כחלב דעלמא ומש"ה בבישלו אף בלא בשר אסור הכחל מהחלב שיצא ממנו וא"כ נראה דלשיטת המחבר דלא אסרו בליעת בשר הכחל מחלבו וא"כ אם בישל עם בשר אחר אף דליכא ס' ובלע חלבו מבשר אחר ונאסר החלב משום בב"ח מ"מ מה שבולע אח"כ הבשר הכחל מחלבו אין האיסור משום שהוא בשר ובולע מחלבו אלא הוא כמו ירק שבולע מחתיכות בב"ח ובזה ל"א חתיכה נ"נ דעיקר טעמא דאמרינן בב"ח חתיכה נ"נ הוא רק משום האי לחודיה שרי וכו' משא"כ במה שבלוע מחתיכות בב"ח הוי כבלוע משאר אסורים דל"א חתיכה נ"נ אבל לדעת הרמ"א דלאחר שפירש הוא כחלב דעלמא והוי עכשיו בב"ח עצמו דאמרינן חתיכה נ"נ והוא ברור ודוק. ואדמ"ו הרב הגאון מו"ה וואלף אייגער השיב לי שהדין עמי בסברא אולם א"א לכוין כן בדעת המחבר שדעתו בב"י (סי' ק"ג) אף בדבר הבלוע מבב"ח אמרינן חתיכה נ"נ והודיתי לו שהיה בהעלם דבר ממני דברי ב"י וראיתי בש"ך (סס"י ק"ג ובסי' צ"ד) שחולק באמת על הב"י ומסברא שכ' דשוב לא שייך האי לחודיה שרי וכו' ושמחתי שכוונתי בסברא והנה לפום רהיטא אמרתי דהב"י הוכיח שיטתו ממה דמבואר במתני' דטיפת חלב דעכ"פ אותה חתיכה אסורה וכדפסקי' ג"כ רס"י צ"ב ולזה קשה הא חוץ לקדירה הוי רק צלי ואינו אוסר רק כדי נטילה וכן תמה הש"ך (סי' צ"ב) ולזה הוכיח הב"י שאף חתיכה הנאסר מבב"ח אמרינן בי' חתיכה נ"נ דהוי איסור מחמת עצמו ומה"ת כל החתיכה אסורה דנטילה חוזר ואוסר כדי נטילה וחוזר ואוסר דבב"ח ל"א כל הנאסר וכו' וכמבואר (סימן ק"ה ס"ז) ע"ש בש"ך וכ"ז אם גם הנאסר מבב"ח הוי איסור מחמת עצמו אבל אם נימא כסברת הש"ך הנ"ל לא הו"ל לאסור רק ב' נטילות דהנטילה הראשונה הוי איסור מחמת עצמו אבל הנטילה ב' הוא רק נאסר מבב"ח והדרי' לכללי דכל הנאסר וכו' אע"כ כדעת הב"י וק"ל: **אמנם** באמת אחר העיון תמיהני על המחבר (סי' צ"א ס"ד) או בשר רותח וכו' קולף הבשר וכו' ואמאי אף שאין החלב אוסר יותר מכדי קליפה מ"מ הבשר בעצמו נשאר רותח וא"כ הקליפה תחזור ותאסר לדעת הב"י תאסור כולה ולדעת הש"ך הנ"ל תאסר עכ"פ כדי קליפה וצל"ע לדינא: **גם** י"ל לדינא מה שלא מצאתי מפורש באם נאסר בב"ח כדי קליפה כגון בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן או בצלי אם

חזר ונפל לקדירה בעי ס' נגד כל החתיכה דהקליפה הוי איסור דבוק כיון דבב"ח הוי איסור מחמת עצמו ונראה דזהו כוונת הת"ח (כלל כ"ב דין ג') באמצע דבריו שכ' מיהו י"ל דה"ק דאם בא אח"כ לתוך הרוטב וכ' והוא לפום רהיטא ולזה נראה דהכוונה למ"ש דהוי איסור דבוק וק"ל. ובההיא ענינא תמיה לי דברי תוספות חולין (דף צ"ו) ד"ה שמגיע וכו' ולקמן בפרק כ"ה וכו' ולא ידעתי מה קשה להו הא התם הוי ג"כ חם לתוך צונן ואי משום שהצלי שוקע לתוך החלב והוי הצלי תתאה א"כ בלא דבריהם שלפניו קשה דתהא בישול ולצריך ס' וע' בש"ך (סי' צ"א) זולת שנחלק דלענין זה הוי תתאה עכ"פ כמו צלי והוא דוחק להסביר וגם הרי פסקי' דאף בבשר השוקע לתוך חלב סגי בקליפה וגבי צלי פסקי' נטילה בסי' ק"ה וע"כ הטעם משום דהבשר הוי עילאה א"כ אין הוכחה דההיא בר גוזלא מיירי בצונן וא"כ הרמ"א שכ' בסי' צ"א וי"א דאפי' הם צוננים וכו' והוא שיטת תוס' הנ"ל וע"כ משום דבצלי בשוקע הוי כמו צלי וכנ"ל ולא הגי' כן אהמחבר ומבעי נטילה בבשר השוקע וצלע"ג:

בא"ד **אפילו בבשר בחלב שהוא מדרבנן**. ע' בפליתי (רס"י צ"ב סק"ב):

(ש"ך סק"ח) **אפי' בלא הפסד**. אין זה מסקנת רש"ל אלא דמכח המנהג הוי כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור ואף בבשלו בלא בשר אסור בדיעבד וכמו שהעתיק הט"ז סק"ח וכבר השיג המ"י על הש"ך בזה:

(סעיף ב' בהג"ה) **ואם לאו העליון מותר**. באו"ה כתב הבשר שעליו כשר דיעבד והעתיקו כן בת"ח ובמנ"י כ' דהאו"ה נתן טעם דלא אמרינן דכחל מפעפע למעלה לתוך הבשר דאין חלב מפעפע עכ"ל משמע בכחל למעלה אסור דהבשר מפעפע למעלה לתוך חלב הכחל וצ"ע:

שם **בדיעבד מותר אם נקרע שתי וערב**. אבל הקדירה אסורה לבשל בה בשר ואף דיעבד אסור וכ"כ המנ"י אות כ"ה בשם האו"ה ומחשש דשמא יבשל יחד בשר עם הכחל מש"ה גרע מסכין ע' ש"ך סקכ"א ובמנ"י סק"מ:

(ש"ך סקט"ז) **וכחל מן המנין**. ובזה אף הכחל עצמו שרי וכ"כ המנ"י:

(שם סקי"ח) **אפי' במחבת** במנ"י השיג דכוונת הרמ"א רק בלא מחבת דבזה אף הפרושים אין מחמירין ביבש:

(ט"ז סקי"ב) **א"כ הו"ל גזירה לגזירה**. האחרונים הקשו הא בההיא בר גוזלא דנפל לכמכא דאמרינן דאם אינו נאכל מחמת מלחו היה אסור הא הוי תרי דרבנן בשר עוף ומליחה ולעד"נ דמאי דשרייי' היינו אפי' לבשל אח"כ הגוזלא בזה אלו היה אינו נאכל מחמת מלחו כשמבשלו אח"כ והבלוע כמכא שנבלע בו במליחה מתבשל עתה בתוכו

ובבשר בהמה כה"ג היה אסור מדאורייתא מש"ה בבשר עוף אסור מדרבנן ונכון בעזה"י:
אמנם עדיין יש להקשות לשיטת תוס' דכמכא הוי מי חלב א"כ אף אחר הבישול הוי תרי דרבנן בשר עוף ומי חלב ונלע"ד דהט"ז מיקל היכי דהוי ב' ענינים א' מהות המין דהיינו חלב שחוטה וא' מצד הבלועה דרבנן דהיינו בכבישה זהו מיקרי תרי דרבנן אבל בשר עוף בחלב שחוטה או במי חלב לא מיקרי תרי דרבנן דהנך מינים הוי מדרבנן ודוק היטב. אמנם נלע"ד ראיה דלא כהט"ז דהא עוף אסור לאכול עם גבינה אף בצונן כדלעיל (סימן פ"ט) זולת דנימא לחלק בין בשר עוף לחלב שחוטה דלא מסתבר:
(סעיף ד' בהג"ה) **ומותר למלחו עם שאר בשר**. היינו בהוכשר כבר מדמו דמותר למלוה עם בשר וליכא חשש משום בב"ח אבל למלוח להכשיר לקדירה אסור למלוה לכתחלה עם בשר כדלעיל (סס"י ע"ה) מנ"י (סוף כלל ע"ט):

סימן צא

(סימן צ"א ש"ך סק"א) **דדוקא כשא' מהן לח**. ובמלוחים צריך הדחה כדלקמן ס"ו:
(סעיף ב') **אבל מידי דאורחי'**. דעת הרא"ה בבד"ה דוקא להניח איסור בכלי היתר מותר היכי דדרכו להדיח הכלי אבל בב' מיני אוכלין שנגעו זה בזה אסור בכל ענין והרשב"א במ"ה כ' דגם זה מותר:
(ט"ז סק"ג) **בכל גוונא יש לאסור**. אינו מובן הא באמת הטור אוסר להניח בכלי היתר דשמא לא ידיח ואולי י"ל דכוונת הט"ז ע"פ דבריו סק"א והיינו בכלי שהודח היה מקום לחלק בין בשר וגבינה ובין כלי אבל אלו מיירי בלא הודח והבעין טח ע"ג הוי כמו בשר וגבינה ומה חידש העיטור ומ"ש הט"ז דבודאי בכל ענין אסור היינו דפשיטא בכל ענין אסור היינו בשר וגבינה וכן כלי דאין בזה בכל קולא יותר מבשר וגבינה:
בא"ד **אפי' מצה בחמין**. וקשה לי א"כ איך הת"ח כתב לתרץ ההיא דאורחת חיים דיש חילוק בין כלי שנשתמשו בו בחמין לבין כלי שנשתמשו בצונן והיינו דהא"ח מיירי בכלי עובד כוכבים שתשמישן בצונן א"כ אמאי כתב דמותר ליתן תבלין שאינו מוציא דבר קשה ביותר הא אפילו חמין דמוציא מותר להשתמש בו וצ"ע:
(סעיף ד') **ואם נפלו זה לתוך זה צוננין מדיח הבשר** ואף דיעבד אם לא הדיח הבשר ובשלו צריך ס' נגד כל הבשר דדוקא יבש ביבש דא"צ הדחה רק משום חשש נגיעה וטיחה שעל גביו בזה שרי בדיעבד וכן בבשר רותח שנפל דבעי קליפה מ"מ אחר הקליפה צריך ג"כ הדחה היטב מנ"י (כלל כ"ב וכלל כ"ג אות י"א וע' בפמ"ג סי' ק"ה במשבצות זהב סק"ב):

(ט"ז סק"ה) **לחתיכה בלא רוטב**. תמוה הא הכא הוי רוטב כיון דתתאה הם וגובר החלב מקרי רוטב:

(ש"ך סק"ח) **ונראה דל"ק**. ובמג"א (סי' תס"ז סקל"ג) מחלק דהכא דוקא בתתאה גבר דהקליפה חומרא בעלמא דאדמיקר ליה בלע בזה מקילים דיעבד אבל לא בעלמא עיי"ש ודוקא בנפסק הקלוח אבל בחלב רותח שנפל על הבשר בלא נפסק הקלוח י"ל דאפי' ס' לא מהני דכל דהעירוי נוגע תמיד בבשר כל טפה וטפה נאסר וכ"כ לקמן סי' ק"ד בעירוי שומן רותח על עכבר וע' בפמ"ג במשבצות זהב (סי' ק"ה סק"ו) אמנם לפמ"ש הכו"פ (סי' ק"ד) הא דאמרינן בשומן שם דבהפ"מ פסקינן אף דבלח ל"א נ"נ משום דשומן נקרש מיד והוי כמו יבש עיי"ש א"כ בחלב שעירוי על בשר מהני ס' דבלח ל"א חתיכה נ"נ ומ"מ הא הרמ"א פסק לקמן (סי' צ"ב) דבב"ח אף בלח אמרי' חנ"נ ומשמע דאפי' בב"ח דרבנן הכי הוא וא"כ הכא כל החלב אסור ובפרט להסוברים בעירוי שלא נפסק הקלוח מבשל כדי קליפה א"כ הוי בב"ח דאורייתא:

(סעיף ה' בהג"ה) **וטוב להחמיר במקום שאין הפ"מ**. ובכחוש י"ל דל"א תרתי דא"א בקיאים בין כחוש לשמן ולא בקיאים בין מליחת צלי לקדירה וסגי בקליפה. אח"כ ראיתי בפמ"ג סי' ק"ה בשפתי דעת אות כ"ו דכתב בפשיטות דאף בכחוש אסרי' מליחת צלי ולענ"ד אינו מוכרח:

(שם בהג"ה) **נאסר הטהור**. מ"י (כלל כ"ב סק"ג) כתב בשם האו"ה דדוקא אם האיסור צלול בעין בלא תערובות מים אבל אם הוא בתערובות אמרי' דמיד שנפל הטהור מלוח לתוכה דהטמא לח תפסיק כח המלח עיי"ש:

(סעיף ז' בהג"ה) **וה"ה אפוי ומבושל**. ובנכבש צ"ע. מנ"י:

(ש"ך סקכ"ו) **דבצלי רותח לא סגי בקליפה** וצריך נטילה כדין צלי והא דאמרינן חם לתוך צונן קולף צ"ל דלא דוקא נקט קולף ואולם מה שנראה מדברי תוס' חולין (דף צ"ו ע"ב) דס"ל ג"כ כהג"מ דהא הקשו אההיא דבר גוזלא אמאי מהני קליפה ותירצו דצלי מיירי בצונן א"כ נשמע דצלי רותח בעי' נטילה בזה קשה לי הא הם כתבו דלא מצינו קליפה נזכרת אלא ההיא דכיצד צולין וכו' הרי דס"ל דבחם לתוך צונן סגי בקליפה א"כ מה הקשו מבר גוזלא הא התם הוי חם לתוך צונן מש"ה מהני קליפה וצע"ג אחר זמן רב יצא לאור תשו' בית אפרים והראו לי שעמד בזה:

(סעיף ח') **או ע"י כבוש**. בשר שור שנפל לתוך חלב שהעבירו מהאור י"ל למה דפסק בש"ע א"ח (סי' שי"ח) דאפילו בכ"ר לא בשלה א"כ אף דבלע ופלט מכל מקום הוי רק כמו כבישה ומותר בהנאה:

סימן צב

(סימן צ"ב ש"ך סק"ג) **כיון דאנן משערי' לעולם בששים**. לענ"ד אי משום הא לא אירי' דמ"מ כשיש בכל הקדירה ס' נגד הטפה לשתרי גם אותה החתיכה בנטילה ממנ"פ אם הוא שמן מצטרף הכל לבטל ואם הוא כחוש סגי בנטילה גם אף דאיכא ס' בחתיכה עצמה תצטרך קליפה דהא מדינא ל"צ רק נטילה ולא מהני ס' וא"כ עדיין צריכים להנך תירוצים דהבל הקדירה וצלול מתפשט בכל החתיכה. ועדיין נ"מ לדינא דמטעם א"א בקיאים בעי' ג"כ נטילת מקום ואלו הכא בדינא דטפת חלב דבדאיכא ס' באות' חתיכה א"צ נטילת מקום [ולתירוץ של ד"מ והוא מדברי הרשב"א במ"ה (דף קי"א) צ"ל דלענין זה מהני ג"כ הבל הקדירה דלא בעי נטילת מקום ע' בפליתי] וצריכים לדון אם הוא ע"י צלול והבל הקדירה או מטעם דהחלב הוי קצת שמן וביותר קשה לי על הש"ך דמה בכך דאנן משערי' לעולם בס' דהטעם משום דא"א בקיאים בין כחוש לשמן דמ"מ מהני שארי החתיכות לבטל דלא עדיף מצלי לקמן (סי' ק"ה ס"י) וא"כ הא דאמרינן הכא בכל ענין החתיכה היינו משום דהאיסור כחוש ואינו מתפשט לשארי חתיכות וחתיכה נשארה באיסורה משום הבל הקדירה ודוק:

(שם סק"ד) **חוץ מהרשב"א וכו'**. היינו ממ"ש בתהה"א (דף צ"ט ע"ב) ושמעי' נמי דאפילו היה מקצתו ברוטב וכו' וכמ"ש הש"ך שם בארוכה בספרו הארוך וכן נראה ממ"ש הרשב"א בתשו' גבי ביצה ששמוה על החמין שהובא בב"י לעיל (סי' ס"ו) וע' בש"ך שם שמגי' למעלה מהביצה:

(שם סק"ו) **תימא דכשאין ס' בקדירה**. לענ"ד הא הרמ"א פסק לקמן דאפילו בצלי אוסר כל החתיכות דא"א בקיאים לכחוש לשמן וא"כ ממילא הכא דאם אין בכל הקדירה ס' נגד הטפה אסור הכל:

(סעיף ב') **נוער את הקדירה כולה**. יש לע' אמאי שרי לערות כן הא אם לא ינער ישאר הטפה באותה חתיכה וע"י ניעור מעייל הטפה בחתיכות האחרות והוי מבשל בב"ח ועכ"פ בליכא ס' אלא דיטעום קפילא דלמא באמת יהי' טעם בכולה ועבר על בישול בב"ח וצ"ע:

(ש"ך סק"ח) **ואין כאן משום מבטל איסור**. ומ"מ עדיין קשה דאם מיירי בשהה קצת אמאי לא כתב הרמב"ם דנותנים לנכרי כל חתיכה וחתיכה לטעום דשמא זו החתיכה שנפל עליה הטפה ונבלע ובניער לא יצא לפשט בשוה דאין הגעלה באוכלי' מש"ה לא הרגיש טעם באינך חתיכה שטעם וצ"ע:

(ט"ז סק"ו) **אפשר שיטעום אותה החתיכה**. לא ידעתי למה צריך לזה הא בלא ניעור צריך שיתן לטעום כל חתיכה וחתיכה ואדרבה ע"י טעימת חתיכה א' מגרע גרע דבתחילה היה הכל בגדר הספק ומצטרף הכל לבטלו ואחרי טעימת חתיכה א' ולא היה בו טעם מתברר דזהו מותר והוי כהוכר חתיכה א' והשאר הוי חד בחד וא"כ צריכים לטעום חתיכה וחתיכה וא"כ ממילא יטעום בודאי אף החתיכה שנפל הטפה וירגיש הטעם ובאמת קשה לי דאם לפרש דהרמב"ם מיירי בשהה קצת עכ"פ נצטרך ליתן לטעום כל חתיכה והו"ל להרמב"ם לפרש כן וצע"ג:

בא"ד **אז באמת א"צ לנער כלל**. אין מובן לי דהא גם בזה העלה טובה כיון דשהה קצת אפשר דלא נתפשט בשוה א"כ כשאוכלים אותה אולי ירגיש טעם בחתיכה א' ויצריך להפסיק מלאכול דנאסר הכל ומה הפרש לענין טעימת עובד כוכבים לבין אכילת ישראל וצ"ע:

(ש"ך סקי"ב) **דמ"כמ לכ"ע אינו אלא מדרבנן**. לענ"ד מדברי תו' (דף ק') ממה דהקשו דלר"א בכלי מדין איך הגעילו היורה גדולה מבואר דס"ל דהוא דאורייתא:

(סעיף ד' בהג"ה) **וכ"ז בשאר איסורים אבל בבשר בחלב**. אף בבב"ח דרבנן כך מתבאר מדברי הש"ך (רס"י פ"ז סק"ג) במ"ש נפקותא בדבר לענין מ"ש הרב בהג"ה סי' צ"ב ס"ד עכ"ל:

(ש"ך סקי"ג) **לא רצה להחמיר**. ומ"מ בהיפוך אם היה מקצת' ברוטב ולא ניער בסוף לכל החתיכות וברוטב לא היה ס' נגד החלב ואח"כ בשלו חתיכה א' מאותן שלא נפל עליה הטפה עם שאר חתיכות בזה י"ל דכולם אסורים אף דיש בזה סברות להתיר הא' שיטת רש"י ולא נעשו שאר איסורים הב' רבינו אפרים די"ל דדוקא שיטת ר"י מצטרפין לרבינו אפרים כיון דרוב רבוותא ס"ל כר"י אבל לסמוך על דעת רש"י בצירוף ראית רבינו אפרים י"ל דלא:

(שם סקי"ד) **מטעם חשיבות**. כ"כ המרדכי ולפ"ז אף אם נתרסק החתיכה ונימוח' מ"מ צריך ס' נגד כולה דכבר נ"נ בשעת הבליעה דהא חשוב אבל ברשב"א בתהה"א (דף צ"ז) כתב הטעם דבחתיכה כיון שנשאר באיסורה משא"כ בלח דהכל נבלל הכל מצטרף לבטל עיי"ש ולפ"ז בחתיכה שנימוח' ג"כ דינו כלח כיון דהשתא הכל נבלל:

(ט"ז סקי"ו) **לר' יהודא לא נעשית כולה נבילה**. והיכא דנאסר ביותר מס' כגון דנרגש טעמו יותר מס' או במתבל ומחמץ אי אמרינן חתיכה נ"נ ע' בפמ"ג במשבצות זהב (סי' ק' ס"ק א' ד"ה ודע דמ"ש הטור) ולפ"ז בחתיכה שנימוח' ג"כ דינו כלח כיון דהשתא הכל נבלל:

(ש"ך סקט"ז) **וע' לקמן סימן צ"ט ס"ח ובמ"ש שם**. ואם נתערב תחילה חד בחד ואח"כ נפל א' מהם למקום אחר ונתערב עם חתיכה א' החתיכה הא' הנשארת במקומה אסורה כיון דאין עליה הספק שמא היא השלישית הכשירה והספק רק שמא היא הראשונה הכשירה או האסורה והוא רק תערובו חד בחד אבל הב' האחרות מותרות דעל כל א' הוי הספק אם היא האסורה או הכשירה הראשונה או הכשירה השנייה א"כ תערובתו תוך ב' וכאלו נתוסף אותו האחרון להב' הראשונות ובטל ברוב כ"כ בספר חוות דעת (סי' קי"א ביאורים סק"א) ונלע"ד דלפ"ז אף בחתיכה הראויה להתכבד הב' האחרונות שרי כיון דמה"ת הכל מותר מטעם ביטול ברוב ולגבי דרבנן אמרי' שאני אומר היתר לתוך היתר נפל למה דמסקי הכו"פ והפר"ח (רס"י קי"ט) דאפי' נתערב תחילה א' בא' אמרי' שאני אומר דלא כש"ך שם:

בא"ד **וכן נראה עיקר**. ואם בשלו אח"כ החתיכה זו עם שאר החתיכות י"ל דעתה שהבלוע שבתוכו נתבשל בתוכו נ"נ וע' בפמ"ג (סימן צ"ו בש"ך סק"ט):

(ש"ך סק"כ) **ונראה דמ"מ אין לערות**. ע' לקמן בט"ז (סימן קל"ז סק"ד):

(ש"ך סקכ"ז) **אם נפלה כנגד הרוטב**. היינו דהרוטב הגיע עד נגד מקום נפילת הטיפה הראשונה משמע דאם כשבישל אח"כ לא היה מגיע הרוטב למקום הטיפה ועירה אח"כ בעי' ס' פעמים ס' דהטיפה מתפשט במקום הריקן עד סמוך לרוטב ונ"נ ואין זה בכלל אין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב דבכלי א' יוצא ממקום למקום בלא רוטב א"כ גם אם הרוטב מגיע עד מקום הטיפה הא בבישול הראשון עירה מיד והקדירה עדיין רותחת והיה אז ממקום הריקן ונתפשט הבלוע ואוסר עד ס' ונ"נ ואם א"י להתפשט הבלוע בלא רוטב דהוי כמו מכלי לכלי א"כ גם אם בבישול השנייה לא היה הרוטב נגד הטיפה ועירה אח"כ לא ליבעי ס' פעמים ס' דאם אין כח הרוטב למעלה לא הלך הבלועה ממקומה וצ"ע. ובאמת נ"ל דממקום למקום בכלי עצמו ה"נ אינו הולך בלא רוטב דאל"כ קשה בכלי ריקן שעל האש ונפל על הכלי דבר כחוש אמאי לא נאסר רק כדי קליפה ומהני לקלוף הכלי נימא דבשעת הצלי נבלע כדי קליפה ואח"כ חזר ויצא מהקליפה לקליפה האחרת אע"כ דאינו יוצא ממקום למקום בלא רוטב וע' א"ח (סי' תס"א ס"ה) אם אפו חמץ עם מצה לא נאסרה אא"כ נגעה בחמץ ואמאי לא נימא גם בלא נגעה הא התנור בלע במקום החמץ מהחמץ ומתפשט עד מקום המצה ויוצא הבלוע מאותו מקום להמצה דהא מכלי לאוכל אוסר בלא רוטב אע"כ דהבלוע א"י להתפשט ממקום למקום בלא רוטב ודוק היטב:

(סעיף ז' בהג"ה) **מן הקדירה רותחת**. במנ"י (כלל נ"ה סק"כ) כתב ומיירי דבאותו מקום ליכא אפר דאל"כ הו"ל נטל"פ וע' לקמן (סי' צ"ה ס"ד) ובכלל נ"ז סקכ"ו כתב ג"כ הכי ומסיים עלה ומ"מ צ"ע למעשה דאולי יש לחלק דבשעה קלה כזו אינו נעשה לפגם עכ"ל:

שם **הכל אסור**. וכל מה שנגע בקדירה חולבת בעי' ס' נגדו לשון הת"ח כלל נ"ו וע' בפמ"ג סי' צ"ה בש"ך סקי"ח:

(ט"ז סקכ"ז) **כיון דכ' רמ"א בסימן ק"ה ס"י**. לא ידעתי דאם באנו לחוש לדעת רש"ל דנוגעים זה בזה לא גרע ממליחה א"כ בלאו פסקא דהרמ"א שם פשיטא דיש לאסור בבשר צונן וחלב רותח דהא הוי כטמא מלוה דלכ"ע אסור אף בהפ"מ. ולדעת רמ"א דמיקל בנוגעים אף בטמא חם ע"כ דס"ל דאין לדמות למליחה א"כ דינא דהכא לא תליא כלל בהפסקא דהרמ"א סי' ק"ה ס"י:

(סעיף ח' בהג"ה) **נגד החלב שבמחבת** ואז התבשיל מותר והקדירה אסור כדין נפלה הטיפה נגד הרוטב:

שם **שהיד סולדת בזיעה**. ואם אין הי"ס בזיעה מותר אם לא שהקדירה רותחת בפ"ע עכ"ל מהרא"י וע' במג"א (סי' תנ"א סקמ"ד) ואם הוא ספק אם הי"ס בזיעה יש להקל ב"ח בתשו' ח"ב סי' כ"ד ואולם אם חלל כמו גומא בכירה והקדירה בתוכו ולמעלה עפ"י הכירה המחבת בענין דאין מקום לזיעה להתפשט בזה מדינא אסור וממילא בספק יס"ב ג"כ אסור ע"ש:

(סעיף ט') **שנפל ממנו טפה**. בתה"ד מבואר הטעם דחם עכ"פ כמו עירוי שלא נפסק הקילוח והיינו דס"ל כהפוסקים דעירוי שלא נפסק הקילוח אוסר בכולו כמו כלי ראשון וכנראה מלשונו שם דכתב תחילה דבנטף טיפה מהני גרידי שנפסק הקילוח ואם גרידה במקום קליפה כמ"ש הש"ך (סי' צ"ג סק"ו) משמע דבלא נפסק הקלוח לא מתני קליפה וא"כ לדידן דקיי"ל דעירוי שלא נפסק הקלוח מהני ג"כ קליפה (ע' ש"ך סי' ק"ה סק"ד) י"ל ה"ה הכא מהני קליפה וצ"ע:

סימן צג

(סי' צ"ג סס"א בהג"ה) **ואם לא היה מאכל בקדירה**. קשה לי הא אף אם יש מאכל בקדירה הקדירה מותרת ומה חידש בזה הרמ"א דאם ליכא מאכל בקדירה דהכל שרי ולומר דהכל שרי היינו אף בשניהם חמים הא בזה בודאי אסור הקדירה מחמת הלחלוחית שבכיסוי דבזה ל"ש סברת או"ה דקיל משאר עירוי דטיפה א' פוסק כח חמימותה דכיון דהקדירה הם במה יפסוק חמימותה וצ"ע:

(ש"ך סק"ד) עד שנעשה מה שבעין נבילה. תמיהני הא משעה שמתחיל להרתיח והזיעה עולה למעלה הוי כמו נגד הרוטב דבעי' רק ס' נגד הטיפה ולא נעשה הבלוע בקדירה נבילה כמ"ש הרמ"א לעיל (סי' צ"ב ס"ז) וגם מ"ש הש"ך ואח"כ הכיסוי נ"נ תמוה ביותר דאין שייך שהבלוע פגום יהא נ"נ הא הוא נטל"פ והחרם בעצמו ג"כ לא נ"נ כפי הסכמת הש"ך לקמן (סי' צ"ח ס"ק כ"א) וצלע"ג:

סימן צד

(סי' צ"ד ש"ך ססק"ס) **עד ראש הכף ע"כ**. דהיינו כמו שהוא עגול:
(שם סק"ב) **כשלא הי' במים ס'**. אבל אם יש במים ס' מחשבים מעל"ע מן שמוש האיסור והא דל"א דכשהוציאו הכף והוא רותח נעשה המים הבלוע בכף נבילה מהאיסור הבולע בו מ"מ כיון דהאיסור שנשאר בלוע (ולא יצא במים דמה שיצא נתבטל בס') פגום ואמרינן דאין הנאסר המים חמיר מהאוסר כמ"ש הרמ"א לקמן (סי' קל"ד ס"ב) בהג"ה אלא דאם אין במים ס' חיישינן שיצא מהאיסור לחוץ וכיון דהאיסור רגע א' חוץ לקדירה לא מפגם וכדמוכח מדברי הש"ך (סי' זה סקכ"ד) דאף אם בשאר איסורים ל"א חנ"נ חשבינן משעת חימום המים דנ"ט בר נ"ט באיסור אסור הרי דהאיסור עצמו אוסר דלא נפגם גם לפי"מ דכתב הרמ"א ס"ב דסגי בפעם א' ס' ומבואר בתה"ד הטעם דיש ב' סברות להקל א' דדלמא הכף כשהוציאו אינו כלי ראשון שיבלע הטעם חלב שבו מטעם הבשר שבו הב' סברת הרמב"ן דבלוע לא נ"נ א"כ מה"ט ה"נ ליכא איסור מצד הוצאת כף ממים:
(שם סק"ח) **לדעת הרב וכו'**. זה תמוה דהא ביש במים ס' גם להרמ"א הכף מותר:
(ש"ך מק"י) **ופשוט הוא**. לכאורה לאו פשוט דהא הבשר שנ"נ בכף מהבלוע חלב שבכף מ"מ החלב נפגם (דהא מה שיצא בטל בס' והנשאר בקדירה נפגם) וכיון דבשר שנעשה נבילה מהחלב אינו אוסר הבשר שמבשלים תוך מעל"ע (מחתיכה) [מתחיבה] זו דאין הנאסר דגם לענין נטל"פ אמרינן כן כמ"ש הרמ"א (סי' קל"ד ס"ב) ואולי סבר הש"כ דלענין איסור בב"ח ל"א לענין זה אין הנאסר גם הא כל זמן שהכף תוך הקדירה לא נעשה הבשר נבילה ואחד שהוציאו הכף יש ב' צדרים להתיר דיש סברא דלא הוי הכף אז כלי ראשון ויש סברא דבלוע לא נ"נ וכמ"ש התה"ד (סי' קפ"ג) לענין תחב הכף ב' פעמים ואם כן בצירוף ג"כ הסברא דאין הנאסר יש להתיר בהפ"מ וצ"ע לדינא:
(סעיף ה' בהג"ה) **כמין הקדירה שהוא ב"י**. ואם הקדירה אינה ב"י והכף ב"י אין לערות מהקדירה להכלי שהוא כמין כף בעוד שהקדירה רותח תפל"מ:

ס"ו **ובשלם בקדירה חולבת**. לכאורה היה נראה דבדקדוק נקט כן ולא נקט ובשלם בחלב אלא דמיירי בקדירה של חלב אבל אין חלב בקדירה אלא דבר אחר ובזה הוא דמהני ס' נגד הבשר וגם הבצלים עצמן מותר דליכא חשש דטעם חלב נכנס בבצלים ונאסרו הבצלים וגם יאסרו אח"כ התבשיל אם אין ס' נגד כל הבצלים דהטעם החלב בהתבשיל קודם שנכנס לבצלים הוא נ"ט בר נ"ט דהיתרא ואם ליכא ס' נגד הבשר הוא דאסור אף לשיטת המחבר (סי' צ"ה ס"ג) דהכא אסור דמבצלים למים לא מיקרי נ"ט בר נ"ט כיון דלא היה בלוע בכלי לא נקלש אבל בבשלם בחלב י"ל דבעי' ס' נגד כל הבצלים דחלב נכנס בתוכו ונ"נ והדר יוצא ואוסר וכן הבצלים נשארו באיסורם ואך מדברי המהר"ם לובלין לא משמע כן וכן מוכח הגהת ש"ע (סי' צ"ה ס"ב) ודוק:

(ש"ך סקכ"ג) **אז אף הבצל מותר**. ובנכבשו בחלב י"ל דגם הבצלים אסורים עי' מג"א (סי' תמ"ז סקל"ח):

(סעיף ז') **כל החתיכה אסורה**. ברשב"א בתהה"א (דף קכ"ה ע"א) כתב וז"ל ומ"מ סכין וכו' ואם חתך בו דבר חם או צונן חריף כאתרוג איכא מ"ד דקליפה מהני ואיכא מ"ד דנטילה בעי וזהו סברת הראב"ד עכ"ל מבואר דס"ל להרשב"א דדוחקא ורותח דין א' עם דוחקא וחריף וצ"ע:

בהג"ה **צריך קליפה**. משום הבעין שעל הסכין אבל בידוע שהסכין נקי אף בב"י א"צ קליפה ת"ח כלל ס"א:

(ש"ך סקל"ג) **ודוחק לומר דשאני שניהם חמין** א"א לומר כלל כן דהא הכא נקט גבינה חמה:

בא"ד **ואע"ג דכ' בסי' ק"ח**. נראה דמ"ש הש"ך כאן מ"מ בכלי גרע היינו דאפילו בבלוע שמן אינו אוסר בנגוב רק כדי קליפה וכמו שצידד בש"ך (סי' ק"ה סקכ"ג) בזה הקשה הכא כלי גרע לענין בליעת שמן ואלו בבליעת כחוש כלי עדיף דיוצא כדי קליפה ובלוע באוכל כחוש אינו יוצא כלל אבל לפי אידך צד בש"ך (סי' ק"ה) הנ"ל דבבלוע שמן אוסר בכולו אלא דאין אומרים בזה אין אנו בקיאים אין כאן קושיא דלענין בלוע שמן כלי ואוכל שוין ולענין בלוע כחוש כלי עדיף:

סימן צה

(סי' צ"ה סעיף ח') **יותר מאחד בששים**. במ"י (כנ"ח סקי"א וסקי"ח) כתב בשם האו"ח דמסתמא יש ס' כנגד הבעין אבל במי הדחה בעי' שבוודאי הוא ס':

(סעיף ב' בהג"ה) **ובדיעבד מותר בכל ענין**.נלע"ד דאם בשלו חלב שחוטה בקדירה חולבת ועיר' אותה אח"כ עם בשר דהוי רק בב"ח דרבנן דהבלוע שבכלי שנפלט הוי נ"ט בר נ"ט ול"א דדוקא היכא דנבלע באינו מינו בזה נקלש טעמו אבל בכה"ג דהפליטה נתערב בחלב שחוטה דהוי מינו נתחזק הטעם ולא נקלש דאין לחלק דבכל ענין הוי נ"ט בר נ"ט וראיה לזה מדברי הש"ך לעיל (רס"י צ"ג) דבידוע כמה בשר בשלו תוך מעל"ע לבישול חלב בעי' רק ס' כנגדה דמה שנבלע מקודם הוי נטל"פ ואפי' בשלו בו בשר תוך מעל"ע מבישול ראשון א"צ אלא ס' נגד הבשר השני ע"ש הרי לדעת הש"ך (סי' צ"ד סקכ"ד) דבהוחמו בו מים בכלי איסור אף להסוברים דל"א חנ"נ בשאר איסורים מ"מ מונים משעת חימום בו מים כיון דלא שייך בי' נ"ט בר נ"ט דהיתירא ע"ש א"כ מדשרי בבשלו בשר בתוך מעל"ע ע"כ דגם בכה"ג שייך היתירא דנ"ט בר נ"ט אף דהטעם בשר שבכלי כשיצא נתערב עם טעם בשר אעפ"כ מקרי נ"ט בר נ"ט דהיתירא ודוק ושוב ראיתי שמפורש כן במ"ש תוס' (ד' קי"א ע"ב) ד"ה הלכתא דבכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו וכו' דהא דמותר לבשל האידנא בקדירה שבישל בה שלמים באתמול ול"א דממעט באכילתו משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא הרי דאף דטעמיה שווים מקרי נ"ט בר נ"ט:

(ש"ך סק"ג) **והמנהג לאסור לכתהלה לאכלו** וכבוש כה"ג צ"ע לדינא והיינו אם תיכף כשפינו ממנו הבשר נתנו המים לתוכו אבל אח"כ הוי נ"ט בר נ"ט ונטל"פ:

(ש"ך סקי"ג) **וכמו שחיישינן בכה"ג**. אין זה ראיה דלענין הגעלה אמרינן אף דרוב תשמישו בכ"ש מ"מ שמא פ"א נשתמש בכ"א ואפילו לכתחלה אסור אבל הכא דמה ששימש מזמן רב ליכא איסור דהוי אב"י והאיסור רק מ' ששימשו תוך מעל"ע י"ל דל"ח כיון דרוב תשמישן בכ"ש גם מ"ש הש"ך אבל אם ברי לו שלא נשתמש כו' נראה לי אף אינו ברי לו רק מה שידוע לו תשמישי' תוך מעל"ע היה בכ"ש ויותר מזה א"י ממילא אמרינן דיותר מאלו תשמישי' בכ"ש שידוע הוי על השאר כמו סתם כלי אב"י דלא שימש בו תוך מעל"ע ודוק:

(ש"ך סק"כ) **דעירוי לא מבשל כולי האי**. יש לע' אף אם עירוי אינו מבשל להפליט ולהבליע מכלי לכלי מכל מקום נידון דבתחלה הלכלוך שבכלי חלב בלע מכלי נקי דבשר דעירוי מפליט לאוכל ואח"כ כשמערה שנית מבליע הלכלוך נבילה לכלי ומה"ט יש לדון דבכלי איסור אף בנקייה אף אם נימא דאין עירוי מפליט ומבליע הא מכל מקום בעירוי הראשון נעשו המים נבילה דבלעי מכלי איסור ובעירוי שנייה מבליע המים דנ"נ לכלי ההיתר ואף בהפ"מ דל"א בלח נ"נ מ"מ המים עם הבלוע שבתוכן נבלעים בכלי

ההיתר ובזה י"ל דבמים דנאסרו ע"י עירוי הם עצמם מותרים כיון דא"א לקלוף והא דכתב הש"ך דהנקי נ"נ וחוזר ואוסר היינו דכלי שפיר נאסר ואוסר כיון דהקליפה ניכר ע' ש"ך לעיל (סימן צ"א סק"ה) אבל מ"מ הראשונה בכלי בשר וכלי חלב וא' אינו נקי דלכלוך גוש נימא דהלכלוך היתר נאסר כדי קליפה ואוסר בעירוי הב' להכלי היתר:

סימן צו

(סי' צ"ו סעיף א') **כדי נטילת מקום כו' או שיטעמנו**. נ"ל פשוט דהטעימה צריך להיות ד"מ אם חתך הצנון לשנים דממילא הסכין בדרך חתיכתו בכל אורך הצנון בעומק עובי אצבע דג"כ אינו מספיק אם יטעום קפילא ממקום א' של מקום החתך. דשמא באותו מקום שטועם לא פלט הסכין כ"כ ובמקום אחר פלט כאלו חתך בזה אחר זה בב' מקומות דפשיטא דלא מהני מזה על זה ה"נ בחותך בבת אחת כך הי' נלע"ד. אבל לפ"ז קשה לי במה דהאריך הרשב"א לסתור דעת הסוברים דקליפה סגי. והא בפשוטו א"א לומר כן דא"כ איך שייך טעימה כיון דצריך לטעום בכל אורך מקום החתך דנראה פשוט דטעימה כזו ממילא נקלף כל הקליפה שהוא כחוט השערה. וצל"ע:

(שם ש"ך סק"ג) **ואינו מקונח כו'**. אם לא הדיחו בכוונה מקודם וכתב בהג"ה שם דאם מדיחו צריך להדיח כ"כ שיזוב המים מראשו לסופו ומסופו לראשו בלא עיכוב כי כ"ז שדבוק עליו השמנונית מעכב המים מלזוב עכ"ל הת"ח דין ד' וכתב המנ"י ה"ה בקינוח בדבר קשה מהני ולכתחלה לא יחתוך בלא נעיצה י' פעמים ובתשו' חוט השני מסתפק באומר שהסכין היה נקי אם אמרי' מלתא דלא רמי' ואולם בתב"ש (סי' י' סקי"ח) העלה דבלא מקונח דהדין בנעיצה אפילו דיעבד אסור בהדיח יפה ולא נעצה:

(שם סק"ה) **מן הש"ס דלכתחלה אסור**. היינו כיון דמתפשט הבלע רק כדי נטילה אבל בבשלו ירק עם בשר מהני לכתחלה טעימה לבשל עם חלב כך מבואר בש"ך בספרו הארוך ולפ"ז מ"ש הש"ך והיינו דלא הגי' וכו' דלישנא דאסור כולו משמע דלית תקנתא בזה יקשה מ"מ ע"י טעימה יהי' תקנה ליטול ממנו כ"נ ולבשל השאר עם בשר דממנ"פ אם ניחוש דצנון בלע בכולו הא מהני טעימה וצ"ל דטעמא דהרמ"א דאנן לא בקיאים ולא סמכינן אף על טעימת ישראל רק לענין דיעבד ולישנא דהש"ך צ"ע:

בא"ד **לא נהגינן לסמוך אפי' דיעבד** ע' לעיל (סי' מ"ב בט"ז סק"ב) ומשבצות זהב שם:

(שם סק"ט) **דא"צ ס' אלא כנגד הסכין**. לכאורה נראה דס' נגד קליפת הסכין מהני דהא קיי"ל לקמן (סי' ק"כ ס"ז) דע"י נעיצה מותר לחתוך צנון והא פשיטא דנעיצה אינה מפלטת רק מה שיש בקליפת הסכין א"כ מוכח דהצנון אינו מפליט רק הבלוע שבקליפת

סכין וא"כ סגי בס' נגד קליפת הסכין ואולם קשה לדעת הא דמשוי לשבח אף בנקי אסור כדי נטילה הא בקליפת סכין הוא מועט וסגי בהדחה כמ"ש הש"ך (סי' צ"ד סקכ"ח) וכיון דחורפא ודוחקא אינו מפליט רק מה שבקליפה יהיה די בהדחה להצנון כמו באינו יומו ומקונח דאף דמ"מ משוי לשבח מה שבקליפת הסכין להש"ך הנ"ל ומוכח ע"כ דחורפא ודוחקא מפליט יותר ממה שבקליפת הסכין א"כ למה מהני נעיצת סכין לחתיכת צנון וצלע"ג:

בא"ד דקיי"ל חנ"נ בכל האיסורים. ע' באשל אברהם א"ח להגאון פורת יוסף זצ"ל (בסי' קס"ח סקי"ח) וצ"ע לדינא:

בא"ד **מ"מ מודים דלא חשיב בכה"ג איסור דבוק**. וכ"נ כוונת הט"ז. ואולם לענ"ד קשה אף אם נידון דחצי חתיכה לא נ"נ מ"מ הבלוע איסור שבתוך הנטילה היא דבוקה בחתיכה ומתפשט תחילה באותה חתיכה ונעשה נבילה ומדברי האו"ה (כלל ל' דין ד') נלע"ד ראיה למהר"ם לובלין והעט"ז ודו"ק:

(ש"ך סק"י) **נוהגים לכתחלה לאסור כולו**. ובמנ"י השיג דלכתחלה דאסור היינו בסכין של בשר דאפשר לאכול הצנון בלא חלב ובסכין של איסור לענין לקנותו לכתחלה להתיר ע"י נטילה היכא דנמצא לקנות אחרים אבל באם קנה כבר וחתך להצנון או שאינו מצוי לקנות אחרים הוי דיעבד עיי"ש ובזה י"ל דאם נתבשל אסור כל הצנון דאף אם בלע רק כ"נ מ"מ בשעת הבישול הוי דבוק ומתפשט בצנון אף להש"ך סק"ט י"ל דוקא לאסור התבשיל דהוא רק חתיכה עצמה נ"נ דהוא דרבנן בשאר איסורים אבל לגבי הצנון אם נידון דין דבוק החתיכה אסורה מדאורייי דהבלוע נשאר בתוכו י"ל דאסור כולו אף אם בתבשיל ס' נגד הנטילה ודו"ק:

(ט"ז סק"י) **תמוה הוא**. כבר כתבו האחרונים דדעת המחבר להקל בצירוף דעת הפוסקים דנ"ט בר נ"ט מותר בחריף ודוחקא אבל לקמן (בסי' ק"ג) דמיירי באיסור מש"ה אסור דעל סברא זו לחוד דלא מחלי' לשבח רק חלתית לא סמכינן ולענ"ד י"ל דהכא סמכינן בצירוף הפוסקים דרק בצנון דוחקא וחריף מפליט אבל לא בשאר דברים חריפים מש"ה בסעיף א' לא הכריע דבצנון אסור והכא בתבלין הכריע להקל בצירוף דלא פלט ובלע כלל ולקמן (סי' ק"ג) דמיירי בבישול דודאי בלע אסור ודו"ק:

סימן צח

(סי' צ"ח ס"א בהג"ה) **ואין נוהגים עכשיו**. לא ידעתי טעם נכון בזה ואולי י"ל דאנן חיישי' לחומרת כל השיטות והיינו' דחיישי' (דלא) [דלמא] קפילא היינו דמסל"ת וקפילא מצד

בקיאות וא"כ בלא מסל"ת ליכא היתר' ובמסל"ת ג"כ אין מתירי' דחיישינן דההיתר לאו משום מסל"ת דא"נ אלא בעדות אשה וההיתר דקפילא מטעם לא מרע' אומנתו ובעי' דוקא שלא יהיה מסל"ת כמ"ש הש"ך בשם מהר"ג ואולם לפ"ז באיסור דרבנן דמהני בכל מקום לפ"ת הי' לנו להתיר בקפילא מסל"ת ולומר דחיישינן לשיטת רש"י דבלא ס' לא מהני טעימה דא"כ גם על טעימת ישראל לא מהני וע' ש"ך כאן סקכ"ט ודוק:

(ש"ך סק"ה) **אבל אטעימת ישראל סמכינן כו' כגון כו' דטעים לה כהן**. לכאורה קשה לדידן דקיי"ל חתיכה נ"נ א"כ נימא דחולין נכנסים בתרומה ואח"כ כשיוצאים הוי מב"מ דבעי' ס' וליכא למיקם אטעמא וצ"ל דנ"מ בבישל חולין בקדירה שבישל בה תרומה דבקדירה ל"ש דנכנס ונ"נ דתמיד מחובר הוא למה שבקדירה ואינו נפרד כיון דאין בקדירה טעם של עצמו דהא מה"ט תנינן בברייתא קדירה שבישל בה בשר וכו' ואם בישל בנ"ט וכמ"ש הראב"ן והובא בתה"ד (סי' קפ"ג) והכו"פ (סי' צ"ד) עיי"ש או דנ"מ אף בבישל וקודם שנח היורה מרתיחה דמה שנבלע בתרומה אינו פולט וכדאיתא לעיל (רס"י צ"ב) דבזה אף בב"ח מהני טעימה וראיתי בפמ"ג (רס"י צ"ב) שכתב בנדר מבשר ובישל בקדירה לא מהני טעימה מישראל אחר דשמא נכנס ההיתר באיסור ונ"נ וחזר ופלט והוי מב"מ ובעי' ס' כי אנן אין בקיאים לענין נח מרתיחה או לא ע"ש וא"כ אף בתרומה כן וע"כ דברי הש"ך רק בקדירה של תרומה שבישל בה חולין וכנ"ל אך מ"מ י"ל כיון דמה"ת מב"מ ברובא בטל וגם חנ"נ גופא בשאר איסורים דרבנן א"כ אף שאין בקיאים בין נח מרתיחה מ"מ לו יהא דהוי ספק אם חזר ההיתר ונפלט מהאיסור או לא הוי רק ספיקא דרבנן ולקולא ואפשר דגם הפמ"ג לא כ"כ רק גבי נדרים דבזה אם באנו להקל מחמת ספק דרבנן הוי דשיל"מ וספיקו להחמיר אבל בתרומה כה"ג אפשר דמקילינן ונ"מ בכל זה אף בכל איסורים אם בדיעבד שלא ידע הישראל וטעם אם יש לסמוך אטעימתו קודם שנח מרתיחתו גם יש לצרף לזה דעת הראב"ד דבלח בלח ל"א נ"נ וא"כ הבלוע שנכנס ונפלט אינו דבר נפרד והוי רק כמו לח בלח וצ"ע לדינא. ומה שמסתפק שם הפמ"ג בנדרים להקל מטעם אחר דאפשר באיסור נדר כיון דיהיה לו היתר ע"ש כבד כתבתי במקום אחד דבמחכ"ת אשתמיטתיה דברי הר"ן (בחולין ס"פ כ"ה):

(ש"ך סק"ו) **נהפך ההיתר**. הוא שפת יתר ובאמת לדעת ר"ת ור"י דאם כזית מעורב ביותר מד' ביצים ל"א דההיתר נהפך לאיסור אלא דמ"מ כיון דמדגישים טעמו דהאיסור לא נתבטל האיסור ואסור לאכול מה"ת דהוי אוכל חצי שיעור איסור ובנשפך הוי ספק דאורייתא ולזה דינא דנהפך אין שייכות לכאן:

(ט"ז סק"ה) **ואפשר לנו לומר שהיה ס' במינו** זהו לישנא אינו מדוקדק דסגי במה דאפשר דבכולל הכל מינו ואינו מינו הוא ס':
(ש"ך ס"ק כ"ט) **דהיינו מדרבנן**. והר"ן כתב שהוא דאורייתא וע' באבן העוזר א"ח (סי' תמ"ז):
(שם סק"ל) **בטל בס' ע"ש**. ובפר"ח ובמנ"י חלקו בזה דבמינו משערין כל שראוי ליתן כנגדו באינו מינו:
(סעיף ט') **ונפלו בה שני זיתים**. ואם תחב בקדירה של נ"ט זיתים ב' כפות א' בלוע בו כזית דם וא' בלוע בו כזית חלב אין מבטלין זא"ז דשמא א' פלט וא' לא פלט ד"מ וע' פלתי (סי' צ"ט):
(ש"ך סקל"ג) **וטעם דם וחלב אינה שוה**. אבל אם טעמן שוים אף בב' איסורים מצטרפים לאסור ובתב"ש (סי' צ"ג) כתב דדוקא בנפלו לאינו מינם אבל אם נפלו למינם דלא בעי ס' אלא מדרבנן ומשום דנ"ט כנגדו בא"מ בזה לגבי כל איסור דנין דהשאר דהיינו ההיתר והאיסור אחר הוי כא"מ עוד כתב שם דאף באין טעמן שוים מ"מ בעי' דוקא ב' איסורים אבל איסור א' חלוקים הטעם אין מבטלין זא"ז וע' בשפתי דעת (סי' צ"ד סק"ד):
(שם סקל"ד) **קשה דלא הו"ל להרב וכו'**. שמעתי בשם שארי הרב הגאון מו"ה משה ברודא זצ"ל די"ל דמיירי דקדירה א' חסירה מלח והקדירה ב' יתירה מלח דכל א' מותר מטעם נטל"פ כדלקמן (סי' ק"ג) ול"א נ"נ וכשנתערבו השביח ומה שחסר כאן יתיר כאן ודפח"ח ולפי מ"ש לקמן (סי' ק"ג סקי"ב) על הגליון בכה"ג שרי לבטל ולערב לכתחלה וא"כ מדנקט כאן נתערבו בשוגג מוכח דלא איירי בהכי:

סימן צט

(סי' צ"ט סעיף ד') **וה"מ במין בשאינו מינו**. מדברי הב"י נראה דהרשב"א מיירי בלא ראינו איכות האיסור בתחלה ומש"ה במבשא"מ אסור דאמרינן דגם האיסור היה גדול ונתמעט ואעפ"כ מב"מ מקילין כ"נ כדעת הט"ז והש"ך ואולם נ"ל לדעתי הקלושה ללמוד מדברי הרשב"א בתהב"א דבלא ראינו האיסור בתחלה גם מב"מ אסור אלא דאם ראינו האיסור בתחלה והיה ס' וההיתר נתמעט הרבה והאיסור לא נתמעט כ"כ דמב"מ משערי' הבלע באומד יפה ומסייע לבטל ובמבשא"מ אסור כיון דעתה אין בו ס' ולפ"ז יפה כ' הטור וא"א הרא"ש ז"ל חולק דלהרא"ש גם מבשא"מ מותר היכא דראינו האיסור בתחלה והיה ס' ומסולק קושית הב"י כנלע"ד:

(ש"ך סק"ז) **אסור מדאורייתא**. ונ"מ אם ביטל בשוגג דלהראב"ד בדאורייתא קנסי' שוגג אטו מזיד ואינו מותר אלא דכבר נתבטל ברוב עי' פר"ח ופליתי:

(סעיף ה') **אסור למבטל עצמו**. ואם ביטל אח"כ המאכל גם הקדירה אסורה תב"ש (סימן ל"ט סק"ב):

שם **וכן למי שנתבטל בשבילו**. ואם ביטל על הסתם למי שירצה לקנות הרי הוא כמו שנעשה בשבילם ביחוד ואסו' לכולם תשו' הריב"ש סי' תצ"ה ונשמע מזה דאף מי שנתבטל עבורו לא ידע מזה ודלא כט"ז (סק"י):

(ש"ך ס"ק ט"ו) **ואולי גם הרב חזר בו**. לענ"ד לית בזה ספק דבודאי כן הוא דהרב חזר בו דהא לעיל (סי' ע"ג ס"ו) נמצא כבד בעוף וכו' וכתב עלה בהג"ה ולכן אם הכבד שלם ודבוק בעוף נעשה העוף ח"נ ובעיא ס' משאר דברים נגד העוף והא נמצא ודאי משמע בלא נודע מקודם דהכבד דבוק בו ואפ"ה אסור הכל ואפי' דין דבוק אמרי' בו מכ"ש דאם נתבשל ולא היה ס' בתחלה דאמרינן דין חתיכה עצמו נ"נ ובאמת ראיתי בת"ח (כלל פ"ה דין ה') אחד שהביא דברי האו"ה דאפי' דנתערב תחילה ובלא נודע נתוסף עליו היתר דשרי וכתב עלה וז"ל וצ"ע דא"כ למה אסירי' באיסור דבוק כמו שנתבאר לעיל גבי כבד וכו' מיהו י"ל דבאיסור הדבוק אינו מצטרף עכ"ל ולא זכיתי להבין דהא בדבוק הטעם דממהר לבלוע מקודם או דשמא היה פעם א' בחוץ וא"כ מכ"ש בנתערב תחילה בלח ולא היה ס' דבודאי הבלוע נכנס לתוכו תחילה קודם שנתערב וה' יאיר עיני:

(סעיף ו') **אבל אם נפל מעצמו**. הא"ד כתב דוקא נפל מעצמו אבל הפיל בשוגג אסור להוסיף ולבטלו ע"ש בסי' תרע"ז:

(ש"ך ס"ק כ"א) **וכה"ג אפשר להקל**. ובירושל' (פ"ב דערלה) מבעי אי ידיעת חבירו חשיב ידיעה בנתים או דוקא ידיעת בעלים ולא אפשיט וע' בספר הארוך מש"ך (סי' צ"ד):

(שם ס"ק כ"ב) **משום דלקמן סימן רצ"ט סק"א**. זה תמוה דהא אדרבה דהתם איתא דצמר גמלים וצמר רחלים שערבן זה בזה אם הרוב גמלים בטל הצמר רחלים ומותר לתפרו בפשתן אבל באמת בפשוטו לק"מ בודאי הוי חדוש דין דהא למ"ש הר"ן (נדרים דף נ"ב) דדשיל"מ מיד אפילו מבשא"מ לא בטל וא"כ אם נתערב חלב במים אסור לערבו עם בשר לזה הוצרך האו"ה להשמיענו דבטל וכן נראה לדינא דעת המחבר (רס"י צ"ה) אבל עכ"פ להרי"ף קם הדין דאסור לערבו עם בשר ולהרי"ף קשה לי איך יתרץ מתני' דכלאים דצמר גמלים וצמר רחלים והא התם הוי גם כן היתר בהיתר דיכול לתפרו שלא בפשתן ואעפ"כ בטל וצ"ע:

סימן קא

(סימן ק"א ס"א בהגה"ה) **רק מדרבנן אינה בטילה**. היינו היכא דאסור מדינא כגון ביצת נבילה או בשר עוף בחלב וכרומה משא"כ בשר שנתעלם מן העין דאינו רק חומרא בעלמא אם נתערב ברוב שרי מטעם ס"ס כ"כ הש"ך בכללי ס"ס (דין י"ז י"ח י"ט):

ס"ב **וכשר בחלב**. ואם נאסר ע"י כבישה מדברי המנ"י (כ"א סק"י) נראה דאין בו דין חהר"ל ולענ"ד יש לדחות ראיתו גם מדברי הט"ז סק"ד מבואר דבב"ח דרבנן יש בו ג"כ דין חהר"ל:

(ט"ז סק"ד) **כי איסור בב"ח יש כאן**. קשה לי הא לעיל (ס"ס פ"ז) מבואר דמעמיד בעור קיבת כשרה אם יש ס' בחלב מותר הרי שע"י מעמיד לא נעשה בב"ח וא"כ במעמיד בעור נבילה אסורה רק משום נבילה ושוב לא הוי איסור מחמת עצמו גם לפמ"ש הט"ז (רס"י פ"ז) דבבשר טמא בחלב לא שייך לומר חנ"נ כיון דל"ש לומר דכל א' היתר בפ"ע לא הוי איסור מחמת עצמו ומה"ט לא הוי ג"כ חתיכה הראויה להתכבד עיין שם אם כן במעמיד בעור נבילה קיל יותר דלית ביה דינא דבב"ח לדונו לאיסור מחמת עצמו דהא יש בא' מהם איסור דאורייי' בלא התערובות וצ"ע ועל קושיא א' י"ל דחיישינן דלמא היה ס' בחלב אבל קושיא הב' צ"ע:

(סעיף ז') **אם נחתכה חתיכה אחת**. אם איסור דרבנן נתערב חתיכה בחתיכות י"ל לדעת המחבר לעיל (סי' צ"ט ס"ו) דמותר לחתכם לכתחילה כדי שתתבטל כיון דכבר מעורב אלא דלא בטל מחמת שראוי להתכבד לא חמיר מתערובות חד בחד ומה שמחתכם לבטל הוי כמוסיף ומבטל וע':

שם **מותרת ממנ"פ**. ומה"ט י"ל דאם נפל א' מהחתיכות לקדירה שיש בה אוכלים פחות מס' ונימוח דמותר כיון דנימוח אזדא חשיבות' והוי כמו נחתך וכן אם סלקוה מהקדירה מ"מ הקדירה מותרת אף דהחתיכה אסורה מ"מ י"ל דהפליטה מותרת עי' בפ"מ (סי' ק"י בדיני ס"ס אות י'):

(סעיף ח') **תרנגולת עם אחרות**. אפשר דוקא עם אחרות דמדאורייתא בטל בזה סמכינן על הדמיון אבל לא חד בחד ואולם מהראיה של הגמ' מההיא דחתיכת דג לעיל (סי' פ"ג ס"ד) משמע דאף בדאורייתא סמכי' כההיא דדג דהוי בדאורייתא:

(ט"ז ס"ק ט"ו) **ולענ"ד שאין בדבר זה**. ובספר תשו' מטה יוסף (ח"ב ביו"ד ס"ו) כתב שהרב מו"ה אברהם ז"ל שבשאלוניקי ועוד רבנים עשו מעשה להתיר:

סימן קב

(סימן ק"ב סעיף ב') **או אם המתיר בידו לעשותו**. עיין בכ"מ (פ"ז ה"י מהלכות עבודת כוכבים):

(סעיף ד') **היכא שהמאכל מתקלקל**. הרש"ל ביש"ש (חולין פ"ח סימן פ"ז) חולק דגם זה מקרי ישל"מ:

(שם בהג"ה) **כל איסור**. לכאורה דעת התוספות בב"ק (דף ס"ט) ד"ה כל הנלקט אינו כן וכבר רמז לזה המג"א (סי' שי"ח סק"ח) גם נראה כן מדעת הר"ן ממ"ש בנדרים (דף נ"ח ע"א) עלה ההיא דאר"ש אף אני לא אמרתי אלא לביעור עי"ש דמדין דשיל"מ אף הגידולים ולא היו ניכרים בפ"ע לא בטילי בעיקר ע"ש:

שם **שלא היה ניכר**. מזה נלפ"ר דה"ה בנתערב קמח חטים בקמח שעורים ואח"כ נדר מקמח חטים דבטל אף דנדרים הוי דשיל"מ מ"מ בתחילת חלות האיסור הוא מעורב ולא נקרא עליו שם איסור מעולם כנלע"ד פשוט דלא כמ"ש בספר מקור חיים הל' פסח (סי' תמ"ז סק"ח):

שם **ונתערב אח"כ לדידיה כו'**. בפשוטו נראה דבא לומר דדוקא לגבי הנודר לא בטל דבידו למשאל עלה והוי דשיל"מ אבל להאחרים שרי דלדידהו לא הוי דשיל"מ דאין בידם דהנודר ישאל על נדרו ואולם למ"ש המג"א (דס"י שי"ח) אם לאחד הוי דשיל"מ ולא בטל גם לאחרים לא בטל וצ"ל דמה דנקט הכא לדידיה לאפוקי דאם הנודר לא יאסור הדבר על עצמו רק לאחר זה לא הוי דשיל"מ דהא להנודר לא נאסר מעולם ולאחרים הא אין בידם וכמ"ש מהרי"ט בתשו' (ח"א סי' מ"ה):

(ש"ך סקי"ד) **דיש בהשני חתיכות של היתר**. היינו דיש ב' חתיכות פת שעורים שכל א' ל' זיתים וחתי' פת חטים כזית דמה"ת הוי ביטול דאף אם החתיכה שעורים חמץ מ"מ בטל ברוב דהחתיכה שניה דשעורים והחתיכה דחטים הוי ל"א זיתים. אלא דהיה אסור מדרבנן דשמא יבשלם ושוב הוי ספק דרבנן דשמא יש ס' דהחתיכה החטים היא החמץ וכ"כ בפמ"ג ולענ"ד דין זה צע"ג די"ל דמ"מ שייך שמא יבשלם גם אף אם בעלמא הדין דמותר מ"מ הכא ליתסר דהא חמץ הוי דשיל"מ וספק דרבנן אסור ואולם בזה י"ל להרמ"א דס"ל לקמן (סי' ק"ט) דאף בדרבנן בא"מ חיישי' שמא יבשלם וא"כ לענין ספק זו ל"ש עד שתאכלנו בספק תאכלנו אח"כ שיהיה ודאי היתר דהא גם אחר פסח יהיה ההיתר רק מכח הספק דשמא יש ס' ודוקא לענין עיקר הביטול אם היה מב"מ אמרינן דעד שתאכל איסור דאורייתא בביטול תאכל אחר פסח דלגבי דאורייתא ל"צ ביטול

אבל הכא דבטל דאיירי בא"מ ולגבי הספק דרבנן גם אחר פסח צריכים לידי ספק ולגבי דאורייתא ממילא עתה שרי ודו"ק היטב:

סימן קג

(סי' ק"ג ש"ך סק"ב) **וה"ה לכל דבר איסור**. עיין בפר"ח וכוותיה כתב ג"כ בתשובת דת אש (סי' י"ג):

(ש"ך ס"ק י"ב) **מיהא פוגם כדאיתא בש"ס**. ונ"ל לדון דמותר להוסיף עד ס' וליתן אח"כ מלח ותבלין שישביח ואין בזה משום ביטול איסור לכתחילה כיון דהשתא שהוא פגום נתבטל האיסור ברוב דהא בנטל"פ מדין ביטול ברוב אתינן עלה כמ"ש הרשב"א אלא שאחר שישביח יהא כמו ניכר האיסור מה"ט מש"ה כל שמוסיף מקודם כדי שלא יהא אח"כ ניכר האיסור לא מקרי מבטל איסור ודמי לדינא דלקמן (סק"ט ס"ב) אח"כ מצאתי בפ"מ (בשפתי דעת סק"ו בדין השלישי) שעמד בכיוצא בזה ופקפק לחלק בין זה לדלקמן (סי' ק"מ) וצ"ע לדינא:

(סעיף ה') **ואם בישל בה כשאינה ב"י**. אבל לכתחילה אסור לבשל כן אף אם בשלו בכלי רק ספק איסור מדרבנן עיין ת' רשד"ם (ס"ה) ומהריב"ל (ח"ג ס"ק) ומהרח"ש (ח"ג סי"א):

(סעיף ז' בהג"ה) **אבל אם עברה לילה מותר**. במ"י (כנ"ט סק"ט) מסיק דבכל ספק מצטרפים דעת ר"ת שעבר לילה הוי נטל"פ ושרינן בהפ"מ מטעם ס"ס עי"ש:

שם **אע"ג דאח"כ הוחמו המים**. מלשון זה נראה לי דבעי עכ"פ מעל"ע מבישול דחלב ולא סגי במעל"ע מבישול הבשר שמקודם דאל"כ מאי רבותא דהוחמו בה מים הא בלא"ה הוא תוך מעל"ע מבישול החלב וכן הסכים להלכה בפמ"ג כאן ולעיל (סצ"ד בש"ך סק"ב) בארוכה:

(ש"ך ס"ק י"ח) **אינו מוכרח לדעת הב"י**. נראה דכוונת הש"ך דשורש החילוק בין עברה לילה קודם החימום מים או אח"כ היינו שאם הוחמו מים תחלה תיכף דנין דהמים נ"נ וממילא בעי מעל"ע משעת החימום משא"כ בעברה תחלה לילה דבשעת חימום המים אמרינן כיון דנ"נ דרבנן הוי ס' דרבנן דשמא כבר נפגם בלינת לילה ואף דהמים אסורים לשתות מספק היינו דהבלע שבתוכו אסור אבל גוף המים הוי ספק דרבנן וא"כ בעבר לילה בין בשר לחלב דבשעת בישול החלב הדין דחלב נ"נ דבב"ח דהנ"נ דאורייתא הוי ספק דאורייתא וכיון דהיינו דנין דחלב נ"נ בעיא מעל"ע מהחלב ואם חממו אחר כך מים גם המים נ"נ דהא בין החלב להמים לא נתחדש ענין פגם רק דבאמת לדון דשמא הלילה דקודם החלב פגמו ולא נעשה החלב נבילה ובזה דכבר החמרנו מכח סד"א דהחלב נ"נ

א"א לדון אח"כ להקל על המים לומר דהחלב לא נ"נ וממילא צריך אח"כ מעל"ע מן חימום המים ודוק היטב:

סימן קד

(סי' ק"ד סעיף ב' בהג"ה) **סגי לי' בנטילת מקום**. והא דבעינן נטילה הוא חומרא בעלמא משום דמאיס או דדרך שומן אווזא שלא להיות קשה כ"כ. מנ"י:

שם **ובמקום הפסד גדול יש לסמוך**. אבל בלא הפ"מ יש להחמיר בשומן די"ל דדמי לשכר וחלא אבל בשאר משקי' פסקי' להקל כך מבואר דעת הרמ"א בת"ה ע"ש:

(ט"ז סק"ז) **פסק להחמיר בזה**. היינו אף ביין ושמן ודבש דעכברא בודאי פוגם מ"מ אין לדמות זבובים ויתושים לעכבר ע"ש ומה שהכריע בט"ז בפסק הש"ע והרמ"א משמע דמותר בכל משקין קשה לי דהא המתירים למדו כן מדין עכבר והיינו למה דס"ל דעכבר בכל משקים חוץ מחלא ושכרא פוגם אבל למה דנראה מדברי הט"ז (סק"ב) דמסכים לדעת הרש"ל דאין להקל בעכבר זולת בג' משקים א"כ עכ"פ בזבובים ונמלים ג"כ אין להקל יותר ואולי כיון דמצינו דעת המרדכי שהובא בב"י דזבוב קיל מעכבר דאף בשכרא אין נטל"פ אף דאנן לא קי"ל הכי מ"מ בשאר משקים דס"ל לכמה פוסקים דעכבר פוגם בהם סמכינן עלייהו לענין זבוב ועדיין צ"ע:

סימן קה

(סימן ק"ה סעיף א') **מעת לעת בצונן**. באותן מים אבל אם שפכן תוך מעל"ע ושפך לתוכו מים אחרים לא מקרי כבוש מנ"י (ככ"ר) וכ"כ הש"ך בנקה"כ (סי' קל"ה ס"ק ט"ז ובת' מעיל צדקה (סי' ל"ה) כתב וכמדומה נוהגים להתיר אם נלקח החתיכה תוך מעל"ע זמן מועט אפילו אם החזיר לאותן המים עצמן כל שלא נשרו מעל"ע בפעם א' בלי הפסק עיי"ש:

בהג"ה **דאזלינן לקולא**. ומ"מ אסור לבשלו דהוי ספק דאורייתא ויש לעיין אם מותר להוסיף עד ס' ולבשלו כיון דעתה היתר הוא לאכלו כך י"ל דלא הוי בכלל מבטל איסור לכתחלה וגם דהוי רק ספק איסור וע' בפר"מ בט"ז (רס"י ס"ה):

(ט"ז סק"א) **וכן בהיתר ששרוי בכלי של איסור**. ומפליט מכל דופן הכלי אף ממה שדבוק עלי' מבחוץ וצ"ע כ"כ באשל אברהם (א"ח סי' תמ"ז סק"ל):

בא"ד **כנלע"ד**. עיין ט"ז לעיל (סימן צ"ג סק"ב):

(ש"ך סק"א) **אי הוה האיסור שמן**. זה תמוה דלענין כבישה מה שלמעלה מהמים מה בכך שהוא שמן ובציר אף בפחות מכבישת ציר אסור בשמן דהציר יש בו דין מלוח דאוסר בשמן בכולו ופשוט:

(סעיף ב') **ליזהר בדבר לכתחילה**. וכלים ששמשו בחמין של כ"ש הוי כלכתחילה דיש להם תקנה בהגעלה וכ"ח מותר (מנ"י כל"ג):

(ש"ך סק"ה) **ועומד על האש אינו אוסר**. וכן דעת הט"ז (רס"י צ"ד):

(ס"ג בהג"ה) **ג"כ דין תתאה גבר**. ואם הניח כלי קר על איסור חם ל"א תתאה גבר ויאסר כל הכלי מהמאכל איסור או שיאסר המאכל כולו מהכלי איסור אם המאכל יש בו רטיבות קצת דהא אפי' בתחב כף לתוך קדיר' משערים רק נגד מה שתחב כדלעיל (רס"י צ"ד) וע' במשבצות זהב שם:

(ט"ז סק"ה) **ורש"ל כתב**. ע' במנ"י (ככ"ג ד"ג) ומצאתי בחי' הר"ן (חולין דקי"ג) בד"ה אבל אם היה טהור מלוח וכו' כ' להדיא דבנוגעים זה אצל זה אינו בכלל עילאי ותתאי לאסור הכל לכ"ע עיי"ש:

(סעיף ד') **אינו אוסר אלא כד"נ**. ואם הניח גבינה חמה על בשר חם אינו אוסר רק כדי קליפה (לעיל ס"ס צ"ד):

(סעיף ה') **שנפל למקום ידוע**. בפר"ח כ' דדוקא למקום ידוע אבל לא ידעי' היכי נפל לא מחמירים להצריך נט"מ לכל החתיכה כיון דיש בו ס' והנטילה רק לחומרא אבל בכחוש דהנטילה מדינא צריך שיטול כ"נ בכל החתיכה עי"ש ונ"ל אף בכחוש אם ידוע שלא נגע אלא במקום א' ולא ידעי' מקומו הנטילה בטל ברוב נטילות האחרות דל"ש ביה שמא יבשלם דהא בבישול יהיה ס' בכל החתיכה נגד החלב:

(סעיף ז') **אחרת הנוגעת בה**. ומ"מ י"ל אם לח רותח נפל על יבש שבלוע בו דבר איסור מוציא הבלוע ואסור כ"ק ונאסר הרוטב דאדמיקר לי' מקרי רוטב להפליט דבלוע כ"ק ובפמ"ג (סימן צ"א בט"ז סק"ד) כ' דאם רוטב קר נפל על גוש רותח שבלוע בו איסור י"ל כיון דתתאי גבר הוי בכלל רותח ומוציא הבלוע ונאסר הרוטב עי"ש:

(ש"ך סקי"ט) **והוא הסכמת הפוסקים**. ע' במג"א (סי' תס"ז סקל"ג) בשם תשו' הרמ"א דל"א באיסור דרבנן (היינו לענין חמץ בפסח במשהו) שאיסור יוצא מחתיכה לחתיכה וכו' משמע דבדאורייתא אמרינן דיוצא מחתיכה לחתיכה וצ"ע:

(סעיף ט') **ואם ידוע שלא נגע כו' דחד בתרי בטל**. לכאורה יש לעיין אף אם אפשר דנגע בכולהו מ"מ לשתרי כל חתיכה בפ"ע מטעם ס"ס ספק שמא לא נגע בזה ואת"ל נגע שמא לא נגע רק בזה ובטל באינך והכל מותר אך באמת זהו ליתא למ"ש הרשב"א

בשו"ת (סי' רע"ב) שנשאל בהא דחתיכה א' מב' חתיכות למה יתחייב באשם תלוי יתבטל האיסור ברוב היתר והשיב וז"ל כיון שאינן ניכרות שמא הגדולה היא היתה של איסור וכשאכל ישראל את הראשונה שמא היא היתה של איסור בין שאכל את הגדולה בין שאכל הקטנה וכו' אלא לא אמרו רק בשאין האיסור ניכר ואיכא ודאי רוב בהיתר וביבש ולא משכחת בפחות מג' חתיכות א' של איסור שנתערבה בב' היתר עכ"ל הרי דאסור אף הקטנה אף דלכאורה הקטנה ממנ"פ מותר דאף אם היא איסור מ"מ בטל ברוב היינו דלא אמרו דבטל ברוב אלא בדאיכא ודאי רוב היתר אבל שאין ההיתר בודאי רוב דהא שמא הגדולה היא האיסור לא מקרי כלל רוב וממילא אף אם הקטנה האיסור לא בטלה וא"כ ה"נ בנ"ד דל"ש לומר את"ל נגע שמא לא נגע רק בזה ובטל ברוב דאף אם באמת קמי שמי' גליא דלא נגע רק בזה לא בטלה דאינך לא מיקרי רוב היתר דהא אפשר דנגע גם בהם וליכא רוב היתר אך עדיין קשה אף בנגע בכולהו הוי ס"ס דהא ע"כ א"א שכל החתיכות אסורות דהא בכולהו איכא ס' וע' בפר"ח דמיירי באופן דיש שיעור לאסור ב' חתיכות דאם ליכא שיעור רק לאסור חתיכה א' ממילא כיון דודאי לא אסר רק חתיכה א' בטל ברוב וכקושית הש"ך ע"ש ע"כ חד מהנהו חתיכות שרי וא"כ נימא דלאכול א' א' שרי מטעם ס"ס ס' שמא נתפשט בכולהו בשוה והוי ס' והכל מותר ואת"ל שלא נתפשט בשוה ובא' נכנס הרבה ובא' מעט שמא זו היא החתיכה שנכנס מעט בתוכה וע' ובעיקר הדין דש"ע הנ"ל הפר"ח הסכים להאו"ה דל"ש בזה ביטול דאם יפגע בזה שנגע ירגיש הטעם והוי ניכר איסור וכ"כ הפר"ח עוד לעיל (סי' ק"ב) לענין כלי שנתערב ע"ש ונ"ל שגם דעת הרא"ה והוא במ"ש הר"ן בשמו (בפ' ג"ה) דבצלי בחלב שמן אוסר בכולו ולא מהני ס' וכתב שם וז"ל דאין חלב דמפעפע מתבטל בצלי לעולם דבקדירה הוא שמתבטל שהרוטב מוליך איסור בשוה אבל בצלי שהוא מפעפע בעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס למקום א' עכ"ל ולכאורה יפלא האיך כתב שאינו מתבטל בצלי לעולם הא משכחת שאם יש ב' פעמים ס' דבודאי שרי דהא החלב א"י לאסור רק עד חלק נ"ט ויתבטל חלק גדי שנאסר באידך שהוא ס"א זיתים דהא לא ידעי' מקום שנאסר אע"כ דס"ל כשיטת האו"ה הנ"ל ולא בטל וק"ל:

(ש"ך ס"ק כ"ח) **לפטם האיסור**. זהו נסתר מדברי המחבר לעיל (סי' ע' ס"ד):

(ש"ך סק"ל) **אבל המחבר דס"ל**. קשה לי הא י"ל דחיישינן דאחר שנאסר חתיכה א' מהחלב חזר ונפלט החלב מהחתיכה ונשאר בו רק משהו חלב דנשאר החתיכה באיסורה אף להמחבר דל"א חתיכה עצמה נ"נ כדאיתא בסי' ק"ו וע' בת' הרשב"א שהביא בב"י שם ואחר שנפלט החלב חוזר ואוסר חתיכ' האחרת ואדרבה על המחבר ליכא קושיא

די"ל דס"ל דשמן יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אלא דלענין זה לא מהני דהכל מצטרף דמ"מ שמא לא פעפע בשוה וכמש"כ בנקה"כ וא"כ שפיר יש החשש בחזר החלב ונפלט אבל על המהר"ם עצמו דס"ל דאפילו לקולא אמרינן דאין בלוע שמן יוצא מחתיכה לחתיכה ליכא חשש כלל לא לחלב שחזר ונפלט וגם לא למה דנקט דהחלב חזר ובלע מהחתיכה דהיתר דהא מ"מ הבלע בההיתר שנבלע בחלב א"י מהחלב ואינו אוסר לשאר החתיכה:

בהג"ה **נגד כל החתיכה שהחלב**. היינו שלא במקום הפ"מ דבהפ"מ לא בעי' רק ס' נגד החלב דבמליחה בהפ"מ לא אמרינן חנ"נ ע' ש"ך (סי' צ"ב סקט"ז) ולענין אם אותה חתיכה שהחלב דבוק בה נשאר באיסורה יש לעיין לדינא ע' ש"ך:

שם **ויש לסמוך ע"ז באיסור כחוש**. משמע דסמכינן בזה על הרמב"ן דאפילו שמן איננו אוסר במליחה רק כדי קליפה וא"כ בצלי' דל"ש כן אפי' בהפ"מ אסור בסרך שמנונית משום דאין אנו בקיאים ודוק:

שם **אבל לא באיסור שמן**. כללא דמלתא בשמן ממש בין במליחה בין בצלי בעי' ס' אלא דבצלי בעי ס' ונטילה ובמליחה ס' וקליפה ובדבר שיש בו סרך שמנונית באיסור דאורייתא מקילי' בהפ"מ דדינו ככחוש דבצלי בעי נטילה ובמליחה קליפה ובאיסור דרבנן מקילי' בהפסד קצת ובכחוש לגמרי בדרבנן מקילי' לגמרי ובדאורייתא בעי עכ"פ הפסד קצת ופ"מ בש"ד (סקי"ח) מספק באם האיסור כחוש לגמרי וההיתר אינו כחוש לגמרי אם אמרי' על ההיתר אין אנו בקיאים ומפטם די"ל כיון דמפטם גופיה במחלוקת שנוי' לא מחמירי' ביה כ"כ ומ"מ מלישנא דהרמ"א כאן דכתב להקל בהפ"מ בכחוש דסומכים על דעת י"א דבמליחה אף בשמן סגי בקליפה א"כ בצלי דל"ש כן משמע דבכחוש ויש בו סרך שמנונית אף בהפ"מ בעי' ס' ע' במנ"י (סוף כלל ל"ח) דמשמע להב"י דצלי ומליחה שוים והיינו כמ"ש לעיל ולדינא צ"ע:

(סעיף י"ג בהג"ה) **דמאחר שהן יבשים**. ע' לקמן (סי' קכ"א בש"ך סק"י):

(ש"ך ס"ק מ"ד) **דאין מליחה לכלים**. בתפל"מ (לעיל סי' ס"ט) כתב דצ"ע לדינא די"ל דוקא בבלע שע"י מליחה אבל בבלע ע"י בישול יוצא במליחה וע' בבאר שבע חולין (דקי"א ע"ב) שכ' די"ל דדוקא בכלי עץ אמרינן דאין מליחה להפליט אבל לא בכ"ח וכ"כ התפל"מ (סי' ס"ט) בכוונת הרא"ש ובש"ך (שם סקט"ז) כתב בשם האו"ה דאפי' בכ"ח אמרי' הכי עיי"ש:

סימן קו

(סי' ק"ו סעיף א') **אבל החתיכה עצמה אסורה**. ומ"מ אם נתערבה בחתיכות אחרות בטלה דלא הוי חהר"ל כיון דאין איסור מחמת עצמה כדלעיל (רס"י ק"א) וכמ"ש הש"ך (כאן סק"ד) ונראה דבטל ברוב דל"ש שמא יבשל ויתן טעם דהא טעם החתיכה עצמה שנאסר הוי עם החתיכות אחרות מב"מ וליכא טעם וכמ"ש הש"ך (סי' ק"ז) ואי דלמא ליכא ס' נגד טעם האיסור שנבלע בהיתר דהרי אפילו למאן דלא ס"ל חענ"נ מ"מ החתיכה אסורה כמ"ש המחבר הרי דחיישינן דנשאר הבלע בתוכו מ"מ י"ל דהחשש רק דנשאר בו דבר מועט ואינו חוזר להיתרו כיון דלא נפלט כולו עי' בב"י בשם תשובת הרשב"א ועי' לעיל (סימן צ"ד ס"ו) א"כ לא יתן טעם בחתיכות האחרות ודו"ק ועי' בס' סדרי טהרה (סי' פ"ח סוף סק"ד):

(ט"ז סק"א) **דגם כאן ק' קושית המקשן**. לא ידעתי הדמיון דהתם כוונת התוספות דזהו פשיטא ליה להש"ס מסברא דבגמר בישול יוצא כל החלב שבתוכו והא דקאמר אלא מעתה היינו דלא נימא דבתחלה נבלע טעם החלב בבשר הכחל (וכעין סברת דבוק) ולזה אמר אלא מעתה דאמרת דהכחל מהמנין ע"כ דהטעם מתפשט בשוה ולא נבלע תחלה בבשר הכחל דאל"כ נימא דחענ"נ (דבב"ח דרבנן אמרי' גם כן דנ"נ) וכיון דמוכח דהטעם מתפשט בשוה ממילא נפל לקדירה אחרת לא יאסר דהבעין בודאי הכל יצא לחוץ משא"כ הכא דנבלע מקודם האיסור בחתיכה שפיר אמרי' דשמא לא כל הבלע לחוץ דאין הגעלה באוכל ומה דהחתיכה מצטרפת משום דלא נ"נ בשאר איסורים ודו"ק:

בהג"ה **ולפי מה שנוהגין**. בכו"פ תמה על הרמ"א כיון דמודה דבלח אפשר לסוחטו מותר א"כ איך שייך לומר לדידן דנוהגים לומר דחנ"נ אין חילוק בין לח ליבש הא כיון דבלח אפשר לסוחטו מותר ל"ש כלל לומר לגבי' חנ"נ ע"ש שהאריך וכ"ז לשיטתו ששינה ושילש דהרשב"א אוסר החתיכה עצמה דס"ל אף דל"א הנ"נ מ"מ אפשר לסוחטו אסור ולא תלי' אהדדי וכ"כ עוד (בסי' צ"ב ובסי' צ"ט) ונפלאתי מאד על כבודו הא מבואר בחי' הרשב"א ובתה"א דאפשר לסוחטו אסור היינו דמה שנפשט ממנו אסור כולו אף טעם היתר דחנ"נ ואפשר לסוחטו מותר היינו דסחיטת ההיתר שנסחט ממנו מותר דל"א חנ"נ וס"ל להלכתא דאפשר לסוחטו מותר ומה שאסר החתיכה היינו מסברא דאין הגעלה באוכלין כמ"ש להדיא בחי' הרשב"א ומבואר כן יותר בתשו' הרשב"א (סי' תצ"ה) מש"ה בלח בלח שמתפשט בשוה מותר דל"א חנ"נ וממילא אפשר לסוחטו מותר וא"כ עולים דברי הרמ"א כפשוטו דלפ"מ דקיי"ל דחנ"נ היינו דאפשר לסוחטו אסור ממילא גם בלח מותר דאין חילוק בין לח ליבש דמה שמחלק הרשב"א ביניהם הוא מטעם דס"ל אפשר

לסוחטו מותר גם ביבש רק ביבש חיישינן שמא לא נפלט הטעם וזהו ל"ש בלח אבל למה דקיי"ל אפשר לסוחטו דגם ההיתר נעשה איסור גם בלח כן דמ"ש זולת בהפ"מ סמכי' על הראב"ד דמחלק גם למ"ד חנ"נ בין לח ליבש כ"ז נראה בפשיטות והאריכות למותר לולי שראיתי שבכו"פ לא כ"כ ומה שכתב שם לחלק בדעת הרשב"א בין נבלע בלח על ידי בישול ובין נבלע לח בלח בצונן ע"ש זהו נסתר ממה דהקשה הרשב"א בתהה"א על חילוקו של הראב"ד בין לח ליבש מסוגיא דפריך חלב נבילה היא ולא מחלק בין צונן לבישול ועי' בב"י שכתב בשם תשובת הרמב"ן דאף קפילא לא מהני כיון דמ"מ נשאר מעט בתוכו אף שאינו נ"ט כיון דכבר נאסר החתיכה אינו ניתר עד שנפלט האיסור ממנו לגמרי מכל וכל עיי"ש (ויש לעיין דאפשר בלא"ה לא מהני קפילא דהוי חזקת איסור ועיין): **והנה** אם בשלו אותה חתיכה שטעם קפילא ואמר דליכא בו טעמא עם אחרות אף דליכא ס' נגד הבלוע מותר דהא להרשב"א דס"ל ל"א חנ"נ ואותן חתיכות מצטרפות לבטלה א"כ הכא שטעם הקפילא והוי ספק באותה חתיכה נגד הבלוע בה מיבטל בתוכה שלא לאסור אחרות ואף לדידן דקיי"ל חנ"נ מ"מ אפשר להתיר בהפ"מ ולסמוך על דעת הט"ז (סי' צ"ב) דמשהו אינו מתפשט מהחתיכה ואין צריך כלל לבטלו וכן הוא להדיא בהרשב"א ובתהה"א דלדעת רבינו אפרים אינו יוצא מהחתיכה וא"כ אף דקיי"ל חנ"נ מ"מ כיון דאין משהו מתפשט לחוץ ממילא הרוטב מותר דאין הנאסר יכול לאסור ואף דאנן לא סמכינן אקפילא מ"מ נ"מ בנדרים וכה"ג דיכול הישראל למטעמיה אם נאסר החתיכה שלא היה בו ס' ואח"כ בישלו עם אחרות והישראל טעם אותה החתיכה ואמר שאין בה טעם אם בשלה אח"כ עם אחרות מותרים דאין משהו יכול להתפשט לחוץ כנלע"ד: **ובעיקר** דברי הט"ז (שם סי' צ"ב) כך מבואר בדברי הרשב"א בשיטת רבינו אפרים דס"ל דל"א דחנ"נ ע"כ הא דמצינו שם דמשני בלא קדם וסלקו וסלק את מינו כמו שאינו וכו' היינו דאם לא נבלע אלא משהו לא היה צריך לבטל הבלוע דא"י להתפשט כלל לחוץ ומה שהוכיח רבינו אפרים מהך סוגיא מהא דבעיא נתנה טעם וכו' דל"א חנ"נ אף דס"ל דמשהו א"י להתפשט לחוץ מ"מ אלו היה הדין דחנ"נ היה אוסר ולא ס"ל להא דאין הנאסר יכול לאסור וגם ר"ת שתירץ דמשהו לא נ"נ משמע דאלו נ"נ היה אוסר אף שאין האיסור מתפשט לחוץ ואוסר גם במקום שאין האיסור הולך עמו: **אמנם** באמת קשה הדבר דר"ת ור"א לא יסברו להההיא דאין הנאסר ובתוס' (דף צ"ז) כתבו בפשיטות כן דאין הנאסר וכו' וביותר ק' לי דא"כ תקשי כל צלי שנאסר כ"ק יחזור הקליפה ויאסור לחברתה גם אין לך בשר שמותר לעולם דיש בו טעם מלח דנ"נ מן הדם ומה שתירץ כן דלא נ"נ אלא בדרך בישול ובכל החתיכה דלא אמרו חנ"נ אלא משום לתא דבב"ח ובעי'

דומיא דבב"ח ע"ש זהו ל"ש הכא למה דס"ל הכא חנ"נ ד"ת כמו שהוכיחו מההיא דגעולי מדין גם ממה דהקשו מההיא דיי"נ שנפל לבור א"כ ע"כ ס"ל דאף בצונן כ"נ ודלא כהר"ן וא"כ תקשי כנ"ל אע"כ דאין הנאסר וכו' ובהכרח לומר כמ"ש הכו"פ דמה שאר"ת דמשהו לא נ"נ היינו מה"מ גופא דאין משהו יכול להתפשט לחוץ ואין הנאסר יכול לאסור ועדיין צריך לומר דר"ת ור"א פליגי בהך סברא דאין הנאסר וכו' דר"א שהביא ראיה מסוגיין דלא נ"נ ע"כ ס"ל דל"א אין הנאסר ולדעת ר"ת הוא ג"כ רחוק קצת ואפשר לומר דגם ר"א ס"ל לדינא דבב"ח אין הנאסר אלא דס"ל דזה תליא בהא דאם בשאר איסורים ל"א חנ"נ דאין ההיתר נהפך לאסור רק בבב"ח התערובות הוא גופא של איסור ממילא אפשר לומר דאם נפרד זה מזה דאין תערובת טעמים שרי משא"כ אם בשאר איסורים ג"כ נ"נ אף שאין ההתחברות גורם האיסור מ"מ נ"נ וע"כ דההיתר נהפך לאיסור וכיון שכבר נעשה איסור ממילא אף אם האיסור נפלט ממנו אסור דמה לי אם האיסור בתוכו או לא לענין שההיתר יהא איסור מש"ה הוכיח ר"א דל"א נ"נ ולעולם י"ל דלפי האמת ס"ל ג"כ דל"א אין הנאסר וכו' ועיין: **אמנם** אחר שהוכחנו דלשיטת הט"ז ע"כ גם הר"ת ס"ל דאין משהו יכול להתפשט לחוץ וגם ס"ל להא דאין הנאסר וכו' א"כ יקשה לכאורה דמאי הקשו תוספות האיך הגעילו יורה גדולה דלמא הכשירו אותה איזה פעמים ובכל פעם חזר ונבלע לפי ערך עד שבפעם האחרון אינו מגופו של איסור רק משהו ומש"ה א"י להתפשט ואינו חוזר ונבלע מן המים לכלי ואם כן כשהמים נעשה נבילה שחוזרים להכלי מ"מ אין הנאסר כיון דאין מגופו של איסור נבלע כלל בכלי וצ"ע זולת די"ל דדבר לח הנבלע בכלי ל"ש לומר שאין הלח מפליט משהו שנבלע בתוכו דהלח בעצמו נבלע בכלי ונבלע גם המשהו שבתוכו וראיה לזה ממ"ש הרמ"א בא"ח (סימן תנ"ד) דבפסח א"א להגעיל שום כלי כיון דמשהו ונטל"פ אסור עיי"ש וק' לדעת הט"ז כיון שיש ס' במים נגד בלע שבכלי והמים אין נ"נ דמשהו לא נ"נ ואין חוזר ונבלע המשהו לתוך הכלי אע"כ דמדבר לח נבלע אכן בכו"פ (סי' צ"ב) ראיתי דפשוט אצלו דגם בלח אין מפליט כלי משהו הנבלע בו וצ"ע דא"כ נסתר דברי הט"ז מההיא דהגהת ש"ע הנ"ל: **והנה** לדעת הש"ך דעיקר הסברא כיון דכח אחר מעורב בו נקרא אינו מינו יש לעיין בירק שבלע טעם בשר מוקצה ונ"נ וחזר ובישל עם בשר אחר שהוא ס' נגד כל הירק אם נימא דג"כ מותר כיון דטעם בשר שבירק כח אחר מעורב בו נקרא אינו מינו או דדוקא במשהו הנבלע אף דלהש"כ המשהו יוצא לחוץ מ"מ אין לו כח להתפשט אלא שטעם החתיכה מוליך עמו הבלוע הוי כח אחר מעורב אבל בטעם הבלוע כיון דיש בו כח להתפשט בפ"ע לא מקרי כח אחר מעורב: **והנה** לשטת ר"א דס"ל דל"א חנ"נ ואעפ"כ אמרי' כיון שנתנה

טעם חתיכה אוסר מפני שהיא מינו ע"כ דהוי כה"ג מינו אולם לדעת ר"ת דבדוקא נקט חנ"נ היה אפשר למידק בהיפוך דאם לא היה נ"נ לא היה אוסר דהוי מבשא"מ וא"כ למה דקיי"ל להחמיר כר"ת היה נראה להקל בכה"ג אף די"ל להחמיר קיי"ל כר"ת ולא להקל מ"מ הוי ספיקא וספיקא דרבנן לקולא ואף דבמוקצה הוי דשיל"מ מ"מ בספיקא דדינא לקולא כמ"ש במק"א מ"מ אפשר דאין בזה דקדוק כ"כ ממה דנקט חנ"נ דקושטא דמלתא נקט והראיה דהעיקר דברי תוס' בנוי' למה לי נתן טעם וכו' דהא אף בלא טעם ליתסר והכי מסתבר ולדינא צ"ע: **ועיין** בר"ן שכ' להדיא דאף בנתן טעם אם לא אמרינן חענ"נ מקרי כה אחר מעורב ע"ש אמנם מ"מ י"ל בנ"ד לאסור דמלישנא דהר"ן יראה דאין הקולא משום כח אחר מעורב בו אלא דעיקר הסברא דלא מצינו שהחמירה התורה דמב"מ לא בטל אלא כשהאיסור לבדו אבל מ"מ אם אין טעם איסור לחוד ומעורב בו טעם היתר אינו חמור כ"כ כיון דגם היתר יש בבלע זה ע"ש וא"כ י"ל דבנ"ד דגם הירק אסור מטעם נ"נ אף דירק הוי אינו מינו מ"מ טעם הבשר הוי מינו כיון שאין טעם היתר מצטרף עמו ועיין: **ובמה** שכתבנו דלדברי הט"ז דאין משהו יכול להתפשט לחוץ ע"כ לדעת ר"א לא ס"ל לסברא דאין הנאסר ועיין במשמרת הבית להרשב"א (דצ"ח ע"א) שכ"כ להדיא בדעת רבינו אפרים ע"ש אמנם באמת דברי הרשב"א שם אינם מובנים לי דמבואר דמפרש בדעת ר"א דס"ל דדבר שמן אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ומש"ה הוכיח מההיא דתרבא דאפי' לדיקולא דאם דל"א חענ"נ תחזור החתיכה ותאסור האחרות ע"ש ולא הבינותי דאם איתא דס"ל דדבר שמן אינו מפעפע וכו' ממילא א"א לפרש דיקולא קלחת דא"כ לא יאסרו חתיכות אחרות ולא תאסר רק אותה חתיכה ולבעי בחתיכה גופא ס' ואיך שייך לצרף חתיכות האחרות וצע"ג:

(ש"ך סק"ו) **אלא כדי קליפה**. קשה לי דא"כ איך כתב הרשב"א דאם יוציאנה חלב שבה יאסור אותה דמשמע דכל החתיכה תאסר הא אחר שיוציאנה והיא בלא רוטב הוי רק צלי ולא נאסר רק כדי נטילה:

סימן קז

(סי' ק"ז ש"ך סק"א) **וגם רחוק שהדג טמא**. ובת' שהיה ביני ובין הגאון מהר"מ זצ"ל בעה"מ ס' בית מאיר כתב לי הוכחה דמקרי שוה בטעמא מדכ' רש"י (בחולין צ"ז) גבי כלכס באלפס של בשר ואמאי לא פירש של דגים דמצוי יותר למצוא דג טמא בין דגים טהורים א"ו משום דאמרינן לטעמיה קפילא ובדג בין הדגים ל"ש כן דשוים בטעמא ודפח"ח:

(ש"ך סק"ז) **ההיא שעתא כמו הקדירה**. ואם אין יד סולדת בכף עי' בפמ"ג (סימן צ"ד בש"ד ס"ק ח'):

סימן קח

(סימן ק"ח סעיף א' בהגה"ה) **אפילו בבצק בעלמא מותר**. קשה לי דאם האיסור חריף וההיתר מכוסה בבצק הא הבצק עצמו הוי מגולה ונאסר מחמת הריח וממילא אם יש תבשיל באותה קדירת היתר כיון דהבצק בלוע מריח איסור יאסר התבשיל על ידי רוטב שמוציא הבלע מהבצק:

(ש"ך סק"י) **מיהו לכתחלה טוב להחמיר**. היינו בכיסוי בצק ובדבר חריף:

(שם סקי"ב) **שיחזור ויפלוט לאוכל** משמע דיש ריחא ופיטום לכלי רק דאין חזק כל כך לחזור ולהפליט לאוכל וקשה לי במה שכתב הרמ"א אא"כ הזיע המחבת משניהם אם אפו תחלה האיסור תחת המחבת ולא הזיע המחבת ממנו ואח"כ אפו ההיתר תחת המחבת והזיע המחבת ג"כ ליתסר כיון דבתחלה נכנס הריח להמחבת כשאפה אח"כ ההיתר תחתיה ומזיע הזיעה מוציא הבלע איסור שבמחבת וצ"ע:

סימן קט

(סימן ק"ט ש"ך סק"ג) **דקמח בקמח לא הוי כלח בלח** וכן מבואר להדיא ברמב"ם (פי"ג הי"ד מהל' תרומות) ועי"במ"ל (פ"א הי"ד מהל' משכב ומושב):

(ס"א בהג"ה) **אפי' יבש ביבש צריך ששים** נתערב כזית בב' חתיכות שכל אחד ל' זיתים ואין ידוע איזו החתיכה היא האיסור י"ל כיון דא"נ א' מהגדולות הוא האיסור מ"מ הוי רוב אם כן לגבי חששא דשמא יבשלם דהוא רק דרבנן הוי ספק דרבנן שמא הקטן הוא האיסור אלא דאסור לבשלם (פמ"ג סק"ב בש"ד סקי"ד):

(ש"ך סק"ט) **דאין חילוק בכל זה כו**'. ע' ש"ך (בכללי ס"ס דין כ"ב) דמ"מ בליכא הפסד כולי האי יש להחמיר ואם נאבד א' מהם אף דישנו בעולם אין להחמיר כלל עי"ש ובמין במינו בלח אף בדרבנן בעינן ס' וכ"כ ג"כ הפמ"ג בפתיחה להל' תערובת ד"ה הפרק הב' עי"ש וכן מבואר דעתו בפשיטות (בסי' צ"ח) בש"ד (סקכ"ג וסקכ"ט):

סימן קי

(סימן ק"י ש"ך סקי"ג) **ע"ל סימן ק"ח סק"ח**. צ"ל ע"ל סי' ק"א סק"ז:

(ש"ך ס"ק כ"ג) **דכיון דקבוע חידוש הוא**. לא זכיתי להבין הא גם לקמן (בסעי' ח') דמה דנפל א' לאחרים הא דלא שריא מטעם דמרובא פריש והך דנפל מרובא דהיתר נפל

היינו ג"כ מטעם דהוי קבוע (דמיירי בפירש בפנינו לשיטת הרשב"א או דגזרי' שמא יקח מהקבוע לשיטת הרא"ש) וכיון דהתם דהוי רק קבוע דרבנן אסרי' התערובות הב' מכ"ש הכא דהוי קבוע דאורייתא וצע"ג:

(סעיף ה') **שאין הכל בקיאין בזה**. יש לעיין הא דעת המחבר לעיל (סי' ק"א) דחתיכה חי' לא הוי ראויה להתכבד וכן הקשה בפ"מ (שם סק"ז):

(ט"ז סק"ה) **אבל עשרה בני אדם**. לענ"ד אינו דומה דהתם עושים רבים בפעם א' אבל היכא דרבים עושים בזה אח"ז כמו הכא זה נכנס וזה יוצא ולא מדכרי אהדדי י"ל דגרע מיחיד אח"כ מצאתי שכ"כ בת' עבה"ג (ס"ב) והובא כן בשמו בנקה"כ:

(ש"ך ס"ק ל"ו) **דנראה להחמיר**. במנח"י סק"ג כ' דבהפ"מ יש להקל:

(שם סקל"ז) **דפירשו כולן עדיף מפי**. לא הבנתי איך תלוי זה במחלוקת הרשב"א והרא"ש בפי' שלא בפנינו דכי היכי דאמרינן דלהרשב"א אף אם הנידן שפרשו דגזרי' דיקח מן הקבוע ואפ"ה אם הנידן שיתפזרו כולן שרי כיון דלא נשאר קבוע ליכא גזירה ה"נ להרא"ש דמה בכך דלהרא"ש אסור אף בפירש מעצמו שלא בפנינו מכל מקום הכא דלא נשאר קבוע ל"ש כ"כ הגזירה וכי היכי דלהרשב"א מותר בהפרישן בידים בנתפזרו כולן ה"נ להרא"ש ובאמת אינו מפורש דהרשב"א מתיר בזה עי' בתה"א (דק"ג וק"כ) ושם מבואר דמותר בנתפזרו כולן היינו מעצמן אף שהיו בפנינו דחשי' כמו שלא בפנינו אבל בהפרישן כולם דגם שלא בפנינו אסור בהפריש בידים ה"נ בנתפזרו כולן וכן משמע להדיא בתהה"ק דאף דיעבד אסור כמ"ש במנ"י עכ"פ אין הפרש בזה בין הרשב"א להרא"ש בהפרישן ונתפזרו כולן או דלשניהם אסור או דלשניהם מותר ודו"ק: קבוע דאורייתא לדעת הש"ך סקי"ד וט"ז וצ"ע:

(ש"ך דיני ס"ס אות ד') כלומר התרנגולת נתערבה חד בחד והפר"ח כתב בהיפך דדוקא בלא נתערבו התרנגולת תחלה הוי ס"ס מעליא דלגבי הביצה באים ב' ספיקות כא' אבל בנתערבו התרנגולות וחד בחד הוי שניהם כמו גוף איסור ול"ש לדון שמא מכשירה:

שם וכן בנמצא וכו' אע"ג דנתערבו התרנגולות חד בחד משמע דמכ"ש בלא נתערבו ולענ"ד תמוה דבספק אם נגמרה מקודם לכאורה הוי ס"ס מעליא ואנו דנין הכל על הביצה ס' שמא מהכשירה המבוררת לנו ואת"ל מן הטריפה שמא נגמרה מקודם ואף דאם בודאי נגמרה אח"כ וספק אם נולד מכשירה או מספק טריפה לא הוי ס"ס לדעת הש"ך (דלא כפר"ח) היינו מטעם דהספק הב' שמא התרנגולת אינה טריפה לא הוי ס' מעליא כיון דכבר אסרנו אותו הספק ונאסרה התרנגולת אבל בס' אימת נגמרה דאין אנו דנין כלל על התרנגולת טריפה רק על הביצה ס' מכשירה וס' נגמרה מקודם אמאי לא

הוי ס"ס ובנתערבו י"ל דשניהם בודאי טריפה אבל בלא נתערבו התרנגולות הוי ס"ס מעליא אח"כ מצאתי בעז"ה שתמה כן הפמ"ג ונדחק דגם הש"ך יסבור דהוי ס"ס: (שם אות ז') מ"מ הרי אנחנו באנו. לא זכיתי להבין דמ"ש מספק טריפה שנתערבה בחתיכות כשירות שהם חהר"ל ופירש א' מהם דאסור כמ"ש הש"ך בסמוך אות י' מכ"ש הכא דהוי קבוע דאורייתא לדעת הש"ך סקי"ד וט"ז וצ"ע:
(אות י"ח) **כאיסור ודאי** ע' בס' שער המלך (פ"א ה"ך מהל' י"ט):
(כללי דיני ס"ס בקצרה אות א') **ויש מתירין אם לא נודע הספק איסור**. ע' לעיל (סימן מ"ח) בט"ז (סקי"ח) במ"ש בשם הגהת ש"ד ואו"ה:

סימן קיא

(סימן קי"א ט"ז ס"ק ה') **דהיינו דוקא באינו מינו**. הוא גמגום וחסרון לשון דהרי אדרבה רק במב"מ בעי ק':

סימן קיב

(סי' קי"ב סעיף א') לאכול פת. מצא פת בדרך אזלינן בתר רוב עוברי דרכים (עירובין ס"ד ע"ב). ומשמע דאם הם מחצה על מחצה הוי ספק דרבנן ולהקל ע' במהרש"א שם:

סימן קיג

(סימן קי"ג סעיף ג') ונבלע בפת. ואף דבטל ברוב כדלעיל (סי' קי"ב ס"ד) בהג"ה הכא גרע דהשומן נראה וניכר בעין בתוך הפת והוי כההיא דלעיל (סקי"ב ס"ו) בהגהת מנ"י (כע"ח סקכ"ו):
(סעיף ט' בהג"ה) וש מתירין בכל ענין. ובעי' גמרו ממש אבל לא היפוך בעלמא. דרישה:

סימן קיד

(סימן קי"ד ש"ך סקכ"א) שהכרכום הוא יבש כעץ. ע' בפר"ח (לעיל רס"י ק"ג) ופמ"ג (שם):

סימן קטו

(סימן קט"ו סעיף ג' בהג"ה) נמי אסורה אפילו יש בה היכר. דאימר במקום זה נהגו כמאן דאוסר ולא משום דמתקני' אותה באותו מקום בענין האיסור עכ"ל מהרי"ל וכתב הת"ח דלפ"ז אפילו ההולך למקום שנהגו היתר אסור היכי דדעתו לחזור ואך כמדומה

שנהגו להקל בזה והנח להם לישראל עכ"ל והא דאסרינן בהולך למקום האיסור אף שדעתו לחזור היינו דחיישינן דאימא דבאותו מקום אין עושים אותו בהכשר ולפ"ז ההולך ממקום המותר למקום האיסור ומביא עמו המאה ממקומו ודעתו לחזור מותר ממנ"פ. מנח"י:

סימן קטז

(סימן קט"ז ש"ך סק"א) כדאיתא פכ"צ עכ"ל. ומבואר באו"ה (שם דין כ"ה) דברחוקים זה מזה אפילו אם יוצא מהשמנונית לתוך התנור אין בכך כלום דבליעת התנור וכלי אין בו סכנה עכ"ל. ומזה למד הפמ"נ לעיל (סימן ק"ח בש"ד סקח"י) דאם בשלו דגים בכלי ונפל שומן על דופן הכלי מבחוץ דאינו אוסר רק בליעת כלי ועי' בט"ז לעיל (סי' צ"ה סק"ג):

(ס"ג בהג"ה) רק כשמבשלם יחד. אבל נמלחו יחד ליכא איסור לעיל (סי' ע') בט"ז (סק"ג) וש"ך (ס"ק ט"ז). ובפמ"ג (שם) מסתפק אם דוקא לאוכלם כך בלא בישול. ובמנ"י מסופק אם בכבוש יש סכנה:

(סעיף ה) ולא משקין תחת המטה. ודיעבד מותרים. שבו"י (סק"ה):

(סעיף ה' בהג"ה) וכן יזהר מכל דברים. אין לשתות מים אחר דגים דהוי סכנה. תוס' (ספ"ק דמועד קטן) יורדי הים אין מפליגים בספינה עד אחר חמשה ימים של חידוש לבנה וכן נזהרים מלהקיז דם סמוך לחדושה וכמה מלאכות אחרות גדולות וקטנות צריכים שמירה שלא לעשותן בעוד שהלבנה מתחדשת עד שיאמרו שהפשתן שימצא במזרה או ביורה לבשל בחדוש הלבנה שהוא לוקה ולא יצליח. לשון חנוך הרא"ה (סי' ת"ג):

שם כשדבר בעיר. בספר רבינו בחיי' (פ' קרח) כתב בפסוק הבדלו מתוך העדה וז"ל ומה שהצריך לומר הבדלו והקב"ה יש בידו להמית ולהחיות ולא היה צריך הבדל אצלו שהרי יכול הוא להמית את הרבים ולהחיות א' בתוכם וכמ"ש ז"ל ב' וג' מתכסים בטלית א' השנים מתים והאמצעי ניצל וכענין שכתוב יפול מצדך אלף אלא כדי שלא ידבק בהם האויר הרע שבמכת הדבר כענין האמור באשתו של לוט ותבט אשתו מאחריו או מטעם שאמרו ז"ל כשהמדת הדין מתוחה אינו מבחין בין צדיק לרשע וכו' עכ"ל:

סימן קיז

(סימן קי"ז סעיף א') כל דבר שאסור מה"ת. ואף בספק איסור (מ"ל):

(ט"ז סק"א) משא"כ במקום שיש היתר מפורש. וכ"כ הט"ז עוד בא"ח (ס"ס תקפ"ה) ועי' בכ"מ (פ"ב מהל' מלכים) ובפני יהושע קדושין (דף ע"ג) ובת' חות יאיר (סקמ"ב) ובשער המלך (פ"ה ה"ח מהל' יסה"ת):

(ש"ך ס"ו) וגם תמיה לי על הא"ח. עי' בב"ח כאן ובתשובה (סי' קל"ז) ובט"ז לעיל (רס"י ס"ד):

(ש"ע ס"א) ואם נזדמנו לצייד. ואם עובד כוכבים מביא לו מתנה דבר טמא מותר לקבל ממנו ולמכרו דהוי כמו נזדמן תשובת שי למורא (סי' י"ז):

בהג"ה וצריך למכרה מיד. וכן לא לעשות מהם תבשילים להסתחר בהם ע' בס' ברכי יוסף (א"ה סקפ"א ס"ו):

(ט"ז סק"ד) נראה לי דהיתר גמור. ע' בא"ר א"ח (סי' תקנ"א) וע' בתב"ש (סס"י כ"ג):

(בנקה"כ) וכ"כ ר' ירוחם נט"ו. הובא בב"י בבד"ה לעיל (סימן ס"ד):

(ש"ך סקי"א) אבל לדמיו מותר. ע' בתשב"ץ (ח"ג סי' רצ"ב):

סימן קיח

(סי' קי"ח ש"ך סק"ח) דמדאורייתא מב"מ בטל. בספר מנחת כהן למנחות (דף כ"ב) הביא קושיא בשם בעל אם אמי הגאון מוה' מאיר פישלס זצ"ל. דא"כ מאי מקשי בש"ס על רב מ"ש גבינה מחלב הא רב לשיטתי' דמב"מ לא בטל הוי חלב איסור דאורייתא וצ"ע. ע"ש. גם הא מסקנת הש"ך לעיל (סימן צ"ח) דענין ביטול ברוב דתליא בטעמא אם כן הכא הוי אינו מינו דהא הלב טמא וטהור אין טעמן שוה ועיין תשובת נודע ביהודא (מה"ת סימן ס"ו):

סימן קכ

(סימן ק"כ סעיף א') הקונה מהעובד כוכבים. עיין בדינים אלו בתשובת בית יהודא (סי' נ"ב):

שם המצופים באבר. כלים שהוטבלו ואח"כ ציפם באבר צריכים טבילה שנית. עי' מג"א (סי' תנ"א ס"ק כ"ז):

(שם בהג"ה) וכן נוהגין. בכנה"ג (בהגהות ב"י אות י"ח) כתב ויש לחקור הני חביות דידן של חרס גדולות המצופות באבר שמשימי' בהם יין באיזה מקוה יטביל דודאי לא יכילו אותם מי המקוה מתוך גדולתן ומצאתי בתשובת כ"י להחכם מהר"י זאבי דאין תקנה כ"א על ידי הערמה לתתם לעובד כוכבים במתנה ולהשאילם ממנו וכ' עליו החכם מהר"י מילידא ז"ל דלו נראה דא"צ טבילה דדוקא כלי סעודה בעי טבילה ואלו החביות אינן

רק כדי להכניס בהם היין לקיום והסכים עמו רבו אבל באו"ה מצאתי דכלים גדולים של מתכות ששומרים בהן היין צריכין טבילה ואולי י"ל דהאו"ה לא כ"כ אלא בכלי מתכות דלכ"ע צריך טבילה אבל בחרס מצופה באבר דיש מחלוקת אי צריך טבילה באלו חביות גדולות יש לסמוך ע"ז לשמור בהן היין בלא טבילה ולפ"ז המצופות באבר מבפנים ומבחוץ דהוי כמתכות גמור צריכות טבילה עכ"ל:

(ש"ך סק"ד) יטבלנו בלא ברכה. ואם מצופה מבפנים ומבחוץ טעון ברכה. פר"ח. ומ"מ י"ל דוקא מצופי' באבר ממש אבל גלוזירט לא יברך עיין במשבצות זהב (א"ח סי' תנ"א סקל"א):

ס"ג יברך על טבילת כלי. אם לא בירך קודם הטבילה צ"ע אם יכול לברך אח"כ עיין באשל אברהם (א"ח סי' שכ"ג סקי"ג):

(סעיף ז' בהג"ה) וכן רחיים של פלפלין. ורחיים של קאפע להט"ז (סק"ד) טובלים בלא ברכה כיון דהקאפע בעי' בישול להש"ך (סקי"א) י"ל דא"צ טבילה דלא חזי לדבר אחר: (ט"ז ס"ק ט"ז) דאורייתא. לפ"ז נלע"ד דבכלי זכוכית מאמינין לקטן דבכ"ז לכ"ע הטבילה רק דרבנן כמ"ש הפר"ח (סי' זה סק"ג וסקכ"ו) וכ"כ השאגת ארי' וכ"כ בתשו' פמ"א (ח"ב סי' צ"ו) ואולם לפמ"ש תוס' ערובין (דף ל"א) דדוקא בדבר שלהם דרמי עלייהו מהימני קטנים בדרבנן אבל בשליחות לא עי"ש. א"כ הכא במשלח לקטן לטבול כלי זכוכית י"ל דא"נ וע' מנ"א (סימן תל"ז סעיף קטן ח') ומ"ש בגליון שם:

סימן קכא

(סימן קכ"א ש"ך סק"ח) אלא ע"י שאר משקין. במשבצות זהב (א"ח סי' תנ"א ס"ק ט"ז הבין דהחילוק דשמן שורף ומייבש והוי של אור משא"כ במים ע"ש. במחכ"ת המעיין בתשובת מ"ע יראה שאינו כן אלא דבעובד כוכבים דרכן לבשל במחבת עם משקים איסור חלב מהותך ונבלע האיסור עצמו בכלי בלי אמצעי. ומקרי תשמישו ע"י אור אבל במחבת חמץ שכל הטיגונים הם היתר אלא שהם מרותחים מבליעין החמץ בכלי והחמץ הבלוע ע"י רותחים נפלט ע"י רותחים ע"ש ובמשבצות זהב שם מסופק בזה במשקין איסור אם מקרי ע"י אור כיון דאין נבלעין ע"י אמצעי ומסיק דלא מקרי על ידי אור והכל גרם לו שלא עיין בהרמ"ע עצמו דלפי מה שהעתקנו דברי הרמ"ע מבואר להדיא דס"ל משקין איסור מקרי ע"י אור והנה מה שסיים הש"כ ולפ"ז גם במחבת של חלב וכו' לענ"ד אינו מוכח דדוקא בחמץ הוצרך למצוא טעם דהמשקים הם היתר ואלו היו המשקים חמץ ומקרי ע"י אור צריכין ליבון דחמץ מקרי איסור בלוע אבל חלב מקרי היתירא בלע

וע"י אור ג"כ מהני הגעלה כדאמרינן בעבודת כוכבים לענין נותר. אף שהפר"ח (סימן צ"ג סק"ד) כתב כיון דהר"ן מחלק בין נותר לחמץ בחמץ מקרי איסורא בלע ה"נ בקדירה בשר או חלב מקרי איסורא בלע במחכ"ת לא דק דהרי מבואר ברשב"א בתהה"א (בית ד' שער ד' דף קכ"ד) דחמץ נ"ט בר נ"ט לא מקרי דהיתירא בלע דחמץ שמו עליו משא"כ מבשר לחלב. הרי להדיא דמבשר לחלב מקרי היתירא בלע יותר מחמץ לענין נ"ט בר נ"ט א"כ ה"נ מקרי היתירא בלע לענין דסגי בהגעלה ולהדיא מבואר כן להלכה בש"ע א"ה (סימן תק"ט ס"ה):

(ש"ך ס"ק ט"ו) שקונים מן השוק. משמע דבקנה בביתו של עובד כוכבים אסור מספק ועי' במשבצות זהב (א"ח רס"י תנ"א):

(ש"ך ס"ק י"ז) אבל מהר"מ מ"ץ כתב. ואף דשעת הליבון נעשה כל הכלי חם ונימא דקודם שנשרף הבליעה בכל הכלי ואח"כ נשרף רק במקום הליבון צ"ל דבלע שבכלי אינו מתפשט ממקום למקום בכלי עצמו ע"י חום הכלי בלא רוטב:

בא"ד אלא ר"ל שלא בלע רק במקצת. לענ"ד א"צ לדחוק בזה דבפשוטו י"ל דנקט הטעם דכבולעו כך פולטו לאורויי דבשלו בקדירה במקצת הכלי דהוי כולו הם דנתפשט בכולו דמ"מ ל"צ הגעלה בכולו רק במקצתו שבשלו דכבולעו כך פולטו:

בא"ד דהאיסור מתפשט בכולו. ואם בלע שפוד מבשר כה"ג ואח"כ תחב צד השני בחלב י"ל דאף דהבלע בשר מתפשט בכולו מ"מ מה דהבליעה הלך מצד הוי נ"ט בנ"ט דהיתירא כ"כ במשבצות זהב (תנ"א סקי"ז). ולענ"ד צ"ע לדינא:

בא"ד מוליך נמי פליטתו בכולו. והיינו בשמן דבכחוש בצלי אינו אוסר הכלי רק כ"נ ואפשר דגם בכלי אמרינן אין אנו בקיאים כמו לענין פליטה מכלי לדעת הש"ך (סי' ק"ה סקכ"ג):

סימן קכב

(סימן קכ"ב בבאר הגולה אות ו') מוסכם מהפוסקים זולת הרמב"ם. מדברי רש"י יומא (דפ"א) נראה דמסכים לרעת הרמב"ם וע' בס' תה"כ שם:

(ט"ז סק"ד) אפי' באינו מסיח לפ"ת. במ"י (כנ"ט סק"י) תמה בזה דהט"ז סותר לדברי עצמו לעיל (סי' מ"ה סקי"ט):

(ש"ך סק"ד) דהוי ס"ס. ספק א' מתיר יותר מחבירו כמ"ש הש"ך בדיני ס"ס (דין י"ב):

(סעיף ו' בהג"ה) שלא הוחמו לשתיה. ע' בפמ"ג לעיל (סי' צ"ד בש"ד סקי"ט) העלה דבבישול מים בכלי ישראל שאב"י אף בהוחמו לשתייה אסור עיי"ש:

(סעיף ט' בהג"ה) דנוכל לומר אף אם נשתמש. ובמצא סכין ברחוב יהודים ע' בתשו' שבות יעקב (ח"א סימן מ"ז) ובמש"ז (סי' ס"ג אות ב'):

סימן קכג

(סימן קכ"ג ט"ז סק"ב) לשון וגם דמאי רבותיה. לענ"ד בפשוטו דתחלה כ' דלוקחים מהעובד כוכבים יינם בשביל החוב. דזהו הוי כמציל מידם [שלא] ישתקע ביד עובד כוכבים וזה עדיף יותר מהפסד דעלמא. ואח"כ הוסיף וגם אם נגע והיינו אף דבזה ליכא משום מציל מידם רק הפסד לחוד ג"כ שרי וע' מג"א (סי' רמ"ד סקי"ז):

(ט"ז סק"ג) דאע"ג דאין ראוי לניסוך אסרוהו לגמרי. אינו מובן לי דמנ"ל להרא"ש ז"ל דלמא דרך עובד כוכבים לנסך יין מזוג וכעין שהקשה הרא"ש על הרמב"ם בנתן בו מעט שאור. ואף לדעת רבינו יונה דגם לענין מגע עובד כוכבים בתמד תליא ברמא תלתא ואתי ד' היינו דהיכא דלא הוי יין לענין בפה"ג לא נכנס כלל תוך גזירת חז"ל דלא גזרו רק על היין. ובפרט כיון דעיקר הגזירה היה משום בנותיהן. וזה לא גזרו רק על היין אבל מ"מ י"ל דדרך עובד כוכבים לנסך יין מזוג. ובעיקר קושית הרא"ש לא זכיתי להבין דמנ"ל להרא"ש דמגע עובדי כוכבים היה משום בנותיהן. הא בפשוטו במגע ל"ש בנותיהן רק כיון דאסרו סתם יינם בהנאה דהוי כאלו נתנסך מש"ה החמירו ג"כ במגען מחששא דניסוך ואדרבה הלא הרא"ש לשיטתו דס"ל דמגע גר תושב מותר בשתייה ויינו אסור בשתיה. ע"כ דמגע ליכא משום בנותיהן והכי משמע ג"כ מרברי הרא"ש שכ' על דברי רשב"ם בעובדי כוכבים שלנו וטעמים הללו מספיקים ביין שלנו שנגע בו עובד כוכבים אבל סתם יינן שאסרו משום בנותיהן וכו' הרי דבמגע ל"ש בנותיהן ובפרט למה שצדד הרא"ש אח"כ די"ל דמתחלה לא אסרו סתם יינם אלא בשתייה אלא דאח"כ שהיו רגילין לנסך אסרו בהנאה בודאי י"ל דבכללא דגזירה א' לא היה בכלל איסור במגען. רק אח"כ כשהורגלו לנסך אסרו גם מגען וא"כ ביין מבושל שלנו דמיירי רק מנגיעת עובד כוכבים לכאורה אין מקום כ"כ לקושית הרא"ש וצ"ע:

(סע"ה בהג"ה) וכ"ש אם נגע בחרס. אפילו בחרס הדרייני:

(ט"ז סק"ד) **לא מהני לשתייה אם נגע בו עובד כוכבים** תמוהים הדברים דהא להדיא איתא בש"ס שמואל ואבלט שתו בהדדי יין מבושל ועיין בפרישה לחלק דבבית עובד כוכבים אסור דלא גרע משאר משקין:

(ס"ח בהג"ה) טעם יין אסור. בר"ן כ' כ"ז שיש בו טעם ומראה יין וע' בב"י בשם הרשב"ץ גבי יין חי שנתערב ביין מבושל:

(ש"ך ס"ק י"ח) אלא ר"ל יותר מג' ומחצה. תמיהני דהא אמרינן עלה בסוגיא רבא לטעמיה דא"ר כל חמרא דלא דרי וכו' הרי דהכא תליא רק בשיעור מזיגה והכי משמע להדיא מדברי ר"ן הובא בב"י שכ' תחלה דיש מדמי' מזוג ביין ממש לתמד דבעי רביעית יין וסתר דהתם קיוהא בעלמא אבל במזוג תליא בטעמא ויש שסוברים דבטל בו' וכ"כ להדיא ברשב"א הרי להדיא דאם מדמים מזוג לתמד לא בעי ו' דבתמד בעיא דוקא דביעית יין וכ"ה להדיא בהרשב"ם. ומה שהביא הש"ך ראיה מהרשב"א בעצרן בגלגל וכו' אין ראיה דהתם מיירי להדיא בשמרים של עובד כוכבים וכן חרצנים של עובד כוכבים דכאן דכבר נאסר גרע טפי. ותדע דהא הרשב"א כ' בההיא דעצרן דלדעת האומרים במזוג אוסר עד ס' ה"נ בעי ס' והרי בתמד מבואר להדיא דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא דמותר. אע"כ דהכא גרע דכבר נאסר וע' ברשב"א וברור *):

(סעיף כ') אין על מה שבגת. צ"ע דלא הביא שום חולק בזה וכפי הנראה דעת הרא"ש בזה יחידאה דכל הפוסקים נקטו דר"ה קאי למשנה ראשונה ונ"מ לדידן למ"א בגת פקוקה ומלאה ונתן לתוכו יין אחר עי"ש מה שנדחקו בזה ע"כ דלא ס"ל כהרא"ש גם בדברי הרמב"ן שהביא הרשב"א בתה"א (דקל"ב ע"א) מבואר להדיא דחולק על הרא"ש:

(ט"ז ס"ק י"ב) אלא דעדיין יש להקשות הא יש איסור לגת. בפשוטו י"ל דכיון שאינו נקרא יין לענין מגע ל"ש ביה ניצוק חבור וכמ"ש תוס' לענין ניצוק בר ניצוק. ואף דלפי מה שטעו בני הישיבה דר"ה קאי למשנה א' דגם הקילוח לא הוי יין ואפ"ה אמרינן עלה שם ניצוק חיבור. היינו דבאמת קאמר לתמוה דש"מ ניצוק חיבור. ואף בכה"ג לא הוי יין אבל להאמת י"ל דבכה"ג לא הוי ניצוק ואפשר כוון לזה הש"ך (ס"ק מ'):

בא"ד אלא שאני תמה. יש לעיין על הרשב"א דלמא באמת ס' ר"ה כאביי דחמרא חדתא בעינבי הוי מב"מ אבל לדינא י"ל באמת דליתא לדר"ה וע' בתוס':

(ש"ך ס"ק מ"ג) אבל באמת נלפע"ד. מהטור אין ראיה דכיון דס' מדדו ביד מותר בהנאה. ה"נ ברגל אבל להרמב"ם דס' מדדו ביד א"ב וכמו דמסיק הב"י א"כ לכאורה אף בדרך ברגל ליתסר בהנאה. אולם כיון דהרמב"ם לא הזכיר דינא דרגל ע"כ אי נימא דס' שמיה ניסוך ע"כ דכללו בלישנא בין בידו בין בשאר אברים דדרכו לנסך ורגל בכלל וכמ"ש הש"ך עצמו א"כ משמע דדמי ליד ולא מהני טרדא:

בא"ד משום שטרוד בדריכה. היינו לשיטתו (סי' קי"ד סק"נ) שחולק על הב"י ודעתו כדעת הרמב"ם דמדדו ביד מותר בהנאה וקשה לי דאם איתא דהרמב"ם סבר דמדדו ביד מותר בהנאה ועכצ"ל הא דהשמיט הרמב"ם מדדו ביד דסמך על עובדא דשמן וכמ"ש הש"ך שם וא"כ ע"כ ס"ל להרמב"ם שלא כוונת יין ושלא כוונת מגע שווי להדדי א"כ ממילא

א"א לומר דדריכה אסור משום כחו והא כחו שלא בכוונת יין מותר בשתיה כדאיתא להדיא דנ"ח וצל"ע:
(ט"ז ס"ק י"ז) הו"ל כח שלא בכוונה ומותר. לענ"ד לא קשה מידי דשם נזכר רק שלא יין או שלא בכוונת כחו כלל והוי כמו שלא בכוונת מגע אבל בטרדא בעלמא י"ל דאסור כמו דמחלקינן בקנה:

סימן קכד

(סימן קכ"ד ש"ך סק"י) אבל לפענ"ד דין זה ברור. לענ"ד נקט המחבר יש מי שאומר דבאמת נראה דעת הרמב"ן הובא בנ"י (פ' החולץ דף י"ח ע"ב) דס"ל דהא דאמרי' מעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה היינו דמ"מ צדיך מילה. וא"כ קודם שמל אוסר במגעו. אבל לדעת הרא"ה שם וזהו שיטת תוספות ביבמות דא"צ מילה באמת הדין דהוי כישראל ע"ש. ובסימן רס"ח סתם המחבר דבנה א"צ טבילה ולא הזכיר כלל אם צריך מילה וגם האחרונים שם לא זכרו מזה כלום:
(ט"ז סק"ד) מ"מ כאן נחית דרגא. מבואר דס"ל דהך דינא דעובד כוכבים שאינו עובד עבודת כוכבים דאסור בשתיה ומותר בהנאה הוא לכ"ע. דאף הרא"ש מודה בזה דגרע מגר תושב וכן משמע בערובין דהוא מלתא דלית ביה פלוגתא. ולכאורה החילוק דבגר תושב קיבל עליו ז' מצות. אולם לפ"ז יפלא דא"כ מאי פריך הש"ס והתניא איזה גר תושב ונדחק לאוקמי להחיותו ולא מוקי בפשטא לענין שיהא מגעו מותר בשתיה דהא מיניה מיירי הברייתא דקתני עלה מיחדין אצלו יין דהטעם דלא חיישינן למגעו משום דמגעו מותר בשתיה כמ"ש הרא"ש וצ"ע:
(סעיף י"א בהג"ה) וי"א דאם נגע ברגלו. כפמ"ש הרשב"א בתשובה בדעת הרמב"ם והובא בש"ך (לעיל סי' קכ"ג ס"ק מ"ג) דוקא ברגל אבל שאר איברים דומים לידו אבל בריו"ו הובא בב"י איתא שאר איברים חוץ מידו ופיו אין דרך לנסך עכ"ל:
(ט"ז סק"ז) והו"ל כנוגע בכולו. לכאורה מדברי הרשב"א והר"ן הובא בט"ז (סק"ח) משמע דרק מדין ניצוק הוא. וא"כ קשה על המחבר דפסק הכל אסור בהנאה. הא לפסק המחבר (סי' קכ"ו ס"ז) דניצוק אף במגע עובד כוכבים לא הוי כנוגע בכולו רק כאילו נתערב הקלוח וכשיטת הרשב"א וא"כ ממילא ניצוק לסתם יינם מותר בהנאה דאף בנתערב מותר למכרו חוץ מדמי איסור הנאה. וכמ"ש להדיא הרשב"א הובא בב"י שם. וא"כ הכא יהיה הדין דמותר בהנאה. וע"כ דס' המחבר דעדיף מניצוק דהוי כנוגע בכולו ממש שוב ראיתי בנקה"כ (סקל"ג) שכ"כ להדיא דמ"ש הר"ן דהוי כנוגע בכולה היינו מדין ניצוק

ומה"ט פסק בהפ"מ דקי"ל בהפ"מ ל"א ניצוק חיבור עי"ש וא"כ קשה על הש"ע במ"ש דהכל א"ב וכנ"ל:

(ט"ז סק"ח) והר"ן כ' בשם הראב"ד. ע' בתפל"מ ובלח"מ דלפ"ז בעי' שג"כ יתחיל הישראל למצוץ קודם העובד כוכבים:

(ש"ך סק"ל) כיון שאינו מניד. קשה לי לשטת הר"ן דבמגע לחוד בלא שכשוך אוסר מה מועיל דנקטו בידיה הא מ"מ כיון דנטל מה שנפל הוי אח"כ מגע בלא טרדא:

(ט"ז סקי"ב) והש"ע לא זכר כאן כלום מזה. בלא"ה לא היה אפשר להמחבר דהא פסק בסי"ט כהרי"ף ורמב"ם דמדדו ביד א"ב. וגם על הרמ"א י"ל דבנגיעה ביד ממש כיון דהוי ב' סברות להחמיר. הא' סברת הרא"ש דהצלת יין לא מקרי טרדא הב' דמדדו ביד א"ב מש"ה לא רצו להקל בכה"ג רק במדדו ביד בסי"ט דהוי ודאי טרדא סמך אפוסקים דמותר בהנאה וכן באנח ידו אברזא סכ"ג סמך אסברא דהצלה הוי טרדא דבכה"ג אף להפוסקים דמדדו ביד אסור י"ל דמותר בכה"ג כיון דלא נגע ממש כמ"ש הש"ך שם סקס"ה. אבל בנגע בידו לסמוך על טרדא דהצלה הוי ב' ריעותות להחמיר כנלע"ד:

(סעיף י"ז בהג"ה) במקום פסידא. לדידן במקום פסידא אף בהגביה ושכשך יש להקל דלא גרע ממגע ע"י ד"א וכ"כ גם הט"ז (סי' קכ"ה סקי"ב בסופו):

(ט"ז סקי"ח) הטעם שם משום דלא היה כו'. תמיתני דמ"מ ליתסר משום מונע יין מלצאת כמו אנח ידו על הנקב ורש"י לטעמיה דס"ל באנח ידו אסור דק בשתיה אבל להרא"ש דאוסר בהנאה קשה וצ"ע:

(ט"ז ס"ק כ"א) וזהו שכ' הרמ"א. לכאורה בדקדוק נקט הרמ"א אדם דהא לפסקו של הרמב"ם והמחבר סי"ז דשכשוך בגוף הכלי אסור לכאורה ליתא לדינא דהריב"ש דמה בכך שהקנה כבר היה שם מ"מ יהיה שכשוך כמו בכלי עצמו א"כ הרמ"א דפסק שם להחמיר שלא במקום הפסד ע"כ בדקדוק נקט אדם ובאמת חידוש בעיני על הריב"ש דסתם כן מסברא ולא כ' דלהרמב"ם נסתר. ואולי משום זה סיים דצריך להתיישב בדבר ודוחק:

(ט"ז ס"ק כ"ח) וא"כ אמאי היתה כל היין שבפנים. בלא"ה תמוה לי על הב"י דכיון דעד הנקב מלמעלה אסור בשתיה איך אפשר לחלק בדבר לח לאסור מקצתו ולהתיר מקצתו דמה"ט תמה הרא"ש בפסקיו על רש"י שהתיר בשתייה מן הברזא ולמטה:

(ט"ז ס"ק ל"ב) ואי משום טפת יין החוזרת. נלע"ד דל"ד טפה אלא דבעיא ס' נגד כל מה שיש בחלק המינקת דכל מה שבמינקת הוי כמו נוגע בפיו וכן מבואר לשון הרמב"ם פי"ב הט"ו מהל' מ"א שכתב שכשיפסוק יחזור היין שעלה במינקת וכן מבואר ברי"ו ע"ש:

ב"ד דהא הרמב"ם. הוא תמוה דלהרמב"ם דאוסר בכחו בהנאה באמת גם בעובדי כוכבים שלנו אסור. אבל מ"מ לדידן דקי"ל דכחו מותר בהנאה. וקי"ל בהא כהרמב"ם דנחית חד דרגא א"כ בעובדי כוכבים שלנו מותר בשתיה וכעין מ"ש הב"ח לענין מדדו הובא בט"ז (ס"ק ל"א) וכ"כ להדיא בש"ך (סימן קכ"ה סק"ב) וביותד נלע"ד דאף להרמב"ם יש להקל דהא במגעו בדבר אחר בכוונה דאסור בהנאה מדינא אעפ"כ בהעובד כוכבים דידן מותר דהוי מגעו ע"י ד"א שלא בכוונת מגע א"כ ה"נ בכחו הוי כחו שלא בכוונה דשרי:

סימן קכה

(סימן קכ"ה סעיף א') נאסר בשתיה. לכאורה נראה ראיה לשיטה זו מההיא עובדא דינוקא דמתיר לדרוך בציירנא לידיה. והא מ"מ הוי כחו מחמת הדריכה כדאמרינן במעצרתא ואסור הכל מטעם ניצוק בכחו. אע"כ דכחו אינו אסור רק בשתיה ולהרשב"א דס"ל דכח א"ב וס"ל ג"כ דאמרינן בכחו ניצוק ג"כ ניחא דהא ס"ל דכל ניצוק אין בו איסור הנאה דהוי רק כמעורב דמותר חוץ מדמי יי"נ שבו אך להראב"ד דס"ל דניצוק א"ב קשה לכאורה וצ"ל דכיון דהישראל דורך עמו הוי כח ישראל וכח עובד כוכבים מעורבים אולם לא ידענא בכה"ג שדורכים על גוף הענבים כדאמרינן והא נגע ברגל אם נקרא כח ישראל וכח עובד כוכבים מעורבים דהא מ"מ באותו מקום שדורך העובד כוכבים מאותם הענבים זב היין מכחו לבד ולכאורה לא מקרי מעורב רק ששניהם עירו ביחד או שהטעינו הקורה על הענבים ביחד וצ"ע לדינא והנה לדעת הרמב"ם דכחו אסור בהנאה כמ"ש הה"מ תמוה לי מאד מדברי הרמב"ם והוא לשון המחבר לעיל (סי' קכ"ג) עובד כוכבים שדרך וכו' אסור בשתיה וצע"ג:

(סעיף ו') ואם ישראל מסייע. במקור הדין בתה"א ובתה"ק נלע"ד דמבואר דזהו באין יין בגת אלא דאסור מחשש היין שע"ג ענבים בדרדורים דמחליף ביין גמור בזה אם ישראל מסייע מותר כיון דאף ביין גמור מדינא מותר דכח עובד כוכבים וישראל מעורב בו. אבל ביין בבור דאסור להרמב"ן מטעמא שמא יגע בידו ביין שבבור. בזה אין מעליותא במה שהישראל מסייע עי"ש וא"כ המחבר דנקט לגת שיש בו יין דמשמע דס"ל כהדמב"ן ועלה קאמר ואם ישראל מסייע הוא צ"ע:

(ט"ז סק"ט) ובדרישה הבין וכו' דה"ל מגע ע"י ד"א. הוא מחוסר הבנה ונראה דט"ס יש כאן וכונת הט"ז דהא אף במים בעצמם לא נגע רק ע"י מה שהורק להבית והוי רק כחו וא"כ אף אם לענין ניצוק היה דין מים כדין יין. הא מ"מ כחו בניצוק לא אמרינן אע"כ דמיירי ביצק המים ביד והנה לדעת הרשב"א והוא דעת המחבר (סס"י קכ"ו) דניצוק

חיבור לא הוי כנוגע בכולו רק כאלו הוא מעורב א"כ בודאי ל"ש ניצוק במים דמה בכך דהוי כמעורב:

סימן קכו

(סימן קכ"ו ש"ך ס"ק י"ג) צ"ע לדינא. ע' בתשובת זכרון דברים להרב בעל פר"ח מ"א (דף כ"ג ע"א):

סימן קכז

(סימן קכ"ז ש"ך ס"ק כ') כשר לדבר אחר שלא הוא. וקשה לי הא ממ"ש הרשב"א שם ראיה דמומר נאמן בשל אחרים דכמו דמומר אוכל נבילות נותנים לו סכין בדוק לשחוט. וכן בלוקח מן המקוליס שמוכרין שם נבילות ושחיטות דנאמן לומר שלקח מהכשר. ואפי' מן הסתם בלא אמירתו משום לא שביק היתירא וכ"ש במה שאינו בידו שנאמן לומר בשל מותר דכל שאין בו טורח כבדיקת סכין מותר עכ"ל והא מזה ראיה נשמע דגם במומר לאותו דבר נאמן בשל אחרים דהא במומר אוכל נבילות הוי מומר לאותו דבר וצע"ג:

סימן קכח

(סימן קכ"ח סעיף ב') עובד כוכבים שנמצא בבית. משמע אפילו אינו בצד היין רק בבית וכמ"ש הב"י בשם הרשב"א ותמיהני דלא יגרע ממטהר יינו (סי' קל"א) דמותר בישראל ועובד כוכבים דרים בה אפילו בלא מפתח וחותם וע' תוס' ס"פ ר"י והש"ך כאן סק"ו כתב להדיא לדמות למטהר יינו. והט"ז סק"ב כ' דאף ב' חותמות לא יועיל. ותמיהני דהא התם בישראל דר בבית לא בעי כלל מפתח וחותם וצע"ג. זולת דנדחוק דמיירי בענין דליכא למתלי הכניסה בבית לשום ענין והוי ריעותא וצ"ע:

סימן קלד

(סימן קל"ד סעיף י"ב בהגה"ה) אם יש ששים נגד יין הבלוע. במקור הדין ברשב"א איתא דצריך ס' נגד הבשמים דלא ידעינן כמה יין בלעו. ולדידן גם כן אם ידעי' כמה היה היין מ"מ הא קי"ל דחתיכה עצמה נעשה נבלה וראיתי בס' הזכרון ספ"ג דכתב שצריכים להגיה ברמ"א ס' נגד הבשמים:

(סעיף י"ג בהגה"ה) או שאינו פוגם. היינו אף שאינו משביח מ"מ כיון דאינו פוגם אוסר כמ"ש בש"ך לעיל (סי' ק"ב סק"ג) בשם הג"א ועי' בפר"ח שם:

(שם בהגה"ה) ונותנין בו יין או דם ללבנו. משמע דדם במלה הוי נטל"פ וקשה לי דהרי נסתר זה מדברי תוס' חולין (דף צ"ו ע"ב) ד"ה אפילו בסה"ד במ"ש ואפ"ה ל"א דמלח שנאסר מחמת דם וכו' וגם הר"ן בסוגיא דטפת חלב דטרח גם כן ליישב קושיא זו דתוספות הרי דנקטו כולם דראוים לומר דהמלח נעשה נבילה ואוסר להבשר וכן מבואר בהג"ה (לעיל סי' ק"ה) ובפ"מ שם וצ"ע:

סימן קלה

(סימן קל"ה ש"ך ס"ק ט"ו) אבל הב"ח כ' דבכ"ח אפילו במכניסו וכו'. אנכי בעניי לא הבנתי דברי הב"ח מאין פסיקא ליה לחלוק מסברא על רבינו הב"י. הלא מצינו להב"י תנא דמסייע לו דלהדיא מבואר כן בהר"ן שכתב ליישב שיטת רש"י דלא תיקשי מההיא דאמרינן רבא כי הוי משדר גולפי' וכו' אלמא קסב' דבר שמכניסו לקיום וכו' דמשמע באין מכניסו לקיום שרי אף דגולפי הוי כ"ח. ולזה מפרש דמיירי בגולפי דידן דתחלת תשמישן ביד ישראל ושבעים מלבלוע ע"ש הרי דגולפי מיירי בשבע מלבלוע. ואעפ"כ קאמר הש"ס עלה דבמכניסו לקיום אסור הרי להדיא כדעת הב"י ולא מצינו חולק בזה על הר"ן וברור:

סימן קמא

(סימן קמ"א ש"ך ס"ק ל"ו) דכל זה אינו מעכב. משמע דבזהב דגביעים וכפתורים מעכבים מותר לעשות בלא גביעים וכפתורים ומ"ש המחבר ואפילו בלא גביעים אשלפניו קאי ואפי' משאר מיני מתכות אבל בזהב שרי ואולם בתבואת שור בחי' לר"ה כ' לאסור גם בזהב ע"ש:

סימן קמב

(סימן קמ"ב ט"ז סק"ג) פשיטא שאסור לחמם. כ"כ להדיא הרא"ש ביצה (דף ל"ט): (סעיף ט') אסור לישב בצלה. והמבי"ט בקרית הספר כתב דאסור רק מדרבנן דצל הוי דבר שאין בו ממש כמו שלהבת עיין שם:

סימן קנא

(סימן קנ"א סעיף י' בהגה"ה) השוכר בית מעובד כוכבים יש להחמיר. עיין מג"א (סימן רמ"ו סק"ח):

סימן קנד

(סימן קנ"ד סעיף ב') ולא תיילד לעובדת כוכבים. אבל אם אינו עובד עבודת כוכבים וקיבל עליו ז' מצות מיילדים:

סימן קנה

(סימן קנ"ה סעיף ג' בהגה"ה) דמותר לזלף יין ע"ג אש. במרדכי ובאו"ה ובד"מ לא נזכרו תיבות אלו אלא בסתם מותר לזלף:
(ש"ך סק"ד) בשם ראבי"ה דמותר. עי' בשאגת אריה סי' ע"ד:
(שם סקי"ט) דקי"ל כל הנשרפים. עי' בפמ"ג לעיל (ס"ס פ"ד) בשפתי דעת:

סימן קנז

(סימן קנ"ז סעיף א') וגלוי עריות. ואם היא ספק אשת איש. עי' בספר תיבת גומא להרב פמ"ג (ריש פ' וישב):
(שם בהגה"ה) ולא יעבור לא תעשה. הנה מדברי תשובת חות יאיר (סימן קל"ט) מבואר דאם הוא לאו שא"ב מעשה הוי כמו לעבור על עשה וא"צ ליתן כל ממונו. ועיין במשבצות זהב (סימן תמ"ו סק"ו) ואולם בתשובת הריב"ש (סימן שפ"ז) מבואר דכל שהוא לעבור על לאו אף באין בו מעשה צריך ליתן כל אשר לו ולא יעבור. (עי' מ"ש בחוה"מ סימן של"ט סעיף י') בגליון בתשובת הרדב"ז (ח"ב סי' קמ"ה) כתב דאם הוא בין העובדי כוכבים ואינו מוצא לאכול אלא דברים אסורים אפי' איסור דרבנן ושמנו של גיד וכדומה חייב ליתן כל ממונו למצוא דבר היתר לאכול ולא יאכל איסור ולאחר מכן אנוס הוא מחמת נפשות ואוכל הקל קל תחילה ומ"מ אין מחויב ליקח לו ממון בהמתנה עד שיהיה לו מעות לפרוע דדלמא לא יהיה לו מעות והעובדי כוכבים חובשין אותו ומייסרין אותו ויכול לבוא לידי סכנה:
שם שלא לקיים מצות עשה. עי' בהנהת אשר"י פ"ק דכתובות בד"ה ומן הסכנה. ועי' בפ"י שם בתד"ה תקנתא דרבנן ועי' בב"ח א"ח (סי' תרע"ט ס"ח):
שם לבא עליה. בתשובת הריב"ש (סימן שפ"ז) כ' וז"ל אם היה בידה להנצל מעבירה כשתמסור עצמה למיתה תהרג ואל תעבור אלא התם אנוסה היא לגמרי שא"א לה להנצל מהעבירה בשום ענין דקרקע עולם היא. וכל אונס שהוא כיוצא בזה דא"א לו לאדם לקיים המצוה בשום פנים מחמת אותו האונס ואפילו אם ימסור עצמו למיתה אנו למדים משם שהוא פטור עכ"ל:

(ש"ך ססק"ג) ונראה לקולא. עי' תשובת חות יאיר (סי' קפ"ג):
(ש"ך סק"ט) אבל לא ידעתי מנ"ל. נסתפקו בזה רבותינו בתוס' (יומא רפ"ב) וז"ל ורבא דפליג בפ' בן סורר אשינוי' דקרקע עולם היינו לענין פרהסיא. א"נ אפי' לענין פרהסיא לא פליג אלא דמוסיף טעם שני עכ"ל בעל כתנות עור על התודה להגאון פמ"א זצ"ל:
(שם בהגה"ה) עובדי כוכבים שאמרו לישראל. עי' מג"א (סס"י קנ"ו):
שם אא"כ יחדוהו. עיין תשובת שער אפרים (סימן ע"ב ד' נ"ב ע"ד):
(ש"ך ססק"י) משמע דבערוה דרבנן. עי' בתשובת הרא"ם (ח"א סי' נ"ט) וביותר י"ל דאפילו בערוה דאורייתא דהיינו חייבי לאוין יעבור ואל יהרג דדוקא בערוה שיש בה כרת בזה אפילו אביזרא דידיה יהרג ואל יעבור וע' בארוכה בס' בתי כהונה (ח"ב מסי' י"ב עד סי' י"ז):

סימן קנח

(סי' קנ"ח ס"ב) בפרהסיא היה הורג. ובתשובת הרא"ש (כלל ל"ב סי ד') הובא בב"י חוה"מ (סי' שפ"ח) כתב דדוקא מורידים לבור אבל אין ממיתים אותם בידים ועי' במ"ל (פ"ה ה"ב מהל' מלוה):

סימן קנט

(סי' קנ"ט ש"ך סק"ג) משום לא תשיך. למ"ש הרמב"ן דמותר להלוותו דלא מקרי אחיך כיון דהיו מורידים אותו אלא דהמומר מוזהר שלא ליקח רבית ממנו. א"כ הלוה שנותן רבית למומר אינו עובר רק משום לפני עור. אבל לדעת הטור דההיתר להלוותו כיון דלא היו מצווים להחיותו בזה הלוה עובר ג"כ משום ל"ת וכן נ"מ לדינא להלוות למסור ברבית דלהרמב"ן אסור דמקרי אחיך (דמה שהיו מורידין אותו הוא רק מטעם דהו"ל רודף) ולדעת הטור י"ל דמותר דהא מ"מ לא קרינן ביה וחי אחיך עמך ועי' שו"ת חכם צבי (סמ"ג) ובשבות יעקב (ח"ב סע"ג):
(ש"ך סק"ה) עובדי כוכבים גמורים לכ"ד. ע' בתוי"ט פ"ז דנדה מ"ג וד':

סימן קס

(סימן ק"ס סעיף א') וכמה לאוין נאמרו בו. המלוה עובר בו' לאוין. את כספך ל"ת בנשך. ובמרבית ל"ת. לא תהיה לו כנושה. אל תקח מאתו נשך. ולא תשימון. לפני עור. והלוה עובר בב' ל"ת לפ"ע והה"מ כתב דבנוסחא שלפנינו בסוגיא הלוה עובר משום

ל"ת ולאחיך ל"ת. ובמ"ל כ' ומוהר"ש בתשו' (סי' קס"ב) מסתפק אם הלוה עובר משעת הלואה או משעת נתינה דוקא עי"ש:

בהג"ה אבל ברבית דרבנן א"ע. ומה"ט בנשבע ליתן הרבית חלה השבועה וצריך ליתן כ"כ הרשב"א בת' (סי' תתקל"ח) הובא בב"י ס"ס זה אמנם בת' הר"ן דאף בא"ר הדין כמו כל נשבע לעבור על דרבנן אף דהשבועה חלה מ"מ אין מתירים לעבור על דרבנן בקום ועשה ע"ש. וע' ת"ח למהרח"ש (כלל ג' סי"ז) דאף להרשב"א דהלוה מחוייב ליתן אבל המלוה אינו רשאי ליטול הרבית ומונעים אותו הב"ד שלא ליטול. והיכי דהוי ס' אם הוא רבית דרבנן או לא בזה להרשב"א כיון דאף בודאי א"ר מחוייב הלוה ליתן אלא דהמלוה אסור לקבלו ממילא בספק א"ר מותר למלוה לקבלו דהוי ספק דרבנן. ואף להר"ן י"ל כיון דאף בוודאי א"ר השבועה חלה אלא דאינו רשאי לקיים שבועתו לעבור על דרבנן בקום ועשה ממילא בספק א"ר כיון דרשאי ליתן מטעם ספק דרבנן ממילא מחוייב ליתן מכח השבועה ואף להסוברים דהיכא דיש ספק בחיוב השבועה וספק ממונא א"צ לשלם מכה ספק השבועה ע' בש"ך חוה"מ (סע"ב סקכ"ג) מ"מ הכא אין ס' בחיוב השבועה דהא השבועה חלה בודאי אף בא"ר ממש וכיון דספק א"ר מותר ליתן אלא דיכול לומר ק"ל דהוי א"ר ופטור מליתן אבל בנשבע חייב מכח השבועה וע' בת' מבי"ט (ח"א סי' קנ"א) וברשד"ם (חיו"ד סי' ע"ב). וברש"ך (ח"ג סל"ו) וברלב"ח (סל"ח וק"ג) ובמהרי"ט (חיו"ד ס"מ) ובת' שני המאורות הגדולים (ס"ג) וע' ת' הראנ"ח (ח"ב סכ"ב):

(סעיף ד' בהג"ה) רק דרך מכר מותר. בב"י בשם תלמידי הרשב"א הנ"מ בהלואה אבל הכא דדרך מכר הוא כל שלא הזכיר לו שכר מעותיו שרי דאזולי קמוזיל גבי' עכ"ל. נ"ל דהיינו כעין עובדא דהש"ס דלקח ממנו בדרך פסיקה ובשעת פרעון הפירות נתן לו פירות יותר אבל אם נתחייב לו ממון אין חילוק בין אם נתחייב לו בדרך הלואה או מכה מכר כל שפורע לו יותר אסור ומלישנא דהש"ך (סק"ד) לא משמע כן ודו"ק:

(סעיף ו') **והיה משגר ליה דורון ופירש בשביל שילוהו**. נלע"ד דזהו דוקא בשולח לו דרך מתנה ומבקש ממנו שילוהו בשביל זה והוא דרך שוחד בעלמא. אבל אם התנה ע"מ שילוהו א"כ אם אינו מלוה צריך להחזיר ובשעת הלואה הוי כנותן לו ודומה כאומר חוב שאצלי מחול לך בתנאי שתלויני דהוי כאומר אם תלויני החוב. מחול לך דהוי רבית קצוצה כמ"ש בב"י כנלע"ד:

(שם ש"ך סק"ח) וכתב ב"י דצ"ע. הב"י מסתפק רק לדעת הפוס' דמוקדמת ומאוחרת אף בסתם אסור א"כ י"ל דבפירש הוי ר"ק אבל למ"ש ההג"ה כאן להלכה דמאוחרת אסור רק בפירש אין כאן מקום להסתפק:

(ש"ע ס"ו) ה"ז א"ר. ומ"מ קיל יותר דבא"ר חייב לצאת י"ש להדורי' ללוה משא"כ במוקדמת ומאוחרת כדלקמן (סי' קס"ב ס"ב בהג"ה):

(ש"ך סק"י) וכ"כ בה"ת ומביאו ב"י. באמת דעת בעה"ת משמע דאף באינו מתכוין אסור דהא כתב אם רגיל לשלוח לו דורון שרי והוא שלא יתכוין לכך הרי דבאינו רגיל אפי' בלא מתכוין אסור וכ"כ המ"ל. ואולם זהו רק למאי דס"ל לבעה"ת כהרמב"ם דאפי' בסתם אסור וכמ"ש הב"י (ולענין זה פליגי דלהרמב"ם אינו אסור אלא במתכוין לתירוצו של הט"ז (סק"ג) וכדבריו כתבו ג"כ הפרישה והלח"מ ובמ"ל. ולהבע"ת מוכח דאפי' בלא מתכוין אסור ולמ"ש הט"ז (סקי"ב) בדעת המחבר י"ל דלא פליגי) אבל לשיטת הרא"ש והטור דסתם הרמ"א כוותייהו להלכה דאינו אסור אלא במפרש אין נ"מ מכל זה דבודאי אפי' במתכוין מותר אלא במתנה מרובה כיון דמוכחא מלתא הוי כפירש. ודברי הש"ך כאן דמשמע דכ"כ להלכה דבמתכוין אסור צ"ע:

(סעיף ט' בהג"ה) **שכר הלואה הוא נוטל**. ואם עשה כן וחזר והלוה לו ואמר שעושה כן לתשלום הרבית שקצץ לו לחזור ולהלות י"ל דהוי כמו כל רבית קצוצה וצריך ליתן לו כפי השומא כמה שוה זה להיות מעות בידו כך וכך זמן וצריך לשלם זה מהריוח שהרויח במעותיו של זה דהתורה לא אסרה רק במלוה מדעתו אבל זה אין דעתו כלל להלות לו רק בדרך תשלומי רבית ואין שם הלואה עלה והוי כשולח יד במעות שבידו דמותר לקבל הרבית כמ"ש במ"ל וצל"ע לדינא:

(סעיף י"ג) וגם לא יאמר. ולומר כל הנותן אינו מפסיד כתב הנ"י ובהה"מ בשם הרמב"ן דאסור וכן דעת הרשב"א וריו"ו בח"א כתב דיש אוסרים ויש מתירים עכ"ל הב"י:

(סעיף י"ד) או להקדש. ואפי' לומר אלויך ק' ותתן ק"ב להקדש אסור:

(ט"ז ססק"ח) ואי לאו אדם חשוב הוא אין איסור. ע' בר"ן (פ"ק דקדושין) שכתב הא דללוי קונים בכליו של מקנה דבההיא הנאה דמקבל מיניה אף אם אינו אדם חשוב היינו דמ"מ הוי הנאת פחות מש"פ. ובחליפין דקונין בכליו אע"פ שאינו ש"פ מהני אף באינו אדם חשוב וכן הא דלרב אין קונין בכליו ש"מ אף באדם חשוב היינו משום דנותן ע"מ להחזיר הוא לא מחשב קבלתו הנאה עיי"ש א"כ י"ל דבהא לא פליג רב על לוי ואף באינו חשוב מקרי עכ"פ הקבלה הנאה כ"ש. אלא דחליפין גרע כיון דע"מ להחזיר הוא ליכא הנאה כלל וא"כ הכא לענין רבית דלדעת הרבה פוסקים אף בפחות מש"פ אסור ועכ"פ מדרבנן י"ל דאף באדם שאינו חשוב אסור ודו"ק ועי' ש"ע א"ח (סי' רכ"ג ובמג"א סק"ח):

(סעיף ט"ז) מותר לומר לחבירו. לומר הילך זוז ואמור לאשתך שתלוה לי מנ"מ שלה יש לדון אם הוא רבית קצוצה או אבק רבית ולומר הילך זוז בכדי שתסלק עצמך מפירות

שלך ויהיו בידה להלוות' לי מנ"מ שלה י"ל דאסור משום הערמת רבית תשובת לחם רב (סימן ר"ב):

(ש"ע סעיף י"ח) במעות של יתומים. ואפי' יתומים מן היתומים מ"ל בשם מהרי"ט בת' (ח"א סקמ"ד) ואם הלוה אביהם בא"ר ומת אין היתומים גובים אף מה שעלה לאחר מיתת אביהם וגרע ממי שלוה מיתומים בלא תנאי ואם יתומים הלוו בא"ר ולא גבו עד שהגדילו גובים מה שעלה בשעת שהיו קטנים אבל מה שעלה משהגדילו אין גובים אף אם זקפו הכל אקרנא בשעת הלואה כשהיו קטנים כ"ז העלה במ"ל אבל במוהריק"ש (סקס"א) כתב שטר שיש בו א"ר דנפל קמי יתמי גובים מה שהעלה אחרי מות אביהם ע"ש וכ' עוד שם קיבל לפרוע לבאי כחו מפקי' מיניה יתמי א"ר בדיינין כאלו נתנו לו בא"ר אחרי מות אביהם כתב בגד"ת דה"ה נשתטה דינו כיתום דהרי מעמידים אפוטרופוס לפקח בנכסיו וכ' במ"ל דה"ה חדש:

בהג"ה אבל ברבית דרבנן שרי. ואם א' נשתתף עם יתומים והאפוטרופוס הלוה המעות ברבית מהם בא"ר ומהם בדרך היתר גמור י"ל דהשותף יכול ליטול מהריוח שבהיתר לגמרי נגד מה שיטלו היתומים מהריוח שע"י אבק רבית דבדרבנן קי"ל יש ברירה ועי' בתשובת מהרי"ט (ח"א סקט"ז):

(ט"ז סקט"ז) ותמוהין מאד דבריו. לענ"ד דברי הלבוש נכונים וברורים דהא הלוה לא קיבל עליו לשלם יותר ממה שקצץ ובזה לא שייך לומר דהוי כאתנו לחייב אותו במה שלא רצה להתחייב ורק נגד מה שקצץ דנתרצה ליתן אלא דארי' הוא דרביע עלה איסור הרבית בזה אמרי' כמאן דאתנו בהתירא לאפקועי איסור הרבית וברור:

(שם סקי"ז) דאע"ג דלא התנו להתירא. ע' תשו' רש"כ [סקי"א] דנראה בפשיטות בלא התנה כלל דא"צ ליתן מהריוח ליתומים וצ"ע:

בא"ד רק שינכה לו שכר טרחו. בזה צ"ע דנראה לכאורה דא"צ לנכות בזה שכר טרחא וע':

(ש"ע סעיף כ') והאכיל היתומים. משמע דוקא האכיל אבל אם עדיין בעין מוציאים מהם ובת' הריב"ש הובא בב"י מבואר דבקטנים אף שעדיין בעין אין מוציאים מהם כיון דהחזרה הוא רק משום מצוה ולא שעבוד נכסים וכדלקמן [סקס"א ס"ה] ויתומים קטנים לאו בני מעבד מצוה נינהו ע"ש ומ"מ משמע שם דדוקא כשנתן להיתומים קטנים אבל כשעדיין הרבית ביד האפוטרופוס מוציאים מהם וכ"כ המ"ל. ולכאורה יש לדון הא קיי"ל דזכין לקטן וא"כ נימא דמיד שקבל האפוטרופוס מיד הלוה זכה בשביל היתומים וכבא לידם דמי ואפשר כיון דזכיי' טטעם שליחות אתרבאי והוי בכלל אין שליח לד"ע וא"י לזכות להם גם בלא"ה י"ל כיון דהוא עבירה להיתומים לקבל הרבית אין זה זכות

לפניהם שיזכה עבורם להכשילם באיסור רבית ולשון הש"ע פטורים מלשלם אפי' לכשיגדילו לא ידעתי אמאי לא נקט הדין באפוטרופוס דגדולים דג"כ פטורים כדאית' במקור הדין בהרשב"א וע' בת' כרם לשלמה (ס"ד):
(ש"ך סקל"ב) ונראה דשא"ה וכו' מטעמיה דלא שביק היתירא. לא ידעתי מאי שייך בזה לא שביק התירא וכו' כיון דאם מלוה מעות צדקה אין הריוח לעצמו וע' בתפל"מ:
(סעיף כ"ג בהג"ה) כי אם לצורך גדול. ע' בת' מהר"י הלוי אחיו של הט"ז (ס"ה) באורך:

סימן קסא

(סימן קס"א סעיף א') **כל דבר אסור ללוות בתוספת.** בטור כתב ופי' ר"י חוץ מקרקע כגון שהלוה לו ה' גפנים טעונות וכו' וע' בשיטה מקובצת שכתב עוד דמשכחת שא"ל וכו' שרשאי ליתן לו קרקע זה עם עוד בית רובע קרקע וגם רשאי ליתן לו כלל קרקע אחד כשיעור זה ומש"ה לא הוי כחליפין כיון שרשאי ליתן לו קרקע שלו וגם לא הוי כשכירות כיון שרשאי ליתן לו קרקע אחרת ע"ש ויש לעיין בזה דברי תוס' (דף ס"ט ע"ב) ד"ה מר' הדרא דמסקו כיון דעכ"פ יש פחת אם מחזירו בעין אף שהרשהו ליתן לו אחרת מ"מ כיון דיכול להחזיר לו בעין עם הפחת הוי שכירות אף אם השתא נתן לו מרא אחרת עיין שם וה"נ כן ע"ש היטב בזה:
(ש"ך סק"א) בהלואת קרקע. מדברי תוס' נראה דאף תלוש ולבסוף חברו הוי כקרקע מדהקשו מבתי ערי חומה ועי' בשער המלך (פ"ג ה"ג מהלכות אישות):
(סעיף ב') אבק רבית אין יוצאה בדיינים. אם הלוה נתן האבק רבית לשליח דהמלוה. י"ל דאין שליח לד"ע ולא זכה המלוה ויכול הלוה לומר שיוחזר לו. מהרי"ט (ח"א סקט"ז) ואם נשבע לפרוע לו הרבית דרבנן עי' ב"י (סק"מ) בשם תשובת הרשב"א דחייב לפרוע אבל בת' הר"ן (סע"ב) לא כ"כ וע' ת' מהרמי"ט (ח"ב חיו"ד ס"מ):
(ש"ך סק"ו) וכל כיוצא בזה. ומדברי תשובת מהרח"ש (ח"ג סי"ט) לא נראה כן אלא דכל שהבי"ד לא טעו בדינא לא מקרי גבו בע"כ ע"ש:
(שם סק"ח) ר"ק בע"כ של לוה. יותר רבותא הל"ל דאף בא"ר אם לקח בע"כ דלוה ב"ד יורדים לנכסיו ומוציאים ממנו:
(סעיף ו') ולא הספיק להחזיר. ואם החזיר ולא רצה לקבל ממנו ואח"כ מת לחד תירוצא בתוס' בב"ק דבזה ליכא גנאי וא"צ הבנים להחזיר:
(ש"ך סקי"א) דבר מסויים. ע' בנקה"כ:

(ט"ז סק"ז) דאם לא כן. דברים אלו ושאח"ז (סק"ח) תמוהים דבפשוטו בהיפוך דכוונת המחבר והרמ"א דהעדים אין נפסלים ומיירי דמפורש בשטר הקרן בפני עצמו והריוח בפני עצמו או שלא נכתב בשטר רק הקרן אלא דבע"פ התנה על הרבית דאל"כ דכלל הרבית בקרן גזרי' על הקרן שמא יגבה הרבית ואינו גובה הקרן:

סימן קסב

(סימן קס"ב ט"ז סק"ב) הטעם דבזמנינו. קשה לי הא למאי דקיי"ל דתלוי הכל ביצא השער דמותר דאף באין לו מעות מותר ללות סאה בסאה ובלא יצא השער אף דיש לו מעות אסור. וא"כ הכא בדינרי זהב אם יצא השער פשיטא דמותר ובלא יצא השער אף דמדמינן מטלטלים לגבי מעות כמו מעות לגבי פירי הא בלא יצא השער לא מהני יש לו מעות וא"כ הך סברא לא קיימא לדינא זולת הטעם האחר שכתב המחבר שהביא הש"ך (אות ד'):

(סעיף ב' בהג"ה) לא מקרי יש לו. אף לדעת הת"ח בחי' דדוקא להוזיל לא מקרי יש לו אבל לפסיקא מקרי יש לו מ"מ י"ל דוקא לענין פסיקא אבל לא לענין הלואת סאה בסאה דהא אמרינן בסוגיא מ"ד כיון דאית לי' אשראי כעד שיבא בני דמי והיינו דאזולי דרך מקח רשאי להתיר כמו הלואת סאה בסאה וע' בתוס' שם דקיל יותר מהלואת סאה בסאה א"כ לפי האמת דאשראי לא מקרי יש לו לאזולי ה"נ לא מקרי יש לו להלואה סאה בסאה:

(ש"ך סק"ט) וכתב עוד. לכאורה המחבר בש"ע חזר מדבריו שבב"י דהרי העתיק כאן בס"ג דברי הרמב"ם ובסס"י זה דברי הרא"ש אלו וע' בגד"ת (ריש שער מ"ו):

(סעיף ד) מלוה אדם את אריסיו. בטור כתב מי שיש לו אריס מותר להלוות לו סאה בסאה וכו' ובמקום שדרך בע"ה וכו' אלא א"כ הלוהו מיד כשירד לתוך שדהו. ועי' בב"י דכשירד לאו דוקא רק קודם שירד דמיד אחר שירד אסור ולדעתי י"ל דכוונת הטור הכי דבתחילה שכתב ונתרצה האריס היינו דוקא לאחר שירד וכמ"ש ב"י וכדעת רש"י וע"ז כתב הטור דאסור ללות אחר שנתרצה כבר ואינו מותר אא"כ הלוהו מיד כשירד. והיינו מיד כשירד בשעת ריצוי שמרוצה שנותן לו במתנה ובשעת מעשה א"ל שסאה זה שהחיוב על בעה"ב ליתן יהא עלי כהלואה כי אנכי נותן לו במתנה שיהא הזרע משלי וזהו מותר דהוי כאומר אני נותן לך מנה וכל שנה דינר רווחיה ממנו דמותר כמ"ש הב"י (סקס"א) בשם הריב"ש ואינו אסור אלא אחר שירד ונתרצה אריס ליתן במתנה ואחר

זמן רוצה להלוות ממנו דכבר החוב על האריס והוי כמו נתחייב במתנתו ולאחר זמן זקף עליו במלוה דאסור כמו שכתוב בב"י (סס"י קס"א) ודו"ק:

(סעיף ה') הלוה לו סאתים חטים ועשה לו שטר. בטור כתב בשם א"א הרא"ש בשו"ת הלוה לחבירו חטים ועשה עליו שטר מכך וכך סאין וכו' ואם לא יכול לברר ישבע הלוה וכו' ויש ליתן טעם אמאי דנאמן לטעון על שטר שהוא של רבית. ונראה דשטר זה אינו בדין שטר לטרוף מלקוחות כיון שחייב נפשו ליתן לו סאה כפי שיהיה בזמן הפרעון בין הוזל בין הוקר והוי אין לו קצבה בין למטה בין למעלה דאינו גובה מלקוחות וכיון שאינו גובה מלקוחות הוא כמו כתב יד דנאמן לומר פרעתי (בח"מ סס"ט) דאינו חושש להניחו כיון שאינו טורף ממשועבדים. ומש"ה נאמן לטעון שהוא רבית במגו דפרעתי וק"ל (אח"כ מצאתי סעד וסמך דבכה"ג אינו ראוי לטרוף ממשועבדים באו"ת רסי' קט"ז): (ט"ז ססק"ט) משא"כ בהלואה. וכ"כ הש"ך לקמן (סקע"ג סקט"ז). וכן אפי' באין לו דוחן אם יצא שער דוחן מותר לפסוק עמו בסאה חטים אם הם בשער א' כדלקמן (סקע"ה):

סימן קסג

(סימן קס"ג ש"ך סק"ד) כשער של עכשיו אסור. קשה לי דאף כשמתנה שיתן לו פירות בזול יותר משער דעכשיו לשתרי כדלקמן (סקע"ז סי"ד) וצלע"ג. ואחר זמן רב מצאתי שהקשה כן בתפל"מ ותירוצו אינו מובן לי:

סימן קסה

(סימן קס"ה סעיף א') והוסיפו על משקלו. ע' ת' רש"כ (סס"ב) ות' מהר"ם אלש"ך (סמ"ט) ות' הראנ"ח (ח"א סק"ד) ות' מהרי"ט (חיו"ד ס"מ) ות' רשד"ם (חיו"ד סקע"ז ורכ"ד) ות' רדב"ז (סקפ"ו) ות' אורים גדולים (לימוד קצ"ט ר' ור"א):

סימן קסו

(סימן קס"ו סעיף ב') אי קיימא לאגרא. ואם אמר הלוני ודור בחצרי בדינר אף דשוה יותר מ"מ לא הוי רבית קצוצה דאין אונא' לקרקעות. אא"כ אמר חצרי שנשכרת בד' תדור אתה בדינר א'. כ"כ ב"י (ססי' קס"ד) בשם ת' רשב"א (סי' תשל"ו). ולפמ"ש בהגהת ש"ע חוה"מ (סרכ"ז סעיף כ"ט) ביתר מפלגא יש אונאה לקרקעות י"ל דבכה"ג הוי רבית קצוצה. וע' ת' הראנ"ח (ח"א סס"ט):

(ש"ך סק"ז) כשקוצץ בשעת הלואה. ואם היה המעות אצלו בפקדון ואח"כ נתן לו רשות להוציאם וקצץ לו רבית מקרי שעת נתינה דההוצאה מרשות לרשות מקרי נתינה. תשו' אורים גדולים (למוד קצ"ו):

סימן קסז

(סימן קס"ז ט"ז סק"א) דדוקא במקום שאין שם קציצה. תמיהני הא הכא ג"כ אינו קוצץ דבר ידוע אלא שיתן לו הריוח שיהיה במעותיו והוי ר"ק. וע' תשו' הראנ"ח (ח"א סס"ט):

סימן קסח

(סי' קס"ח קס"ט ש"ך סקי"ב) אלא כשהלוה בשליחות. לא ידעתי הא הרמ"א כתב אבל אם אית ליה משכון ולא עשה בשליחות משמע להדיא דגם בלא עשה בעינן שיהיה לו משכון. וכ"נ מרברי הש"ך עצמו (ס"ק י"ד) במ"ש אבל לר"ת אפי' עשה בשליחות שרי. מבואר דהך דלא עשה בשליחות מיירי ביש לו משכון וצ"ע:

(סעיף ז') והלוה עושה איסור. כ"כ הרא"ש בתשובה (כלל ק"ח סי' י"א). וכן בפסקים העתיק לשון הר"י דליכא איסור להמלוה. אולם בתשו' (שם סי' י"ח) העתיק דברי הר"י דליכא איסור לא למלוה ולא ללוה. וכן הועתק בבעה"ת. וצ"ע:

(בהגה"ה) ויש מקילין. בשער המלך (פ"ח ממלוה) ובס' תיבת גומא להגאון פורת יוסף (פ' קרח) הקשו אמאי לא אסור מדין אמירה לעובד כוכבים דאסור בכל לאוין. ע"ש:

(ש"ך סקי"ח) מיהו היינו דוקא. קאי גם אלא ידע דמותר ללוה דזהו רק דוקא בענין דלא מחזי כרבית ע"י נגישה. כך מבואר בב"י:

(ט"ז ססק"י) כיון ששניהם יודעים בדבר. תמיהני דא"כ דבלא ידע קיימא ההיתר דאקנויי אקני. א"כ למאי צריכין לסברת דלא יאמינו הא כיון דמתחילה לא ידע אף דנתברר שהוא דישראל מ"מ הותר ע"י דאקנויי אקני. וביותר דהש"כ כתב באמת (בסק"כ) דאף דנודע לו עתה מותר מטעם אקנויי. וא"כ למאי הלכתא כתב המחבר היתירא דלא יאמינו לו. גם קשה לי ביסוד דברי הב"י והד"מ דלר"ת בלא"ה שרי. א"כ משמע דלר"ת כיון דאין שליחות לעובד כוכבים ל"צ לטעמא דאקנויי. וכיון שכן גם לשיטת רש"י בלא ידע ונתברר אח"כ ל"צ לטעמא דאקנויי ולא לטעמא דלא יאמינו לו. דהא קי"ל כסברת הר"י דבחוב באשראי בלא ידע המלוה דמותר ליקח הרבית אף לשיטת רש"י כדלעיל (ס"ז). והיינו דבלא ידע לא החמירו לומר דיש שליחות לעובד כוכבים. וא"כ ממילא בלא ידע ליכא הפרש בין שיטת ר"ת לרש"י. וכי היכי דלר"ת בידע שרי ול"צ טעמא דאקנויי ה"נ

לרש"י בלא ידע. ועי' בב"ח דכתב באמת דהטור בא לומר דאף להאוסרים אליבא דרש"י גם בל"י מ"מ המשכון שרי מטעם אקנויי. וא"כ לדידן גם לשיטת רש"י ל"צ לאקנויי. גם ביסוד הזה דלר"ת בלא"ה שרי ומה"ט כ' ג"כ בש"ע (ס"י) אם הממושכן לא ידע וכו' והוא מדברי מהרי"ק דבזה ליכא צד שליחות משמע דבלא צד שליחות ליכא איסור במשכון. ומה"ט כתב ג"כ הש"כ (ס"ק כ"ו) דלר"ת וסייעתו שרי. הרי אף דהתם ליכא אקנויי מ"מ שרי לר"ת. ולענ"ד מדברי הרמב"ן בבעה"ת שמ"ו ח"ד משמע דלאו מצד שליחות אסור. אלא דכל שלא נקנה המשכון לעובד כוכבים ואחריותו דמלוה על המשכון אסור. ומה"ט אוסר ג"כ בשני בשליחותיה שצוה להשכין לעובד כוכבים והשכין לישראל דבכה"ג לא אקני ליה. וכן מבואר בנ"י (ועי' בד"מ וצ"ע) וכדדייק ג"כ לישנא דהרמב"ן שם ומשכונו של ישראל ביד עובד כוכבים אם לוה עליו עובד כוכבים מישראל ברבית אסור עכ"ל. משמע דבכל ענין. ואף לר"ת דאין שליחות לעובד כוכבים. מ"מ אסור מצד המשכון דמתרבת הרבית על משכונו דישראל ע"ש. ודוק היטב:

(ט"ז סקי"ד) שוב ראיתי בתשובת מיימון דמשפטים סימן ל"א. משם אין ראיה כלל דטעמא דבעל העיטור שם דחוב כיון דאינו בעין לאו בר הקנאה הוא אפילו באודית' ואפי' לאפקועי ממון כדהביא שם ראיה מההיא דשכ"מ שאמר הלויתי לפלוני ע"ש. אבל בחפץ בעין דמהני ההקנאה באודית' י"ל דמהני ג"כ לאפקועי איסורא:

(ש"ך סקל"ד) ונפטר השליח בכך ע"כ. ואם אמד ליה אני אתבע את העובד כוכבים ואם אינו פורע אחריותי עליך והוא יכול לתבוע את העובד כוכבים בדיניהם מותר וזה מדין ערב וכו' עיי"ש:

(ש"ך סק"מ) וכן משמע לכאורה דעת תשו' הרשב"א. לענ"ד אין מזה ראיה דהתם מיירי בסרסור דאינו יכול לחוב לאחרים בהודאתו. וכמ"ש ג"כ המהרש"ל בפשיטות בתשובה שם. ואפי' אם רק ע"א מעיר שהוא של ישראל אסור לו ליקח הרבית דע"א נאמן באיסורים אבל הסרסור בעצמו א"נ מדין ע"א כיון דדבריו מכחישים זה את זה. ב"י בשם תשו' הרשב"א:

שם שהוא יודע. צ"ל שאינו יודע:

(שם סקמ"א) שהוא של הישראל. או שהמלוה מאמין כן דהוי כההיא דאי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה לי'. ב"י בשם תשו' הרשב"א:

(שם סקמ"ה) אבל לא נקרא רשע. ולענ"ד י"ל בפשוטו דלעיל מקרי רשע כיון דיהיה הדין דיכול המלוה לומר איני מאמינך ויצטרך לשלם וכיון שהאמת שהמשכון שלו יהיה עובר על לא תשיך. משא"כ הכא לא עשה כלום דהא באמת לא ישלם והוא רק בכלל שארית

ישראל לא יעשו וגו'. אולם קשה לי אמאי לא הוי רשע גמור דהוי שולח יד בממון חבירו דהוא לא נתן לו רק להלוות לעובד כוכבים ובמה שהחזיק לעצמו הוי שולח יד. וצ"ע:
(סעיף ט"ז) אם אחריות המעות. ולא דמי למ"ש המהריב"ל בתשו' דמותר לקבל מעות מחבירו ולקבל עליו כל האחריות וליתן לו כל הריוח שירויח במעותיו דאין שם הלואה עליו ושאני התם דאינו מבקש לעצמו שום הנאה משא"כ כאן אלו נזדמן לו מציאה היה הריוח לעצמו עכ"ל הדרישה. עי' בב"י דמותר להוציא המעות בההיא הנאה דמקבל עליו אחריות יותר מדינו ע"ש. ועיקר דינו דמהריב"ל הנ"ל נ"ל שכך מבואר בתשובת הר"ן (סי' ע"ב) והובא בב"י לקמן (רסי' קע"ז) ועי' בש"ע (שם סי"ט):
(ש"ך סקנ"ב) **ולדעת הר**"ן. זה תמוה הא גם להר"ן מותר לישראל להיות קבלן בעד ישראל שלוה מעובד כוכבים. כמבואר לקמן (סי' ק"ע) בב"י. וכבר תמה כן על הב"י בתשו' לחם רב ובתשו' מהר"י הלוי אחיו של הט"ז (סי' ה'):
(סעיף י"ז בהג"ה) זה מזה ברבית. עי' תשובת הראנ"ח (ח"א סי' נ"ח):
(ש"ך ס"ק ס"ד) בכל ענין שרי. לא ידעתי הא מ"מ עיקר ההיתר דעיקר הסמיכה רק על המשכון ומתרבה על ממונו של עובד כוכבים וא"כ י"ל דוקא באומר סתם תלוה עליו כך וכך וכשיבא העובד כוכבים לפדותו תקח רבית כך וכך דבזה אמרי' דהקנה החפץ לישראל השני בתורת משכון וכמ"ש הש"ך (ס"ק נ"ח) משא"כ באומר הלויני דמקבל על עצמו ליתן הרבית מכיסו בין אם יתן העובד כוכבים בין אם לא יתן י"ל דהוי הוא הלוה ממש ואסור. וצ"ע:
(סעיף כ"א) מופקדים ביד עובד כוכבים. ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בעסקו להתעסק בהם למחצית שכר והלוה מהם העובד כוכבים לישראל ברבית אע"פ שבעל המעות יודע כשנתנם לישראל מ"מ שרי תשו' מהרי"ט (ח"א סי' קט"ז):
(ט"ז סקל"ו) וזה אינו דבהדיא איתא. לפי מ"ש הש"ך חוה"מ (סי' צ"ה ס"ק י"ז) דאפי' אי אמרי' מגו לאפטורי משבועה מ"מ מגו לפטור מהיסת לא אמרי' עיי"ש. ניחא הכא ?:

סימן קע

(סי' ק"ע סעיף א') מעובד כוכבים ברבית. אם זקף העובד כוכבים המלוה את הרבית על הישראל מותר לישראל אחר להיות אח"כ ערב אפי' שלוף דוץ כיון דזקף הוי כקרן ואין כאן רבית כלל כנ"ל ממשמעות הפוסקים וכ"כ ריא"ז פא"נ עכ"ל מהריק"ש ובתשובת כרם שלמה (סימן י') כתב דבתשובת משפט צדק (ח"ב סימן ע"ח) הביא חולקים בזה:
(ט"ז סק"ג) דהיינו בשני שותפים. ע' בת' קול אלי' (סי' כ"ט):

(ש"ך סק"ג) אפילו אינו ערב כו'. זהו כשיטת הנ"י בדעת הר"ן דמחלק דבעובד כוכבים מלוה אינו אסור אלא בערב דשלוף דוץ אבל בישראל המלוה אסור גם בע"ק ומה דכתב בהג"ה אלא אם התנה שלא ידחנו אצל הערב וכו' היינו בערב סתם כיון דבעובד כוכבים הלזה קבל עליו שלא לדחותו ממילא עפ"י הדין אין הישראל יכול לתבוע לישראל ערב תחילה כיון דאפשר לו להשתלם מן הלוה. אבל בע"ק פשיטא דבאמת אסורים ובזה מיושב לנכון דברי הטור דס"ל כרש"י כמ"ש בתחילת הסי' שלא לתבוע הערב תחילה ומ"מ העתיק בסוף הסי' דברי הראב"ד שהם דברי ההג"ה בכאן והיינו כנ"ל דכל דאפשר לתבוע להעובד כוכבים תחלה אינו רשאי לתבוע לערב ישראל תחילה ואף דמלישנא דהראב"ד משמע דבדיניהם יכול הלוה לדחות להערב וא"כ משמע דס"ל כשיטת הרשב"א מ"מ הטור העתיק שפיר דברי הראב"ד דלדינא הכי הוא. ודוק:

ונ"ל דזהו ג"כ דעת תוס' בסוגיין דכתבו דיכול ישראל להלות לעובד כוכבים ברבית וישראל חבירו ערב לו בעד קרן ורבית משום דישראל המלוה לאו בתר ערבא אזיל אלא בתר הלוה העובד כוכבים עכ"ל והיינו דס"ל דבדיניהם יכול לתבוע למי שירצה וסוגיא דמיירי בעובד כוכבים המלוה אסור בכה"ג וכשיטת רש"י ולזה כתב דבישראל המלוה מותר בכה"ג דעל ישראל המלוה מוטל לעשות כד"ת שלא לתבוע לערב תחילה אבל בע"ק ומכ"ש היכי דדנין בדיניהם דערב יכול לדחותו אצל הלוה באמת דס"ל לתוס' ג"כ דאסור ובד"מ (סק"ג) משמע דס"ל דתוס' חולקים עם הראב"י. וכן משמע בתה"ד (סימן ש"א). ולענ"ד הי' נראה כמ"ש. וצ"ע. וע' בב"י דהביא דעת הרמב"ן בתשו' (סי' רכ"ב) דגם בישראל המלוה ליכא איסור בע"ק אא"כ בשלוף דוץ. עי"ש:

(ש"ך סק"ו) דאפילו לא נעשה ערב כלל אסור. תמיהני הא להדיא מבואר שם בב"י לעיל (סי' קס"ט) בשם סה"ת שכתב בשם הרמב"ן דעובד כוכבים ששלח ישראל ללוות לו מישראל דרשאי לומר אני אתבע להעובד כוכבים ואם אינו פורע אחריותו עליך. אם יוכל לתבוע לעובד כוכבים תחלה. דהוי רק כערב דעלמא. הרי אף דקיבל המעות מיד הישראל מותר ובפרט מ"ש הש"ך דאפילו לא נעשה כלל ערב אסור כיון דאין שליחות לעובד כוכבים הוי הישראל כלוה. הא להדיא מבואר ההיפוך (סי' קס"ט סכ"ג) וצ"ע:

סימן קעא

(סימן קע"א ש"ך ס"ק א') שעלה משנתגייר. בגד"ת נסתפק באם הלוה לשנה ברבית דינר א' לחודש ולא זקפן במלוה ואח"כ נתן לו י"ב דנרין ובתוך הזמן נתגייר אם מחוייב

לאהדורי ליה כיון דלא זקפן כל מה שנתן רבית גמור נתן ונהנה מרבית שבזמן הגירות או כיון דכבר גבה אותם לא חשבי' לי' לרבית דבזמן היהדות:
(ש"ך סקס"ב) ולא כהפרישה. ובגד"ת נוטה לצדד יותר כהפרישה:

סימן קעב

(סעיף א' בהגה"ה) אלא בשניהם בנכייתא שרי. בסוגיין באתרא דמסלקי מסלקי אפילו מתמרי דעל בודיי' ואי אגבינהו בסיסני קני ועי' בנ"י בשם הרשב"א דזהו למ"ד דבנכייתא הוי א"ר אבל לדידן ליתא להאי דינא דבלא נכייתא הוי ר"ק. ובנכייתא כיון דשרי אפילו בתמרא דעל בודי' מחשבי' הפירות מה ששוין כמו שהם על האילן והוי כלוקח לפירות ולשיטת הרי"ף דקי"ל דבנכיית' הוי א"ר קיימא דינא דהש"ס ויש לעיין דהיכא דהוי א"ר אפילו אם לא מסלק לי' במעותיו מ"מ הא יכול למחות בידו דלא יאכלם כיון דלא אגבינהו ולא קנה להו וצ"ע:
(ס"א בהג"ה) הפירות שאכל לא מנכינן ליה. ומכ"ש דלא מחשבי' משטרא לשטרא והרי"ף והרמב"ם כ' דביתמי מסלקי' להו ומחשבי' משטרא לשטרא ואי אכל טפי לא מפקי' מיניה ובטור השמיט זה וכ' הב"י הטעם דגריס בסוגיי' עביד ר"א עובדא ביתומים קטנים כגדולים. והרי"ף והרמב"ם לא גרסי לה:
שם מיהו אם אמר לו לא בעינא. וכופי' אותו לפרוע מיד שלא קבע זמן אלא עד שיאכל פירות ב"י בבד"ה בשם הרשב"א:
(ש"ך סקי"ד) דהיינו באתרא דלא מסלקי. דקודם דשלים זמני' לא מצי לדחות לי' עד דמייתי לי' זוזי ממש אבל מדברי הרמב"ן בשיטה מקובצת מבואר דמוקי לה במשכנתא בנכייתא למאן דשרי או בסורא עי"ש:
(שם סקי"ז) מיהו דעת הראב"ד. לענ"ד הראב"ד מיירי בענין דליכא איסור רבית דמוקי לה לסוגיין באתרי דלא מסלקי ובנכייתא ומשלם זמני' ואכיל אח"כ בנכייתא דכל כה"ג שרי כיון דבתחלה הי' לא מסלקא. ובכה"ג בעי' דאמר אטרח ואייתי זוזי ובזה כתב הראב"ד דקודם זמן הסילוק א"י למחות ולא מנכי' ליה אבל היכא דהוי א"ר כגון בלא נכייתא י"ל דגם הראב"ד מודה דיכול למחות בידו עי' בבעה"ת ודו"ק:
(סעיף ד') אלא לי בדמים אלו. ואע"ג דמ"מ יכול למכור לאחרים ביותר כמבואר בח"מ (סי' ר"ו) מ"מ אף אם מכרה לאחר בדמים אלו אסור למוכרה לזה כ"כ הנ"י והה"מ בשם הרמב"ן אבל בהגהת מרדכי כתב דמיירי דוקא בהתנה לא תמכרנה לי אלא בדמים אלו אף אם ירצה אחר ליתן יותר ואם אמר מעכשיו תהא קנויה לי אם תרצה למכור לאחר

רשאי ב"י וע' בפ"י די"ל דאף בסתמא הכי הוא דהא אם לא ירצו אחרים ליתן יותר בלאו התנאי הוי הוא מצרן ע"ש:
(ש"ך סקל"ב) ואם תרויח מהן. בגד"ת תמה בזה דהוי כמו כל קרוב לשכר ורחוק להפסד דאסור כיון דאין למלוה אחריות ההפסד ונוטל קצת מהריוח:

סימן קעג

(סימן קע"ג סעיף א') מותר למכרו. ודוקא אם הוא מתנה בענין שהוא השער של אותו זמן הפרעון ברוב השנים. אבל ביותר מזה אסור. ב"י בשם בעה"ת כ"כ בשם הרמב"ן:
(ש"ך סק"ג) ומשמע דאפילו יש להן עכשיו. לענ"ד לא משמע כן ממ"ש תוס' דטרשא דר"פ מיירי בקץ או בשער קבוע הרי אף דהנך טרשות אמר סתם כשער של אייר אעפ"כ אסור בשער קבוע ואף דבדברי ר"ח שבבעה"ת מבואר דגם טרשא דר"פ מיירי באומר אם מעכשיו. מ"מ הא תוס' כתב או בשער קבוע. כנל"ד:
(שם סק"ד) הר"ז אבק רבית. וכשיתבענו בדין אינו חייב ליתן לו אלא מה שהיה שוה בשעת המכר או יחזיר ממכרו מיד אם היה קיים עכ"ל ועי' במ"ל דאם המוכר מתרצה שיחזיק הלוקח במקחו כשער שבשעת המכר א"י הלוקח לחזור ממקחו אך אם המוכר אינו מתרצה בזה יכול להכריח ללוקח להחזיר לו מקחו אם הוא בעין ואף מיד בתוך הזמן יכול המוכר להכריחו להחזיר לו מקחו ובכה"ג בתובעו תוך זמנו אף אם המוכר מתרצה שיחזיק במקחו ויתן לו כשער שעת מכירה מ"מ יכול הלוקח לחזור ממקחו דלא קנה רק ע"ד לשלם אח"כ ע"ש ומ"ש עוד במ"ל שם בדקדוק לשון הרמב"ם מה שהי' שוה בשעת המכר דר"ל דאם לא היה שוה אלא צ' אע"פ שאמר אם מעכשיו בק' מ"מ אינו חייב ליתן לו יותר מצ' כיון דהרמב"ם לא פסק בטרשא דר"נ עי"ש וא"כ ה"ה לדידן אם היה שער ידוע או שומתו ידוע בצ' ומ"מ תמיהני הא הרמב"ם כ' כן בקרקע דגם להרמב"ם רשאי למכור ביותר אם לא פי' אם מעכשיו כמ"ש הה"מ וא"כ יצטרך ליתן לו ק' ובעיקר דברי הרמב"ם דאו יחזיר ממכרו דמשמע דהמוכר יכול להכריחו להחזיר לו מקחו דמצי אומר לא מכרתי ע"ד לקבל בפחות נחלקו בזה תלמידי הרשב"א והובא בב"י (חוה"מ סי' ר"ח) שכתבו דלא בטלא זביני אלא קיימא בין על לוקח בין על מוכר ע"ש. ומ"מ אפשר באמר אם מעכשיו דכבר גלה דעתו למכור בסך ההוא אבל בלא אמר אם מעכשיו היכי דאסור כגון ביצא שער בזה י"ל דיכול המוכר לחזור. ואולם מדברי הסמ"ע (ס"ס ר"ח) מבואר דס"ל דגם בזה א"י לחזור:

(שם סק"ה) וע' בתשובת מהר"ל ב"ח סי' ע'. היינו דשם מבואר דשוה ה' בו' מותר אבל יותר אסור וע' תשובת לחם רב (סי' י"ד):
(ש"ך סק"י) וע"ש. וקרוב הדבר דאפי' אחריות הרבית שרי. הרשב"א שם:
(סעיף ד' בהג"ה) יפייס אותו בפחות. וכיוצא בזה לעיל (סי' קל"ב ס"ו):
(ש"ך סקט"ו) אינו יכול להוזיל גביה. ובתפל"מ כ' דמהני אם יש לו השיעור שמוזיל גבי' ומעט יותר דהיינו בקונה ו' בה' דמותר אם יש לו שוה א' למעט יותר דהקנה לו הכל בעד פרוטה ונשאר חייב לו היתר ליתן לו בשויי' ע"ש. וכ"כ ג"כ תשו' מהר"י הלוי אחיו של הט"ז (סי' ד') אלא דמ"מ צריך שלא יהא מוזיל הרבה באותו סך שיש לו שלא יהא ניכר לכל דמוזיל לו בשביל ההלואה הנשאר מהדינר:
(ש"ך סקי"ז) אפי' באין לו נמי ביצא השער. תמיהני דא"כ מה מהני אין שומתו ידוע הא כיון דיצא השער הוו ג"כ כמו אם מעכשיו כדלעיל סעי' א' אח"ז בא לידי ס' תפל"מ ומצאתי שהקשה כן:
(ש"ך סקכ"ד) כשער של עכשיו או כשער הזול. תמיהני הא לקמן (סי' קע"ה ס"ג) מבואר דמותר לפסוק כשער הגבוה והוא מתני' ערוכה הרי דאחריות הזול על המוכר והיוקר ללוקח מ"מ שרי. אח"כ מצאתי דהקשה כן בתפל"מ ובעיקר החילוק בין הכא לכל פיסוק דעלמא מבואר בתוס' הובא בט"ז כאן ובשיטה מקובצת הביא בשם הראשונים לחלק דבפיסקא דעלמא יכול המוכר ליתן הפירות מיד ללוקח ועליו לקבלם ויהיה האחריות הכל אח"כ על הלוקח משא"כ התנו דבע"כ דמוכר שלא יתנם לו עד זמן הידוע ע"ש:
(סעיף ט"ו) ואמכרנה שם. ולא דמי להההיא דלעיל (סעיף א' בש"ך סק"ג) כיון דבמקומו אין השער משתנה וכמ"ש בבעה"ת (שמ"ו ח"ד) וז"ל ולמוליך חבילה לא דמי דהרי לא ימצא מן החבילה כאן דמים ששוים שם עכ"ל:

סימן קעד

(סימן קע"ד ש"ע ס"א) ואמר לו לכשיהיו לי מעות. ואם הקנה לו חפץ או שט"ח בסך מנה ואמר לכשאתן לך ק"כ לזמן פלוני תחזירהו לי הוי ר"ק וצריך לחזור לו בעד מנה תשו' מהר"י הלוי (סי' ב'):
שם רבית קצוצה. עי' בריב"ש (סי' ש"ה וסי' תס"ד) והובא בב"י כאן בקצרה כיון דאפשר שיוחלט הבית ויהיה למפרע מכירה כגון שלא יחזיר לו מעותיו עד זמן המוגבל [ונ"ל די"ל ה"ה הכא דאם ימות ולא יחזיר לו אין ביד היורשים להחזיר כמ"ש תוס'] מש"ה בודאי א"א לדונו עתה ברבית קצוצה כ"ז שלא החזיר לו מעותיו ונתגלה דהמכר בטל

למפרע אז הוי ר"ק אבל מקודם לכן הוי רק א"ר. וכל מה שאכל א"א לו לנכות לו וצריך תחלה להחזיר לו כל מעותיו ואח"כ מוציא ממנו הפירות שאכל ע"ש היטב:
(ש"ך סק"ג) ומביאם ב"י. בב"י הביא לשון הנ"י בשם הרשב"א דלאו למימרא דצריך שיאמר בפירוש כן דמסתמא נמי דינא הכי דכל שהחזיק או קנה כראוי זוזי מלוה ע"פ הוי על הלוקח כל דלא עייל ונפיק אזוזי עכ"ל. ונראה בפשוטו דבעי' דידעי' ונתברר דלא עייל ונפיק אזוזי דבזה נגמר המקח אבל מקודם לזה יש לחוש דדלמא יהא עייל ונפיק אזוזי. ולישנא דהרמ"א והמתין לו אפשר דכלל בלשון זה דעשה המתנת מעות או ע"י דא"ל להוי הלואה גבך או דלא עו"נ אזוזי והש"ך קיצר בלשונו. ואולם לשיטת הרמב"ן והר"ן דבעייל ונפיק מ"מ קנה כנגד מעותיו ויד הלוקח על העליונה דיכול לומר קנית כנגד מעותי ע' באורך בסמ"ע (סי' ק"ץ סקי"א) י"ל דהלוקח מותר לאכול פירות דיכול לומר קים לי בנפשי שאחזיק המכר בכדי מעותי וזה בידו לגמרי. אבל לשיטת רש"י וסייעתו דיכול המוכר לבטל כל המקח אף כנגד מעותיו הכא אסור. ואפשר דהרשב"א והראב"ד ס"ל כרש"י ודו"ק:

סימן קעו

(סימן קע"ו סעיף א' בהג"ה) יש מתירין אפי' משכיר. בד"מ כ' ע"ז אמנם בריב"ש (סי' ש"ח) כ' נראה ברור דאסור להלוות על אחריות הספינה ושיתן בשובו כ"ד לפי שזו הלואה וקוצץ לו דבר קצוב ברבית אע"פ שהמלוה מקבל עליו אחריות כל המעות כ"ז הלואה עדיין לא יצא מידי הלואה וכו'. לפ"ז קשה דלעיל (סי' קע"ג סי"ח) סתם המחבר כהריב"ש והרב לא הגיה כלום. וכאן פסק כתה"ד. והוי לכאורה פסקי דסתרי אהדדי. ועי' בתפל"מ שכתב לחלק בין הך דהכא להההיא דסי' קע"ג. ועש"ך לקמן (סיקע"ז סק"ך):

סימן קעז

(סימן קע"ז סעיף ה' בהג"ה) שולח יד בפקדון בכך. לענ"ד דהרשב"א בת' שהביא הב"י (חוה"מ סקע"ו מחודש ל"ו) וכן הוא בחידושי הרשב"א בב"ק חולק ע"ז דאף אם שלח יד בקצת העסק והתעסק בשאר בסתם והרויח דהריוח לאמצע עי"ש וצ"ע:
(ש"ך סקכ"ז) ע"כ לשון סמ"ג. ע' תשובת מהריב"ל (ח"ג סכ"א):
(ש"ך ס"ק מ"ט) ומוציאין ממנו בעל כרחו עכ"ד. ועיין בתשובות ב"ח (סל"ג):
(ש"ך סקס"ח) כיון דהוי ספיקא דדינא. ועי' בת' מהר"י לבית לוי (כלל ג' סנ"ג) בארוכה. וע' בת' ת"ח למהרח"ש (ח"ג סי"ז):

סימן קעט

(סימן קע"ט בבאר הגולה ציון י"ג) מפי' רש"י. וכן הוא בב"י ללמוד כן מדברי רש"י. ותמוה לי הא סוגיא ערוכה היא (כריתות ד"ג) אמר אביי האי מאן דבעי למיצמד זיבורא ועקרבא אסור ואי קאתי אבתראי שרי [וכן תמה בספר תפארת למשה]:

(סעיף ט"ז) מעשה שדים אסור. עיין תשובת נחלת שבעה (סע"ו ע"ז):

סימן קפ

(סי' ק"פ סעיף ד') שלא יברח פטור. עי' בת' בשמים ראש (סשכ"ש) בהגהת כסא דהרסנא:

(סעיף ט') אפילו בשיער א'. היינו מטעם דתלישׁ עור אסור מן התורה. ליקוטי חכ"צ שנדפסו בס' בית אהרן:

סימן קפא

(סימן קפ"א ט"ז סק"א) משום שלום מלכות. עי' פמ"א בת' (ח"ב סע"ט):

(סעיף ג') ויש לחוש לדבריהם. ע' בת' שמש צדקה (סימן ס"א) בארוכה:

(סעיף ו') אסורה להקיף פאת ראש האיש. לענ"ד דזהו לכאורה לכ"ע יהיה אסור משום לפני עור דמכשלת להא שניקף. ואף היכא דהו"מ לגלח בעצמו מ"מ הוי איסור דרבנן כמ"ש תוס' ריש שבת. ואולי י"ל דבזה ליכא איסור מדין מצוה להפרישו דאדרבה במה שהיא מגלחת אותו בזה מפרישתו דאם לא היתה מגלחת אותו היה מגלח בעצמו והיה עובר בב' לאוין דניקף ומקיף וע"י שהיא מגלחת מפרישתו מלאו דמקיף. ובמגלחת לקטן לכאורה מדחזיה דר"ה מניח לאשתו לגלח בניה הקטנים מוכח דליכא איסור כלל. ומה דלטיי' רב אדא (דזהו דאיירי הראב"ד) הא לרב אדא מותר אף לאיש לגלח קטן מדאמר לדידך מאן מגלח לקטן. וע"כ מה דלטיי' היינו דלדידך דס"ל דמקיף קטן חייב וכמ"ש תוס' שם. ובזה ס"ל לרב אדא אם מקיף קטן חייב. אשה אינה רשאי' להקיף קטן מדאורייתא כמו במקפת לגדול. אבל לדינא דאשה אינה בלאו דמקיף די"ל דאפילו איסור דרבנן ליכא וצ"ע:

סימן קפב

(סמן קפ"ב סעיף א') גם האנשים. בפרישה כתוב נראה דכל אנשים גוים דכיון דנהוג נהג ולמדין ממנהג ההוא דעובדי כוכבים. גם י"ל דעל ישראל קאמר דהיכא דנהיגי כולם אין מוחין בהם עכ"ל ועי' בתשובת פרח שושן (כלל ו' ס"ב):

(ט"ז סק"ג) דא"כ תקשה לך. עי' מג"א (סי' ד' ס"ק י"ד):

(סעיף ו') וכן אסור לאיש להסתכל במראה. ג"ז רק היכי דאין מסתכלים רק הנשים. אבל במקום דגם אנשים מסתכלים ליכא איסור רק החברים נמנעים מזה. וכההיא דסעיף א'. תשובת גנת וורדים (כלל ה' סימן י"ב):

סימן קפג

(סימן קפ"ג ש"ך סק"ב) היינו מדאורייתא. משמע דג"כ אינו סותר ע' ש"ך לקמן (ססי' קצ"ו סקי"ג) בשם הד"מ וע' בסדרי טהרה (סיקצ"ד סק"ד) בארוכה:

סימן קפד

(סימן קפ"ד ש"ך ס"ק ו') ודלא כת"ה. עי' בס' בית אפרים בקונטרס הראיות (סימן ל"ח אות מ'):

(ש"ך סק"ז) כגון לענין ק"ש. זהו תמוה הא אדרבה שם אזלינן בתר היום דחמיר הזמן עד רביע בין בקיץ בין בחורף:

בא"ד וסתה כל היום וודאי. לפענ"ד ערבך ערבא צריך דבפשוטו י"ל דגם בזה א"צ לפרוש בלילה שקודם דחכמים לא אסרו רק אותו היום שהיה בו הראיה. הן שהיה הראיה זמן מעט הן שהיה הראיה כל היום:

(סעיף ג') שלא קבעתו ג' פעמים. בט"ז לקמן (סימן קפ"ט סקמ"ג) העלה דכל שראתה ג"פ אף דלא קבעתו חוששת. והש"ך שם בנקה"כ חלק דבעי' דוקא קבעתו:

(ש"ך ס"ק י"ד) לעיל סק"ז. דברי הש"ך אלו וכן בסקט"ז לכאורה סותרים לדבריו סק"ז דדינא דראב"ן רק באין לה שעה קבועה ביום לראות:

(סעיף ז') שהם כ"ד חדשים. וזה השיעור אף בהניקתו ד' וה' שנים:

(ש"ך ס"ק י"ט) ו"ל סקפ"ט סל"ג. דמשמע אף בפעם א' חוששת:

(סעיף ח') אינה חוששת לו. עי' מג"א (סי' ג' סקי"ד):

(ש"ך ס"ק ל"ד) שיעור שתוכל לספור ולטבול. לענ"ד י"ל באם היה הוסת המורכב לקפיצה מכ"ה לכ"ה והבעל שהה עד שעבר ל"ג דשריא מטעם ס"ס ספק לא ראתה כלל את"ל דראתה שמא קפצה ביום כ"ה וראתה והגיע עתה זמן טבילה:

סימן קפה

(סימן קפ"ה ט"ז ס"ק ב') אבל לעשות מעשה. עי' תשו' מהרימ"ט (ח"א סקס"ט):

סימן קפו

(סימן קפ"ו סעיף א') והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר כו'. אפילו מינקת ומעוברת וזקינה וקטנה:

סימן קפז

(ש"ך סק"כ) משום עגונה הקילו. בלא"ה י"ל דלבעלה דהאיסור רק דכיון דהוחזקה לראות מחמת תשמיש שמא תראה בשעת תשמיש דהוא ענין וסת דהוי רק דרבנן כדקי"ל וסתות דרבנן לזה סמכינן להקל לתלות במכה אבל לענין ז"נ לא סמכינן:
(ש"ך ס"ק ל') כאילו עברה. בת' אמונת שמואל כ' די"ל בפשוטו דמשכחת ג' רצופים דהיינו ששמשה ג"פ בלילה א' ואחר כל תשמיש קנחה עצמה בעד ובשחרית בדקה הג' עדים ומצאה עליהם דם דבכה"ג היה השימוש בהיתר כדלעיל (סי' קפ"ו ס"ב בהג"ה):
(ש"ך ס"ק ל"ג) ולפענ"ד דדברי הרב ברורים. ובת' נו"ב כתב לתרץ די"ל דהא"ר ס"ל כהטור לקמן (סי' קפ"ט) דגם וסת קפיצות צריך שתעקר ג"פ או דס"ל דתשמיש הוי כמו וסת הגוף דאכלה שום (וכדס"ל להט"ז סקט"ז) מש"ה ס"ל דלא נעקר בפעם א' אא"כ שמשה ג"פ והא דמהני שפופרת היינו באמת רק בנמצא מהצד דראיה דמן הצדדים הוא אבל בתשמיש דל"ש כן בעי' ג"פ:

סימן קפח

(סימן קפ"ח ט"ז ס"ק א') כיון שצריכה להמתין. לק"מ דמ"מ מועיל אם לא תמצא כלל:

סימן קפט

(סימן קפ"ט ש"ך ס"ק י"ט) שקבעה בב"פ. לשון זה תמוה דהא אין ב' הפלגות שוות כיון דאייר חסר וניסן מלא. ולשון הב"ח הכי הוא על מה שכתב הטור דלרבא נקבע הדילוג וחוששת לי"ח בתמוז הא דהוצרך לומר דחוששת לי"ח תמוז היינו לומר דחוששת רק

לי"ח תמוז אבל אינה חוששת לי"ז תמוז אף דההפלגה מן י"ז אייד עד י"ז סיון שוה להפלגה מי"ז סיון לי"ז תמוז עכ"ל והיינו דלא חיישינן להפלגה השניה שהיא ל"א יום וא"כ לשמואל דלא קבעה עדיין חוששת לי"ז תמוז משום הפלגת ל"א ולדידן קיי"ל כחומריה דרב ושמואל וצריכה לחוש לי"ז ולי"ח תמוז. ואולם הא בלא"ה חוששת לשמואל לי"ז תמוז כיון דראתה י"ז סיון לדינא לחוש פ"א ליום החדש דהיינו י"ז תמוז: (ש"ך ס"ק כ"ו) דלמא וסת השוה הוא. לא ידעתי מאי קושיא הא מטעם וסת השוה דהיינו ב' הפלגות שוות מנ"ט לנ"ט הא היה רק ב' הפלגות והיה לו רק דין וסת שאינו קבוע לזה החדש דהוי וסת קבוע מחמת הסירוג דלזה ראיה ראשונה מן החדש כיון דדנין על יום החדש:

(ט"ז ס"ק י"ז) בסתם עונה בינונית. לא זכיתי להבין דהכא דראתה בך' בניסן פשיטא דא"צ לחוש ביום א' דר"ח אייר לעונה בינונית ותמיד מחשבי' עונה בינונית מראייה האחרונה. ודברי הב"ח נכונים:

(סעיף כ"ג בהג"ה) אכלה שום וראתה. בפשוטו נראה דדוקא בכה"ג כיון דראתה בג' מינים חריפים אבל אם אכלה ג"פ שום קבעה רק לשום וכמו בשור המועד דשור חמור גמל הוי מועד לכל. אבל בנגח שור ג"פ הוי מועד רק לשוורים. וא"כ ממילא גם באכלה ב"פ שום וראתה ואכלה בצל וראתה דלא הוקבע כלל. ולפ"ז קשה לי דהא משמע דמחלקים בין וסת הגוף דאין א' קבוע ע"י חבירו אבל בדברים חריפים מצרפים כולם וא"כ אמאי נקט אם פיהקה פ"א ונתעטשה ב"פ הא כה"ג גם באכילת דברים חריפים לא הוי קביעות כנ"ל והו"ל למנקט פיהקה פ"א ונתעטשה וראתה וראשה ואבריה כבדים עליה דהוי ג' ענינים שונים דלא קבעה וצ"ע:

סימן קצ

(סימן ק"צ סעיף א') וחכמים גזרו על כתם. אפילו אם לא ראתה מעולם דכל שהגיעה לימי הנערות כתמה טמא:

שם יש מי שאומר שהיא טמאה. ובמעוברת כ' המנ"י דטהורה ומדמי לי' כמו דאינה חוששת אף למ"ד וסתות דאורייתא ע"ש ולענ"ד יש לחלק ומדברי התפל"מ גבי מעוברת שמרגישה שנפתח מקורה להוציא הולד מבואר דל"ס כהמנ"י וכ"כ בפשיטות בת' נו"ב מ"ת סק"כ:

(סעיף ה') אא"כ יש בו כגריס. ואם הדם נצרר ועב במק"א ואם היינו מרדדים הדק הי' בו שיעור גריס ע' בס"ט (סקס"א) ד"ה מיהו יש לעיין:

(ש"ע ס"ה) אנו תולין לומר. במראה שחור טמאה אף פחות מגריס. בעל הנפש:

ס"ו הנמצא על בשרה בלבד. בתפל"מ כ' דבהרגשה גם להרמב"ם בוודאי בעי' שיעור כגריס ועוד דדמי למכה שבגופה ע"ש ולענ"ד צ"ע לדינא:

(ש"ך סקי"א) שומעין להקל. ויש בזה צד חומרא באם מצאה למעלה מהחגור כתורמוס ולמטה מהחגור יותר מתורמוס עי' סעיף י"ז:

(ש"ע סעיף י') על בגד צבוע טהורה. אם הוא מנומר צבע על לבן והכתם על הצבע ויוצא על קצותי' על הלבן אם במה שיש על הלבן יש בו כשיעור הצבע מצרפן לכתם א' אבל אם אין בו כשיעור רק בהצטרפות שעל הצבע טהורה. ת' מעיל צדקה (סס"ב) וכן אם ראתה כתם לבן ובשני קצותיו מראה אדום הלבן מצרפן להאדום שיהיה כתם א' ואם יש באדום יחד שיעור כתם טמאה ע"ש:

(ט"ז ס"ק י"ד) אם נמצא על ידיה. מזה משמע דבעברה ונמצא דם על ידיה דאין תולין. וקשה לי הא הטעם דבבשר לחוד דאין תולין משום הוכחה דהוא מגופה דאלו מעלמא גם על חלוקה היה משתכח וזה שייך בבשר שמכוסה בחלוקה אבל על היד לא שייך כן. אבל באמת במקור הדין בטור בשם רשב"א ליתא כן אלא ונמצאו על ידיה תולין בהן עכ"ל היינו דכיון דנתעסקת בכתמים ונמצא גם על ידיה שידוע שהלכלוך הזה הוא מהעסק בזה מה שנמצא גם על גופה תולין בידיה שנגעה שם דזה לא מקרי ממקום למקום דהא ידוע שעל ידיה לכלוך דם דמעלמא. וכן פירש בפרישה. וא"כ י"ל דבעברה ונמצא על ידיה תולין אלא דבזה אם נמצא דם גם על גופה אין תולין כיון דהלכלוך שעל ידיה אין בודאי דמעלמא אין תולין בהם מה שעל גופה וג"ז צ"ע קצת דמ"מ נימא דמה שעל גופה הוא מהלכלוך שלפנינו על הידים וכיון דדנין דהלכלוך ההוא מעלמא כיון דעברה ממילא הך דם שעל גופה טהור דדינו כדין הדם שעל ידים:

(ש"ע סעיף י"ב) שאילו בא מן המקור. ואם עברו ימים בין האזדקרות למציאת כתם י"ל דטמאה דדלמא באמת היה גם כן על בשרה אלא דנתייבש ונתפרך עי' תוס' ר"פ הרואה כתם וצ"ע לדינא:

(סעיף י"ז) אבל אם אין בו כגריס ועוד. ואף לדעת הי"א לעיל ס"ו מ"מ כיון דנאמר דלאו מגופה הוא שוב י"ל דדם כנה הוא ואין ראיה דנתעסקה. אח"ז ראיתי שכך כתב בתפל"מ וכ' עוד דאם שלמעלה מהחגור בבשרה לחוד ושלמטה ג"כ בבשרה לחוד דתולים זולת אם שלמעלה על חלוקה ובשרה ושלמטה על בשרה לבד. וכ"כ בעבה"ג (ספ"ג). ונ"ל דאף תוך ג"י לספירתה תולה תחתון בעליון כיון דהעליון ודאי אינו מגופה ידעי' דבא

מעלמא הוי כאלו ידענו שנשפך דם על החלוק ולא ידעינן כמה דפשיטא דגם תוך ג"י ותלינן. ועדיין צ"ע לדינא:

(ציון מ"ו באר הגולה) עי' לקמן סכ"ג. במחכ"ת הגדול דינא דהתם אינו דומה לזה. דהתם דידעי' דנתעסקה באדום בזה אין תולין בו שחור אבל הכא דלא ידעה משום עסק אלא דמוכח דנתעסקה ולאו אדעתה י"ל דתלי' כי היכי דנתעסקה באדום ולאו אדעתה ה"נ נתעסקה בשחור ולאו אדעתה. והכי איתא להדיא בסוגיא לחד שנוייא והכי פסקו הרבה פוסקים. אבל הר"ח והרא"ש פסקו דגם הכא אין תולין שחור באדום והובא מחלוקתם בטור. אבל ההיא דלקמן סכ"ג היא ברייתא ערוכה ואין בזה חולק. ועי' בלבוש דפסק כהר"ח והרא"ש:

(ש"ע סעיף כ') דרך פי האמה. פי' שלא בשעת הטלת מי רגלים כך הוא במקור הדין בת' הרשב"א שהביא הב"י:

(סעיף כ"ג) נתעסקה בדבר אדום. ואם נתעסקה בצבע אדום יש לעיין דלכאורה אסור דאפשר לברר ע"י העברת ז' סמנים. ואף דא"א בקיאים הוי ס' מחמת חסרון ידיעה. ועי' מנחת יעקב (סי' זה ס"ק כ"ח) ואף בנאבד יש מקום לאסור כמ"ש כיוצא בזה בתפל"מ העתקתיו לקמן (ש"ך ס"ק ס"א) וצ"ע.

(סעיף כ"ו) וכגריס במאכולת. בת' מ"צ (ס"כ) כתב דדוקא במאכולת דשכיח טובא וגם רגיל להיות במקום זוהמא תלינן דנזדמן לדם שנתעסקה ונדמה לכתם א'. אבל בנתעסקה בב' זמנים בכל פעם ופעם כסלע ומצאה כתם ב' סלעים אפשר דאין תולין להקל לומר דאתרמי זה בצד זה:

(ט"ז סקכ"א) דזה אינו דפשוט במתני'. כבר תמה בזה בס' ס"ט דהתם מיירי דבדיקת עצמה בעד היה אח"ז דתשמיש אבל מציאת הדם על העד היה מיד אחר שבדקה בו:

(סעיף ל"ה) טמא בכל שהוא. ובנמצא בו מאכולת רצופה בזה ודאי תליא במאכולת:

(ט"ז סקכ"ד) דכל שנמצא על בשרה. קשה לי הא התם על בשרה לבד הוא דאין תולין אבל בעל בשרה וחלוקה תולין וא"כ הכא בעל עד וירך נתלה:

(ט"ז סקכ"ט) ואינו כלשון אינו בדוק. כל דברי הט"ז הם תמוהים בזה דאיך אפשר לומר דכל שלקחתם ממקום מוצנע מקרי בדוק וטמא הא הרשב"א מיקל אף בעד שבדקו בה אם לקחתו ממקום מוצנע ולא בדקתו מעולם דטהורה. אף ביתר מכגריס. אלא העיקר כהב"ח דלא בדקתו מעולם מקרי אינו בדוק וטהור ביתר מכגריס ואף להרא"ש (סל"ו) דמחמיר היינו בעד שקנחה בה אבל לא בכתם ומכ"ש לדעת הרשב"א דגם בעד טהור ולזה הסכים בתפל"מ:

(סעיף מ"ב) **וכן אם השאילתו לסופרת**. משמע דוקא בתוך ספירתה אבל בשלמו ספירת הז"נ אף דלא טבלה אין תולין בה וע' מ"ל ובתפל"מ ובלבוש סתם בפשיטות דאף בשלמו ימי ספירתה תולין בה כ"ז שלא טבלה:

(סעיף מ"ג) לאחר ששאלה את זה. לכאורה נראה דמיירי דוקא דלאחר ששאלה ומצאה בו כתם לבשה החלוק אחר ומצאה בו ג"כ כתם דאלו נמצאו שני הכתמים ביחד אמאי לא תלי' זו בזו הא י"ל דמהיכן שבא הכתם שבחלוקה אם מגופה אם שעברה ולאו אדעתה אז גם הכתם שבחלוק השאול ג"כ בא מאותו מקום עצמו וגם אם תחלה נמצא הכתם שבחלוק השאול ואח"כ נמצא בחלוק שלה מ"מ נימא דאם הכתם אחר אינו מגופה ועברה ולאו אדעתה דלמא עברה מקודם שנמצא הכתם בחלוק השאול וכשעברה נכתם הכל אע"כ דמיירי דכשנמצא בחלוק השאול ידעה שבחלוקה האחר עדיין אין בו כתם (ואם כתם א' אדום וא' שחור לכאורה תליא במחלוקת הפוסקים שכתבתי לעיל סט"ז דלמעלה ולמטה מן החגור אם תולין מין א' במין אחר) ואולם קשה לי הא ע"כ דנמצא הכתם אותיום אחר מציאת הכתם שבחלוק השאול דאל"כ למה לי דהיא בעלת כתם ומטעם דלאו מגופה הא אף בראתה ממש לא מהני כדלקמן סנ"א וא"כ איך שייך לומר דמיירי דברגע שמצאה הכתם בחלוק השאול ידוע שעדיין לא נכתם חלוק דידה ומיד ממש מצאה שנכתם ג"כ חלוק שלה לומר דלא תליא דלא ידעי' בבירור שהכתם יצא מגופה הא א"א שיהיה מעלמא כיון דידוע דבאותו רגע לא עברה וצ"ע:

(ש"ך ס"ק ס"א) תבדוק במקדיר או מגליד. ואינו תולה באמר שלא בדקתו או בנתכבסה ע"י כותית אבל בנתכבס ע"י ישראלית דחזקתו דבדקתו בשעת כיבוס לא מהני בדיקה זו כ"כ בתפל"מ בכוונת הש"ך ועי' מנ"י ובתפל"מ כתב והאידנא דא"א בקיאים בין מקדיר למגליד אף נאבד אסור דמיד כשנמצא הכתם נאסרה מ' דהוי ספק דהוי חסרון ידיעה וע"י שנאבד אח"כ לא הותרה ועי' בפמ"ג בש"ד (סנ"ג סקט"ו) ובלבושי שרד בפתיחה (אות מ"ד):

(סעיף נ"א) ודוקא שקנחה עצמה בעד. נראה דזהו רק במצאה טמאה אם בדקה דלמא לא בא הדם מיד ממש ומש"ה בעי' דוקא קנחה אבל לענין בדקה ומצאה טהורה גם בדקה מהני כיון דמצאה טהורה ידוע דמתחלת הבדיקה שהיה מיד היא טהורה ובאמת קשה לי מנ"ל דלענין מצאה טהורה סגי בקנחה דלמא בעי' בדיקה ממש כמו כל בדיקות שהם לברר שהיא טהורה דצריכים בדיקה גמורה וצ"ע:

(ש"ע סעיף נ"ד) ולא עוקרתו. היינו לענין דהיה לה וסת קבוע בר"ח ואח"כ ג"פ לא ראתה בר"ח וג"פ מצאה בה' בחודש לא אמרינן דנעקר לגמרי הוסת דר"ח אלא הוי כלא קבעה וסת אחר דאם אח"כ ראתה פ"א בר"ח חזרה לוסתה הראשון. פרישה:

סימן קצב

(סימן קצ"ב סעיף א') שמא מחמת חימוד. בב"ש (אה"ע סיקי"ט סקי"ג) מסתפק בעתים חלימא ועתים שוטה וספרה ז"נ בעת שטותה ע"י נשים פקחות אם רשאי להיות נשואים בעת חלימותה דאפשר דבימי שטותה אין לה חימוד כלל ונתעורר אח"כ החימוד ע"ש:

שם ומונה ז' ממחרת. אשה זקוקה ליבם שספרה איזה ימים קודם חליצה לא עלתה לה וצריכה למנות ז"נ מן אחר חליצה ואילך ת' שער אפרים (סימן ע"ה):

(ט"ז סק"ח) דא"צ שמירה. מדנקט הט"ז לדינא בעבר וכנס ת"ז ולא נקט בפשוטו דנשא כדין אחר ז' נקיים וקודם הביאה פירסה נדה דמותרת ביחוד היה נ"ל דהט"ז לא סמך על סברתו להקל רק בזה דתוך הז"נ מותר ביחוד כיון דלהרבה פוסקים ל"צ לז"נ בזה מקילים ביחוד אבל בפירסה נדה אסוד ביחוד אבל התפל"מ כתב על דברי הט"ז אלו ולפ"ז אם בא עליה פ"א בזנות ואח"כ נשאת ופירסה נדה א"צ שמירה וצ"ע לדינא נשמע דס"ל בכוונת הט"ז דהכא אפילו בפירסה נדה א"צ שמירה וכ"כ עוד שם להדיא בשם הט"ז דבמחזיר גרושתו תוך ז"נ או פירסה נדה א"צ שמירה ולענ"ד אין מוכח כן מהט"ז: (סע"א):

סימן קצה

(סימן קצה סעיף ד' בהג"ה) דמאחר שכבר הלכה. ואם אח"כ באמצע שתייתו חזרה ובאה לשם ע' תשו' יד אלי' [סס"ד] שכתב להתיר וע' במ"ש עליו בספר ברכי יוסף א"ח [סע"א]:

(ט"ז סק"ז) הועתק מספר מו"ח ז"ל וע' בב"ש אה"ע (ס"א סק"י):

(ש"ך סק"כ) ואין נראה דודאי אף להרמב"ם. ע' בס' בית אפרים בקונטרס הראיות (סל"ח אות ט'):

שם וכדאיתא בת' הרמב"ן. וע' בת' הרדב"ז (סימן ב'):

סימן קצו

(סימן קצ"ו סעיף ד') להיות בודקת לכתחלה. עצמה וחלוקה:

סימן קצז

(סימן קצ"ז ס"ג בהג"ה) יכולות לטבול ביום. היכא דנוהגין לטבול כלה ביום ז' לא תטבול עד אחר הנץ החמה ובדיעבד משעלה עמוד השחר מהני כדאיתא במתני' ספ"ב דמגילה ובטור כתב אבל זבה ד"ת טובלת ביום ז' אחר הנץ החמה לשון זה קצת קשה דהא ד"ת אחר שעלה עמוד השחר מותרת לטבול:

סימן קצח

(סימן קצ"ח ט"ז סק"י) דאין נ"מ לדידן. לענ"ד דנ"מ לדידן לענין טבילת גרים:

ס"ז לפלוף. לפלוף יבש שבתוך החוטם לא ניתנה תורה למלאכי השרת ומה שהוא בחלל הגוף אפילו ראוי לביאת מים לא בעי' אלא במקום שדרכו להיות מתגלה לפעמים כגון תוך עין ובית הסתרים וקמטים ונכון ליזהר מאד על שפת החוטם בפנים שלא יהיה בו לפלוף יבש אבל בחלל הפנימי פשיטא שאינו מעכב והמחמיר לא הקפיד אלא בצואת החוטם ואין צואה אלא יוצאה קצת לאפוקי הדבוקה בגובה החוטם או בחללו בפנים שאינה יוצאת עדיין עכ"ל ת' מנחם עזריה (סק"ז):

(ש"ך סקי"ג) וא"י מי הכריחו לכך. דברי הב"י תמוהים דכיון דרי"ו ס"ל דלא קאי אלפלוף א"כ מה דכתב ביבש חוץ לעין ע"כ דס"ל כהרא"ש דמר עוקבא קאי על חוץ לעין כמ"ש הב"י ד"ה שמחוץ לעין וכו' וכ"נ מדברי רי"ו וכו' וא"כ מה הקשה הב"י דא"י מי הכריחו לכך הא מר עוקבא חידש בזה רק קולא דמחוץ לעין דקתני במתני' דחוצץ דוקא יבש ואיך שייך דקאי רק לטהרות:

(שם סקט"ז) ונראה לחומרא. אינו מובן דהא הב"י מסתפק אם נראה היינו שנראה משוקע או דנראה היינו שוה לבשר וא"כ אם ניזל לחומרא גם משוקע חוצץ:

(שם סקי"ז) וקשה דא"כ כרבי נמי לא אתי'. כבר כתבתי בגליון הב"י דהב"י ס"ל די"ל דהאי דקתני בתוספתא דאף בעץ אינו חוצץ או דקאי על ר' דמחלק בין עץ למתכות וחכמים ס"ל בכל ענין אינו חוצץ ובזה דברי הב"י עולים יפה וכן מצאתי במהרש"ק:

(סעיף כ"ג) השירים והנזמים. עיין תשובת תשב"ץ (ח"ג סר"פ) שהוכיח דדוקא נזמי אף חוצצים אבל נזמי אזן אין חוצצים ועי' בת' ב"ח (חלק ב' סמ"א) שכתב בהיפוך דנזמי אזן אפילו רפויים חוצצים:

שם אם הם רפויים אינם חוצצים. עי' בש"ע א"ח (סקס"א) שכתב הרמ"א דאין אנו בקיאים מה הוא רפוי ואם מסופקת אם טבלה בטבעת הרפויה ושמשה א"צ לטבול שנית ת' דבר משה (סכ"ח):

(ש"ך סקל"ב) ולחנם דחק. וביותר דאם נימא דבעיא הוכחה א"כ בסכ"ו הא עכ"פ ליכא הוכחה להקל דהא באמת נמצא חציצה ואף למה דמסיק הש"ך הכא לכך תליא לקולא דמשמע דעכ"פ בעיא בדיקה לבית הסתרים אלא דמתני בדיקה שלאחר הטבילה ולא חיישינן דנפל בעלייתו דתלינן לקולא ויקשה ג"כ מההיא דסכ"ו דהא התם ליכא כלל בדיקת בית הסתרים דהא באמת מצאה חציצה אלא דיש לתלות בנתעסקה אבל מ"מ לא היה בדיקה לבית הסתרים וצ"ע:

(ט"ז ס"ק כ"ז) דלהרמב"ם ורמב"ן הוכחתי. לענ"ד אינו מוכח די"ל דזהו מצוי שלא ירפה מחשש שלא יפלו ממנו אבל אינו מצוי להדקו הרבה דבדיבוק בינוני ג"כ לא יפלו מידו מש"ה לא גזרו שיהדק בכח:

סימן רא

(סימן ר"א סעיף ד' בגה"ה) אזלינן לקולא. עי' מהרי"ט (חיו"ד סי"ט) ועי' ס"ט (סימן קצ"ט סק"מ):

(ש"ע סעיף ז') נקב המטהרו. היינו בשל חרס דהשיעור כמוציא זית דהוא פחות משפופרת הנוד אבל בחבית של עץ דשיעור טהרה הוא כמוציא רמון לא בעיא כ"כ ומהני כשפופרת הנוד כמ"ש הב"י להדיא ולזה כתב הרמ"א וי"א דבעי' נקב כשפ"ה היינו דגם בחרס בעינן כן וזה מספיק גם בעץ אבל קשה לי נהי דמהני שלא יהיו שאובים מ"מ כיון דעדיין הוא כלי המקבל טומאה לא עדיף מטובל ע"ג אחורי כלי עץ דלא עלתה טבילה לדעת הראב"ד דפסקי' כוותיה בסימן קצ"ח (סל"א) וצע"ג:

(ש"ך סק"ל) ואע"ג דכאן דין מקוה עליהן. כפי העתקת הש"ך אינו מובן דהא הכא דירדו כבר נחו אבל באמת הש"ך קיצר בזה דמבואר במהרי"ק שם שהוכיח למאן דפוסל לקמן (סעיף ג') א"כ מוכח מההיא דלקמן (סנ"ה) דהוא מתני' ערוכה דאף אחר שנחו שם מעיין עליהם ולזה ע"כ מיירי הכא שהיו מים בבריכה ולהסוברים דהכא מיירי אף בלא מים וע"כ בנחל פסק שם מעיין ממנו באמת מוכח דליתא להההיא דסעיף ג':

(ש"ך סקע"א) דהא דעת הראב"ד ורש"י לאסור. ועי' בעל הנפש להראב"ד דס"ל דאף כשרסק השלג אח"כ ונימוח אינו כשר רק לצרף לרוב מים דכשנפל לא היה עליו שם מים וע"ש:

(ש"ך סקצ"ו) וכתב הב"ח סכ"ו בשם הראב"ד. הכא דמיירי דבאים מכלי פשיטא דכולו בהמשכה פסול והראב"ד כתב רק בבאים ע"י אדם בלא כלים בזה כשר אפילו כולו בהמשכה:

(שם סקצ"ט) ואח"כ הביא עליהם רוב מים כשרים. משמע דדווקא כה"ג דהשאובים שהמשיכוה אינם מצטרפים לשיעור מקוה לטבול בזה אבל נפלו עליהם מ' סאה מי גשמים מהני דאין עליהם דין שאובים ממש לדון בזה ג' לוגים מים שאובים דפוסלים המקוה כיון דהמשיכוה לא מקרי שאובין ממש אלא דאין מצטרפים וצריך שיעור מקוה מבלעדה וכמו שמפורש כן דעת מהר"ר שמואל דקיבל מרבותיו בתוס' תמורה (די"ב) ואף לאידך פירושי' מ"מ י"ל דלא נחלקו בדין זה וצ"ע לדינא:

(שם סק"ק) אם הוא כלי המקבל טומאה. לא ידעתי איך משכחת דלא [יהא] עליו שם כלי בתלוש ומקבל טומאה. אח"כ ראיתי שתמה כן בתפל"מ:

(סעיף מ"ח) ואם הסילון של מתכת. היינו שעשאו מתחלה לכך ת' נ"ב (ח"ב סי' קל"ז):

(סעיף נ"ב) והשני חסר. עי' תשובת חכ"צ (סי' מ'):

(סעיף ס"ז) הר"ז כשר. הרמב"ם (רפי"ד מהלכות אה"ט) כ' עלה דספק מים דטהור ואין מורין לו לטבול במקוה זה ולעשות טהרות לכתחילה ואם טבל ועשה טהרותיו טהורות עכ"ל:

סימן רג

)סי' ר"ג סעיף ג') **אבל** נדרי הקדש מצוה לקיימן. ובנדרי צדקה ע' תשו' מהר"מ מינץ (סי' ר"ג):

(שם ש"ך סק"ו) **אע"ג** דשבועה. שם לא נזכר רק דנשבע לבטל מצוה שנשבע שלא לישב בסוכה וכן בנשבע שלא יאכל נבילות לא חל דאין איסור חל על איסור אבל נשבע שאשב בסוכה חל דלא בעי' איתא בלאו והן אלא לענין קרבן אבל לענין הלאו לא. כ"כ הר"ן נדרים (ד"ט ע"א):

סימן רד

(סי' ר"ד סעיף א') **על** יום אחד להתענות בו. אפילו היה אותו יום צום גדליה דנדר חל על דרבנן וכן בנודר מגבינות עובדי כוכבים ואח"כ אמר זה כזה כדאיתא לקמן (סס"י רט"ו):

(שם סעיף ג') **ואני** כמותך בתכ"ד. בר"ן כתב דדוקא באומר ואני הוא דבעי' תכ"ד אבל באומר ואני כמותך אפי' אחר כדי דבור חייל (דהוי בעצמותו דיבור שלם) וכ"כ המ"ל:

(שם ש"ך ס"ק ט') **נראה** שיכול לחזור. ע' חוה"מ (סרי"ב ס"ו בש"ך שם) דבאתננו לכ"ע חייב לקיים דבריו מכח נדר וא"כ הכא דנדר ליתן מעשר מן הריוח א"י לחזור וצריך לקיים דבריו וצ"ע:

בא"ד **משום** דהריוח לא בא לעולם. ע' ט"ז לקמן (סרט"ו וסק"ד):

בא"ד **כיון** שהכסף הוא בא לעולם. ע' בת' הר"ם אלשיך (ס"ו) ובבני יעקב (דף ע"א ע"ג מאמר ב') ובת' מהריט"ץ (סקפ"ו) וע' מ"ש בגליון הח"מ (סי' ר"ט ס"ד):

סימן רה

(סי' ר"ה סעיף א') **הרי** את עלי כאמי. ואם אמר את אסורה עלי כאמי י"ל דהוי נדר גמור ת' הרשב"א וע' מ"ל (פ"א מה"נ):

סימן רו

(סי' ר"ו ט"ז ס"ק א') **יש** להסתפק אם לדבר עמו קאמר. ובמסרבין בו לאכול ואמר מודרני ממך ודאי מוכח דבאכילה קאמר והוי כמו נזיר עובר לפניו כך מתבאר מדברי הרשב"יא: (שם סעיף ב') **מאכילה** או מהנאה שניהם אסורים יש לי לחקור במודר אני לך מהנאה דאמרינן שניהם אסורים משום דמפרשי' לך הוא עליך וגם ממך אם הם על הגופות שזה יאסור ליהנות מזה ואינו כלל על הנכסים ונ"מ לדינא דסי' רכ"ח ס"ה ע"ש או דהוא רק על הנכסים ונ"מ דמותר לחמם זה בבשרו של זה או דמפרשי' מודר אני ונכסי עליך ונם ממך ומנכסיך ולכאורה מתוך הסוגיא נראה דתרווייהו במשמע ע' בר"ן בפירוש בס"ד דמודרני ממך שניהם אסורים משום דאני ונכסי מודר ממך ומנכסיך קאמר וא"כ נהי למסקנא אדחי דאין שניהם אסורים היינו משום דממך משמע רק הוא ממנו אבל במודר אני לך מהנאה דמשמע שניהם י"ל דעל הגופים ועל הנכסים קאמר וכן במודרני ממך בהנאה י"ל דאסור ממנו ומנכסיו ובר"ן ראיתי כתב בדינא דמודר אני לך שניהם אסורים וז"ל דלך משמע לך כלומר נכסי אסורים עליך וכו' ממתק לשונו נראה דרק הנכסים אסורים ובאמת צ"ע אמאי לא נפרש דמודר אני לך היינו עכ"פ גם על הגופים וצ"ע. ואדרבה נ"ל ראיה דקאי על הגופים מדברי הר"ן ר"פ המדיר את אשתו מליהנות לו שכתב במדירה מזה הלשון אין נאסר רק הנכסים אבל לא מתשמיש דאינו חל דמשועבד לה ע"ש. מבואר להדיא במדירה בלשון מליהנות לו היינו מגופו כגון תשמיש רק תשמיש אינו חל מטעם שעבוד אבל מ"מ משמע דלי כולל ממני אף מגופי א"כ ה"ה במודר אני לך דכולל ממך מגופך כנלע"ד ראיה ברורה לדינא וע' בחי' הרא"ה (ר"פ המדיר):

(שם סעיף ג' בהג"ה) **וכבר** נתבאר דיש חולקין ע' בש"ך (סק"ו) ומה שהקשה דהא מצינו דנדינא ממך חמיר ממרוחקני ממך לקצת שיטות דאסור אף באכילה בפשוטה יש לדחות דשאני זה דהנך שיטות סוברים דנדינא ממך משמע שיהיה נע ונד ממנו לגמרי אף באכילה וכמ"ש בתוס' אבל לענין ד' אמות סוף סוף הוי ידים שאין מוכיחות אולם באמת

דברי ההג"ה תמוהים לי במ"ש וכבר נתבאר וכו' ובאמת יש לחלק שאני במרוחקני ממך הוי ידים שאין מוכיחות דשמא באכילה קאמר כיון דשייך לומר מרוחקני באכילה אבל במנודה אני לך שאני אוכל דפסק המחבר דהותר בכל דל"ש מנודה לאכול וא"כ י"ל באומר סתם הוי מוכח דכוונתו לישב בד' אמותיו כיון דלאכילה לא הוי כלל לשון מנודה והרמב"ם דפסק מנודה אני לך שאני אוכל אסור באכילה ופסק ג"כ במנודה אני לך אסור לישב בד' אמותיו היינו רק לטעמיה דגם במרוחקני לחוד אסור לישב בד"א אבל לשיטת המחבר דמנודה אני לך שאני אוכל מותר באכילה י"ל לכ"ע במנודה אני לך לחוד הוי מוכח דאסור לישב קאמר וא"כ לפי דברינו י"ל דמנודה אני לך חמיר מנדינא אני לך דבנדינא אני לך דמהני לאסור באכילה אם אמר שאני אוכל י"ל דנדינא לך סתם מותר אפי' לישב להיש חולקים ובמנודה אני לך לחודיה אסור לישב כנלע"ד:

(שם ש"ך סק"י) **דבר** זה אינו בב"י. הוא בב"י בבדק הבית:

בא"ד **וכן** משמע בפי' הרא"ש שם. והאריך בזה בת' מהר"ם אלשיך (סי' ק"ג וק"רד) וע' מהרימ"ט (ח"א סנ"ג) שכ' דנזירות הוי כשבועה דמתסר גברא רק דבזה חלוק משבועה דבשבועה לא נתפס הגברא כלל ומש"ה מתפיס בשבועה לא מהני ובנזירות נתפס הגוף בקדושה מש"ה מתפיס בנזירות מהני ע"ש:

סימן רז

(סימן ר"ז סעיף א' בהג"ה) **וכן** אם אינו מכיר. משמע אף דבאותו מקום משתמשין בזה הלשון בכינוי לקרבן מ"מ כיון דהנודר לא ידע דמשמעות הלשון כן הוא אינו נדר אבל באמת בב"י לא דיבר מזה וז"ל הב"י ואם באותו מקום ובאותו זמן אין שום אדם מעם הארץ מכיר בלשון הכינוים שאמרו בהן חכמים לאו כלום הוא עכ"ל מבואר דאם באותו מקום שהנודר עומד בו אין ההמון מכיר באותן הכנויין נמצא שאין זה לשון קרבן באותו מקום מש"ה לאו נדר הוא דבכ"מ כלפי הלשון של אותו מקום ואותו הזמן כמבואר בהרמב"ם אבל אם באמת אמר בכינויי הלשון של אותו מקום אף דהוא לא ידע דמשמעות לשונו כן הוא י"ל דהוי נדר כיון שזה בלבו לנדור והוציא בפיו כינוים של אותו מקום הוי פיו ולבו שוים וכן משמע להדיא בהרשב"א:

סימן רח

(סימן ר"ח סעיף ב') **ועבר** עליו במזיד. לשון הרמב"ם ודימה שאינו נדר והיה נוהג היתר וכו' וכן הוא בהמפרש נדרים המכונה בשם רש"י וכן החליטו הלח"מ והמ"ל דאפילו בשוגג הכי הוא:

שם **אא"כ** ינהוג איסור. ובנדר שלא לאכול מן פרי פלוני ל' יום ועבר על נדרו עשרה ימים ובא ד' ימים קודם תשלום הל' יום לשאול על נדרו נלע"ד דא"צ לנהוג עשרה ימים באיסור כיון דאחר הל' יום אין עליו איסור נדר אין קונסין אותו רק הד' ימים שעליו הנדר שינהוג בהם איסור שלא להתיר לו וממילא אסורים לו באיסור נדר והקנס רק שלא להתיר וממילא עומד באיסורו מחמת הנדר וע' מ"ש לקמן (סי' רל"ח) בשם ת' שער אפרים ולשיטתו אם נמתין בהתרתו עד שינהוג איסור ד' ימים לא יהיה לו אח"כ היתר כלל על נדרו י"ל דלא קנסו כה"ג ואפשר דקונסים אותו שלא להתיר לו עד שעה א' קודם תשלום הנדר וצ"ע לדינא אח"ז ראיתי בת' יכין ובועז (סנ"ח דט"ז ע"ד) ד"ה והטעם השביעי שכתב בשם זקנו התשב"ץ שמי שקיבל בשבועה או בחרם לחבירו לעשות איזה דבר לזמן ועבר הזמן ולא עשה אם התירוה אינו מותר עי"ש ולענ"ד צ"ע:

(שם ש"ך סקי"ד) **אבל** אם קיבל עליו כו'. וכן העלה בת' הראנ"ח (ח"ב סי' נ"ה):

(שם סעיף ה') **שלא** יעשה נישואין. ע' בנקה"כ לקמן (רס"י רי"ח):

סימן רי

(סימן ר"י סעיף א') **מותר** בשניהם. וכן במתכוין לנדור ונשבע או מתכוין לישבע ונדר רמב"ם:

(שם סעיף ג') **חזרתי** בלבי אינו כלום. עמ"ש בסי' שאח"ז בש"ך (סק"ב):

סימן ריא

(סימן רי"א ש"ך סק"ב) **בשעת** הנדר. דברים שבלב דמוכחי בעינן נ"ל כוונתו דאף באמר תחלה מה שאדור יהא בטל מ"מ כשנודר אח"כ מהני רק דגם בשעה שנודר כוונתו בלבו שיהי' הנדר בטל וא"כ מהראוי שיהיה בכלל דברים שבלב ולזה צריך שיאמר תחלה בפרסום מוכחא לרבים דבלבו כן בשעת הנדר דבכה"ג דגלוי לכל לא מקרי דברים שבלב אך באמת צריך לבאר דלמאי צדיכים כלל להכוונה דבלבו הא בלא"ה מעצמו הדיבור בטל במה שאמר מקודם שיהא בטל ואף דאם לא היה כן גם בלבו בשעת הנדר היה נעקר להתנאי היינו דזכור מהתנאי ואעפ"כ נודר א"כ מבטל להתנאי משא"כ אם באמת בלבו

שיהא קיים לתנאו וממילא בטל הנדר מעיקרו ואינו ענין כלל לדברים שבלב וצריך רק ההיפוך שלא יעקור להתנאי והראיה לזה דהרי בסעיף ב' אם אינו זכור להתנאי בשעת הנדר בטל הנדר הרי אף דאין בלבו על התנאי מ"מ בטל הנדר מעצמו מחמת התנאי ונ"ל דדוקא אם אינו זכור כלל לתנאו בזה אמרינן דמה דבטלו מקודם הוי ביטול שיחשוב לדבורו שאח"כ כאלו נעשה בטעות ונכשל בלשונו בלי דעת וכאלו אין פיו ולבו שוים דאלו ידע מהתנאי לא היה נודר משא"כ בזוכר להתנאי א"כ ידוע לו בלבו שכך התנה ושאינו ראוי לו לידור ואעפ"כ הוא נודר ממילא הוי דיבור מעליא וראוי הנדר לחול (וכמו החילוק בסי' ר"י בענין גמר בלבו להוציא פת חטים) ומש"ה אף שחושב בלבו שהנדר יהיה בטל לא מהני כיון דיודע בלבו שמבטל ואעפ"כ אמר כן הוי דברים שבלב וראיה ברורה לזה מהא דפריך הש"ס בפשיטות כיון דזכור עקרי' לתנאו דלמא מיידי דבלבו לקיים התנאי ואי דהוי דברים שבלב הא לגבי השומעים בלא"ה לא מוכה דיש ממש באמרי פיו דהא אינם יודעים דזוכר להתנאי ולגבי דידיה הא בלבו לקיים התנאי וגם ממה דפסקי' בזכור לתנאי וא"י על מה התנה דצריך לומר בשפתיו דרוצה בתנאי ואמאי לא מהני במה שבלבו אע"כ כמ"ש דכל שזוכר התנאי וממילא הוי דיבור מעליא רק דבאת עליו מדין מחשבתו בלבו לבטל הנדר אף שאומרים זהו מקרי דברים שבלב ודוק:

בא"ד **בקול** רם בעינן. נראה דדוקא הכא דאנו דנין מכח התנאי דבלבו בשעת הנדר דנדר על דעת התנאי מש"ה בעי' שיהיה גלוי לכל שלא יהיה מקרי דברים שבלב והיינו ע"י שהיה בטול הנדר בקול רם אבל אם חזר אחר הנדר תכ"ד יוכל לבטל בדבור בלחש ואינו משמיע לאזניו דכל שמוציא הדבר מפיו לא מקרי דברים שבלב וכמ"ש להדיא הר"ן בפ"ב דקדושין בסוגיא דדברים שבלב בשם הר"מ ולפ"ז קשה לי במ"ש תוס' גיטין (דל"ה) דחיישינן שיפר לה בלחש מה מהני במדירה ברבים דלמא תחזור תכ"ד בלחש זולת דנימא דהיכא דהב"ד משביעים או מדירים אותו לא מהני חזרת תכ"ד כמו דלא מהני ביטול מקודם כדאיתא בסעיף ד' ופרט זה צ"ע לדינא:

סימן ריב

(סי' רי"ב סעיף א') **נטלה** בידו ונדר בה. ע' בת' מהר"ם מינץ (סי' מ"ו) בארוכה:

סימן ריג

(סי' רי"ג סעיף א') **ומיהו** מדרבנן. דוקא באוסר על עצמו אבל לא כשאוסר דבר שאין בו ממש על חבירו וגם הא הדיבור וההליכה עדיין אינו בעולם וא"י לאסור דבר שלב"ל

על חבירו רשב"א בחי' ע"ש והכי דייק לישנא דהרמב"ם (פכ"ג מהל' שבועות) הנודר מן הדברים וכו' הואיל ואסר על עצמו בהם עכ"ל:

(שם בהג"ה) **או** נטילת אבן. אמר סתם קונם אבן עלי לא אסר עליו רק הנאתו ומותר ליטלו ולזרקו אא"כ אמר בפירוש קונם זריקת אבן זה עלי כ"כ הר"ן:

(שם ש"ך סק"ז) **והוי** נדר. ע' בת' מהר"ם פאדוו"ה (סס"י ע"ג):

(שם סעיף ג') **אמר** קונם עיני. י"ל דדוקא באמר קונם עיני אבל באומר קונם שלא אישן כיון דהוא אין בו ממש והוי נדר רק מדרבנן לא חיישינן שישן למחר ויהיה למפרע איסור דרבנן:

שם **בשינה** היום. ואם לא אמר היום לא נאסר בשינה עד אחר שינת מחר אבל אמר קונם ככר זה עלי אם אישן אסור מיד דבזה הוי כמעכשיו דאם תאמר שלא נאסר עד אחר קיום התנאי נמצא שיהיה מתקיים התנאי ולא יחול נדרו כלל דהיינו אם יאכל תחלה הככר ולא יהיה אחר קיום התנאי מקום לנדרו לזה אמדינן דעתיה דמעכשיו קאמר כ"כ הר"ן פ"ג דשבועות (דף דצ"ח ע"ב) וקשה לי מההיא דלקמן (סס"י ר"כ) וצ"ע: ולענין אם חכם יכול להתיר היום ע' מהרש"א (רפ"ג דמ"ק) בתוס' ד"ה ומנודה דנקט בפשיטות דא"י להתיר דזהו בכלל דאין חכם מתיר עד שיחול הנדר עי"ש וע' בת' הר"ן (סצ"א) דתולה זה בדין ברירה ולדידן דקיי"ל דא"ב בדאורייתא לא מקרי חל הנדר: נדר משינת קבע נלע"ד דאסור לישן עראי דשמא ירדם אא"כ דמניח ראשו בין ברכיו ע' ש"ע א"ח (סמ"ד) ועי' בחי' דשב"א סוכה שכתב דיש שלמדו מכאן בנשבע שיעשה כך וכך בחצי הלילה דאסור לישן שינת עראי דשמא ירדם וכתב עלה דליתא דלא גזרו אלא היכא דאם ירדם יהיה האיסור בגוף השינה משא"כ כה"ג דאין האיסור בגוף השינה עי"ש וא"כ בכה"ג דנדר שלא לישן קבע דהאיסור בגוף השינה חיישינן לשמא ירדם:

סימן רטו

(שם ש"ך סק"ג) **ר"ן** בשם התוס' בכה"ג שכתב המחבר סוכה שאני יושב פשיטא דהוי דבר שיש בו ממש דהא אוסר על עצמו הסוכה שיושב בה אלא דהר"ן הוסיף אף באומר ישיבת סוכה עלי מקרי יש בו ממש כיון שמזכיר החפץ וא"כ אדרבה מדלא כתב המחבר גם כה"ג משמע דלא ס"ל כהר"ן וכן משמע בדעת המחבר (סרי"ג) אלא דהרמ"א בהג"ה שם הביא דעת הר"ן בשם י"א:

(סי' רט"ו סעיף ב') **אלו** שמת על לבך והא שאינו מותר בלא התרה כלל כמו לקמן (סרל"ב ס"ו) דהתם שוגג גמור הוא על אביו אבל הבא הו"ל למידע שא"א לשנה בלא

שבתות וי"ט הרא"ש בפירוש והר"ן כתב שם דלקמן הוי טעות בעיקר הנדר שלא נתכוין לאביו לעולם אבל הכא באוסר על עצמו שנה יודע שיעברו עליו שבתות וי"ט וחל הנדר אלא דפותחים לו אלו היה יודע דאסור להתענות ע"ש:

(שם סעיף ה') **וחזר** ואמר הריני נזיר ושתה. קשה לי הא הוי כולל מגו דנאסר בחרצנים וזגים וצ"ע אח"ז רב מצאתי בעזה"י בת' זכרון יוסף (סס"י כ"ו) שעמד בזה:

(שם סעי' ו') **וי"א** שאם נדר מדברים האסורים ודעת הר"ן לחלק דעל דבר האסור בעצמותו כגון נבילה וכדומה אין נדר חל דאין איסור חל על איסור דמעיקרא היה האיסור על החפץ אבל בנשבע שלא יאכל ואח"כ אמח קונם האכילה עלי חייל דמעיקרא לא היה האיסור על החפץ אלא על גופו דלא יאכלנו וכן באומר אכילה דיוה"כ עלי קונם עי"ש והכי משמע דעת הרשב"א בת' (סי' תרט"ו) אבל הב"י הביא בשם תשו' רשב"א דבכל ענין לא חייל כדעת א' דכאן:

סימן רטז

(סי' רט"ז סעיף א') **גידולי** גידוליו מותרים. כך הוציא הר"ן מסוגיא דהשותפין ובעניותי לא זכיתי להבין ראיית הר"ן דהא התם באוסר על חברו דא"א לבא עלה מדין דשוינהו הקדש דאין אדשלב"ל על חברו אלא דהאיבעיא אם החליפים והגדולים אסור להמחליף היינו דהספק ככל א"ה אם אסרו חז"ל החליפים למחליף וא"כ מש"ה לא נאסרו גדולי גדולים דכולי האי לא החמירו חז"ל עליו אבל באמר קונם פירות אלו עלי דאפי' החליפם אחר אסור דמדינא אסורים דשוינהו עליו כהקדש כמ"ש הר"ן שם י"ל דגם גדולי גדולים אסורים כמו בהקדש וצע"ג ועי' במ"ש בתשו' (סי' רי"ט):

(שם ש"ך סק"ג) **וכב"י** בשם הרמב"ם פ"ה. זה קאי על גדולי גדולין באין זרעו כלה:

(סעיף ב') **היוצאים** מהם אסורים. היינו מספק:

(ש"ך סק"ז) **שאסר** על עצמו. ומ"מ יש חילוק דבאסר ע"ע בלשון אלו אף החליפם על אחר אסור דיכול לאסור דשלב"ל על עצמו אבל באוסר על אחר אף בלשון אלו א"א לאסור החליפין מדינא דא"י לאסור דשלב"ל על חבירו והאיבעיא רק בהחליפן הוא והיינו דהספק בכל חלופי אסורי הנאה אם אסרו על המחליף והח"נ האיבעיא באוסר על עצמו בלא לשון אלו אם החליפן הוא כך מבואר בר"ן:

(שם ש"ך ס"ק י"א) **מותר** שלא היתה כוונתו. במ"ל (פ"ה מה' גירושין) כתב דמדברי ת' הריב"ש (סשנ"ו) ומת' הראנ"ח (ח"ב סע"ב) יראה דאפילו כה"ג אסור:

(שם סעיף ו') **אסור** בו לעולם. ואם אסר עליו איזה ענין ותלה הדבר בתנאי אם אכנס לביתך זה יש לצדד דבמכרו או נתנו מותר ע' ת' מהר"ם אלשיך (סי"ג):
(ש"ך ס"ק כ"ג) **וא"כ** דברי הרב. צ"ע ע' בת' מהרי"ט (ח"א סקי"ח) ובת' מהרשד"ם (חיו"ד סצ"א):
(שם סעיף ט') **או** יין זה עלי. ביין זה אסור בודאי ובשאני טועם אסור רק מספק וכן בזיתים וענבים לענין משקין היוצא מהם בסוף הסימן:
(שם סעיף י"א) **אבל** מה שהיה חומץ. ואין דנין בזה שאין אנו בקיאים כמו לעיל (סקכ"ג) ע' במג"א (סי' תקנ"א ס"ק כ"ז):

סימן ריז

(סי' ריז סעיף א') **נדר** או נשבע מהמבושל. נשא אשה ונשבע לה שלא ישא עליה אם מותר לישא אותה שהיתה מקודשת קודם השבועה ע' תשו' גינת ורדים (חאה"ע סי' ה'):
(שם סעיף י"ד) **הנודר** מדבש. בנודר מדבר הבא מן החי אם אסור בדבש ע' בת' שער אפרים (סי' ס"ט):
(שם סעיף ט"ו) **מותר** ביין תפוחים. משמע דביין צמוקים אסור ת' תורת חסד (ס"ג) והשיג מזה על ת' מהר"ש הלוי (היו"ד סל"ב) שהתיר ביין צמוקים:
(שם סעיף י"ח) **או** הנודר מעללתא. ע' בב"י ומ"מ קשה לי נהי די"ל כן בדעת הטור הא מ"מ ממה דכתב הר"ן גבי שכר ספינה דבנדרים אזלינן לחומרא הרי דס"ל דגם בנדרים עללתא כל מילי משמע ואמאי לא חש המחבר לדעת הר"ן להחמיר בדאורייתא וצ"ע:
(שם סעיף י"ט) **אסור** בחמשת המינין. קשה לי אמאי אינו אסור באורז דהוי ג"כ מזון דמברכים עליו במ"מ כדאיתא בא"ח (סי' ר"ח) וצ"ע:
שם **חוץ** ממים וממלח אף אם המלח ומים מעורבים יחד מהרי"ק (שרש צ"ט):
(שם סעיף כ"ח) **הנודר** מהבית אינו אסור אלא בבית שיש בו ד' אמות על ד' אמות תוס' (פ"ק דסוכה ד"ג) בשם הירושלמי:
(סעיף כ"ט) **מדברי** רש"י והרמב"ם בפי' המשניות והרע"ב והתוי"ט מבואר דס"ל דמיירי שיש איזה בנין תוך ע' אמה ושירים משמע דבאויר בעלמא אין דינו כעיר ומדמי לה לדינא דש"ע א"ח (סשנ"ח ס"ה) וכ"כ הב"י שם בחד תירוץ וכ"כ הה"מ (פכ"ח מה' שבת) בשם יש מי שדחה אבל דעת הה"מ שם דהכא שאני דהלך אחר לשון ב"א וכ"כ הב"י הנ"ל בתירוץ הראשון וע' באורים גדולים (סי' צ"ז צ"ח):
(ש"ך ס"ק ל"ה) **תוך** שבעים אמה ושירים ע' בספר תוספת שבת (סי' רמ"ד סק"ז):
(שם סעיף ל"ב) **נדר** מיושבי העיר ע' במהריב"ל (ח"ב סס"י פ"ז):

(שם בהג"ה) **אחר** לשון בנ"א ע" תשו' מבי"ט (ח"ב סי' ס"א):
(שם סעיף ל"ה) **ומי** שאינו מיורדי הים תמיהני שסתם המחבר להקל כדעת הטור ולא חשש לדעת הר"ן (דף פ"ד) שהעלה דבין אם הוא מיורדי הים בשעת הנדר ובין אם הוא מיורדי הים בשעת חלות הנדר אסור ע"ש וצ"ע גם נ"ל דכפי הוכחת הר"ן שם מההיא דקונם שאני נהנה לבריות מזה נשמע דאף שאינו תולה נדרו בזמן אלא שאמר סתם שאינו נהנה מיורדי הים והיה א' עכשיו מיושבי היבשה ואח"כ נעשה מיורדי הים דאסור ליהנות דכל שבשעת הנאה הוי מיורדי הים הוא בכלל איסור אח"ז מצאתי בספר קרבן נתנאל שתמה כן על השמטת הש"ע והאחרונים דעת הר"ן הנ"ל:
(שם סעיף ל"ז בהג"ה) **אסור** לראות בחמה. ואין נ"ל כן דלא משמע להו לאינשי היותר אדומה והכל לפי מה שהוא ענין וכוונת הנודר עכ"ל מהריק"ש:
(שם ש"ך ס"ק מ"ב) **שמטילין** ביצים. ואף בדגים טמאים מותר ע' לעיל (ספ"ג ס"ח) ולדעת הרי"ף והרשב"א שבטור שם הכא אסור בדגים טמאים ע' פר"ח (שם ס"ק כ"ה):
(שם סעיף מ') **ומותר** באומות העולם ובנודר מזרע יצחק ע' מג"א (סי' תקצ"א סק"ז):
(ט"ז ס"ק ל"ה) **לא** נמצא לזה מקור להדיא מפורש בהרא"ש שם בפירושו דאסור בגרים ומה"ט דנקראו זרע אברהם מדכתיב כי אב המון גוים נתתיך וע' בברכי יוסף (א"ח רס"י קצ"ט):
(שם סעיף מ"א) **ומותר** בערלי ישראל. וכתב הב"י דדוקא במתו אחיו מחמת מילה אבל לא במומר לערלות והפר"ח בספר מים חיים השיג והעלה דכל שאינו להכעיס בכלל מולים הוא:
(שם סעיף מ"ג) **נדר** מישראל ע' בת' מהרי"ט (ח"ב סי' מ"ז):
(שם סעיף מ"ו) **מותר** בבני בנים. וה"ה דמותר בבנות והיכא דאין לו בנים רק בנות ובני בנים כ' הנ"י פ' מי שמת דאסור בבני בנים ומותר בבנות מ"ל נדר מראובן ובניו ובני בניו נלע"ד דמותר ברוב רביעי ומדברי הר"ם מטראני (ח"ב סכ"ח) נראה דהוי ספיקא כנה"ג וע' ש"ך חוה"מ (סי' רנ"ז סק"ג):
(שם סעיף מ"ח) **או** שנשבע שלא יצחוק. ע' ת' הרא"ם (ח"ב סי"ד) דאף אם נשבע שלא לשחוק בקוביא כל מיני שחוק בכלל ואם נשבע שלא ישחוק רק פירות בפירות ע' ת' הרשב"א (ח"ג סש"ח) מה בכלל פירות וע' בסי' זה סכ"ג:
(שם בהג"ה) **וכדרך** שיתבאר בסימן ריח נשבע שלא למכור אם מותר ליתן במתנה או לנדן לבתו ע' ת' הראנ"ח (ח"ב סצ"ד) ובת' קול אלי' (סל"ו) חליפין בכלל מכירה ע' תשו' הראנ"ח (ח"ב סצ"ז) וע' לעיל (סעיף ל"א בהגה"ה):

(שם כ."ך ס"ק נז"ס) **וכמ"ש** הרב ע' תשו' ושב הכהן (סי' ע"ט):

סימן ריח

(סימן רי"ח סעיף א' בהג"ה) **אבל** בנודר לחבירו נשבע לאשתו שלא יוציאנה מעיר פלונית אם עושה מעשים המכריחים אותה לצאת חשוב מוציא ממש כי לא נשבע שלא להוציאה על כתפו ועוד דבתר דעתה אזלינן כיון דהשביעתו הריק"ש:

(שם ש"ך ס"ק א') **אלא** על הטיול ע' ת' הריב"ש (סקצ"ה) ות' שער אפרים (סס"ג) ובת' הר"י לבית הלוי (כלל ה' סע"ה):

בא"ד **ולפי** הענין שנעשה הנדר נשבע שלא ישב עם פלוני במקום אחד ובא אותו פלוני למקום שהיה הנשבע מקודם אין הראשון חייב לצאת משם דהשתא חבירו ישב עמו ולא הוא עם חבירו ריק"ש (לעיל סרט"ז):

(שם ט"ז סק"ג) **אלא** שסותר דברי עצמו. ע' בת' עבודת הגרשוני (סי' ב'):

בסה"ד **והכא** נמי דכוותיה. כן הסכים הריק"ש להתיר להלכה ולמעשה:

(שם ש"ך ס"ק ג') **ולפענ"ד**. ע' ת' רשד"ם (חיו"ד סקל"ג):

(שם ש"ך סק"ד) **ותו** לא ע' בת' מהר"א ששון (סקכ"ד) ובת' מהרי"ט (ח"א סנ"ז) וצ"ע:

(שם סעיף ה') **אמר** לחבירו. ע' דרשות הראנ"ח (פ' ויחי):

שם **אבל** אחרים מותרים. נשבע שלא לחרוש בפרה זו ומכרה לאחר הלוקח יכול לחרוש ט"ז לעיל (סי' ט"ז סק"ח):

סימן ריט

(סימן רי"ט סעיף א') **אין** מחייבין אותו לישא. ע' תשובת הריב"ש (סי' של"ה) ובת' מהרי"ט (ח"א סימן קל"א):

סימן רכ

(סימן ר"כ סעיף א') **יום** אחד. לכתחילה מחויב לנהוג איסור תיכף משעת נדרו ואם אכל בו ביום עובר על בל תאחר אבל מ"מ לא עבר על הנדר וצריך לנהוג איסור ביום אחר אבל בנדר יום זה ועבר ואכל עבר על נדרו ואין לו תשלומים ביום אחר כ"כ הרשב"א בחי' (דס"ג ע"ב) ד"ה קונם יין ובר"ן שם כתב אם פשע ואכל קרוב אני לומר דאין לו תשלומים דיום א' סתמא מסתמא דעתיה מיד:

שם **מעת** לעת. הנודר שלא יאכל או שלא יעשה דבר זה ביום פלוני יש להסתפק אם מתחיל נדרו או שבועתו מן הלילה או מן היום ת' מוצל מאש (סי"ח) עוד הביא שם ת'

מכ"י קהל שעשו תקנה שלא לשחוק אלא ביום שא"א תחנון כתב מהר"י דהלילה שאחר חנוכה מותר לשחוק דעדיין לא הגיע ליום שאומרים בו תחנון:

שם **וי"א** שאם היה נדר של מצוה. דגזרו רק בצירוף דלאו שפיר עביד דנדר דהוי כאלו בונה במה מש"ה דאם היה דבר נדר של מצוה לא גזרו כך מבואר בר"ן והרא"ש ואני מספק דלפ"ז י"ל דדוקא לנודר עצמו גזרו אבל במדיר פירותיו על חבירו שלא יאכל מהם היום י"ל דהמודר מותר משתחשך דהוא לא עביד איסורא ולא גזרו עליו וקצת לא משמע כן מדלא הזכירו הר"ן והרא"ש הך נ"מ וצ"ע לדינא:

(שם ש"ך סקי"ז) **וצ"ע** דבח"מ ע' בת' שב יעקב (חאה"ע סכ"ה):

(שם סעיף י"א) **אלא** עד שיגיע בלבד. דבנדרים הולכין אחר לשון ב"א דעד ולא עד בכלל ובאמר קונם פירות שגדלו עד היום מותר בפירות שגדלו בו ביום ובאומר עד היום הזה עיין בש"ך חוה"מ (סל"ג סקמ"ה) ובאו"ת שם:

(שם סעיף ט"ו בהג"ה) **ולא** בעיא תנאי כפול בנדרים וע' בתשובת מיימוני בהפלאה (סי' ד' דלא ס"ל הכי:

(שם סעיף כ"ב) **אם** תלכי לבית אביך. עמ"ש לעיל (סס"י רי"ג):

סימן רכא

(סי' רכ"א סעיף א') **ואסור** ללעוס חטים מזה ראיה לכאורה בנודר מאיזה דבר בסתם דאסור אף שלא כדרך הנאתו וע' מג"א (סי' תס"ו) דלעיסת חטים ע"ג מכה הוי שלכ"ד הנאתו וקשה לי עמ"ש המג"א בפשיטות (סי' שפ"ו סק"כ) דמסתמא אין דעת הנודר רק על דרך הנאתו:

(שם סעיף ב') **יכול** לפרוע חובו. ואם רשאי המודר למחול חובו ע' מ"ל (פ"ה הי"ד ממלוה):

(שם סעיף ג') **ומחזיר** לו אבידתו דמצוה קעביד ואף בזקן ואינו לפי כבודו מ"מ אם מחזיר מצוה קעביד כ"כ בחי' הרשב"א וע' בחוה"מ (סי' רס"ג):

שם **בין שנכסי בעל אבידה** כך הוא לישנא דהש"ס וקשה לי במה דאמרינן שם אבל נכסי מחזיר וכו' וע' בהר"ן דס"ל דמהני לו בזה יותר מפורע חובו ומה בכך הא מהני לו רק בחפץ זה וזה מותר לו דהא לא נאסר עליו רק נכסי מחזיר ואין חפץ זה בכלל וצ"ע:

(שם סעיף ד') **ובמקום** שנותנים שכר. ודעת הר"ן דאף במקום שאין נוטלים שכר אסור גזירה שמא ישהה בישיבה:

שם **אבל** לא מיושב והר"ן כתב דמותר אף לישב:

(שם ט"ז ס"ק ט"ז) **דהוי** כאלו קיבל ממנו השכר תמוה לי דמה בכך הא אף באמת מקבל שכר וחוזר ונותן לו נ"ל דמותר דהא בזה דאסר לו נכסיו אין זה בכלל דא"א דשלב"ל על חבירו וכמ"ש הש"ך (סי' רכ"ז סק"ד) בשם הר"ן ובסוגייא אפשר לדחוק דמיירי שהחולה אסר עצמו מנכסי המבקר דעל עצמו יכול לאסור דשלב"ל אבל בט"ז שכ"כ על המחבר שכ' דאסר הנאתו על שמעון צ"ע ומה"ט תמוה לי על הטור שכתב בסי' זה ראובן שאסר נכסיו על שמעון וכו' יכול לומר לחנוני וכו' ותמיהני דבאסר נכסיו יכול לצוות בפירוש לחנוני דמה בכך דנותן בשליחותו הא ראובן בעצמו יכול [ליקח] הנכסים מהחנוני וליתנם לשמעון דלא חל הנדר על הנכסים אלו וסוגיין דמיירי באמת באסר הנאתו עליו וכ"ה בש"ע (ס"ח) וצע"ג ולשון הר"ן (נדרים ל"ד ע"ב) והתם ודאי לא באומר נכסים אלו עליך וכו' א"ו באומר נכסי עליך וכו' וי"ל דהתם במדירו מהנאתו וכו' ותמוה לי דאיך ס"ד דהר"ן באמר נכסי אלו או נכסי דא"כ יכול לצוות בפירוש לחנוני שיתן וכנ"ל וביותר דמדברי הר"ן (נדרים מ"ב ע"ב) משמע דס"ל לקושטא דמלתא דמתני' מיירי במדירו בלשון נכסי וצע"ג:

(שם ט"ז ס"ק ל"ב) **אפילו** אמר הקדש אינו מפקיע. נלע"ד פשוט דמ"מ בקונם מפקיע דגם לדידן קונם קדושת הגוף כיון דאוסרו בהנאה ואין חילוק בין קונם דהש"ס לקונם שלנו ודלא כמו שראיתי בספר אשל אברהם להרב בעל פורת יוסף (סי' קנ"ג סקל"ט):

(שם ש"ך ס"ק מ"ג) **היינו** אותו חלק שיש לו בבית. לענ"ד אינו כן דזהו החילוק שבתירוץ הא' ולזה אין צריך לחלק בין שכירות לחוב דהא בכתובות מיירי כשיעור החוב אף דהדבר ברור דבתירוץ הב' ס"ל חילוק אחר דבערוכין מצי לחפקיע ממ"ש דק"ד אינו מפקיע מידי שעבוד היינו רק שעבוד חוב דלא יחזיר לו ממילא אבל שכירות דמעצמו יחזיר לו גם ק"ד מפקיע:

(ש"ך ס"ק מ"ח) **אבל** הכא לא עשה האומן אלא כו'. ע' בת' בני יעקב (סי' ג'):

(שם ס"ק נ') **דבזה** צריך ליתן לו. להדיא כתב הר"ן והרא"ה (ר"פ המדיר) דאינו חייב לשלם גם הש"ך בעצמו כתב כן כחוה"מ (סי' קכ"ט סק"ו):

(שם סעיף ט') **ואין** לו מה יאכל בנ"י (פרק איזהו נשך) כ' בשם הרמב"ן דדוקא באין לו מה יאכל שרי וע' מ"ל (פ"ה הי"ד ממלוה) מי שאסר נכסיו לפלוני יכול ליתן ביד הגבאי אע"ג דהגבאי יתן לפלוני כיון דביד הגבאי ליתן לאחר הוי כמו מתנה הר"ן נדרים (ס"ה ע"ב) וע' ת' מהרי"ט (ה"א ס"י):

(שם סעיף י') **לדבר** עם אחר. ע' ת' חוות יאיר (סט"ז) ואם נשבע שלא לגלות סודו לשמעון אם שרי להגיד ללוי ולוי יגיד לשמעון ע' ת' הראנ"ח (סי' ט"ז):

סימן רכג

(סימן רכ"ג ש"ך סק"ה) **וכן** משמע מדברי הר"ן לא ידעתי שום משמעות לזה דהר"ן כתב רק דבע"ח לא מדעתיה מפרש דזהו אסור אף לחנן אלא דהב"ד בע"כ מגבי' ליה ובכה"ג י"ל דאפילו לרבנן דחנן מותר דהבע"ח צועק להגבות לו חובו ומגבי' לו הב"ד את חובו בע"כ ואין חוששין למה דמתהני ממילא בכך גם תוספות בב"ק כתבו להדיא דאף ר"ת דס"ל דדינא דחנן רק במזונות אשתו אבל לא בבע"ה דעלמא מ"מ הכי שרי:

סימן רכד

(סימן רכ"ד סעיף א' בהנ"ה) **ומי** שהשאיל ביתו דוקא השאיל בפי' אבל סתם שרבים נכנסו בו להתפלל לא ת' מהר"ם פאדווא (ספ"ה):

שם **שאינו** רשאי לאסרה ואם יש בהכ"נ אחרת באותה העיר יכול לאסרו תשב"ץ (ח"ד חוט המשולש שאלה ז'):

סימן רכו

(סימן רכ"ו סעיף א') **ויכנס** כ"א בשלו והרשב"א אוסר שלא מהני חלוקה כיון דקיי"ל אין ברירה והוי כלקוחות ודמי לקונם לביתך שאני נכנס דמותר רק במכרו לאחר אבל לא במכרו להנודר ע' ש"ך לעיל (סימן רט"ז סק"ט):

סימן רכז

(סי' רכ"ז ס"א) **ומוכר** להם שוה בשוה. וביין אף בזבינא חריפא אסור דהוי הנאת מוכר כדאי' (בכתובות)[בפסחים קי"ג] כל מילי זבין ותתחרט לבר מחמרא ע' ט"ז חוה"מ (סי' ע"ב סעי' מ'):

סימן רכח

(סימן רכ"ח סעיף ג') **ובקרובים**. נלע"ד דאשה לא דדוקא קרובים דאין הפסול בגופו דראוי לדון למי שאינו קרובו וכן בלילה הלילה גורם וליכא פסול בגברא וכן קטן נלענ"ד דלדעת תוספות (נדה ד' כ') דנדאה דדעתם דגם קטן פסול לדון מכח כללא דמתני' דכל הכשר לדון וזה דעה א' בטור חוה"מ (ס"ז) ואף לדעת הטור וש"ע שם דקטן בן י"ג שלא הביא ב"ש כשר לדון מ"מ נלע"ד דהיינו שלא בדקו על שערות דמדינא אמרינן חזקה שהביא ורק חכמים החמירו במילי דאורייתא בחליצה וכמדומה להצריך בדיקה וה"ה

בדיני ממונות לא החמירו ואוקמי אדינא אבל בבדקו ולא הביא ב"ש נראה דפסול לדון דהא פסקי' שם דאשה פסולה לדון וכתב הב"י דילפינן כן מעדות וכיון דילפינן דין מעדות ה"נ לענין קטן ובאמת מדברי הגמ' שכתב טעם דקודם י"ג פסול לדון מטעם דלא מחזי בו כלל גדלות ולא נקט הטעם דאז ודאי הוי קטן משמע דס"ל דאף אם בדקו ולא הביא שערות כשר אבל לענ"ד קשה מ"ש מעדות אח"כ מצאתי בתומים שכ"כ ושם הוסיף לומר דכוונת הירושלמי ביש ב' דיינים מבלעדו דמדאורייתא חד כשר בדיני ממונות ולגבי דרבנן מניח אחזקה שהביא כ"ש אלא דהטור כתב דאפילו בתורת יחיד מומחה יכול לדון אבל עכ"פ זהו אפשר דכוונת הטור בא"י שהביא ב"ש וזהו אפשר רק דבדיני ממונות הקילו אבל לענין נדרים וכן בחליצה צדיך בדיקה ובתשו' כתבתי דאם אינו צריך לפרט נדרו רק בפני א' והוא בן י"ג ולא בדקו על שערות דיכול לצרפו עם ג' מבלעדו דלענין צריך לפרט דהוי רק מדרבנן אמרינן חזקה שהביא ודוק:

(שם ש"ך סק"ט) **ועכשיו** נהגו שהמתירין. במהריק"ש כתב הנשאל צריך שיהיה עומד ובדיעבד אפילו יושב הרדב"ז (סי' תשכ"ו):

(שם ס"ק י"א) **דהוי** כדיעבד. ונ"ל ראיה ברורה לזה מסוגיא המפורשת בנדרים (צ' ע"א) ההוא גברא דאתסר הנייתא דעלמא עליו אי נסיב איתתא וכו' ושרקי' טינא ואתיה לקמיה דר"ח והא כיון דמיתסר הנאת עלמא עליו האיך יכול למתשל עלה אע"כ דבכה"ג כיון דהניית כל ישראל אסור עליו כדיעבד דמי כנלע"ד בעזה"י:

(שם סעיף ז') **ואפי'** פתח שמגוף הנדר וכן באוסר על עצמו בתנאי באם יעבור עבירה פלונית ובא ואמר עברתי עבירה פלונית ומתחרט ואומרים לו אלו ידעת דעברת על נדרך מי נדרת ואע"פ שיש לחלק קצת בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו אף זה בתרלה בד"א דיצרו תקפו ומש"ה מקרי ג"כ נולד המצוי ב"י בשם הרמב"ן:

שם **פתח** וגם חרטה בת' מהר"ר בצלאל אשכנזי (סט"ו) כתב דבנדרי הקדש לכ"ע צריך פתח וחרטה:

(שם סעיף י"ב) **דשכיח** טובא. ואם נדר לצום לזמן ואח"כ נחלש ונעשה חולה אין פותחים דאלו ידע שיחלש מחמת התענית לא היה נודר דאינו רגיל דשכיח תשו' רדב"ז (סי' רצ"א):

(שם בהג"ה) **וכן** מיתה לא שכיחא ע' בס' שער המלך (פ"ד מהל' סוכה) ובת' הראנ"ח (ח"ב סס"ג):

(שם סעיף ט"ו) **של** דבר איסור ר"ו בחלק אדם (נתיב י"ד ח"ה) כתב נשבע שלא יעשה כך מטעם שהיה סבור שהוא איסור גדול ואח"כ נודע לו שאין בו איסור כ"כ לא חלה השבועה כלל כי היתה בטעות עכ"ל:

(שם בהג"ה) **וכן** מי שנדר שלא לשחוק בגוף הדין איתא דנשבע עד"ר:

(שם סעיף ט"ז) **ואינו** עושה שליח אבל הבעל נעשח שליח לאשתו לשאול על נדרה דאשתו כגופו כדאיתא לקמן (סי' רל"ד סעיף נ"ו):

(שם סעיף י"ז) **עד** שיכנס אייר ואם יכול להתיר בה"ש של כניסת אייר י"ל דתליא אם ספק דאורייתא מה"ת לחומרא הוי חל הנדר כיון דמה"ת אסור לאכול בה"ש אבל להסוברים ספק דאורייתא מה"ת לקולא לא מקרי חל הנדר כך יש ללמוד מדברי הר"ן בת' (סי' נ') ע"ש ואני מסופק אם מתירים תכ"ד קודם חלות הנדר וע' לקמן (סימן רל"ד סעיף ל"א ל"ב ל"ג) ולכאורה ראיה לזה מדברי תשובת הר"ן (סכ"ז) עיין שם דקשה ליה איך משכחת התרה הא כל כמה דלא קידשה לא חל הנדר אע"כ דמתירין לה רגע א' קודם שתקבל הכסף לקדושין ומ"מ יש לדחות דכיון שנדרה כל כסף שינתן לה בתורת קדושין י"ל דכל שנותנים לה בתורת קדושין אף אם לא נתפסין הקדושין אסורים בהנאה א"כ י"ל דמקדשה בכסף ובאמת עדיין לא חלו הקדושין כיון דהכסף אסור לה אח"כ מתירים הנדר דאז חל הנדר כיון דנתן לה בתורת קדושין ואחר ההיתר מתקדשת בזה באמת וצ"ע לדינא:

(שם ש"ך ס"ק מ') **וע"ש** וצ"ע י"א דאם החזיר לו המשביע ממון שהיה גזול בידו לא מקרי עשה לו טובה כיון דגזול היה אתו ואין נ"ל וראיה מענין צדקיהו עם נ"נ עכ"ל מהריק"ש ודיעה א' הוא דעת רשב"ץ הובא בב"י וסיים ול"ד לשבועת צדקיהו שהיה יכול להרגו בדין אם היה חושש שיגלה סודו עכ"ל:

(שם סעיף כ' בהג"ה) **אע"פ** שאין מתירים לו לכתחילה. ע' תשו' שבות יעקב (ח"ב סי' פ'):

(ש"ע סעיף כ') **שאין** הנאה שוב למשביע בדבר ולפ"ז במשביע לחבירו לעשות לו איסור דרבנן להסוברים דשבועה חלה על איסור דרבנן ובעי התרה כיון דאף אם לא יתירו לו מ"מ אסור לו לקיים שבועתו ולעבור איסור דרבנן בקום ועשה (וע' בש"ך לקמן סרל"ח סק"ך) א"כ שוב אין הנאה למשביע בזה ומתירים לו (מ"ל פ"ד ה"ב ממלוה):

(סעיף כ"א בהג"ה) **ד'** שנשבעו יחד מעשות דבר א' ע' ת' מהריב"ל ה"א (כלל ה' סס"י ל"ג וסי' ל"ה) ובח"ג (ספ"ח) ובת' מהר"ש לבית לוי (חיו"ד סי"א):

(ש"ך ס"ק נ"ח) **על** דעת הקהל כולו גדולים וקטנים וכיון שהזכיר לדעת כל הקהל למה הוצרך לומר גדולים וקטנים ודאי כוונתו היה להחמיר על עצמו שלא יהא שום מוחה כן

הוא בריב"ש וע' בת' מהר"י בי רב (ס"ג) מבואר דבאומר סתם ע"ד כל הקהל אם הרוב מסכימים להתיר מתירים אף שהמיעוט מוחה וע' בת' מהר"י לבית לוי (סכ"ד) דאם יש הסכמה בעיר שהממונים וז' טובי עיר הם דנים כל הקהל לכל דבר ומה שיעשו רצוי ומקובל לכל הקהל ה"נ בנדר ע"ד הקהל הממונים וז' טובי העיר יכולים להתיר ע"ש:

(שם סעיף כ"ב בהג"ה) **או** נדר ע"ד המקום. ע' תשו' רש"ך (ח"א סקפ"ט) ובת' תשב"ץ (ח"ב סימן נ"ג):

(שם ש"ך ס"ק ע"ה) **דא"צ** להתיר בפניהם. ולענ"ד אין זה ראיה די"ל דלכתחלה בעי בפניהם או בידיעה רק בדיעבד מותר וע' בש"ך (ס"ק ס"ט):

(שם סעיף כ"ה) **נדרים** וחרמים בדין ספק חרם. ע' ת' הרשב"א (סי' תקצ"א) ומהריב"ל (ח"א ס"י) ומהר"ם טראני (ח"א סי' רכ"ז) ורשד"ם חלק א"ח (סכ"ח) וחיו"ד (סי' פ"ב ופ"ז וקל"ט) ובחלק ח"מ (סי' צ"ט ורכ"ז ורל"ט ורמ"ד ורמ"ז וש"ע) ומשפטי שמואל (סי' ס"ה צ"ח וק"א) ומהרש"ך (ח"א סקי"ב וח"ב ספ"ט וח"ג סמ"ה וק"ה) והראנ"ח (סכ"ה מ"ט פ"א) ומהר"י אדריבי (סנ"ט ע"ה) ומהר"מ פאדאווא (סי' ע"א) וע' תשו' שני המאורות הגדולים (ס"ד) ות' הר"ם אלשיך (סע"ה) ובת' הראנ"ח (ח"ב סנ"ה נ"ו נ"ז):

שם **ושאינו** אלא כעין גזירה. ע' תשו' מהרי"ט (ח"א סס"ז) שהאריך בזה ועשה מחלוקת בין הרמב"ן ובין הרא"ש בעיקר טעם דחרמי צבור ל"צ התרה וכן האריך בזה בת' מהריב"ל (ח"ב סע"ב) וע' תשו' הר"ם אלשיך (סע"ה) אין שבועה חלה על חרם ת' תמים דעים (סרי"ג) רשד"ם (חיו"ד סכ"ז) משפטי שמואל (סס"ט) מהר"י אדריבי (ס"ט) אבל דעת הר"ם מטראני (ח"א סצ"ה) דשבועה חלה על חרם:

(שם סעיף כ"ז בהג"ה) **להתיר** קצתו. ע' מה שתמה בזה בת' שער אפרים (סי' ס"ג):

(שם סעיף כ"ח) **גדר** לרבים. היינו לדבר מצוה שלא תתבטל וכן נדר שלא יתירו דבר איסור אבל הסכמה לעשות דבר מצוה מחדש דינו כנדר דבר לצדקה דיש לו התרה כדלקמן (סעיף מ"ב) ולקמן (סי' רנ"ח ס"ו):

(שם ש"ך ס"ק צ"ב) **דאע"פ** שקדמה. ע' תשו' הראנ"ח (סי' צ"ח):

(שם סעיף ל"ד) **כיון** שהם מיעוט. וכ' הריק"ש ואין רוב אלא מתוך הכל ואם נועדו הרוב יחד והסכימו בדבר א' יכולים המיעוט לבטלו אח"כ ואפילו ירצה לחזור לעמוד יחד רשד"ם (ספ"ב) בשם מהרי"ל ע' הרא"ם (סי' י"ד נ"ז) ורשד"ם (סי' קי"ז) אם ההסכמה על עסקי ממון הולכים אחר רוב ממון ע' מהר"ל (ס"מ) רוב הקהלות כופין לקהל א' בהסכמתם הריב"ל (ח"ב סי' ע"ג) וע' בארוכה בת' מהר"ם אלשיך (סי' נ"ט):

(שם ש"ך ס"ק צ"ו) **סותרים** זא"ז. ע' בת' מהר"י לבית לוי (סי' כ"ד):

(שם סעיף ל"ו) **לעלות** לא"י. ע' מהרי"ט (ח"ב חיו"ד סכ"ח) ובת' פני משה (ח"א סי' ה') ובת' תורת חסד להרב מ' חסדאי זצ"ל אשר נדפס בראש הספר בסוף המפתחות:

(שם סעיף ל"ז) **וע'** לקמן סי' רל"א המעלה חזקת חבירו במקום שיש הסכמה בחרם ולא הועילו מעשיו ע' כנה"ג חוה"מ (סי' ק"מ) בהגהות הטור (אות ק"ן):

(שם ט"ז ס"ק מ"ו) **מבואר** שם ומבואר עוד שם דאם כתב לו אם תרצה להוציא בתך מטוליטולא הודיעני ואני אוליכנה לך לא הוי נתינת הרשות דאפשר דבא רק לידע מחשבתו ולגנוב לבבו ועוד שמא לא נתן לו רשות רק להוציא על ידו דרך כבוד:

בא"ד **אם** מכיר כתב ידו אף שאינו מכיר בטב"ע אלא ע"י דימוי לכתב אחר כך מבואר מדברי ט"ז חו"מ (סי' ס"ט ס"ב) ד"ה אם נתקיימו ע"ש:

(שם סעיף ל"ט) **לאו** כל כמיניה ע' באה"ע (סי' ל"ח) בב"ש (סקל"ד):

(שם ש"ך ס"ק ק"א) **ובא"ח** כתב. וכ"ה בת' הגאונים (סי' שכ"ו) וע"ש (סי' רצ"ט) דכתב כדברי הרשב"א דלאו כל כמיניה להאריכו מזה משמע כדברי הש"ך:

בא"ד **סוף** סעיף א' ע' תשו' מטה יוסף (חיו"ד סי' ד'):

(שם ט"ז ס"ק מ"ט) **וקשה** לי כיון דיש לו שני משמעות ע' תשו' חכ"צ (סי' ד') ובת' מהריב"ל (ס"ג סס"ח) ות' מהרי"ט (ח"א סכ"ז ובסי' קכ"ז בסופו) ובת' בעי חיי להכנה"ג (חח"מ ה"א סק"ע) ות' לחם רב (סס"י קצ"א) ות' שער אפרים (סי' קל"ג) ומהריב"ל (ח"ג סי"ז) ובכתבי מהרא"י (סע"ג) ות' פרי הארץ להר"ם מזרחי חיו"ד (סי"ט) ובחאה"ע (ס"ה):

(שם סעיף מ"א) **לעשות** הדבר ביום פלוני. ע' בת' הראנ"ח (ח"ב סי' ס"ז) ובת' ת"ח למהרח"ש ח"א (סי' נ') וח"ג (סימן ט'):

(שם ש"ך ס"ק ק"ב) **שדבר** א' הוא ע' בב"י לעיל (סק"ס) וצ"ע אח"כ מצאתי בעזה"י שהקשה כן במ"ל (פ"ד ה"ב ממלוה) ד"ה ודע שרבית כו' והניח בצ"ע:

(שם ט"ז סק"נ) **וז"ל** הרי לך בהדיא ע' בת' מהרח"ש (ח"א ס"ג) דמ"מ אם נתחייב תחלה לפרוע לזמן פלוני שמשמעותו מזמן ההוא והלאה ג"כ כשכתוב בסוף שנשבע לקיים כל הנ"ל משמעותו ג"כ שנשבע לפרוע מאותו זמן והלאה ע"ש:

בא"ד **בלא"ה** יש לחלק ע' בת' בית יעקב (סי' כ"ג):

(שם סעיף מ"ג בהג"ה) **וכ"נ** לי עיקר ע' בת' הרשד"ם (חחו"מ סי' ז'):

(שם סעיף מ"ה) **שאין** לו התרה. ע' בת' יכין ובועז (סי' נ"ח דט"ז) דכתב טעם דלגבי עולם הבא הוי עתה קודם דחל הנדר דלא מהני התרה וע' בת' מהר"י לבית לוי (סימן י"ח וכ') וע' בת' שני המאורות הגדולים (סי"ד):

(שם בהג"ה) **מהר"ם** מפאדוואה סימן י' צ"ל סימן ע' וע' בת' מהר"ל ן' חביב (סימן ג') דיש פנים לומר ולחלק דדוקא באומ' אם יצילני ה' כו' אבל בנדר סתם י"ל דיש לו התרה וע' בת' עבה"ג (סי' יו"ד):

שם **ב**"ז סי' רע"ז. צ"ל ב"ז סי' נ"ג רס"ו:

סימן רכט

(סי' רכ"ט סעיף ג') **והותר** הותרו כולם במ"ל (פ"ב ה"ד מהל' נזירות) כתב דאותו האחר שתלה נדרו בראשון א"י להתיר לבד נדר הראשון וע' לעיל (סימן רכ"ח בש"ך סק"י) אולם להצטרף עם ב' אחרים יש להסתפק אם גרע מנוגע כיון דמכח זה יהיה נדרו בטל הוי בכלל הוא אינו מיחל ע"ש:

סימן רלב

(סימן רל"ב סעיף ב') **אבל** אם אומרים שלנדר גמור וכ' הר"ן (דכ"ג ע"ב) דמ"מ פותחין לו פתח לומר אלו היית יודע שהלוקח לא יתן סלע כלום היית נודר ואם אמר לא מתירין אותו ע' לעיל (סימן רכ"ח סס"ז):

(שם סעיף ג') **ומסרב** ומדירו וכ' הר"ן (דכ"ג) כה"ג דאין אכילת חבירו קפידא כ"כ שידירנו בשביל כך ומוכח הענין דהוי רק זירוז בעלמא משא"כ בההיא דלעיל (סי' רכ"ח) שמדירו במקום שיעשה לו טובה וקפידא לו בדבר אמרינן דבדוקא הדירו ובעי' היתר ע"י פתח דאם היה יודע שחבירו לא יעשה כן לא היה מדירו:

(שם סעיף ד') **כיוצאי** מצרים וכן באמר אלף איש וראה עם רב י"ל דקרי להו אלף איש כ"כ הרשב"א:

(שם ט"ז ס"ק ח') **דדי** באמירת נחש קשה לי לפ"ז איך פרכינן ולתני טרוף הא זהו גופא אשמועינן דאומר כקורת בית הבד מפרשים דבריו דלענין טרוף קאמר ולא דגדול כקורת בית הבד וצ"ע:

בא"ד **ולפ**"ז אפילו לא ראה שום נחש. ודעת רשב"א (נדרים) ותוספת (נדרים ושבועות) והרא"ש דגם בנחש טרוף כקורת בית הבד מטעם גוזמא אתי' עלה דראה נחש משונה משאר נחשים ולפ"ז בעי' דוקא שראה נחש משונה ואם אמר כגמל פורח יש לדון לדידהו כיון דל"ש גוזמא לא הוי בכלל נדרי הבאי או אפשר דשייך גזים דראה גמלא פרחא וקרי ליה פורח באויר ובעי' עכ"פ שראה גמלא פרחא ובלבוש סתם דבעי' ראה נחש טרוף:

(שם סעיף ה') **אינו** נדר ואם נדר לזמן יום או יומיים הוי נדר ואשה שאמרה יאסר כל פירות שבעולם כ"ז שאין בעלי מגרשני עתוס' פ"ז דכתובות (דף ע"א א') ד"ה שנדרה ובמהרש"א שם:

(שם ש"ך ס"ק ח') **אלא** הכל תלוי במלת כל וכן מוכה בתוספות פ"ז דכתובות (דף ע"א א') ד"ה שלא תטעום:

בא"ד **אף** שלא אמר כל זהו נסתר מדברי תוספות גיטין (דף ל"ה) ד"ה ונודרת:

(שם ש"ך ס"ק י') **דאפילו** בכה"ג הוי נדר שוא נראה פשוט דדוקא כה"ג דגוף האיסור הוי דבר שאי אפשר להתקיים מש"ה אף בתלאו בתנאי ס"ל לר"ת דהוי שוא אבל בהיפוך באמר אם לא אישן ג"י או שלא אטעום א' מכל פירות שבעולם יאסר עלי לילך למקום פלוני חל הנדר דמה בכך דהתנאי הוי בדבר שא"א להתקיים מ"מ האיסור יכול להתקיים ובתומים (סס"י כ"ו) לא כ"כ וכ' בפשיטות דגם בזה הוי שוא ולענ"ד אינו כן:

(שם סעיף ו') **ונמצא** שלא גנבה ואם מעמיד דבריו ואמד אעפ"כ דעתו היה שלא תהנה ממנו הוי נדר וצריך התרה ר"נ (דף כ"ב ע"ב) בשם הרשב"א:

(שם סעיף ח') **כשהחליף** את דבריו. וכ' הרא"ש וצ"ע אדם שנדר מב' דברים בשר ויין שלא היה לפניו ומצא' חרטה על א' מהן מי אמרינן דהותר כולו כיון דל"ש כאן החלפה או דל"א הותר כולו אלא היכי דמיחלף עכ"ל הובא בב"י כאן ועי' בש"ך לעיל (סי' רכ"ט סק"ו) בשם הריב"ש:

(ט"ז ס"ק ט"ז) **צריך** שיאמר בשעת. והמהריק"ש כתב דאפשר לומר לסברת הר"ן הובא בט"ז (סקי"ג) הוי ג"כ טעות בעיקר כי לא היה רוצה לאסור עליו דבר המותר וחשיב דבלא"ה אסור לו:

(סעיף י"ב) **נדרי** אונסים כיצד. עי' בב"י שהביא דברי הריב"ש וז"ל כ' הריב"ש (ח"א סשפ"ז) ולענין טענת אונסין וכו' ואין זה אונס אלא בשעת הלות הנדר וכו' ע"ש המעיין בגוף התשובה יראה דמחלק בג' חילוקים דהתם הוי אונס הגוף שחלה בנו נם התם שייך האדם בשבועה פרט לאנוס דבשעת חלות הנדר ע"י עקירת התנאי הוא אנוס וגם שייך אדעתא דהכי לא אדר' וצל"ע דא"כ מה מייתי הש"ס בנדרים ראיה מהך מתני' להא דאתפיס זכוותי' מנ"ל דטעמא דמלתא דאדעתא דהכי לא אדר' דלמא מטעם האדם בשבועה ובפשטא דסוגיא הוי מקום לומר דבאמת חלה בנו הוי רק אונס ממון דיכול לשכור משמשים וגם באונס ממון לא ממעט מהאדם בשבועה ושפיר מוכח ממתני' הסברא דאדעתא דהכי לא אדר' אבל לדברי הריב"ש תמוה:

(שם ש"ך ס"ק כ') **דלא** שכיח הוא. הרבה אונסים דשכיחי המצטרפין מקרי לא שכיח מהריק"ש:

בא"ד **ומבעי** ליה לאסוקי אדעתי. ואפ"ה לא התנה מש"ה אי מיתניס בהאי זמן גמר ומקני דלהוי גט אפי' עכבו שום אונס אבל בעלמא אי איתניס פטור עכ"ל רש"י מלשון זה משמע לי די"ל דהיכי דיש מברא ושכיח דזמנין דלא משתכחא בהך גיסא ואנו דנין מדלא התנה דעתיה דאף דיפסקיה מברא וכיון דרוצה לשעבר עצמו אף שיהיה אונס ממילא אף דאירע אונס אחר לא נפטר דודאי אי אסיק אדעתיה עליו היה מחיוב עצמו דמה הפרש לו בין אונס זה לאונס אחר אבל בעלמא היינו היכא דליכא מברא ואין לפנינו ענין אונס דשכיח בזה יש טענת אונס וצ"ע לדינא:

(שם ס"ק כ"ב) **ופשוט** הוא. ובת' מהרי"ט (ה"א ס"ג) חוכך להחמיר:

(שם בהג"ה) **מי** שנשבע או נדר. עי' מג"א (סי' ק"ח סקי"א) ועי' בת' מהרי"ק (ח"א סקל"א):

(שם ש"ך ס"ק כ"ה) **התם** שאני שידענו באונסו. בת' מטה יוסף (ח"ב מיו"ד סי' ד') תמה ע"ז דהא בת' הרשב"א שם כתב ולא עוד אלא אפי' הכרנו באונסו:

(שם ש"ך ס"ק כ"ח) **פשיטא** שאין לחוש. עי' ת' הראנ"ח (ח"א סי' צ"ח כסופו):

בא"ד **וע"ל** סי' רל"ד סנ"ד ועי' ת' הרמ"א (סי' מ"ט) ות' ב"ח (סכ"ג) ובת' הר"ם גלאנטי (סי' ע"ד וקנ"ב) ובמהרשד"ם (ס"פ וקי"א) ובמהר"י אדריבי (סס"ז וקמ"ד) ובמהרי"ט (סכ"א) בת' מהחכ"צ שנדפסו בת' בית אהרן (ס"א):

(בש"ע סעיף י"ד) **לא** הוי נדר. בתוס' שבועות (דכ"ו ע"ב) כתבו ואי הוי אמרינן דבאונסים אפי' הדירו על דעתו שרי וכו':

שם **וחושב** בלבו. בת' מחרי"ט (ח"ב חח"מ סנ"ב) כתב דמכ"ש דמהני אם ביטל מקודם ואמר כל מה שאדור לאנס זה יהא בטל דאתי דיבור ומבטל דיבור ע"ש וכ"כ בת' הרדב"ז (סי' נ"ד):

(סי"ד בהג"ה) **ויש** לבטלה בלבם. עי' בת' עבה"ג (סי' י'):

(שם סט"ז) **דאין** לך אונס גדול מזה. עי' ת' הר"ם אלשיך (סי' פ"ו) ות' מהר"א ששון (סי' ס"א):

(שם סי"ז בהג"ה) **משום** הפצרת החולה ע' ש"ע אה"ע (סי' צ' ס"י בהג"ה)

(סעיף י"ט) **שאביה** רע ע' מהרימ"ט (ח"ב חיו"ד סי' מ"ט):

שם **או** שעשה תשובה ואם חזר לסורו ע' רמב"ם (פ"ח ה"ב מהלכות נדדים) וע' לעיל (סי' רט"ז ס"ה):

סימן רלג

(סימן רל"ג ש"ך סק"ב) **אע"פ** שלא הביאו ב"ש כ"כ הרמב"ם אבל תמוה לי דהא להדיא אמרינן בסוגיא דנדה (מ"ה ע"ב) אי דלא אייתי ב"ש קטן הוא אח"כ ראיתי שתמה כן המ"ל ואולם לדינא נראה דאף דלא הביא ב"ש נדרו נדר והיינו מטעם דחיישינן שמא נשרו כדקי"ל בש"ע אה"ע (סקנ"ה ס"ב) והא דפרכינן בסוגייא אי דלא אייתי ב"ש קטן הוא אלא לאו דאייתי וטעמא דלאח"ז וכו' דלמא מיידי דלא אייתי ולאח"ז חיישינן דלמא נשרו אבל בתוך זמנו ל"ח לנשרו צ"ל דמדקתני במתני' נדרן נדר והקדשן הקדש משמע דהוי ודאי נדר ואם אכלו אחרים לוקים עליו ואי דלא אייתי הוי רק ספק שמא נשרו כנלע"ד:

סימן רלד

(סי' רל"ד ש"ך מסק"ד) **וע"ל** סי' רכ"ח ע' בשכנה"ג בטור (אות ב') ובמ"ל (פ"י מה"נ):
(ש"ע סעיף י') **יאמר** האב לבתו קודם ולדעת היש חולקים לקמן (סכ"ה) צריך שישמע קודם שתצא מביתו דבעי' דבשעת שמיעה תהיה ברשותו ובהפרת הבעל אפשר דאף אם השמיעה תהיה אחר שכנסה מהני ג"כ ולא הוי ככלל אין הבעל מיפר בקודמין כ"כ הר"ן:
(ש"ע סעיף י"א) **מפר** האב לבדו והר"ן מסתפק דאפשר דאפילו בצירוף יבם א"י להפר:
(שם ט"ז ס"ק כ"ד) **כנ"ל** לדעת הטור וצ"ע לענ"ד לק"מ דאף דלא קיי"ל כשמואל בפי' המתני' דלא מיירי מתני' בשמע הארוס מ"מ בעיקר הדין קיי"ל כשמואל דנראה לארוס ראשון אחרון מצי מפר ובפרט דהא אמרינן עלה ת"כ דשמואל:
(ש"ע סעיף כ"א) **אלא** ביום שמעם ע' ת' ראש יוסף (סימן ז') בנדרה שיחול הנדר לאחר ל' יום ושמע הבעל ביום שנדרה ושתק דא"י להפר ביום שחל הנדר וע' בב"י (סי' זה סל"ה) ודוק וע' ב"ח (סקמ"ו) שכתב הטעם דבעל יכול להפר קודם שיחול כיון דצריך להפר ביום שמעו מש"ה יכול להפר קודם שחל הנדר דאם לא יפר עתה שוב א"י להפר ע"ש:
(סעיף כ"ג בהג"ה) **היא** סבדת הגהות מרדכי. וכן יש לדייק דהכי הוא דעת הרא"ש בפירושו ודעת תוס' נדרים (דף ה' ע"ב) בעובדא דרבינא דהו"ל נדרא לדביתהו דפירשו תוספות והרא"ש דקיים לה בעל ע"ש וע' בש"ע אה"ע (סימן י"ב ס"ב) ובב"ח שם:
(שם ש"ך ס"ק ל"ט) **לכתחילה להוציא נפשיה מפלוגתא** בפשוטו י"ל דע"י ששואל על ההקמה והחכם מתיר לה אין עוד פקפוק כיון דמה דלא מהני שאלת הקמה אם אינו ביום שמעו משום דאף דההקמה נעקר מ"מ אין ביום שמעו וכיון דעכ"פ ההקמה נעקר הוי כלא קיים אלא כשתק ביום שמעו דמהני התרת חכם ודוק:

(ש"ך סקמ"ה) **ואע"ג** דנראה דהר"ן כתב כן לענ"ד דברי הר"ן הם סוגיא ערוכה (ר"פ המדיר) ולא תתקשט ולא תאסר א"כ קרי לה מנוולת הרי דאף לר' יוסי וקישוט לא הוי ע"נ מ"מ כיוו ע"י דקורים לה מנוולת עשוייה לעבור ותתסר בתשמיש יכול להפר מיד והיינו ממש כסברת הר"ן הנ"ל:

(שם בשו"ע סעיף ל') **אין** יכולים לעשות שליח וכן הוא לשון הטור וכ' עלה הב"י פלוגתא דר' יאשיה ור"י (פ' נערה) ופסק שם הרא"ש הלכה כר' יאשיה דמחמיר עי"ש ותמוה דהא לענין הקמה הוי ר' יאשיה להקל דע"י שליח לא הוי הקמה גם בנ"י (פ"ח דב"מ) בסוגיא דשאילה בבעלים כתב בשם הר"ן כיון דליכא הכרע במלתא קי"ל לחומרא וגבי נדרים לא מצי מפר ע"י שליח וגבי שאילה בבעלים פטור דהמע"ה וכן הביא בש"ע ח"מ (סימן שמ"ה סמ"ו בהג"ה) א"כ ממילא לענין הקמה יש לפסוק דע"י שליח הוי הקמה וצע"ג וע' בתשובת יד אליהו (סנ"א) שהקשה כן על הרמ"א שלא הגיה כאן די"א דיכולים לקיים ע"י שליח כדהביא דעת החולקים לענין שאילה בבעלים ובאמת התמיה נופלת על הרא"ש דכ' בפשיטות דר' יאשיה הוא המחמיר וביותר על הטור דפסק דא"י לקיים ע"י שליח וצ"ע:

(שם סעיף ל"ו בהג"ה) **אינו** מופר כלל. ע' ת' שער אפרים (סמ"ג):

(ש"ע סעיף מ"ט) **אלא** ביום השמיעה ומ"מ י"ל דאם בו ביום אחר ההקמה הפר נדרה ואחר כמה ימים נשאל לחכם על הקיום כיון דנעקר הקיום למפרע ממילא חלה ההפרה דבו ביום אף שהיה קודם השאלה על ההקמה כנלע"ד:

(ש"ע סעיף נ"ה) **ולאחר** שתתגרש ואם נדרה שתאסר בקישוט אחר שתתגרש להסוברים דהקישוט הוי בינו לבינה עיין בר"ן פ' אף על פי (דף פ"ה) דלתירוצו הראשון א"י להפר כיון דלא חל עד אחר שתתגרש לא מקרי בינו לבינה ואינו דומה להאי דלעיל (סעיף ל"ד) דהתם מדין עינוי נפש הוא ולתירוצו השני (שם) יכול להפר אח"ז מצאתי בירושלמי (פי"ח דנדרים הלכה א') במה דאיתא שם דאף בינו לבינה מופר לעולם וקאמר עלה דא"כ מאי בינייהו דע"נ ובינו לבינה ומתרץ דאמרה קונם הנייתי עליך לכשאצא מרשותך והיינו דלא מיקרי בינו לבינה כיון דלא חל הנדר עד אחר הגירושין:

(שם סעיף נ"ז) **אין** הבעל מצטרף ע' תשובת הריב"ש (סי' ת"ו):

(שם סעיף נ"ט) **ברחיצה** וקישוט של היום לפ"מ דכתב הר"ן דלמסקנא מיירי מתני' כפשטא קונם רחיצה עלי אם ארחץ א"כ לא מצינו דניוול חד יומא הוי ע"נ לרבנן:

שם **אלא** ליום א' והרא"ש בפירושו כתב דחד יומא לא מקרי עינוי וא"י להפר רק בתנאי אכילת פירות או רחיצה עולמית באם ארחץ היום בזה יכול להפר ול"א לא תרחץ היום

ולא תאסר דניוול דחד יומא קרי ניוול ומסתמא תעשה כן ותרחץ ותאסר ויהיה עינוי נפש ע"ש:

שם **וי"א** דרחיצה וקישוט וכביסת כסותה הוי ע"נ כמבואר בסוגייא דר"י ס"ל דכביסה עדיף מרחיצה וקישוט דאף להפוסקים כרבנן דר"י מ"מ הא לא מצינו דפליגי רבנן בזה על ר"י ומה"ת לומר דפליגי בסברות הפוכות דלרבנן רחיצה וקישוט הוי ע"נ וכביסה לא ולר"י בהיפוך ואף למ"ש הר"ן ד"ה ורמי דר"י אדר"י דלרבנן לא מצי למיפרך דנהי דרחיצה הוי ע"נ כיבוס לא הוי ע"נ וזה צריכים לומר ג"כ דלמסקנא דלא ליקשי דרבנן אדרבנן מ"מ נ"ל עיקר כאידך תירוצא דהר"ן דלרבנן אף דהוי עינוי נפש מ"מ חיי אחרים קודמים דאין בזה דוחק כלל דהא חזינן דאמרינן שם דר"י מצריך קרא לזה מדכתיב ולכל חיתם ואפשר דהר"ן כתב ג"כ רק לרווחא דמלתא לתרץ ב' תירוצים אבל העיקר כאידך תירוצא וקי"ל דכביסה לכ"ע הוי ע"נ:

(שם בהג"ה) **לא** הוי דברים שבינו לבינה צ"ל לא הוי אלא דברים שבינו לבינה:

(סעיף ס"ט) **אע"פ** שלא חל הנדר עמש"ל (סעיף כ"א):

(ט"ז ס"ק ס"ג) **ולא** ניחא לי בכך כל דברי הט"ז אלו כתב המהרי"ט (ח"א) סי' נ"ה):

(ש"ך ס"ק פ"ו) **הוי** ידי עושות עמך כו' ע' ש"ך לעיל (סי' רט"ז סק"ח) ולק"מ ועתוי"ט (ריש נדרים) ובנתיבות המשפט (נכ"ז ח"ח דף ר"י):

סימן רלה

(סימן רל"ה סעיף ב') **אינו** חל שהרי הוא כו' ואם הדירה כשהיא ארוסה חל הנדר לאסור אף אחר הנשואין ובלשון ליהנות לו דעת תוספת דאין בכלל זה לשון תשמיש ודעת הר"ן דאסורה גם בתשמיש והרא"ה מסתפק בדבר:

(ש"ך ס"ק ח') **ודלא** כהעט"ז תמיהני דבהר"ן והרא"ה מבואר להדיא כהעט"ז:

(ש"ך ס"ק י"ג) **לא** שייך כ"א כשתלתה נדרה. ע' בהר"ן שכתב להדיא דגם בתלתה בהנאת מזונות לא אמרינן דתמתין ל' יום דאמרינן מסני סני לה הרי להדיא דאף בלא תלתה בתשמיש אמרינן מסני סני:

(בש"ע סעיף ה') **אסרה** כלי שכניה עליה בברייתא איתא שלא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור. ובתשו' הר"י מיגש (סי' כ"ח) כתב דדוקא נקט הני מילי משום דאורח עלמא הוא דלושלינהו נשים להדדי אבל בגדים ומצעות שלא רגילי נשים לושלינהו להדדי אין בזה הוצאת ש"ר בשכנותיה:

סימן רלו

(סימן רל"ו ש"ך ס"ק ג') **כיון** שאינו מפורש ע' ת' חו"י (סימן י"א) בד"ה מ"ש מעכ"ת:
(סעיף ב' בהג"ה) **צריך** לקיים שבועתו אם אפשר ע' בת' מהראנ"ח (ח"א סימן קט"ז בסופו):
(בט"ז סק"ז) **על** חבירו אלא בקונם וכ"כ תוספות כנדה (דף מ"ו) ד"ה כגון כו':
(סעיף ו') **שנים** שנשבעו חרב מ' חיים אלפנדרי זצ"ל בספרו אש דת על התורה כתב בפ' קרח דנראה דה"ה אם ישראל נשבע לעשות דבר עם העובד כוכבים כיון דהעובד כוכבים ליתא בשבועה פטור הישראל מאותה שבועה עכ"ל ולדינא צ"ע:
שם **והעביר** המועד ע' ת' מהר"ם פאדוה (סי' ס"ו) ובת' פני משה (ח"א סי' ע"ז):

סימן רלז

(סי' רל"ז סעיף ט') **כנדר** רשעים שלא אוכל ככר זה מבואר דבאומר כנדבת כשרים שלא אוכל ככר זה לא מהני כיון דאין כשרים נשבעים והוא דינא דמתני' (דף ט' ע"א) ויש לעיין כמו דאמרינן לעיל (ססי' ר"ו) דבאומר כנדבת כשרים ככר זה עלי הוי נדר והיינו ע"כ דהוי כאמר ככר זה עלי כקרבן ומכנה הקרבן בשם נדבת כשרים א"כ ה"נ נפרש כנדבת כשרים שלא אוכל היינו כאומר כקרבן שלא אוכל ככר זה דהוי נדר בלשון שבועה דמהני מדין יד לדעת הרמב"ן הביאו הר"ן ריש נדרים (דף ב' ע"ב) אף דכקרבן לא אוכל לך לא מהני ע' ב"ח (סי' ר"ד) ובמ"ל ע"כ בלא אוכל בלא שי"ן דהוי דבוק וכאומר שלא אוכל קרבן אבל בשלא אוכל ע"כ דמהני וצ"ל דשאני ככר זה עלי דניכר שבא לדור ומוכח בדבריו אבל באומר כנדבת כשרים שלא אוכל יותר ניכרים הדברים שנשבע כיון דאומר בלשון (נדר) [שבועה] וא"כ אף אם בדעתו בתורת נדר הוי רק דברים שבלב כיון דבדבריו אין משמע כן ודומה לקרבן לא אוכל לך דלא מהני כדאיתא בדף ט"ז דהוי כנשבע בחיי הקרבן וסתמא אף בנתכוין שיהיה קרבן לפיכך לא אוכל אע"כ משום דלא משמע כן בדיבור וה"נ כן ולפ"ז יש לדון באומר כנדבת כשרים שאיני אוכל לך יותר משתמע דקרבן קאמר דשאיני הוא לשון נדר וע' בתוס' בנדרים בסוגיא דידות ע"ש ולדינא צ"ע:

סימן רלח

(סימן רל"ח סעיף א') **שבועה** שלא אוכל. אמר שלא אוכל תאנים וענבים לר' יונתן דמשמע כל א' בפני עצמו עד שיפרוט הכתוב יחדיו אסור בתאנים לחודיה ובענבים

לחודיה ולר' יאשיה אינו אסור אלא בשניהם יחד ריטב"א בשבועות (דף כ"ח ע"א) ועיין לעיל (סי' רט"ז ס"ז בהג"ה):

(שם סעיף ב') **אסור** אף לשתות. וכ' הרמב"ם דיראה לו דשיעורו ברביעית וע' בבית הלל:

(שם סעיף י"א) **שלא** אוכלנה. ובן אם אמד שבועה שלא אוכל היום וחזר ונשבע על הככר שלא אוכלנה ואכלה כולה באותו יום אינו חייב אלא א' עכ"ל הרמב"ם והראב"ד סובר דשבועה שניה חלה שבתחלה לא נשבע אלא ליומו ולבסוף נשבע על אותו ככר לעולם והכ"מ כתב דמ"מ לגבי אותו יום אין כאן תוספת ואינו חייב אלא א' עי"ש:

(ט"ז ס"ק י"א) **כיון** שלא יכול לקיים. ע' בת' הרדב"ז (סימן ס') שהעלה שצריך ליתן לו מה שבידו ע"ש אח"ז ראיתי בתפארת הגרשוני שהביא כן בשם הרדב"ז וכתב שכן עיקר:

(שם סעיף ט"ז) **שבועה** שאוכל ככר זו. נשבע לחבירו שלא יצא מדיבורו וקודם שיגיע דבר חבירו נשבע הוא על איזה דבר בסתם שהוא נגד מה שצוה עליו חבירו אח"כ ע' תשו' הראנ"ח (ח"א סי' צ"ה):

(ש"ע סט"ז) **אם** לא התירו החרם. וכן שבועה על חרם וחרם על שבועה הרשד"ם בת' (סימן פ"ז וצ"ד) ות' משפטי שמואל (סימן ס"ט) אבל דעת הר"ם מטראני (ח"א סי' צ"ב) דחלים זה ע"ז וע' בת' בעי חיי להכנה"ג (חיו"ד סי' רי"ד):

(שם סעיף כ') **נשאל** עליו. בת' שער אפרים (סי' ע"ב) כ' דדוקא היכא דאיכא עונש קרבן או מלקות אבל במזיד ולא אתרו ביה אינו נשאל עליו ואא"ז הגאון זצ"ל בספרו משנת דרע"ק בנימין (דל"ה) בתוד"ה אבל ניסת וכו' השיג ע"ז דהא ליכא מלקות בזה"ז ואעפ"כ פסקינן כאן בש"ע להלכה דנשאל עליו ע"ש ובאמת כך מבואר להדיא בהרא"ש (פ"ג דשבועות) דאפילו במזיד ולא אתרו ביה נשאל עליו אולם בשער המלך הביא בשם כה"ג בסי' זה בהגהת הטור שהביא בשם הראב"ד בס' תמים דעים דבמזיד ולא אתרו אין נשאל עליו:

(ש"ך ס"ק כ"ו) **וכ"כ** בת' מהר"מ מינ"ץ. ודקדק כן מלשון רש"י כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו ולענ"ד אינו ראיה עפ"מ שכ' הר"ן נדרים (ח' ע"א) דבנשבע לקיים המצוה חלה לענין בל יחל אבל לא לקרבן דאמעיט מלהרע או להיטיב ע"ש ואולם זהו דוקא בנשבע לקיים מ"ע לישב בסוכה וכדומה אבל בנשבע לקיים מצות ל"ת כגון שלא לאכול נבילה ודאי דאינה חלה אפילו לענין בל יחל כדאיתא להדיא בסוגיא דמכות (כ"ב ע"א) במה דפרכינן שם ולחשוב נמי שבועה שלא אחרוש בי"ט ומשני התם לא חלה השבועה דמושבע ועומד מה"ס והתם מיירי הכל לענין מלקות וע"כ הטעם מדין אין איסור חל על איסור כמו בעלמא וממילא אפילו לאו ליכא אבל בנשבע לקיים מ"ע דל"ש בזה אין

אחע"א בזה כתב הר"ן דחל לענין לאו דבל יחל וכזה כ' בתוספות שבועות (כ"ז ע"א) דר' יהודא בן בתירא דמחייב בנשבע לקיים ולא קיים דס"ל דא"צ להיות בלאו והן דמ"מ מודה בנשבע שלא לאכול נבילה משום דאין אחע"א עי"ש וה"נ לדידן דקי"ל כת"ק דנשבע לקיים ולא קיים דפטור משום דליתא בלאו והן היינו לענין קרבן אבל לענין מלקות יש חילוק בין לקיים מ"ע בין לקיים מצות ל"ת וזהו ברור בכוונת הר"ן ולפ"ז י"ל דמה דכתב רש"י הטעם דחכם עוקר נדר מעיקרו היינו דלישנא דרבא דאם נשאל על הא' עלתה לו שניה תחתיה משמע דיש לשניה כל דין שבועה ובזה יקשה הא מקרי נשבע לקיים את המצוה דשבועה ראשונה וליכא קרבן [וביותר למה דכ' רש"י במכות שם גבי שבועה שלא אחרוש דלא חייל דנפקא לן מלהרע או להיטיב מבואר דפ"ל לרש"י דגם לענין הלאו ממעטי' מלהרע או להיטיב דלא כהר"ן הנ"ל] מש"ה צריך הטעם דחכם עוקר נדר מעיקרו ולא הוי בכלל נשבע לקיים ובאמת אם הפר הבעל הראשונה אינה חייבת קרבן על השניה אבל מ"מ לענין לאו דבל יחל דלא אמעיט מקרא ואנו באין לדון רק מדין אין אחע"א י"ל דהוי כמו בעלמא דמתלי תלי וקאי ואי פקע ראשונה חלה שניה כדאיתא ביבמות (דל"ב ע"א) ואף בהפרת הבעל חלה השניה לענין הלאו כיון דפקע הראשונה ודוק היטב: **עוד** נלע"ד דליכא ראיה מדברי רש"י די"ל דמשמע דשניה עלתה לו תחתיה היינו דאם אכל קודם שנשאל על הראשונה עבר למפרע באכילה זו על השניה וכההיא דנזיר ב' נזירות ואף דמרא דשמעתתא הוא רבא ואיהו ס"ל שם דאכלה כולה אינו נשאל עליו הא מ"מ לא מבעי בשבועה שלא אוכל שלא אוכל דנ"מ באכל כזית ונשאל דחייב על אותו זית למפרע משום שניה ואף בשלא אוכל שלא אוכלנה נ"מ דאם לאחד שאכל כזית נשאל ואכל אח"כ הנשאר דאם נימא דלא עבר על השניה בכזית הראשון שאכל קודם שנשאל ממילא לא היה חייב על האכילה דלאחר שנשאל דלא אכל כולה באיסור ובזה בא רש"י ליתן טעם דחכם עוקר הנדר מעיקרו ועבר למפרע על השניה ובכה"ג בהפרת בעל לא חייל אבל מה שאכל אחר ההפרה י"ל דחייל כמו בעלמא דכי משכח רווחא חייל ודו"ק:

סימן רלט

(סימן רל"ט סעיף ב' בהג"ה) **ובעי** התרה. בד"מ כתב דמלשון המרדכי משמע דת"כ מחשב כשבועה ממש אם נתנה דרך שבועה דלא כמהרי"ו שכתב בסי' קל"ז אי לא דמסתפינא אמינא דלא החמירו בת"כ אלא כשנתן לאדם לעשות דבר לאותו אדם עצמו אבל אם ראובן נתן ת"כ לשמעון לעשות דבר ללוי אין להחמיר כולי האי וסברא גדולה

היא הואיל והטעם משום כריתות ברית עכ"ל וע' בקצות החשן (סי' קפ"ז סקכ"ט) דמחלק דת"כ לשעבר לא הוי כמו שבועה עי"ש ואם אמר תחלה אני נותן ת"כ י"ל דהוי ענין שבועה וע' ת' שבות יעקב (ח"ג סי' קכ"ב) ועי' בת' שי למורא בסוף הספר בחידושים לטור ח"מ (סי' קכ"ט ס"ה) ד"ה כתב מהריק"א וע' בש"ך ח"מ (סי' ר"ז סקכ"ז) וע' בת' תשב"ץ ח"א (סצ"ד) ובח"ב (סי' קמ"א):

(ש"ע ס"ו) **שהוא** מדרש חכמים. וכן בנשבע שלא ללמוד דאי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית ושאר חיוב הלימוד אינו מפורש בקרא. ר"ן (פ"ק דנדרים דף ח'):

(ש"ך ס"ק כ') **ומהרש"ל** והב"ח פסקו. ובספר בני יעקב על העיטור בסוף הספר בשו"ת (סי' א'):

(שם ס"ז) **אי** ניחא ליה לחלוץ. ע' ת' מהר"י בי רב (סי' י"ב):

(סעיף ח' בהג"ה) **ונשבע** לה שלא ישא. ומותר לארס דלשון שלא ישא היינו נשואין ממש ולא ארוסין. ת' מהרשד"ם (חיו"ד סי' צ"א):

(שם בהג"ה) **שלא** ישא אשה אחרת. אף אם אח"כ אמרה שנותנת לו רשות לישא אחרת י"ל דיכולה למהדר ביה ולא נפטר משבועה זו באמירה דידה ת' רשד"ם (חאה"ע סי' צ"א) ואם היא מורדת והוא רוצה לישא אחרת עליה בטענה דאדעתא דהכי לא נשבע ע' בת' מהריב"ל (ח"ב סימן כ"ב) ובת' רשד"ם (חיו"ד סי' ק"מ) ובת' פני משה (ח"א סי' נ"ה וח"ג סימן י"ט):

שם **ב"י** וכו' ורשב"ץ. ברשב"ץ (ח"א סי' צ"ג) מבואר דס"ל דאין השבועה חלה בזה אלא דהריב"ש חולק עליו. אח"כ ראיתי בב"י (סימן רל"ב) שכתב עלה דהרשב"ץ הנ"ל דעת הריב"ש הנ"ל וכ' עלה דנראה כן לדינא וגם להרשב"ץ עצמו מצאתי כן בת' אחרת:

(ש"ך ס"ק כ"ח) **מיהו** המקבל עליו נזירות שמשון. ע' בת' חו"י (סימן ס"ו דס"ג ע"ב):

(ש"ך ס"ק כ"ט) **וכתב** בת' מהר"ם מינ"ץ. (סי' ע"ג):

(בש"ע סעיף ט"ז) **אם** אוכל זו ושכח. אפשר דוקא בכה"ג דתולה נדרו בדבר שהוא בקום ועשה אבל בתולה בדבר שהוא בשב וא"ת כגון שאמר אם לא אוכל זו לא אוכל זו ונאנס ולא אכל להתנאי חלה השבועה מהרי"ט בת' (ח"א סי' א'):

סימן רמ

(סימן ר"מ ס"א) **צריך** ליזהר מאד. מה שאין מברכין על מצוה זו ע' בתשובת הרשב"א (סי' י"ח) ובבנימין זאב (סי' קס"ט):

(שם ס"ב) **ולא** סותר את דבריו. ע' בבאר שבע פ' חלק (דק"י) ד"ה כל החולק על רבו:

שם **ולא** יקראנו בשמו. קשה לי הא בברכות (י"ח ע"ב) א"ל בעיא אבא וכן שבת (קט"ו ע"א) אר"י מעשה באבא חלפתא:

שם **משנה** שמם. ע' בבאר שבע סוף הוריות:

(סעיף ז') **מפני אביו**. אף אם אביו סומא. ת' שער אפרים (סי' ע"ח):

(שם בהג"ה) **ואם** הבן רוצה למחול ע"כ. ע' בס' תוספת כתובה כתובות (דק"ג) ד"ה הזהרו בכבוד אמכם:

(ט"ז ס"ק י"ז) **מחלקים** בין כיבוד. ואולם כפי דעת תוספות שם דההוא דאיזהו נשך הוי בכלל קלון א"כ מוכח דבלא עשה תשובה אינו מוזהר על קלונו וע' במ"ל (פ"ד ה"ד ממלוה) דמחלק בין קלון דמעשה לקלון דממילא א"כ הכל ניחא וע' בדרשות הראנ"ח (פ' תולדות):

(שם סי"ט) **כבודו** מחול. ע' ת' הרדב"ז (ח"א סי' תקכ"ד) בשם הרמ"ה בזה לענין דאין הבן נענש אם אינו מכבדו אבל אם מכבדו עושה מצות כיבוד עי"ש:

(סעיף כ') **המכה** לבנו גדול. אל יראה אדם לתינוק באזנו אלא מלקהו מיד או ישתוק ולא יאמר לו כלום דיש לחוש דמחמת אימה יאבד התינוק עצמו לדעת מס' שמחות (פ"ב ה"ו) וז"ל מהריק"ש המכה בנו קטן יותר מדאי היו מנדין אותו פסקי תוס' מ"ק פ"ג עכ"ל:

(סעיף כ"ד בהג"ה) **יותר** מכבוד אבי אביו. באליהו זוטא בסוף הספר בת' (סי' א') כתב דהיינו דוקא לענין אם יש לו לכבד לאביו ולאבי אביו אבל בלא"ה חייב בכבוד אבי אביו בכל מילי כמו שחייב לאביו ע"ש שחולק על דעת המהרי"ק דאינו חייב כלל בכבוד אבי אביו וע' בת' שבו"י (ח"ב סי' צ"ד):

סימן רמא

(סי' רמ"א סעיף ט') **באנו** מקדושה חמורה. היינו בנימוסיהם הגאון פורת יוסף בספרו אשל אברהם באגרת הנדפס בשער הספר (אות כ'):

סימן רמב

(סימן רמ"ב ש"ך ס"ק כ"ד) **אבל** בפניו אין להזכיר. והפר"ח בלקוטים חולק דאפי' בפניו מותר וראיה מקרא ואדוני משה כלאם:

(סעיד' י"ז) **שלום** עליך ר'. בב"ק (דע"ג ב') שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי וברמב"ם (פ"ב ה"ג מה' עדות) תכ"ד כדי שאילת תלמיד לרב ולא הזכיר שיעורו בודאי דסמך על מ"ש כאן בה' ת"ת דהיינו שלום עליך ר' והא בב"ק מבואר דהשיעור שלום עליך רבי ומורי ואולי דהיה להרמב"ם גירסא אחרת וחידוש שלא העירו מזה האחרונים:

(שם בהג"ה) **בשלום**רבו. ע' בת' פמ"א (ה"א בהקדמה):
(ט"ז ס"ק ה') **והטעם** דכל שמשיב שלום. ולענ"ד דיצא להרמב"ם כן מההיא דריש ברכות (ד"ג א') לאחר שסיימתי תפלתי א"ל שלום עליך רבי והחזרתי לו שלום עליך ר' ומורי:
(סעיף י"ז בהג"ה) **אלא** בפתח הראוי למזוזה. ובכלל הזה בהכ"נ ובהמ"ד:
(סעיף י"ח) **כ"ז** שרבו עומד. כיון דעומד במקומו הראוי לו ע' לקמן (סי' רפ"ב) אבל כשרבו עומד לפוש כיון דאין זה מקומו הראוי צריך לעמוד מפניו אא"כ שרבו ברשות אחר ומזה מיירי דברי הרמ"א כאן במ"ש וכן כשהרב עומד כו' ולישנא דוכן שכתב הרמ"א אינו מדוקדק כ"כ ע' בש"ך (סי' רפ"ב סק"ב) והיכא דרבו עומד במקומו הראוי לו אפילו תוך ד' אמות א"צ לעמוד כ"כ במשבצות זהב לא"ח (סוף סימן קמ"ב):
(ש"ך ס"ק נ"ח) **גם** אבות העולם סוברים כן. בש"ך חוה"מ (סי' כ"ה ס"ק י"ד אות ט"ז) חזר מזה והעלה דאין מחזירין הדין זולת במומחה וקיבל עליו ע"י גדול ממנו:
(שם ס"ק נ"ט) **אבל** לא שת לבו. ע' תורת שלמים ח"ב נקרא לחמי תודה תשו' מו"ה ישעיה באסאן זצ"ל (סימן ג' דס"ג) שהעלה בכוונה דבתחילה כתב חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר היינו דאין בכחו להתיר ואף דיעבד לא מהני דכבר נעשה חתיכה דאיסורא אבל כאן ואפילו התיר וכו' אין לשני לאסור ולא כתב אין רשאי אלא דאין מהראוי לעשות כן מפני כבודו של הראשון:
(סעיף ל"ד) **אבידת** אביו. ואם אביו משכיר לו מלמד אביו קודם וכן אם אחר נותן השכירות לרבו אבידת הנותן קודם כ"כ בספר חסידים (סי' תקפ"ה) וכ' בס' באר שבע דסברא נכונה היא אלא שלא חיללו הפוסקים שכנה"ג:
א **א"כ** מה שסתם תחלה ע' במנחת יעקב (כמ"ו סקי"ג):
ב **אלמא** אי הוי דאורייתא. בתשובת שער אפרים (רס"י ס"ח) דחה זה והעלה לעיקר כדברי הרמ"א (חוה"מ סי' כ"ה) דמקרי רבים אף דאין מסכימים לדעת א' וע' בת' הראנ"ח (ח"ב סס"י ע"ד) וע' בס' גט פשוט להל' גיטין (סימן קכ"ב סק"ח) ד"ה איברא ראיה למהרי"ק וע' בס' בית אפרים בק"ה (סי' ל"ט אות י"ג) וע' בת' מהרי"ט (ח"ב סי"ט) ובת' נ"ב (ח"ב חח"מ סי' ג'):

סימן רמג

(סימן רמ"ג סעיף ב') **בין** שאינם קבועים. עיין מהרימ"ט (ח"ב חה"מ סימן נ"ט):

סימן רמו

(סימן רמ"ו סעיף א' בהג"ה) **תא"ו** נתיב ב' מש"ס דסוטה. וכתב שם ומסתברא שהעוסק אבד שכרו שכבר ביטל חלקו כ"כ המפרשים עכ"ל וע' בתשובת מהר"ם אלשאקר (סי' ק"א) בשם רבינו האי גאון וע' בס' אש דת להרב מו"ה חיים אלפאנדרי (פ' וילך):

(סעיף י"ח) **ויחזור** לתורתו. ע' בת' קול בן לוי בחי' על לשונות ברמב"ם (פ"א ה"ב מה' ת"ת):

(ש"ך ס"ק כ"ז) **דנהגו עלמא להתענות** בא"ר א"ח (סי' תקס"ח) דקדק מזה דמשום התענית אסור וא"כ בליל' הקודמת לתענית מותר לאכול בסעודת סיום אבל לא על סעודת ברית מילה ע"ש:

סימן רמט

(סימן רמ"ט סעיף א' בהג"ה) **כל** מה שירצה. ובשאלתות (פ' תרומה) וכ"ת דתלתא ולא יותר ע"ש והביאו במש"ז א"ח (ססי' תרנ"ו):

(ט"ז ס"ק א') **היה** דעתו ע"ז שרי. ובשל"ה (דרס"ב) כתב דמ"מ אם הוא מוסיף ליתן יותר מחבירו א"י ליתן ממעשר שלו רק כשיעור מה שהוסיף אבל לא כפי מה שרצה גם חבירו ליתן דהא בזה לא הועיל לקופה של צדקה כלום:

סימן רנא

(סי' רנ"א סעיף א') **אינו** חייב להחיותו. ע' בס' חות דעת לעיל (סי' קנ"ט באורים סק"ג):

(סעיף ג') **צריך** להקדימו לכל אדם. אפי' לת"ח שאינו רבו ש"ך בסי' זה (סקי"ז) ואף דמשם ליכא ראיה רק אביו קודם לתלמיד חכם מ"מ נראה דגם בשארי קרובים הכי הוא ועיין בתשובת חכם צבי (סימן ע'):

(סעיף ה') **מי** שנתן ממון לגבאים. אם נתן והקדיש סך ידוע שיהיה הקרן לעולם קיימת ליתן מהרווחים כך וכך לשנה לפלוני ופלוני עניים אם אין הרווחים מספיק כדי סיפוקם אפ"ה אין ליתן להם יותר ואין זה דומה להההיא דחוה"מ (סי' רנ"ג סי"ז) וע' בת' מהרי"ט (ח"ב חיו"ד סמ"ה וח"א סי' קט"ז) וע' במ"ל (פ"ד הי"ד מהל' מלוה) בד"ה עוד כתב הרב:

(שם בהג"ה) **דאומדין** דעתו. ע' ת' תשב"ץ (ח"ג סי' רפ"ט) ובת' נכדו יכין ובועז (סי' א') ובת' פנים מאירות (ח"א סי' קי"ג):

סימן רנב

(סימן רנ"ב סעיף ט') **ורבו** קודם לאביו. עיין מה שכתבתי בסימן רמ"ב (סעיף ל"ד):

סימן רנג

(סימן רנ"ג ש"ך ס"ק ד') **דאם** לאחר שכבר נטל. והרא"ה כתב בהיפוך דבכלים שהיה רגיל כבר לשמש לא ימכור אבל מה שנפלו לו בירושה אחר הגבי' ימכור:

סימן רנח

(סי' רנ"ח סע"א) **המתפיס** בצדקה. דין הקדש בזה"ז ופדיונם ע' בהרמב"ם (פ"ח מהל' ערכין) והעתיקם במהריק"ש (י"ד סי' רל"ה):

(סעיף ב') **ואמר** על אחר וזה. ע' בסי' שאח"ז (ש"ך סקי"ד):

(ש"ע ס"ו) **א"י** לחזור בו. אם אמר סלע זו לצדקה לאחר ל' אם יכול לחזור תוך ל' ע' בר"ן (פ"ג דנדרים דכ"ח) ובחי' רשב"א (שם):

שם **אא"כ** נשאל לחכם. ומנדים להחכם המתיר שמפסיד העניים תשו' הרדב"ז (סימן קל"ד) וכתב עוד שם דאם אמר התרתי נדרי בפני פלוני ופלוני והלכו למדה"י אינו נאמן וכופין אותו ליתן:

(ש"ך סקי"א) **ובת**' ר"א ן' חיים סי' ק"ז: ובסי' צ"ט. וע' בש"ך חוה"מ (רס"י ס"ו) וע' בת' מהר"א ששון (סי' קנ"ב) מענינים אלו:

(ש"ע ס"ז) **לפי** שאינו ברשותו. אם הגזלן הודה ורוצה להחזיר דעת תוס' (פ"ק דבב"מ) בסוגיא דתקפו כהן דיכולהקדישו וכן דעת הרז"ה (פ"ד דבב"ק) והרמב"ן במלחמות (שם) חולק עליו וע' בשיטה מקובצת בב"ק (דף ל"ג) ד"ה מתני' מני שהביא בשם הרמ"ה דבגזל רק כ"ז שלא הוציאו בדיינים אבל אם הקדישו ואח"כ העמידו בדין והוציאו מידו בב"ד חל ההקדש:

(ש"ך ס"ק ט"ו) **הואיל** ובידו להקדישו. ע' ש"ע אה"ע (סי' מ' ס"ז) ובה"מ (שם):

(סעיף י') **כגון** אם אעשה דבר פלוני. אם כשעשה הדבר שכח לנדרו פטור מליתן לצדקה כההיא דלעיל (סימן רל"ט סט"ז) ת' הר"ן (ס"א בסופו):

שם **חייב** ליתן. ומ"מ יכול לישאל על נדרו אפי' שלא מדוחק ת' מהרלב"ח (ס"ד):

(ט"ז ס"ק ו') **אסמכתא** קניא. ע' תומים (סי' כ"ו סק"י):

באו"ד **הוה** אסמכתא. ע' ת' רמ"א (סי' מ"ח) ד"ה השאלה השלישית וע' במ"ל (פי"א ה"ב מהל' מכידה) וע' באורים (רס"י ס"ו) ובתומים (סי' כ"ז) ובת' ב"ח (סי' ל"ז):

סי"ב **ואסור** לחזור בו. ע' בהח"מ ובהגמי"י (פ"א מה' זכייה) דא"י ליתנו לעני אחר וע' בת' מהרדב"ז (סי' קל"ד) ובת' מהריט"ץ (סרס"ד) דמסתפקי וע' בת' קול אלי' (חאה"ע ס"ח) ובקצות החשן (סי' רי"ב סק"ד) בת' מהרי"ק (שרש קל"ג) כתב אפשר היכא דאיכא טירחא דגופא לא אמרינן דהוי נדר אפי' לעני ע"ש:

(סעיף י"ג בהג"ה) **וע'** בחוה"מ סי' רי"ב. שם בחוה"מ כ' הרמ"א ויש להחמיר כסברא הראשונה היינו דכאן ביו"ד לא מיירי רק לענין הדין אם עליו חיוב לקיים נדרו מש"ה כ' דהעיקר כסברא הראשונה דמחוייב לקיים נדרו אבל בחוה"מ מיירי לענין אם מוציאים ממנו בדיינים אם הודה שחשב כן בלבו מש"ה כ' ויש להחמיר להורות דאין כופין אותו כמו כל ספק ממון. תשו' ושב הכהן (סי' ך') וע' בת' דת אש (סי' י"ד) באורך:

סימן רנט

(סימן רנ"ט סעיף א') **יכול** לשנותו בין הוא בין יורשיו ריב"א בהגהת מרדכי (סי' כ"ב) וע' בש"ע אה"ע (ססי' ק"ז):

(ש"ך ס"ק א') **שכן** עיקר ע' לעיל (סי' רנ"ו ס"ד) ובדרישה כתב לחלק דלעיל בגבו בשביל כך גרע מהכא דלא גבו רק דא' נתן סלע לגבאי וע' בת' רש"ך (ח"ב סי' ל"ה):

(ש"ך ס"ק ז') **ולענין** דינא נראין דבריו. וע' בתשו' מהרימ"ט (ח"ב חלק יו"ד סי' ה'):

סימן רסב

(סי' רס"ב כי"ז ס"ק ג') **שכתב** בשם הרשב"א. שם איתא בשם התשב"ץ ובבדק הבית סיים ממתינין עד למחר הרי דלמחר ביום ו' מותר ואיך כתב הט"ז דכ"ש שאין למולו ביום ו' גם בעיקדר הטעם דאין מלין ביום ה' דיש צער לינוקא במקור הדין בתשב"ץ הטעם כיון דביום ג' סכנה לתינוק ויצטרכו לחלל שבת והוי כההיא דאין מפליגין בספינה תוך ג"י סמוך לשבת ולזה דברי הט"ז בדיבור זה תמוהים מאד. ברכי יוסף (א"ה סי' רמ"ח):

(סעיף ג') **נימולים** לשמונה. וכן בטומטום שנקרע ונמצא זכר חשבינן מיום הלידה ב"י. וז"ל מהריק"ש טומטום אין חיוב לקרוע ולמולו ופשוט:

(סעיף ד') **או** ששמעו אותו בוכה. וכן עושה שום מעשה בפיו דלעולם כ"ז שהוא במעי אמו פיו סתום:

(ש"ך ס"ק ט') **אבל** בכוכבים בינונים. בלקוטי הפר"ח כתב וז"ל ואין לדבר הזה טעם דאי מהני כוכבים בינונים כ"ש כוכבים קטנים וכדאיתא בפ' ב' דשבת אלא דשאני הכא כיון דהרקיע מזהיר מש"ה איכא ספיקא ודוק עכ"ל:

(ש"ע ס"ז) **תלוי** בתפלה. ע' בתה"ד (סי' רמ"ח):

סימן רסג

(סי' רס"ג סעיף ב') **ולא** תמול השלישי. ואם מלה הג' וחי אפשר דנתבטל החזקה קמייתא ותמול מכאן ולהבא ול"ד לוסתות ושור המועד דהתם בקביעות וסת תלי' מלתא עכ"ל מהרי"ט בת' (חיו"ד סי' ל"א):

(סעיף ה') **מלין** אותו על קברו. ואם שכחו וקברו אותו פותחין קברו כדי למולו. בכור שור בסנהדרין (דף מ"ז) וע' בת' נ"ב (ח"ב סי' קס"ד):

סימן רסד

(סי' רס"ד מעייד' א') **שמתו** אחיו מחמת מילה. משמע דמומר לערלות אף שאינו להכעיס פסול למול והפר"ח בספרו מ"ה (כת' ג') השיג בזה ודעתו דכל שאינו להכעיס כשר למול כמו דמיקרי בר זביחה לעיל (סי' ב' ס"ב) וע' ת' בית יעקב (סי' ק"ד) וע' באבן העוזר (א"ח סי' קפ"ט):

(שם בהג"ה) **מומר** לערלות דינו כעובד כוכבים. תמוה לי דהא מדברי תוס' ממה דהקשו דאמאי לא אמר דא"ב מומר לערלות דלאו בכלל לשמור ברית הוא כדאמרינן בגיטין דמומר לאו בר קשירה הוא ולמ"ד המול ימול איכא הרי דמפשט דמומר לערלה הוי כמאן דמהילי ולר"י כשר וכיון דאנן קיי"ל דאשה כשרה למול כמ"ש הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור משום דקיי"ל בליכא איש כשרה ועכ"פ אם מלה א"צ להטיף דם ברית וממילא ה"נ במומר לערלות ולומר דתוספות מיירי בלתאבון והרמ"א מיירי בשלא לתאבון דבזה לא כמהילי הוא דז"א דהא גם התוס' ע"כ מיירי בשלא לתאבון דבתאבון הא מקרי בר קשירה כמו דמקרי בר זביחה ולומר דתוס' בשלא לתאבון ושלא להכעיס אלא דאינו חושש למול והרמ"א מיירי בלהכעיס אף דלישנא דהרמ"א דחוק לפרש מ"מ מלשון הש"ך (סק"א) שכתב אבל מתכוין להפר ברית לא משמע דרק במתכוין להפר ברית הוא דפסול אבל לענ"ד א"א לומר כן דאי הרמ"א מיירי בלהכעיס מאי אי' במומר לערלות אף בדבר אחד הא להכעיס הוי מין ומומר לכה"ת וכדאיתא בש"ע לעיל (סי' ב' ס"ד) וביותר דאף במומר לכה"ת נראה דדעת תוס' להכשיר דלפי תירוצם דוקשרתם היינו במקום קשירה (וצ"ל דלתאבון מקרי מקיים קשירה וזביחה כיון דבאם לא ימצא מניעה יקשור ויזבח) אבל מקרי לשמור ברית אם יחפוץ ממילא גם במומר לכה"ת הכי הוא כיון דמצווה בכך ואם ירצה ישמור מקרי בכלל שמירת ברית וא"כ ממילא מוכח דמקרי ג"כ כמאן דמהילי דאל"כ יקשה בהיפוך דלימא א"ב מומר לכה"ת דבכלל לשמור ברית הוא ואינו בכלל המול ימול אע"כ דמקרי ג"כ בכלל המול (ויש נ"מ טובא בההיא דש"ע

לעיל (סי' רי"ז) בנדר מערלים ובב"י שם דדייק מלשון רש"י דדוקא מתו מחמת מילה כמאן דמהילי וזהו תמוה דהא עכ"פ לתאבון הוי בכלל מהילי) וא"כ תמוה לי על הרמ"א דעת תוס' בזה (אח"כ ראיתי בביאור הגאון ר"א מווילנא שכתב על הרמ"א מלות קצרות אבל דעת תוס' בהיפוך והיינו דמדברי הדמ"א מוכח דאפילו לר"י פסול דלאו כמהילי ולדברי תוספות אף לרב כשר) עכ"פ כיון דדברי תוספות ברורים דמומר לכה"ת כשר ובא"ז הביא בד"מ מסופק במומר ואפשר דס"ל ג"כ דהוי בכלל מהילי אלא דהספק רק אם קיי"ל כרב או כר"י וא"כ ממילא למה דקיי"ל אשה כשרה ה"נ במומר לכה"ת א"כ עכ"פ בדיעבד במל דדעת מרן דאפילו בעובד כוכבים א"צ להטיף ד"ב יש לסמוך עכ"פ ע"ז במומר ואפשר דגם הרמ"א מדלא כתב תחלה מומר לכה"ת דינו כעובד כוכבים ואח"כ וי"א דחייבים לחזור ולהטיף ד"ב אפשר דלא מכרע' להרמ"א כן במומר ומ"ש דינו כעובד כוכבים היינו במה דעובד כוכבים לכ"ע פסול אבל לענין עבד ומל לא וצ"ע:

שם **חזר** בו הוי חזרה. ביש"ש ב"ק (פ"ח סי' ס') כתב דאם רגיל ככר ליתן לו המצוה וגם נדר לו ליתן לו לכ"ע א"י לחזור דהוי כמו אסטימתא אלא א"כ נדר לו קודם שנולד הולד ע"ש:

(ס"א בהג"ה) **ומהרי"ק** שורש ע"ו. ומבואר שם אף דלא נתן להדיא להראשון אלא שהיה רגיל למול את בניו:

(ש"ך סק"ט) **ואינו** מכוון יפה. ע' תבואות שור בחי' לשבת (דף קל"ז ע"א):

(ש"ך ס"ק י"ב) **בשום** פעם כהלכתו. ע' ת' ב"ח (סי' ק"כ):

סימן רסה

(סי' רס"ה ס"א בהג"ה) **כשמברכים** צריכים לעמוד. וכן המילה עצמה צריכה להיות מעומד ע' ב"ח (א"ח סי' ח') כשמביאין התינוק למולו צריכים לעמוד מפניהם ברטנורה (פ"ג מ"ג דבכורים) (וע' בט"ז לקמן סי' שס"א סק"ב):

(ש"ע ס"א) **מברך** על הכוס בפה"ג. בת"ח (ספ"י דסנהדרין) כתב דדוקא הסנדק המחזיק הילד על ברכיו בשעת המילה הוא יחזיקנו ג"כ בשעת הברכה וישתה מהכוס יין וע' לקמן (ס"ד בהג"ה):

שם **ידיד** מבטן וכו'. לא מסקי' בשמא דרשע אבל אם נקרא כן שם אדם צדיק אע"ג דגם רשע נקרא כן מסקי' בשמיה גמרא ותוספות יומא (דל"ח) מת בלא בנים והניח אשתו מעוברת קורין הבן על שם אביו אגודה (פ"ג דמ"ק סי' י"א):

(סעיף ד') **אבל** אין מבקשים. בכל ולד שיש בלידתו נדנוד עבירה אפילו איסור דרבנן אין אומרים אשרי תבחר וכיוצא בו ואין אומרים שבחים לאב ולאם ודוקא במידי דמפורסם וידוע. מוהריק"ש:

(סעיף ה') **מי** שיש לו שני תינוקות. ע' מג"א (סימן קמ"ז סקי"א) וע' ת' דרכי נועם (סי' כ"ז):

(ש"ע סעיף י"ב) **ביום** המילה. עיין לעיל (סוף סימן קע"ח):

סימן רסו

(סי' רס"ו סעיף ב') **מילה** דוחה יו"ט ושבת בזמנה אמר עד א' שנולד בשבת מלין אותו על פיו. ירושלמי (רפ"ב דר"ה ודפ"ג דיומא):

(ש"ע סעיף ג') **נותן** זה לעצמו. לשון הטור טורף זה לעצמו וזה לעצמו וע' בב"י ובב"ח:

(ש"ך ס"ק ו') **והרשב"א** דתדחה המילה. וההיא דס"ג דלועס בשיניו ונותן מיידי באתיידע לו כן אחר המילה כ"כ הר"ן לשיטה זו אבל הרשב"א בחידושיו שם כתב ושבות דלית ביה מעשה מלאכה גמורה לא דחינן המילה מחמת שבות דלאחר המילה:

(ש"ע סעיף ז') **אדם** שלא מל. ע' ת' חוות יאיר (סי' קנ"ח):

(שם סעיף ח') **ואפי'** יו"ט שני של גליות. לכאורה קשה הא הוי ס"ס ס' זמנו וס' שהוא יום חול והוי כמו ספק מוכן ביו"ט ב' דכ' המחבר (א"ח סימן תקל"ז ס"ד) דשרי ואפשר לומר דהתם הוי ס"ס בדרבנן אבל הכא הוי ס"ס בדאורייתא וכמ"ש בגליון המג"א (שם סק"ד) אמנם הא כל עיקר האוסרים שם ספק מוכן ביו"ט ב' משום דס"ל דס"ס בדבר שיש לו מתירין אסור והכא במצוה י"ל דל"ש דהוי דשיל"מ דראוי להקדים המצוה וע' בת' בשמים ראש (סי' פ"ח וסי' רנ"ג) דס"ל דמילה שלא בזמנה דוחה ליו"ט שני עי"ש א"כ עכ"פ ראוי לסמוך בזה בספק זמנו ביו"ט ב' דבזה לא מצינו חולק (אח"ז בא לידי באר היטב וכתוב שם בכת"י הגאב"ד בערלין מהור"צ זצ"ל שתמה על הש"ע והחליט בספק בן ח' או ט' מותר למולו ביי"ט ב') וראיתי בת' תשב"ץ (ח"ג סי' רפ"ד) דכתב דספק מילה אינו דוחה יו"ט ב' אבל ראייתו שם דמתני' דקתני ב' ימים של ר"ה לאו דוקא דה"ה לדידן ב' ימים של גליות לא הבנתי דהא התם בנולד בה"ש של ע"ש ויו"ט הוא ביום ב' דיו"ט ודאי שלא בזמנה אבל בספק לא שמענו:

(ש"ך ס"ק ט') **אחר** המנהג. ע' בסדרי טהרה (סי' קצ"ד סקכ"ו):

(סעיף י"ב) **מלין** אותו בשבת. לכאורה גם בעובד כוכבים שהוליד מישראלית מלין אותו בשבת אולם למ"ש מהרש"א קדושין (דף ע"ה ע"ב) בתוספת שם דס"ל בעובד כוכבים

שבא על ב"י דהולד עובד כוכבים וצריך גירות א"כ אין מלין אותו בשבת ועיין בס' עצי ארזים באה"ע (סימן ד' סק"ד):
(ש"ך ס"ק י"ח) **וה"נ** אין לך מצוה גדולה מזו. ע' א"ר (א"ח סימן רמ"ח) ובת' הראנ"ח (סי' ל"ט) וע' תפל"מ שמחלק דדוקא בחלה ונתרפא אבל בנולד בה"ש ולא היה אפשר למולו מקודם מחמת ספק מוהלים ביום ה':

סימן רסז

(סי' רס"ז ס"א) **מצוה** על ב"ד למולו. מדלא נקט ואי לא מהלוהו ב"ד חייב איהו למימהל נפשיה משמע דאין על העבד שום חיוב דמה שאשה אין חייבת גם העבד אינו חייב (ואף להרמב"ם דפי"ב מהל' עבודת כוכבים דעבד מוזהר על הקפת הראש י"ל דהכא דכיון דהיא פטורה למול בנה אף דשייכא בזה הוי כשארי מצות דאין האשה חייבת דגם העבד פטור) והנה מדברי תוספת בב"ק (דף פ"ח ע"א) ד"ה שכן אינה במילה וכו' וי"מ דאינה מצווה למול בנה א"כ משמע דמה דאמרינן תאמר בעבד שהוא ראוי למול היינו שהוא מצווה במצות מילה אמנם י"ל דאדרבא מוכח בהיפוך ממה דדחו דא"כ מאי קאמר קטן יוכיח ויקשה הא מ"מ נעשה הפירכא מה לאשה שאינה במצות ול"ש קטן יוכיח אע"כ דגם עבד אינו במצות מילה אלא שהוא ראוי למול ופי' דברי תוספת כך הוא וי"מ דאינה מצווה במילת בנה ונימא באמת דס"ל להש"ס דעבד מצות מילה עליו ודחו דא"כ מאי קאמר קטן יוכיח היינו דעבד ג"כ אין הוא מצווה על המילה אלא דהחיוב הוא רק על האדון ודוק. ובאמת תמוה לי להרמב"ם הנ"ל דאמאי לא פרכינן על אשה וקטן דמה להנך שאין מצווים במצוה דלא תקיפו תאמר בעבד שמצווה בכך (אח"ז מצאתי קצת מדברי בספר שער המלך (הל' מילה) ועיי"ש שהביא דברי ספר גופי הלכות משם תוספי הרא"ש דעל מ"ש תוספות בב"ק דא"כ מאי קאמר קטן יוכיח והקשה הר"מ י"ל דאכתי לפרוך הכי מה לאשה דאינה מצווה למול בנה ול"ל קטן יוכיח וי"ל דהא לא פירכא היא דעבד נמי אינו מצוה למול בנו עכ"ל) ובפשוטו תמוה מאד דא"כ איך רצו לפרש דפירכת הש"ס היא דאשה אינה מצווה למול בנה הא גם עבר אינו מצווה למול בנו א"ו כדברינו הנ"ל דתוס' בעצמם היו מסופקים בזה אם עבר מצווה למול בנו ולזה רצו לפרש דפירכת הש"ס מה לאשה דאינה מצווה למול בנה והיה באמת מוכרח דעבד חייב למול בנו ודחו דא"כ מאי קאמר קטן יוכיח אע"כ דפירכת הש"ס היא רק דאין באשה בגופה מצות מילה ואי דקשה דמ"מ אמאי לא פרכינן באמת מה לאשה דאינה מצווה מוכח מזה באמת דאין עבר מצווה למול בנו ודוק:

(סעיף ז') **צריך** טבילה אח"כ. בנ"י כתב דהוי רק דרבנן וכן בריטב"א בחי' כ' וז"ל ועוד כ' ז"ל דאם שחררו רבו אע"פ שלא טבל אין טבילתו מעכבת בו לענין שאם קידש בת ישראל קדושיו קדושין וכו' אמנם בתוס' (דף מ"ז ע"ב) ד"ה שם גר וכו'. משמע דס"ל דהוא דאוריי':

(סעיף י') **אבל** אם קנאו בדינא דמלכותא. ומסתמא מחזקים ליה הכי דמוכר עצמו ל"ש מהרי"ק:

(ש"ך ס"ק כ')**וע"ש**. ע' בתשובה בעי חיי להכנה"ג (חיו"ד סי' רכ"ט):

(שם ס"ק כ"ה)**טור** בשם הרמ"ה. ע' תשו' מהריב"ל (ח"ג סי' ד') ובשני המאורות הגדולים (סי' ה'):

(ט"ז ס"ק י') **דלא** דק בזה. בקצות החשן (סימן רמ"ט) כתב דאשתמיט להט"ז דברי הרמב"ם (פ"ג מזבי') וז"ל נתן מתנה לאשה ע"מ שאין לבעלה רשות ולעבד ע"מ שאין לרבו רשות בו קנה האדון וקנה הבעל אבל הנותן מתנה לאשה או לעבד והתנה עמהם הנותן בגופו של מתנה שתהיה לכך ולכך לא קנה האדון ולא קנה הבעל עכ"ל:

(סעיף כ"ג) **בין** קנאו מעובד כוכבים. ש"ב הנאון מו"ה מאיר ווייל זצ"ל הקשה לי דזהו נגד דברי תוספות בכורות (דף י"ג ע"א) ד"ה אחיזה וכו' שכתבו דקונה מעובד כוכבים אין נקנה בשטר וכן הקשה בספר המקנה (דף כ"ב ע"ב) ד"ה תנא אף בחליפים:

(ט"ז ס"ק י"ח) **ש"מ** דלא יליף הך כו'. אינו מובן דהא גם באשה א"י לגרשה שלא מדעתה ע"י אחרים ובמדעת גם בעבד יכול ע"י אחרים וא"כ לר"מ שחרור וגט שוים:

(סעיף מ"ז) **שהכותים** כעובדי כוכבים. עי' ש"ך לעיל (סי' קנ"ט סק"ה) ובתפל"מ שם:

(סעיף נ"ח) **אע"פ** שאמר לה צאי בו לחירות. בע"פ דבלשון השטר התקדשי אין במשמע לשון שחרור והוי כמשחרר בלא שטר כך משמע מלשון רש"י אבל בטור איתא דכתב צאי והתקדשי וע' בת' תורת חיים (ח"ג סקי"ב):

(ש"ך ס"ק פ"ח) **כן** משמע בהרב המגיד. ע' תשובת מהר"מ אלשיך (סי' ג') בארוכה:

(סעיף פ' בהג"ה) **דאיסורא** דרבנן הוא. ע' תשובת מהר"י לבית לוי (כלל ו' סי' נ"ג):

(ש"ך ס"ק ק"א) **ומביאו** הטור. וכן פסק הרמ"א בהגהותיו לחוה"מ (סי' א' ס"ה) ובכנה"ג שם תמה על שלא הגיה הרמ"א כאן כלום:

סימן רסח

(סי' רס"ח סעיף י"א) **עד** שיטבול בפני ב"ד. ולענין אם צריכים להטפת דם ברית דלדבריו שמל כשהוא בינו לבין עצמו הוי בההיא דלעיל (סעיף א') ע' בספר שערי תורה (כלל ה' פרט ג'):

סימן רסט

(סי' רס"ט סעיף י"א) **פסול** לדון את ישראל. כתב הרמב"ם (פ"ד מהל' מלכים ה"ד) אין מעמידים מלך מקהל גרים עד שתהיה אמו מישראל ולא למלכות בלבד אלא לכל שררות שבישראל וכו' ואפי' ממונה על אמת המים שמחלקים ממנו לשדות ואצ"ל דיין או נשיא וכו' אפי' אחר כמה דורות. הועתק במהריק"ש וע' ?בהג"מ:

סימן רע

(סי' ע"ר סעיף א') **לכתוב** לו ס"ת. ע' תשו' הראנ"ח (ח"ב סי' ס"ד):

שם **ואינו** רשאי למכרו. בתורת חיים כתב דאין לו להקדיש הס"ת לצבור אא"כ כותב אחרת לעצמו דכיון שמקדישה הרי היא של הקדש ולאו שלו ואינו יוצא בזה ידי מצות עשה כתבו לכם עיי"ש משמע דמפשט פשיטא ליה להת"ח דאם יש לו ס"ת בשותפות דאינו יוצא בזה דהא כשמקדישׁ לצבור גם הוא שותף בו. וע' בספר פרדס דוד (פ' תצא):

(ט"ז סק"ב) **משמע** שיש איסורא. ע' בט"ז א"ח (סי' תקפ"ו):

(ש"ע סעיף ב') **האידנא** מצוה לכתוב. עיין בהגהת ש"ע חוה"מ (סס"י רצ"ב):

סימן רעא

(סי' רע"א ש"ך סק"ב) **והשרטוט** א"צ. ע' משבצות זהב א"ח (סי' ל"ב ס"ק ד') די"ל דוקא סתמא אבל במפרש שלא לשמה גרע:

(סעיף ד') **כתב** מקצתו על הגויל. אפילו תיבה א' תשב"ץ (ח"א סי' קמ"ט) וע' לקמן (סי' רע"ט ס"ד) במ"ש שם:

(סעיף ה') **ס"ת** צריך שרטוט. בב"י הביא דברי המרדכי בהלק"ט שכתב בשם א"ז דבשרטוט עצמו מסופק דבינו שמחה אם צריך שיהיה ניכר וקיים לעולם כמו בברזל או דסגי בשרטוט כדי שיהא נראה להסופר שיכתוב בשוה כמו בבדיל אע"פ שאח"ז נמחק השרטוט וקצת נראה לשון שרטוט גומא וחריץ עכ"ל וע' בסוטה (דף י"ז) דנסתפקו בתוספות במגלת סוטה דבעיא שרטוט אם מהני במה דמשרטט אחר כתיבה בין שיטה לשיטה:

סימן רעב

(סי' רע"ב ט"ז ס"ק ד') **קאי** גם על סי' זה. בשכנה"ג כתב וז"ל ס"ת שכתב בו לעיני כל ישראל בסוף השיטה שבסוף הדף פסול. באר שבע (דף קי"ב) וע' במהר"י מיליאדי' (סי' ל"ב):

סימן רעג

(סי' רע"ג ש"ע סעיף א') **ד'** שיטין פנויות. בתוס' פ"ק דב"ב (דף י"ג ע"ב) הביאו בשם הירושלמי פ"ק דמגילה דצריך שיהיה גומר באמצע הדף ומתחיל באמצעיתו והובא בב"י לקמן (סי' רפ"ג) וע' תשו' תשב"ץ (ח"א סימן קע"ה):

(ש"ך ס"ק ה') **יו"ד** יודוך אחיך. כן הוא בהג"מ וכתב כיון דיהודה אתה הוא פרשה פתוחה יהיה בהכרח שהשיטה אחרונ' בעמוד שלפניו יתחיל יהודה ויהיה כל השיטה של ב' התיבות יהודה אתה ויתחיל בראש העמוד יודוך עיי"ש אולם הטור כתב יו"ד של יהודה בראש השיטה וכן הוא במנחת שי וכן מנהג סופרים:

בא"ד **ש'** **שופטים** בהג"מ תמה הא שופטים היא פרשה סתומה ואיך אפשר שיתחיל בראש השיטה:

(ש"ך ס"ק ו') **אפי'** בדיעבד פסול. ע' ת' תשב"ץ (סימן קע"ו) דלא נראה לו לפסול:

סימן רעד

(סי' רע"ד ט"ז ס"ק א') **לקדש** השם במקומו. ע' ת' דבר שמואל (סי' ע"ו) וע' לקמן (סי' רע"ו ס"ג):

(שם ס"ק ב') **ואז** הוא פסול. ואף שיש בסוף התיבה הראשונה א' מאותיות מנצפ"ך כגון מן הארץ דעי"ז ניכר שהם ב' תיבות מ"מ פסול כן כ' בס' עזרת נשים לבעל כפות תמרים בשמות גיטין אות ב' בשם בן ציון:

(ט"ז ס"ק ה') **מ"ד** צריך לומר. ע' בת' ב"ח (א"ח סי' ר"ט):

(סעיף ז') **ספר** המנוקד פסול. בשכנה"ג הביא בשם ת' מקור ברוך דדוקא אם כתב הס"ת בניקוד אבל אם אחר הכתיבה בא א' ועשה נקודות בזה אם הסירו הניקוד כשר עיי"ש ובספק אם כתב בניקוד או שנעשה הניקוד אח"כ ע' בארוכה במקור ברוך (סי' ל"ו):

סימן רעה

(סימן ער"ה ש"ך ס"ק א') **וכן** אם הפסיק והניח פנוי. לענ"ד יש תקנה לקדור קצת ממקום הפנוי שיהיה המקום נקוב ע' בגן המלך (אות ג'):

(שם ס"ג) **אתא** לאפוקי. ע' ת' מהר"י הלוי (סימן פ"א):

(סעיף ד') **מניחין** באמצע ריוח א'. כשיעור פרשה סתומה וע"ז כתב וא' מניחים הריוח בב' מקומות באמצע, היינו הך ריוח שיעור פ' סתומה חולקים לב' מקומות באמצע כ"כ הכ"מ בשם הריב"ש וחידוש שלא ביארו זה האחרונים (אח"ז נדפס ספר כנפי יונה להגאון בעל מעיל צדקה וראיתי שכתב כך):

סימן רעו

(סי' רע"ו סעיף ב') **מהשמות** שאינם נמחקים. כ"כ הב"י בשם הר"י אסכנדרני שהביא ראיה מהירושלמי דאיתא שם היה כותב ג' שמות הרי זה מפסיק ביניהם והא לא מצינו ג' שמות הויות סמוכים להדדי אע"כ דכל שמות שאינן נמחקים צריך כתיבה לשמה והב"י כתב עלה ואין זה ראיה דאפשר לפרש כמ"ש הנ"י כנון שהניח ביריעה שמות הרבה שלא רצה לכתבם מפני שלא היה המקום נקי ובא עתה לכתבם ביחד וכתב הב"י מ"מ נכון הדבר לכתוב כל השמות שאינם נמחקים לשמה עכ"ל משמע דזהו רק לכתחילה אבל דיעבד לא פסל דהרי באמת ממה דפי' הנ"י הכי להירושלמי מוכח דס"ל דדוקא בשם הויה בעי' כתיבה לשמה וכ"כ הרדב"ז (ח"ב סי' ק"ב):

שם **ואם** לא עשה כן פסול. ובספר דבר שמואל (סימן ע"ו) כתב לספק אם הוא דאורייתא או דרבנן וע' תוספת ע"ז (דף כ"ו ע"א) מוכח דס"ל דהוא דאורייתא:

(ש"ע סעיף ט') **אסור** למחוק. ע' תשו' תשב"ץ (ח"א סי' קע"ז):

שם **משבעה** שמות שאינם נמחקים. ואם כתובים בשאר לשונות דינם ככנויים. תשב"ץ (ח"א סימן ב') וע"ש עוד (סי' קכ"ז ובח"ב סי' ע"ג):

שם **אלהים**. היכי דסמוכים יחד אלהי האלהים בזה האלהים הוא חול דקאי השופטים דעלמא והוא ית' שופט עליהם כי רם ה' כ"כ הב"י בסי' זה בשם המ"ס וביהושע (כ"ב כ"ב) אל אלהים ה' פירש"י אל כל אלהים הוא ה' וכ"נ כרש"י (תהלים נ' א') ולפ"ז בפסוקים הנ"ל מותר למחוק תיבת אלהים אולם בירושלמי (פ"ק דמגילה ה"ט) ובמדרש רבה (בראשית פ"ח סי' ט"ז) מבואר דכולהו שמות נינהו וצ"ע. והייתם כאלהים יודעי טוב ורע חול ע"כ ראיתי פניך כראות פני אלהים חול מחנה אלהים קודש. מס' סופרים:

(ש"ך ס"ק י"ב) **לשם קדושה מותר למחקו**. ע' במשבצות זהב א"ה (סי' ל"ב סק"ב) וע' בט"ז כאן (סק"ז) ובת' חוות יאיר (סי' ט"ז) ובמחנה אפרים בחי' ליו"ד (הל' ס"ת):

(שם ס"ק י"ג) **מותר** למחוק ורבינו אליעזר ממיץ בספר יראים (אות ט') כתב דזהו דוקא בכתב ע"ג כלים או ע"ג קורה כיון דאין זה מקומו דאין דרכו לכתוב אלא על קלף מש"ה אינו מקדש אלא מקומו אבל בכתב על הקלף אינו נמחק גם לפניו ע"ש והיינו כפי פי' הב' שבפרש"י ערכין (ו' ע"א) אבל משמעות דעת כל הפוסקים כפירש א' בפירש רש"י שם ואין חילוק בין קלף לקורה:

(ט"ז ס"ק ז') **והנה** בת' מהר"ר בנימין ע' בת' מהר"ם לובלין (סי' קי"ב):

בסה"ד **כיון** דמגוף השם היא במקום הזה. וכן הסכים בחי' הגרשוני:

(סעיף י"א בהג"ה) **או לגרד הרגל**. ויתחיל לגרד ממטה למעלה שאם יתחיל מלמעלה מיד שיגרוד מעט יהיה לו צורת ה' ת' מנחם עזריה (סי' ל"ו) וע' בת' חו"י (סי' ט"ז) וע' תשו' מהר"ל מפראג בסי' חינוך ב"י (סימן ע"ה) ובת' מהרלב"ח (סימן צ"ז) ובגן המלך להרב ג"ו (סימן ט"ז):

שם **ולתקנה**. בת' ג"ו (חא"ח כלל ב' סי' י"ב וי"ג) העלה דזהו רק בה' אחרונה של השם אבל לא בה' הראשונה דהוי שלא כסדרן דאף בס"ת צריך שיהיה השם כסדרו והלך אחריו בת' שמש צדקה (סי' נ"ב) וכן מבואר בפשיטות דעת הרב מו"ה טיאה בשאלתו להגאון נ"ב (סי' ע"ה) דמדבריהם מבואר דבכל אזכרות כן דבעי' כסדרן ואולם מדברי הא"ר (סי' ל"ב סקל"ב) מבואר דס"ל בפשיטות דבשם אלהים אינו מזיק שלא כסדרן וגם נראה דעת הנ"ב אף דלא חשיב להרב מו"ה טיאה על פרט זה לא משום דמודה לו בזה אלא דלא היה צריך לזה שם לדינא להשיב על זה אבל הוא לנפשיה נראה דלא ס"ל בזה כהרב מוה"ט כמבואר במהדורא תניינא שלו (סי' קע"א) דנראה בפשיטות דבשם אלהים אינו מזיק שלא כסדרן אלא דבשם הויה אפשר דס"ל דמזיק שלא כסדרן מכח דברי הזוהר הק' אלא דס"ל דאין ללמוד מזה לשארי שמות דאף דהג"ו כתב דמסברא כיון דבכמה דברים שוים שארי שמות לשם הויה ה"נ בזה מ"מ אינו מוכרה כיון דהזוה"ק אתי עלה מדברי הרמזים שמורים אם הויה כסדרן י"ל דאינו כן בשארי שמות. ואולם מדברי המג"א (סימן ל"ב סקכ"ז) נראה דס"ל בפשיטות דאף בשם הויה כשר מדמכשיר דפוס בס"ת ולא חיישינן שנדפס תחילה אות הב' כמו דחושש כן בתפילין ובאמת לא ראיתי ראיה ברורה בדברי הג"ו לפסול בדיעבד דמדברי הזוה"ק אין ראיה רק לענין לכתחלה כמ"ש הרב השואל שם והרב ג"ו לא השיב לו על פרט זה ולדינא צ"ע ועכ"פ בשארי שמות נ"ל להקל בדיעבד כיון דדעת הא"ר והנ"ב מפורש כן ויש עוד סניף לזה דמדברי

ספר כנפי יונה (סי' רע"א) ד"ה אכן בענין הדפוס מבואר דס"ל בפשיטות דאף שם הויה לא בעי' כסדרן:

שם **יש** לספק בדבר אם מותר. בתשב"ץ (ח"א סי' נ' ונ"א ובח"ב סי' ע"ג) כתב דמדינא אסור לגרוד דלהרבה פוסקים אם רגל הה' נוגע בגגו כשר וע' בת' פ"י (ח"א סי' א'): (שם סעיף י"ב) **יתלה** הדל"ת למעלה. שהרי לא היה כוונתו לכתוב השם עכ"ל העט"ז נ"ל ללמוד מזה דאלו היה כוונתו לכתוב השם היה אסור לתלות הד' דעי"ז דקורים עתה יהודה הוי כמחיקת השם ע' א"ר (א"ח סי' קמ"ב סק"ג) ובת' רשד"ם (חיו"ד סי' קפ"ז):

שם **ומוחק** ה' אחרונה. שהרי לא קידש אותה הה' אלא הד' אותיות הראשונות עכ"ל העט"ז ולא ידעתי דאף אם קידש אותה הה' הא כיון דכבר נכתב הד' ובשעת בתיבת הה' אחרונה א"א לקרותו בשם הויה אלא בשם יהודה איך יחול עליו קדושת השם וצ"ע:

סימן רעט

(סי' רע"ט סעיף ג') **עד** שיגיהנו. כולו לבוש. ובא"ר (סס"י קמ"ג) כתב להקל בשעת הדחק להגיה חומש א' ולקרות באותו חומש ע"ש ואם א' הגיה הס"ת ונמצא אחריו טעות א' או ב' י"ל דאתרע וחשדי' דמשקר וצריכים להגיה מחדש או די"ל דשגיאה הוא והשאר מוגה כדינו. אשל אברהם שם:

(סעיף ד') **ואם** היו ד'. ע' תשב"ץ (סי' קכ"ה) אם יש תיקון למחוק התיבות ולכתוב מלאים:

שם **ונשאר** אפי' דף א'. ודוקא שהיה כן מעיקרא אבל לא מהני במה שיחזור ויכתוב דף א' שלם. ב"י בשם תוספות והרא"ש:

(שם בהג"ה) **ובשגורד**. בתשב"ץ (ח"א סי' קמ"ט) כתב דבכל טעות מותר רק לגרוד אבל לא לקלוף ע"ש וכל דבריו רק אם כותבים ס"ת על הגויל דבזה אם יקלוף י"ל דהנשאר הוי על דוכסוסטוס או קלף דגויל לא הוי רק כשהוא שלם והוי ככותב מקצתו על הגויל ומקצתו על קלף דפסול ואפילו המקצת הוא רק תיבה א' פסול אבל למנהגינו דכותבים ס"ת על קלף ל"ש זה ומותר לקלוף:

סימן רפ

(סי' ר"פ סעיף א') **אבל** לא יותר. וכן הסכימו להלכה בת' ב"ח (סי' ק"ח) ובת' שבו"י (ה"א סימן פ') ובת' מהרי"ט (ה"א סימן ל"א) וע' ת' רשב"ש (סק"נ) שכתב דעשו מעשה בקהלתו בס"ת שנקרע תוך ד' שיטין שטלו עליו מטלית והכשירו לקרות בו וע' ת' פרח מ"א (ח"א סי' מ"ה) ובת' אמונת שמואל (סי' נ"ו) וע' בת' הרב אלשקר (סי' צ') דכתב דהריב"ש חזר והודה דאפילו ביותר מג' יכול לתפור ונראה דכן דעת חידושי הגרשוני:

(בהג"ה וי"א) **דמותר** לדבק עליו. וע' בת' ג"ו חא"ח (כלל ב'):

שם **כותבין** על הקלף הדבוק. ע' תשובת רשד"ם (סימן קפ"ו):

(ש"ך ס"ק ז') **ואח"כ** כותבין על הטלאי. מדברי גן המלך לבעל גינת ורדים (אות ה') מבואר דס"ל דאם נכתב על הטלאי ואח"כ דיבק הטלאי לס"ת או לאחר שנכתב על הדיבוק הטלאי נתפרק הדיבוק אינו מועיל לדבקו שנית דהוי לגבי ס"ת תעשה ולא מן העשוי ומה"ט כתב שם דאין לכתוב שם אזכרה מקצת על הטלאי וחצי על העור דשמא יתפרק הטלאי ויצטרך גניזה דאין תקנה לחזור ולדבקו ועיי"ש עוד באות קל"ה:

(בט"ז ס"ק ב') **ההיא** דמהר"ם שאסור. לענ"ד להדיא מבואר בת' הרא"ש דהר"ם אסר אף במקום דשרי לתפור דהרי כתב שם ועוד מדאסיק עלה והנ"מ בגידין וכו' ולא משכח תקנה אחרת אלמא שאין לשנות אלא כמו שאמרו חז"ל עכ"ל הרי להדיא דמיירי במקום דשרי לתפור דלא שרי אלא בגידין ולא בדבק וכ"כ הש"ך (סק"ו) בדעת הר"מ וכן עיקר:

(סעיף ב') **צריך** להחליף שלש. בת' שארית יוסף (סי' מ"ט) כתב דדוקא בבלה שהיא ישינה עד מאד וניכר' השינוי אבל בעלמא אם נמצא פסול ביריעה א' בענין שצריך לגנזה א"צ להחליף אלא אותה יריעה ואם נמצא פסול בעמוד א' צריך להחליף כל היריעה כי אין עושין ידיעה עמוד א' זולת שהיריעה היה בת ו' או ז' עמודים א"צ להחליף רק עמוד א' אותו עמוד עם ב' עמודים בצדו עיי"ש וע' בת' חינוך ב"י (סי' ע"ו):

סימן רפא

(סי' רפ"א ט"ז ס"ק ה') **אפילו** ביחידות אתי שפיר. וכן דעת הרש"ל ביש"ש גיטין דאסור ללמוד בו:

סימן רפב

(סי' רפ"ב ס"ב בהג"ה) **ב"י**. בשם הרמב"ם. כפ"מ שהוציא הב"י מהרמב"ם אפי' בחומשים העשויים בגלילה א"צ לעמוד בפניהם אלא דבספרים שלנו שאין עשוייה בגלילה. אפילו כל התורה כתובה בהם א"צ לעמוד. ודעת הרשב"א דבחומשים בגלילה דינם כספר תורה ומדינא מחוייב לעמוד בפניהם ובחומשים שלנו שאין עשוייה בגלילה ראוי להחמיר וע' בת' אור נעלם (סי' א'):

(ט"ז ס"ק ד') **ואח"כ** הניחו בצ"ע עיין בתב"ש בחדושי ערובין (דף ל' ע"ב):

(סעיף י"ח) **יחיד** שמוכר. בת' חכ"צ (סימן קכ"ג) כתב דאין להכריז בבהכ"נ ספר למכרו ולהעלותו בדמים דהוי בזיון:

(ט"ז ס"ק י"ב) **והוא** כחומשין. וא"כ מכ"ש דתשמישי קדושה יכול יחיד למכרו בשלו והיש מי שאוסר ע"כ קאי רק על ס"ת ולא על תשמישו וזהו סייעתא להמג"א (סימן קנ"ג סקכ"ג):

סימן רפג

(סי' רפ"ג ס"א) **מותר** לדבק. ועושין רק עמוד א' בסופו ובתחילה מניחים קלף חלק לגול על כל היקיפה כך מבואר בב"ב (דף י"ג ע"ב) וחידוש בעיני שלא נזכר מזה ברמב"ם ספ"ז מהל' ס"ת):

(ש"ך ס"ק ו') **שאסור** לכתוב מן התורה פסוקים. ע' תשו' מהרי"ט (ח"ב חא"ח סי' ג'):

סימן רפד

(סימן רפ"ד סעיף ב' בהג"ה) **שוב** לא צריך. ע' בהגהת ש"ע א"ח (סי' ל"ב ס"ו) וצ"ע:

סימן רפה

(סימן רפ"ה סעיף א' בהגה"ה) **דמצוה** שהיא חובת הגוף עדיפא. נ"ל בפשוטו דהכוונה דהתפילין הוא חוב המוטל על גופו ואין לו אופן לפטור ממנה אבל מזוזה אין החיוב עליו לבנות בית ולקבוע מזוזה רק אם יש לו בית צריך לעשו' בו מזוזה כדאמרינן מזוזה חובת הדר הוא מש"ה תפילין קודמים ודומה לזה כ' בהג"ה בא"ח (סי' י"ז) ע"ש וראיתי לבית הלל שכ' בפשט הרמ"א דתפילין חובת הגוף היינו שהוא מלבוש והמצוה על גופו ממש משא"כ במזוזה ומזה כתב דה"ה דתפילין קודמין למצות סוכה ולולב דג"כ הוי לגבייהו חובת הגוף וכן לגבי ציצית ולענ"ד העיקר כמ"ש משא"כ לגבי סוכה ולולב אפשר דסוכה עדיף דחוב ג"כ עליו בליל ראשון וכן לולב רק לגבי ציצית נראה דהדין עמו דדמי ממש למזוזה דלא הוי חוב על הגוף רק אם לבוש טלית צריך לעשות ציצית כנלע"ד. אחר זה ראיתי בירושל' שמקור הדין יוצא ממנו ומצאתי להדיא כמ"ש והכי איתא התם מ"ט דר"ה שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדבריות ע"ש והיינו כמ"ש דתפילין אין לו להנצל אבל במזוזה אפשר שהוא בים ואין עליו חיוב כלל משא"כ בלולב דגם בים החיוב עליו והוא ברור. אולם יש לדון מטעם אחר דתפילין קודמים לסוכה ולולב והיינו דתפילין הוא מ"ע הנוהג כל השנה ולולב הוא רק פעם א' בשנה וכמו דס"ל לשמואל בירושלמי דס' מזוזה קודמת לתפילין דמזוזה נוהגת אף בשבת ויו"ט משא"כ תפילין (והוי תדיר ושאינו תדיר) אלא דר"ה פליג עלה וס"ל דתפילין שהוא חובת הגוף עדיף

וא"כ תפילין ולולב דשניהם חובת הגוף הדרי' לסברא דאידך מ"ד כיון דתפילין נוהג כל השנה תפילין קודם ודוקא בתפילין ולולב אבל ציצית ולולב נ"ל דלולב קודם לציצית אף דציצית כל השנה מ"מ הא לולב חובת הגוף וכמ"ש כנלע"ד: והא דפסקינן כר"ה לגבי שמואל דתפילין קודמין למזוזה ע' בהרא"ש הלכות תפילין שכ' ומסתברא דהלכה כר"ה דמצוה דגופא עדיף וגם מפרש תלמודא טעמיה וע' קרבן עדה שהשיג על זה וכתב טעם אחר לפסוק כר"ה ולעד"נ טעם אחר לפסוק כר"ה ויבואר ג"כ אופן מחלקותם דשמואל ור"ה ונעתיק לשון הירושלמי וז"ל תפילין ומזוזה מי קודם שמואל אמר מזוזה קודמת ר"ה אמר תפילין קודמת מ"ט דשמואל שכן היא נוהגת בימים טובים ושבתות מ"מ דר"ה שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדבריות מתני' מסייע לשמואל תפלה שבלה עושין אותה מזוזה שבלתה אין עושין אותה תפלה למה שמעלין בקדש ולא מורידים עכ"ל הירושלמי ונראה דמחלוקתם דשמואל ור"ה תליא בזה במה דמבואר בזבחים (צ"א) דרצה הש"ס למפשט דתדיר ומקודש מקודש קודם ממתני' דשלמים של אמש וחטאת ואשם של היום השלמים קודמים והא אידי ואידי דיום חטאת ואשם קדמי ואע"ג דשלמים תדירי אמר רבא מצוי קאמרת תדיר קמיבעיא לן מצוי לא קמיבעיא לן (פירש"י מצוי קאמרת שאין תדירתו חובה אלא שהוא מצוי תמיד יותר מחבירו) א"ל ר"ה בר' יהודה לרבא אטו מצוי לאו תדיר הוא ע"ש הרי מבואר דרבא ס"ל דמצוי לא מקרי תדיר כיון שאין תדירתו חובה ור"ה בר"י ס"ל דהוי תדיר א"כ י"ל דשמואל ס' כר"ה בר"י ומש"ה ס"ל דמזוזה קודם שנוהג אף בשבתות ויו"ט דהוי תדיר לגבי תפילין ור"ה סבר כרבא דמצוי לא הוי תדיר וממילא הוי תפילין שנוהג עכ"פ בימות החול לחוב ומזוזה אפשר כל השנה בלא מזוזה דאם רוצה יהיה במפרשי ימים וה"מ וזה דקאמר בירושלמי בטעמיה דר"ה שכן היא נוהגת במפ"י ובה"מ היינו דמכח זה הוי תפילין תדיר דמזוזה הוא רק מצוי ולא תדיר (ומה"ט כתב בת' שאגת אריה דספירת העומר קודם לבהמ"ז בחול דספירת העומר הוי תדיר לגבי בהמ"ז דאי בעי לא אכל ע"ש) אף דמצינו רק דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם היינו אם שניהם לפניו ולהקדים א' לחבירו אבל הכא בתפילין ומזוזה שהוא נדחה מחבירו ל"ש תדיר קודם מ"מ גם בזה לענין לדחות תדיר קודם כמ"ש הרא"ש (פ"ב דשבת סי' י"ב) דתדיר קודם אפי' לדחות את שא"ת וכן נראה בפשיטות בסוכה (נ"ד ע"ב) תוספות ד"ה ואמאי תדיר וכו' וכיון שכן למה דמסקי' בזבחים שם כרבא דמצוי לא מקרי תדיר ממילא קי"ל כר"ה דתפילין קודמים ומלבד פירושינו כדברי הירושלמי נ"ל דהראיה נכונה לפסוק כד"ה ותפילין קודמים מטעם דהוי תדיר לגבי מזוזה ואף דהוא איבעיא דלא איפשיטא בזבחים אם מקודש קודם לתדיר

מ"מ הא קיי"ל דתפילין יותד קדוש ממזוזה כדאיתא בש"ע לקמן (סי' ר"ץ ס"א) עיי"ש: **וע"פ** דברינו מיושב היטב הראיה שכתב הירושלמי תפילין שבלה כו' דלכאורה מאי ראיה היא זו דמ"מ י"ל דלענין מצוה דמצוה דגופא עדיף ולדברינו ניחא דעיקר סברא דר"ה דתפילין הוי תדיר לגבי מזוזה ולזה שפיר קאמר הירושלמי דאף אם נניח סברת ר"ה דתפילין הוי תדיר מ"מ מזוזה עדיף כיון דמקודש יותר וס"ל להירושלמי בפשטות דמקודש ותדיר מקודש קודם ומ"מ אנן פסקינן כר"ה כיון דקיי"ל דתפילין מקודש יותר ממזוזה וק"ל:

סימן רפו

(סימן רפ"ו סעיף א') **אלו** המקומות שחייבים במזוזה. בית אסורים חייב במזוזה דדירה בע"כ שמיה דירה תשו' שער אפרים (סי' פ"ג) ובבית הלל כתב לפטור:

(ש"ך סק"ו) **ודלא** כהעט"ז. ע' בת' בנימין זאב (סי' קפ"ז) ולזה כוון העט"ז:

(ט"ז סק"ה) **יכסה** המזוזה בשעוה. ע' במג"א (סי' מ') שהשיג בזה ודעתו דסגי בזכוכית ופריסת סודר עליה:

(ש"ע סעיף י"א) **והחנויות** שבשוקים. בדרישה כ' ע"ז ונראה דבזה"ז אלו חדרים הנקראים קליטין חייבים וצ"ע עכ"ל:

(סעיף י"ג) **ד"א** על ד"א פטור. דהיינו דמצד עצמותו פטור ממזוזה אבל בחדר שלפנים מחדר (שקורין קעמערכי) שיוצאים מחדר הגדול לחדר הקעמערכי הפתח ההוא חייב במזוזה מצד הגדול שיוצאים ממנו דרך פתח זו לחדר קטן ויהא נידון חדר קטן כאויר דמ"מ חייב כאלו יוצא מפתח זו לשוק כנלע"ד בעזה"י:

(ש"ך ס"ק כ"ה) **ויחזור** ויקבענה בלא ברכה. יש לע' אמאי יקבענה בלא ברכה דאף לאותה שיטה דמתחילה היתה ג"כ חייבת במזוזה מ"מ נראה כיון שנטלה אם יחזור ויקבענה צריך לברך זולת שנאמר דכוונת הש"ך לשיטת הפוסקים בא"ח (סי' ה') דפשט טלית אדעתא לחזור וללובשו מיד אם צריך לברך או לא עיי"ש והיינו ע"כ כיון שדעתו לחזור וללובשו הוי כאלו לא פשט כלל א"כ לאותה שיטה אפשר דה"ה במזוזה אם נטלה אדעתא לחזור ולקובעה מיד הוי כלא נטלה וא"צ לברך ועיין:

(סעיף כ"ב) **פטור** ממזוזה. ואם רוצה להחמיר אם יכול לברך ע' בת' בית יהודה (סי' י"ט):

סימן רפח

(סי' רפ"ח ט"ז סק"ב) **לא** מצריך עיבוד לשמה. וע' ירושלמי פ"ג דיומא (הלכה ו') ובק"ע שם ד"ה עור שעיבדו ובת' ושב הכהן (סי' ה'):

(סעיף ח') **צריכה** שרטוט. ע' ב"ח א"ח (סי' ל"ג) דצריך שרטוט לשמה וע' משבצות זהב (שם סק"ל):

סימן רפט

(סי' רפ"ט סעיף א') **לקבוע** מזוזה. ע' מג"א (ר"ס ר"ט):
(סעיף ב') **אם** הוא אטר יד זהו מלתא דפשיטא אבל במקור הדין במרדכי איתא אפילו הוא אטר רגל דדרך ביאתו בשמאל דעלמא מ"מ מניחו בימין דעלמא ואינו דומה לתפילין. דמזוזה הוא לשמירת כל בני ביתו ולא לו לבד:
(שו"ע סעיף ה') **פסולה**. ע' ת' מהר"א ששון בסופו דאף אם קבעו המזוזה כתקנה והסירו הפתח כמו שהוא עם המזוזה וחזרו לבנות הכותל ונתנו הדלת עם המזוזה כמו שהיה קבוע הוי ג"כ תולמ"ה ע"ש ולדעת המג"א א"ח (סי' ט"ו) נראה דדוקא בקבע לבית אחר דלזה חוי תחלת עשייה אבל בחזר וקבעו למקומו הראשון לא הוי תולמ"ה:

סימן רצב

(סי' רצ"ב ס"א) **שלוח** הקן. בת' חו"י (סי' ס"א) העלה דבקרה קן צפור מחוייב להזדקק לה ולשלוח האם ואין רשאי לילך לדרכו (וכן הוא בת' ח"צ סי' ס"א):
שם **אפי'** אם האם טריפה ואפילו ניקב הושט דהא לא הוי נבלה מחיים ע' פרמ"ג (סי' ל"ו):
(ש"ך ס"ק י"א) **חייב** מלקות ומ"מ מותר לאכלה חולין (קמ"א) וכ"כ הרמב"ם:
(שם ס"ק ט"ו) **או** אמרינן כיון שבידו. ע' פר"ח לעיל (סי' כ"ד ס"ק א'):

סימן רצג

(סי' רצ"ג ש"ך סק"ב) **היינו** ג' ימים. תמוה לי הא שם אמרינן כן לר"י אבל אנן קיי"ל כר' יוסי ור"ש דשיעור קליטה ב' שבתות וכדקיי"ל לקמן (סי' רצ"ד ס"ד) וצ"ע אחר זמן רב מצאתי שתמה כן בתשו' נ"ב (סי' פ"ז):
(סעיף ג' בהג"ה) **מכח** ספק ספיקא. בת' מוצל מאש (סי' נ') תמה הא שם אונס חד הוא דמה לי משנה שעברה ומה לי משנה זו קודם העומר:

סימן רצד

(סי' רצ"ד סעיף ג') **האביונות** חייבים. אמרינן בש"ס זורק האביונות וע' בפ"י שא"צ לחוש שיאכלם אחר ודעת הרי"ף והרמב"ם דאף בא"י זורק את האביונות ואוכל קפריסים וכן הסכים הפר"ח (א"ח סי' ר"ב):

(סעיף ז' בהג"ה) **רק** בכרם. דהיינו שתים כנגד שתים א' יוצא זנב [וע' ב"י]:

(ס"ח בהג"ה) **ואסור** ללקוט לעובד כוכבים. וכ"כ רבינו יונה בשער התשובה (אות פ"ג) ונלע"ד שכן דעת תוספות פסחים (דף כ"ב) ד"ה ואבר מן החי וע' בחי' הרשב"א (ספ"ב דקדושין) ד"ה באפר פרה וצ"ע:

(סעיף ט') **ספק** ערלה בארץ ישראל. ע' תשובת רדב"ז (ח"א סי' תק"ט):

(ט"ז סקי"ז) **מ"מ** סברא חזקה דמכרם כו'. כך מבואר להדיא בחי' רמב"ן ב"ב וכ"כ הנ"י בשם הרמב"ן:

(סעיף י"ב) **זה** וזה גורם מותר. ודעת תוספות לאסור דלא מקרי זוז"ג דאגוז וקרקע הפעולות ב' ענינים הם:

(סעיף ט"ו) **למכור** לעובד כוכבים מבואר שם ברשב"א דהטעם דאינו מוכר אלא מקום עצים ועצי הערלה שרי בהנאה והובא בנקה"כ וצ"ל אף שלא אמר דקל לפירותיו מ"מ כיון דכל כוונתו במכירה זו לאפרושי מאיסורא ע"ד חכמים הוא מוכר באופן המועיל וכיוצא בזה כתב בפרישה הבאתיו לקמן (סי' ש"ך) ויש לחלק דהתם מצוה למכור:

(ט"ז ס"ק כ"ד) **דפטור** מערלה ע"כ חייבת וע' ירושלמי פלוגתא דאמוראי בזה אם מונין משעת נטיעת אילן סרק או דהוי כנוטע בארץ ומונין בשעת הרכבה וע' מנחות (ס"ח) דאם נטע אילן ונשרש ואח"כ עירב הגפנים לחבירו הזקן דיש מחלוקת אם נאמר גם בזה בטלה ילדה בזקנה כיון דהשרשה היה קודם שנתחבר בזקנה:

(ש"ך ס"ק ל"א) **וא"כ** ה"ל שיטה. ע' באר יעקב חוה"מ (סי' תי"ד ס"ב):

(ש"ך ס"ק ל"ג) **שאין** גידולי היתר. ע' לקמן (סי' רצ"ו סי"ח) וע' לעיל (סי' רט"ו בט"ז סק"ח):

(ש"ע סכ"ג) **או** בשביל העצים לשרפן. או בשביל להריח בו וכן אילן שאין פירותיו מאכל בריאים ונוטעים משום רפואה אין בהם דין ערלה ולענין ורדים הוי ספק תשו' הרדב"ז (סי' מ"ד):

(סעיף כ"ד) **או** אתרוג חייב. היינו הפרי של הדקל ובמעד"מ הקשה דבירושלמי איתא רק בנוטע לצורך מצות אתרוג היינו דנוטע לצורך הפרי ולא לעציו אבל לצורך לולב דנוטע לעציו גם הפרי אין בו משום ערלה והעלה כן להלכה:

סימן רצו

(סי' רצ"ו סעיף מ"ד) **אלא** מרחיק. וכן אם נפרצה הגדר יותר מי' אמות נגד הפרצה אין לו דין מחול ומרחיק מן הגפנים ד"א וזורע וכ"כ בחידושי אבן העוזר בעירובין (ג' ע"ב) בתוס' והאיכא רצופים:

(סעיף מ"ו) **כנגד** הפרצה אסור. משמע דכנגד העומד שרי וכ' הר"ש אם הוא רחב ד' אבל פחות מד' אף כנגד העומד אסור כדאיתא בעירובין פ"ק גבי ג' מדות במחיצות ותמיהני דאדרבה מסוגיא שם מבואר ההיפוך דלפ"מ דקאמר רבא מדסיפא רשב"ג כו' א"כ לדידן דקיי"ל כרבנן דגם מלמעלה שיעור לבוד הוא ג"ט גם ג"ט חשוב הוא להתיר העומד. אח"כ מצאתי בריטב"א ערובין שכ"כ להדיא בשם הר"י והראב"ד דלדידן גמ בג"ט שרי נגד העומד ע"ש ודברי הר"ש צ"ע:

סימן רצז

(סי' רצ"ז ש"ך סק"א) **ודלא** כרמב"ם. ע' פר"ח (סי' פ"ו סק"ו) שהשיג ע"ז דהרמב"ם לא אמר אלא בכלאים דמלאכה אבל לא בכלאים דרביעה:

(שם סק"ג) **ולא** אאמין כו'. כבר השיג המ"ל בזה על הב"י דהעיקר כדרישה כמו שפסק הרמב"ם להדיא בפ"י מהלכות מלכים דב"נ מצווים על הרבעת בהמה והרכבת אילן וטעות הדפוס הוא בדרישה שכתב שם בפ"ו וצ"ל בפ"י וכ"כ הפר"ח בליקוטים על יו"ד:

(סעיף ה') **הנולד** מהם מותר. ע' פרמ"ג לעיל (סי' צ"ט) בש"ך (סקי"ג):

(סעיף י') **כגון** לחרוש. בן פקועה שניתר בשחיטת אמו הוי כחי לענין כלאים חולין (דף ע"ד ע"ב):

סימן רצח

(סי' רצ"ח ש"ך סק"ב) **וכתב** הב"ח דכיון שמצוי. בב"ח לא כ"כ רק בדרך היתר כ"א בדרך ספיקא דדינא וז"ל וצ"ע במלכותינו דמצוי בגד קנבוס בקצת מקומות אלא שלא נמצא מי שמכירו להבין איזה פשתן ואיזה קנבוס אלא על המעט אי רשאי לתפרו תחת צמר דמשמע דבעי' הכל מכירים בו כמ"ש הרא"ש גבי משי עכ"ל ועיי"ש שהאריך אח"כ לצדד דלתפור תחתיו בענין שאינו נראה ובענין דליכא חשש דאורייתא דיש להקל בדרבנן בחדרי חדרים כדקי"ל בא"ח (סי' ש"ה סי"א) ע"ש ולענ"ד יש לדון להקל אף בדאורייתא אם התפר תחת הבגדים לפמ"ש תוספת בשבת (דס"ב ע"א) ד"ה והתניא וכו' דהיכא דהוא בהצנע גם בשוק מותר עיי"ש:

סימן רצט

(סי' רצ"ט סעיף א') **וצמר** גמלים. וה"ה צמר גמלים שטרפן עם קנבוס ורובו קנבוס וכן פשתן שנתערב ברוב צמר גמלים תשב"ץ (ח"ב סי' ד'):
(שם בהג"ה) **לא** שייך בי' ביטול. ע' בכ"מ (ספ"ג מהל' בכורות) בד"ה האורג מלא וצ"ע:

סימן ש

(סי' ש' ט"ז סק"ו) **חולק** על הטור. אבל במוהריק"ש כתב דהרמב"ם אוסר רק בנתן מצמר ופשתן בשק אבל בנתן צמר לתוך שק פשתן ותפר להשק מודה דשרי ע"ש:
(סי' ש"א סעיף ז') **מכלאים**. עיין ב"ח שכתב דראוי להחמיר אם הכלאים ניכר:

סימן שב

(סי' ש"ב סעיף ב' בהג"ה) **ול"ח** לאחלופי מאחר. היינו דמשום זה העובד כוכבים מירתת אבל לסמוך על אלו הסימנים לא מהני ת' פ"י (סי' ח'):

סימן שג

(סימן ש"ג שו"ע סעיף א' בהג"ה) **אין** צ"ל לו בשוק. ע' לקמן (סי' שע"ב ס"א בהגה):

סימן שה

(סי' ש"ה סעיף ג') **נותנן** לכהן. אפי' לכהן קטן אם הוא בכלל צרור וזרקו אגוז ונטלו תשו' מים חיים להפר"ח ובשיורי כגה"ג כתב העיד הרב מוהר"א לפניא זצ"ל שדעת הרבנים כו' דאפילו כהן קטן פודה הבן וכן עשה מעשה הרב מוהר"א מוטל עכ"ל:
שם **חוץ** מקרקעות. ובתלוש ובסוף חברו ע' בשער המלך (פ"ג ה"ג מהל' אישות בסופו):
(סעיף ה') **וקבלו** הכהן. ע' במהרש"א כתובות (נ"ו ע"א) בתוס' ד"ה הר"ז מקודשת:
(סעי' ו') **נתן** לו כלי. ואם נתן לו בתורת משכון על הפדיון ע' בס' שער המלך (פכ"ג הי"ד מהל' שבת) ובת' קול אליה (סי' כ"ה כ"ו):
שם **אע"פ** שלא שמו אותו. ואף באבנים טובות ומרגליות דבקדושין בעי שומא תחלה לדיעה א' באה"ע (סי' ל"א ס"ב) הכא ל"צ כיון דלא בעי' דעת כהן. דרישה וע' בס' קצות החשן (סי' רמ"ג סק"ד):
(סעיף ח' בהג"ה) **הא** לך ה' סלעים. ע' בס' חק יעקב (סי' תמ"ח):
(סעיף י' בהג"ה) **ואין** האב יכול לפדות ע"י שליח. בשער המלך (פ"ו מהל' אישות) תמה מדינא דס"ח במתנה ע"מ להחזיר בנו פדוי והוא סוגיא ערוכה פ"ק דקדושין ואם איתא

דא"י לפדות ע"י שליח נימא דאף דלא החזיר המעות מהני כיון דהמעשה א"י לקיים ע"י שליח תנאו בטל והמעשה קיים ע"ש שהניח בצ"ע ולענ"ד לק"מ דהא ודאי מה דס"ל לשיטה זו דא"י לפדות ע"י שליח היינו שהשליח יעשה מעשה הפדיון שיאמר לכהן בזה המעות יהיה הבן פדוי אבל פשיטא דיכול להקנות להכהן המעות ע"י שליח והוא בעצמו אומר במעות אלו שאני מקנה לך ע"י השליח יהא בני פדוי וא"ב במתנה ע"מ להחזיר אין התנאי על הפדיון דאם לא יחזיר לא יהיה פדוי אלא דהתנאי על הקנאת המעות שיקנה בע"מ להחזיר ואם לא יחזיר לא יקנה המעות ובזה תנאי קיים דבהקנאה אפשר ע"י שליח ואב יאמר לכהן דבמעות חללו שהקניתי לך בע"מ להחזיר יהא הבן פדוי:

(ש"ך ס"ק י"ב) **שנוהגין** לפדות ביום התענית. ע' מג"א (סי' תקס"ה סק"י) ובת' פ"מ (ח"ב סי' צ"ה):

שם **ולעשות** הסעודה בלילה. טעם המנהג שאין עושין הפדיון והסעודה יחד בליל ל"א י"ל משום דלפעמים לא יהיו עדיין כלו כ"ט י"ב ותשצ"ג באם נולד סוף היום לזה בנתעכב עד יום ל"ב ואם ל"ב הוא יום התענית יש לפדות והסעודה בלילה שקודם התענית תשו' נודע ביהודה (מהדורא תנינא חיו"ד סי' קפ"ו):

(סעיף י"ב) **אם** נעשה טריפה. אבל גוסס ויוצא ליהרג חייב בפדיון יש"ש בב"ק (פ"א סי' ל') ובגוסס בידי אדם צל"ע לדינא וע' ברמב"ם (פ"ב ה"ז מהל' רוצח):

(ש"ע סעיף י"ג) **שהמוציא** מחבירו ע"ה. ובזה אם תפס הכהן לכ"ע מוציאין. מחנה אפרים (הל' זכיה ומתנה סי' ח'):

(שם סי"ד) **בתוך** שלשים יום. ובמת ביום שלשים יש לעי' אם לדמות לחוב דפסקי' בחוה"מ (סי' ע"ד) דעביד אינש דפרע ביומא דמשלם זמניה או דהכא גרע דהחיוב אינו ודאי דדלמא ימות הולד בו ביומו ויפטר וע' תוספות (פ"ק דבתרא דף ה') אח"כ ראיתי בשיטה מקובצת בב"מ (פרק השואל) כתב בשם הרמ"ך דביום ל' בחזקת שנפדה וצ"ע לדינא:

(סעיף כ"ג) **שהוציא** ראשו מת. ומדברי תוספות נדה (כ"ז ע"א) ד"ה סנדל מבואר דס"ל דאף בנפל הראש פוטר וכ"כ בחי' סדרי טהרה שם:

(שם בהג"ה) **ואפילו** בזמן הזה. ע' בת' חכ"צ (סי' ק"ד) ובת' מ' יוסף קצבי (סי' ה'):

(ט"ז סק"כ) **לא** הוי בכור לנחלה. לפ"ז אם הולד בדרך דופן הוא נפל השני הוא בכור לכהן דהא הוא ג"כ בכור לנחלה כיון דהראשון נפל וע' בסדרי טהרה בחי' לנדה (דף כ"ו) בד"ה חמחרש"א מקשה כו':

סימן שו

(סי' ש"ו ט"ז סק"ו) **בגיזה** ועבודה. וכ"כ הפרישה מבואר דס"ל דעיקר קרא רק בתם אבל בבע"מ הוא רק דרבנן וכ"ה בלבוש וכן מפורש בס' יראים לרבינו אליעזר ממיץ (מצוה שנ"ב) אבל מדברי הסמ"ג (ה' בכורות מצוה רי"א) והרמב"ם פ"א מהל' בכורות ה"ח) מבואר דס"ל דהוי דאורייתא:

(שם סק"ח) **מזה** יש ללמוד ג"כ. כן מפורש בש"ע א"ח (סי' נ"ה ס"ו) ומקורו מהאגור שהביא ראיה מדינא דהכא:

סימן שז

(סי' ש"ז סעיף ב' בהג"ה) **ולכן** טוב למכרו. בת' חכ"צ (סי' ב') הנדפס בס' בית אהרן העלה לאסור למכרו לעובד כוכבים דשמא יחזור העובד כוכבים וימכרנו לישראל ויגוז ויעבוד ואף למכרו ע"מ שישחטנו העובד כוכבים בפנינו אסור ע"ש:

סימן שח

(סי' ש"ח סעיף א') **אסור** בגיזה ועבודה. ואם העובר בכור הוציא ראשו והחזירו כיון דהוי כילוד אסור לעבוד עם הבהמה משום העובר שקדוש ת' בית יעקב (סי' ז') וע' בת' שבות יעקב (ה"א סע"ג). בכור בין תם בין בעל מום אסור להרביע על בהמה דהוי עבודה מ"ק (דף י"ב ע"א) רמב"ם (פ"א מהל' מעילה ה"ט) ובכור בעל מום יש עוד איסור דהוי כלאים דהכתוב קראו צבי ואיל ע' מכות (דף כ"ב) וע' במשנה למלך שם:

סימן שיג

(סי' שי"ג ש"ך סק"ב) **הבשר** מותר לאחרים. ע' בתבואת שור (סי' ט"ז סק"ז) דנראה מדבריו דס"ל בפשיטות דהכא אסור הבשר גם לאחרים ע"ש:

(ש"ך סק"ד) **וא"ל** דשאני הכא. ובט"ז לעיל (סי' קכ"ג סק"ד) הביא ראיה מכאן דמסל"ת נאמן לאסור וכבר השיגו במ"י (כלל נ"ט סק"ז):

סימן שיד

(סי' שי"ד סעיף ה') **נאמנת** לומר בפני כו'. הראנ"ח בת' (ח"א סי' כ"ב) דקדק מהאריכות לשון זה מדלא נקט בקיצור אפילו אשה נאמנת אלא דבא לאורויי דאינה נאמנת אלא

במעידה מפי עצמה אבל לא במעידה מפי אחר דהוי ב' לריעותא עדות אשה ועדות מפ"ע ע"ש:

(שם סעיף י') **נאמן** לומר שנפל בו מום מעצמו. מבואר מזה דאם הטיל בו מום היה אסור באכילה אף דהאיסור אכילה בדיעבד הוא רק דרבנן וכיון דהוי ספק בכור הו"ל ספק דרבנן מ"מ אסור וע' במ"ל (פ"ד דבכורות) שכתב כן והביא ראיה מת' מהריב"ל ולענ"ד הדין מפורש כאן והא דפסקינן לעיל (סי' שי"ג ס"ד) דרדפו ובעט בו מותר לשחטו ועי' בהרא"ש דבדרבנן קיי"ל כלישנא ב' ולהקל נלע"ד דהתם אין הספק כלל בדאורייתא דהא הספק רק לענין האכילה אבל הכא הוי הספק ג"כ לענין דאוריי' לענין גיזה ועבודה דספיקו לחומרא ממילא גם שהוא מדרבנן מחמירי' בו וכיון שקודם שהטיל בו מום היינו דנין על הספק הזה שהוא בכור דאסור בגיזה ועבודה מש"ה גם עתה שהטיל בו מום דמצד עצמו אסור באכילה אלא דבאת לומר שמא אינו בכור וזה הספק הוא ספק דאורייתא וע"י גלגול הוא דרבנן דל"א בזה ספק דרבנן לקולא כנלע"ד בעזה"י:

סימן שטו

(סימן שט"ו ש"ך ס"ק ה') **נתינה** בטעות. ולא מקרי תפיסה ברשות כיון דבטעות נתן לו ואלו הוי ידע הדין דספק בכור א"צ ליתן לו לא היה נותן לו. תקפו כהן (סי' ס"ב):

(שם ס"ב) **ודוקא** במטיל מים. ע' בס' בית אפרים בפתח הבית בכללי חזקה (אות י"ט):

(שם ס"ג) **ויאכל** במומו. מדלא כתב המחבר דאם תפס אין מוציאין מידו כמ"ש בסעיף א' ובסעיף ו' משמע דהכא מודה המחבר דלא מהני תפיסה דס"ל לעיקר להלכה כהרמב"ם דהוי חולין אלא דלענין איסור חשש להחמיר. ש"ך בת"כ (סי' ק"ה ס"ב):

(שם ס"ד) **בכור** מספק. תמוה לי הא לפי סוגיא דנדה (פ"ג רכ"ט) מבואר דאף דרוב ולדות מעליא מ"מ כיון דרוב מטנפות יום א' קודם לידתן וזו לא טנפה אתרע רובא א"כ זהו דוקא ביצאה ולא שהתה אבל בשהתה אמרינן דילדה ולד מעלי' וטנפה מקודם והבא אחרי' חולין גמורים וכמ"ש כן להרדיא בתוספות שם והו"ל להש"ע והאחרונים לחלק בזה וצלע"ג וכעת ראיתי שעמד ג"כ בזה בסדרי טהרה בחי':

סימן שטז

(סי' שט"ז ש"ך ס"ק י"א) **ובזה** א"ש. בת' פנים מאירות (ח"א סי' י"א) ובבאר היטב בשם הגאון בעל אבן העוזר תמהו בזה:

סימן שיט

(סי' שי"ט ש"ע ס"א) **כל** האברים צריכין קבורה. וגם עשה איסור למפרע בחתוך אבר דמקרי מטיל מום בקדשים אם אינו נפל ומשמע בתוספות דאם חותך ומשליך אבר אבר דגם בבן קיימא מותר דכשיצא רובו לא יהיה קדוש למפרע רק מה שיצא והוא בעין אבל לא מה שאינו בעולם בשעת יציאת רובו וקשה לי דמ"מ איך רשאי לחתוך אבר שיצא דלמא קודם שישליכנו לכלבים יולד השאר והוי גם אבר זה קדוש ומטיל מום בבכור דהא חיישינן שמא ימות אפילו לזמן מועט ומכ"ש לענין לידה דעומדת לכך ובפרט במקשה לילד דמשמע דהוי זמן הלידה ואמאי לא ניחוש דמיד קודם שישליך האבר לכלבים יהיה נולד הולד ועבר למפרע על הטלת מום בבכור:

(שם סעיף ב') **יצא** שליש ומכרו לעובד כוכבים. היינו דמכר אותו שליש שיצא אבל אם מכר להעובר או אבר א' ממה שבפנים מהני דאין קדוש למפרע רק מה שיצא אבל לא מה שבפנים ע' מהרש"א שכתב דמה"ט מותר להטיל מום במה שבתוכו ונעשה שותף עם עובד כוכבים ואינו קדוש כלל כנלע"ד בעזהי"ת ואך קשה לי ממה דהקשו תוספות (דף ס"ט) ד"ה ר"ה וכו' וכן הא דא"ל רב עמרם לר"ש וכו' האי נמי דלא ?כר"ה דמשמע דפשיטא ליה דקודם יציאת רובו יכול להפקיע וכו' והא באמר על העובר יהא עולה מהני דקדושת עולה חלה על מה שבפנים וממילא בשעת לידה אח"כ לא חלה קדושת בכורה וכולו עולה וצ"ע:

סימן שכ

(סי' ש"כ סעיף ז') **אין** הקנין חל. ואם אמר עם יציאת רובא יהיה קנוי לך ע"י קנין חצר נלע"ד דלא מהני כיון דקדושת הבכור והמכירה בהדדי אתי' וחלין כא' ע' בתמורה (דף כ"ה ע"א) ואף באמר עם יציאת מועט קנוי לך ע"ל (סי' שי"ט ס"ב) וע' בתה"ד (סי' ר"ע) ודוק:

שם **ויקנה** לו המקום. ואם מהני תקנתא להפקירה ע' טורי אבן ר"ה (דף י"ג ע"א) ד"ה קצירכם ועי' בת' עבודת הגרשוני (סי' כ"ה) דאין לעשות תקנה ע"י מתנה או הפקר כ"א ע"י מכירה. בפרישה כתב וז"ל יש להסתפק בזה"ז שרוב שמוכרים בכור אינם מקבלים מעובר כוכבים רק מעות ואין מדקדקים להקנות המקום אם י"ל בזה כל המקבל מעות אדעתא דרבנן מקנה ודעתו נ"כ אמקום כדאמרינן באה"ע (סי' כ"ח) גבי משאיל חפץ לקדש בו אשה עכ"ל ולענ"ד יש להביא ראיה מההיא דלעיל (סי' רצ"ד סט"ו) ועמ"ש שם:

(ט"ז סק"ז) **אגב** המקום הוא עדיף. משמע דס"ל להט"ז בפי' ויקנה לו המקום ל"א דעי"ז יקנה הבהמה בקנין חצר אלא דמקנה לו בקנין אגב עמ"ש בגליון הש"ע חוה"מ (סי' רס"ב):
(ש"ך סק"ח) **וכתב** עוד שם וע' בת' עבודת הגרשוני (סי ק"ב) ות' נחלת שבעה (סי' ל') ות' חינוך ב"י (סי' פ"ד ופ"ה) ות' צמח צדק (סי' קכ"ט):

סימן שכב

(סי' שכ"ב סעיף ה' בהג"ה) **מהרי"ק** כו'. צ"ל מהרי"ו וכן הוא בתוס' פ' כל שעה דף ל"ד ד"ה מחמי':

סימן שכג

(סי' שכ"ג סעיף א') **מקרי** רשאי לאכלה עם זר. היינו בטבל לקריו וכן כהן קטן פחות מבן ט' דלא חיישינן שראה ואם ידעי' שראה קרי אסור וכ"כ המג"א (סי' תנ"ז סק"ט) בשם רי"ו וראיתי שכ"כ הראב"ן (סי' נ"ד) והא"ר שם הביא בשם הראב"ן וע' בחק יעקב שם:
(שם בהג"ה) **ושלא** במינה. ע' מה שהקשה בזה במנ"י (כלל ל"ט סק"י וכלל ע"ד סק"ב):
(ט"ז סק"ב) **ותימה** על מתני' דפ"ה. ע' בת' חו"י (סי' קכ"ח וק"ל):
(ש"ך סק"ה) **ולא** מחלקי' בין הי' ק"א בפת. י"ל דבפת א"צ ק"א דהא צלי אינו אוסר רק כדי נטילה וא"כ באמת למהרי"ו יצטרך לשייר בכדי שיהא כשיור הפרשת חלה ועוד כדי נטילה וזה גם אם איכא ק"א לא מהני כיון דאינו הולך הבלע רק כדי נטילה:

סימן שכד

(סי' סכ"ד ש"ך סקי"ח) **דה"ה** אם נתערב. ויש לעיין דהא הר"ש כתב ואין זה כמפריש מחיוב על הפטור שאין השאור בטל בעיסה דטכ"ע דאורייתא וכ"כ הרא"ש בת' בשם הר"ש עלה דמשנתנו דל"ד להההיא דמנחות (דל"א) דהתם כיון דנתערב בטל הטבל מדאורייתא אבל בההיא דחלה כיון דשאור עביד לטעמא לא בטל עכ"ל וא"כ זהו דוקא בשאור שנתערב בעיסה אבל עיסה בעיסה דד"ת בטל א"י להפריש ממק"א וע' ש"ך בסמוך (סקכ"ד) ודוק:
בא"ד **דהרי** שאור של עובד כוכבים. תמיהני כיון דמכח טבל דאוסר בכ"ש מקרי כולו בחיובא מכ"ש היכא דעיקר העיסה טבל דפשיטא דאין העיסה בטל בשאור וכ"כ הרא"ש בת' (כלל ב' ס"ג) וז"ל אותן שמחמיצים בשאור עובד כוכבים יכולים להפריש ממק"א כההיא דתנינן הנוטל שאור וכו' ולא אמרינן דהוי כמפריש מחיוב על הפטור משום

דשאור לטעמא עבידא ולא בטיל כ"ש היכא דהעיסה שלימה של חיוב דלא בטלה בשאור של פטור אע"ג דלטעמא עבידא מ"מ העיסה היא העיקר לגבי שאור עכ"ל א"כ ה"ה להפריש מיניה ובי' אין חילוק בין שאור טבל לעיסת טבל ודו"ק:

(ש"ך סק"כ) **אדרבה** כולו טבל ע' בס' אורים גדולים מן לימוד כ"ו עד לימוד ל"ו:

(ש"ע סעיף י"ב) **על** אותם ככרות שנתערבו. במקור הדין בת' הרא"ש (כלל ב' סי' ב') כתב וא"ת ומ"ש מההיא דפ' הקומץ רבה (דל"א) וכו' דהתם שאני כיון דנתערב בטל ליה הטבל מדאורייתא אבל בההיא דחלה כיון דשאור עביד לטעמא לא בטל וגם אותן ככרות חשיבי ולא בטילי עכ"ל וקשה לי הא הך מלתא דככרות לא בטילי מטעם חשיבות הוי ג"כ דרבנן וצ"ע:

(ט"ז ס"ק י"ד) **כתב** רש"ל. סי' נ"ח:

בא"ד **דאם** עושה עוגה קטנה. היינו דאם ירצה לעשות עוגה קטנה ולאפותה מצטרף אבל אם אינו רוצה להמתין לאכול עד שיאפה אותה ולצרף העוגה קטנה שהיא עיסה עם האפוי הוי קצת כמו ב' מינין בזה צריך שיהיה עיסה מה' רבעים קמח שהוא חיוב חלה בפ"ע בזה מצרף להפריש ממנה על הככרות ע"ש:

סימן שכה

(סי' שכ"ה סעיף א') **הסל** מצרפן. והיינו ג"כ דוקא במינו. ע' במשבצות זהב (א"ח רס"י תנ"ז):

סימן שכז

(סי' שכ"ז ש"ך ס"ק ד') **ולא** תתקדש זו שבידי. דחשיב מן המוקף במה שבקריאת שם הוא מוקף אף שבשעה שחלה קדושת החלה אינה מוקף ר"ן (פ"ג דקדושין דף רל"ג ע"ב):

סימן שכח

(סי' שכ"ח סעיף א' בהג"ה) **או** להפריש חלה. וקורא שם ואומר ה"ז חלה הראב"ד בהשגות בשם ר' אחא משבחא והובא בב"י כנלע"ד מבואר מלשון הרשב"א בחולין בחי' (דף צ"ד) ד"ה השולח ירך לעובד כוכבים וכו':

(שם סעיף ג' בהג"ה) **מיהו** אם ידעי'. ע' קצות החושן (חו"מ סי' רמ"ג ס"ק י"ח):

(ש"ך סק"ז) **ולומר** עיסה זו. לא ידעתי למאי הוצרכו תוספות לאריכות הזה דבידה להביא עיסה מגולגלות ולא בפשוטו דבידה לקרות מיד שם חלה על הקמח שיהיה חלה לכשילוש כדאיתא לעיל (רס"י שכ"ז). שוב ראיתי בדרישה שכ"כ הטעם בפשיטות

דבידה לקרות שם על הקמח לכשילוש ולישנא דתוספות צ"ע (אח"כ ראיתי באורח מישור שעמד בזה וע' בחידושי חתני הגאון מו"ה משה נ"י אב"ד דק"ק פרעסבורג שנדפס זה מקרוב עם חידושי מהר"י מיגש על שבועות) וכן קשה באמת אהא דדייק לישנא בסוגיא פירות ערוגה תלושים וכו' פירות ערוגה זו מחוברת וכו' אמאי נקט דוקא בכה"ג שא' מהן תלושים ולא נקט בפשוטו באומר על ערוגה מחוברת פירות שבצד זה יהיו תלושים על אינך כשיתלשו כולם:

סימן שכט

(סי' שכ"ט סעיף י') **אא"כ** יערב עמהם. ע' בשער המלך (פ"ו ה"ד מהל' ברכות) דאם מערב מים בטפה א' סגי אבל אם מערב באחרות מז' משקין בעינן שיהיה הרוב מהם ע"ש:

סימן של

(סי' ש"ל ש"ך סק"א) **הואיל** ומדאורייתא מעות קונות. ע' בש"ך חוה"מ (רס"י קצ"ד):
(שם סק"ה) **כן** פסק הב"ח. ואם יראו אח"כ שישראל אכלו לא ידעו שהיה בו עובד כוכבים שותף דעיסת ארנונית לית ליה קלא ומפריש חלה בברכה. רשב"א בתשובה (סימן תקכ"ה):

סימן שלא

(סי' של"א סעיף ב') **ואפילו** בימי עזרא. ע' בת' מהרי"ט (ח"א סי' כ"ה):
(ש"ע סעיף ל"ד) **בלא** רשות. ע' במ"ל (פ"ד מהל' בכורות ה"א בסופו) די"ל דבתרומת מעשר או מעשר א' וב' אף דתרם אחר שלא ברשות מהני:
(שם בהגה) **וי"א** דבכה"ג חזקתו תרום. ע' במג"א (סי' ת"ט) ובמ"ל (פ"ד מהל' בכורות) שתמהו בזה דהרי להדיא אמרינן בסוגיא דמצא תרום אין חזקתו תרום והר"ש והרא"ש בא ליתן טעם דאף דקיי"ל כר"ש דבאורייתא אמרינן ג"כ חזקה שליח עושה שליחותו היינו היכא דהמשלח יסמוך עליו בזה נזהר השליח שלא יכשל המשלח משא"כ בתרומה דסבור השליח כיון דהבעלים לא יראו התרומה בצד הכרי יראו דלא נתרמו דלא אסיק השליח דעתיה דאחר ששמע יתרום ומבואר במ"ל שם דאם המשלח לא ידע מדת הכרי וגם נתן להשליח הטובת הנאה ליתן התרומה למי שירצה דבזה דיסבור המשלח דתרם להר"ש והרא"ש סמכינן דתרם דחזקה שליח ע"ש ומ"מ בו ביום אסור לאכול עד ערב:

(ש"ך ס"ק ע"ה) **שהרי** מקדיש הוא. ע' בס' אשל אברהם א"ח מהרב בעל פורת יוסף זצ"ל (סי' תמ"ח סק"ח):

סימן שלג

(סי' של"ג סעיף ה') **חייב** באחריותו. ודוקא כשיש עוד בעין דאכתי מצי לקיים המצוה משא"כ בנאבד כולה דא"י ליתן רק דמיהם הוי ממון שאין לו תובעים ופטור כמו במזיק מתנות כהונה ע"ל (סי' ס"א) מ"ל (פ"י ה"ח מהל' בכורים):

(סעיף י"ב) **ויש** לו להפריש מן החדש על הישן. ע' בר"ן הובא בב"י דאחר דנהוג עלמא כר' אלעי בראשית הגז דאינו נוהג בח"ל ממילא א"א להקל בזה להפריש מחדש על הישן דלר' אלעי דילפי' ראשית הגז מתרומה לענין ח"ל ה"נ ילפינן לענין שלא להפריש מחדש על ישן ולא ממין על שאינו מינו וע' בסוגיי' ומ"מ דבמה דמחמירים רבנן דמצטרף חדש וישן ומין ושא"מ לחיוב בזה תורמים מזה על זה דבממנ"פ לרבנן תורמים מזה על זה ולר' אלעי אין מצטרפים ואין כאן חיוב ע' בת' מוצל מאש (סי' נ"ז ד"ל ע"ב):

סימן שלד

(סי' של"ד ש"ע ס"א) **אבל** נידוי דידן ודוקא נידוי אבל חרם אפילו דידן ל' יום. ב"י בשם הרא"ש:

(ט"ז ססק"א) **וע'** מ"ש בס"ס זה. ראיה זו איתא בת' בנימין זאב (סי רפ"ז וסי' ת') ובת' חוות יאיר (סי' קמ"א) העלה לעיקר כדעת הרמ"א ולזה הסכים בת' שמש צדקה (סי' ס"ח):

(ש"ע ס"ב) **ואסור** בתכבוסת. בתשב"ץ (ח"ב סי' ע"ב) כ' דהנך הוי רק מד"ס אבל הרחקת ד"א זהו עיקר ענין נידוי ונ"מ בספיקן ע"ש:

(סעיף ו') **למעט** הנידוי מל' יום. וכן למעט באיסורו שהם פרטי הנזכר בסי' זה בדין הב'. הריק"ש. ומקורו בב"י וז"ל כתוב בקונטריסים בשם הראב"ד כי מה שאסרו בדיני מנודה דאסור לישב עמו ולאכול עמו ואסור לספר ולכבס ואסור בנעילת הסנדל אינו אלא במנודה סתם או שאמרו כך יהיה בנידוי חוץ מדבר פלוני ופלוני כי למה שהוציאו מן הנידוי מותר ולשאר כל הדברים הרי הוא מנודה גמור אבל אם פרטו את נידויו תלוי הכל בפירושם אם פירשו אסור לכך ולכך לדבר פלוני ופלוני ולימים כך וכך אין על המנודה רק מה שפרטו ולזמן שפירשו עכ"ל ואע"פ שתמה עליו בעל הקונטרסים דמנין לנו שיהיה רשות להקל עליו אנו אין לנו אלא דברי הראב"ד ז"ל עכ"ל הב"י ותמוה לי

דאמאי השמיט המחבר בשלחנו הטהור בסעיף זה דבר זה שיכולים להקל עליו בדינו נידוי:

(ש"ך ס"ק כ') **צ"ע** דהא כו'. ע' בא"ר א"ח (סי' נ"ה):

(סעיף י"ח בהג"ה) **תשו'** הרשב"א סי' ת"ס. ע' בת' הריב"ש (סי' ת"ס) ובת' רש"ך (ח"ד סי' ו'):

(ש"ך ס"ק מ"ו) **לכ"ע** אין להתיר לו. נלע"ד דכוונת הש"ך כי הרא"ש שם מביא תחלה טעם דאין מתירין לו אלא בפניו דראוי לכבדו להתיר בפניו ולפי טעם זה התירו לו בפניו בדיעבר הותר ואח"כ כתב וי"מ דהטעם משום חשדא ולפ"ז אפילו בדיעבד אינו מותר ע"ש וס"ל להש"ך דלטעם הא' משום כבודו לא מהני בהודעה ולזה כתב הש"ך דלכ"ע היינו לטעם הי"מ משום חשדא ג"כ אין להתיר ע"י הודעה ומשמע כן מדנקט הרא"ש הנ"מ לענין דיעבד והי"מ לחומרא ולא נקט ג"כ נ"מ דטעם ראשון לחומרא דאפילו בהודעה אין מתירין אע"כ דאף לטעם הי"מ אין מתירין בהודעה והוא נכון בעזה"י ומ"מ לענין דיעבד ליכא ראיה מהרא"ש וי"ל דבהודעה מהני דיעבד ואולם י"ל כיון דאילו לא הודיעו אח"כ לא מהני דיעבחדד ההתרה י"ל כיון דבשעת ההתרה שלא בפניו לא חלה ההתרה שוב לא מהני התיקון ההודעה של אח"כ ודומה למ"ש תוספות גיטין (דף ל"ג ע"ב) ד"ה לבדר איבדורי כו' ודוק:

(ש"ע סל"ז) **חייב** לנדותו. בת' רמ"א (סי' קל"ב אות ד') כתב דעכשיו שרגילים בכך הוי כאומר מותר ובכלל שוגג יחשב (ומזה בא המנהג שלא לנדותו. סמ"ג סס"י רמ"א) ומ"מ המחמיר לנדותו ומתיר לו מיד תע"ב:

(ש"ע סעיף מ"ג) **למי** שאינו חייב נידוי. וכ' הריב"ש (סי' ל"ד) דזהו דוקא במי שנידה אבל לא באומר בגזירת נידוי שלא יעשה כך וכך כי אולי לא היה דעתו לנדותו אלא דרצה לאיים בחשבו שימנע מלעשות כן מפני יראת הנידוי עיי"ש:

(בהגהת באר הגולה) **דין** חרם ר"ג. עיין בשלטי גבורים (ספ"ד דשבועות):

סימן שלו

(סי' של"ו סעיף א') **נתנה** התורה רשות לרופא. במהרי"ל (בלקוטים שבסוף הספר) איתא וז"ל אמר לנו מהרי"ל כל הרפואות שבכל התלמוד אסור לנסות אותם משום דאין אדם יכול לעמוד על עיקרן וכי לא יעלו בידם ילעגו וילגלגו על דברי חכמים מלבד הא דאיתא בשבת (ס"פ במה אשה) מי שיש לו עצם בגרונו מביא מאותו מין ר"ל מאותו מין עצם ויניחו לו על קדקדו ויאמר הכי (חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד) והלחש

הזה בדוק ומנוסה לכן אותו לבד מתירו ולא שום א' יותר עכ"ל. וראיתי בספר שושני לקט שכתב ומחמת שמצאתי שינוי נוסחאות לכן אודיעך הנוסחא אחרת במפעלות (סי' של"ח) וז"ל מי שנכנס עצם בצוארו או דבר אחר יקח כלי עם מים קרים מן באר ותשים רגלך השמאלית בתוך המים ואיש אחר ילחוש באזנך חד חד נחית בלע בלע נחית בלע נחית חד חד וצריך להניח מאותו מין על קדקדו ויאמר לחש הנזכר ג"פ ואחרי הלחש הנזכר יאמר (יזר יזר בלע בלע יזר יזר) עכ"ל [אמר המסדר עיין בג' שם לאדרא פירש"י עצם של דג נימא ננעצתא כמחט כו' ושם דף ס"ו ע"ב אמר אביי כו' ודלא מפרשי ארבעין וחד זימני]:

(סעיף ג') **אבל** אם התנה. ע' בת' בנימין זאב (סי' ר"פ):

(סימן של"ו ש"ך ס"ק ז') **שאין** מוציאין מידו. ובזה גם בסמנים אם כבר קיבל הרופא אין מוציאים מידו. הריק"ש:

סימן שלט

(סי' של"ט סעיף א') **וכל** המעמץ. ומ"מ אם יש דליקה מוציאין אותו מהבית. דליקה בבית הצלת המת קודם לספרים. קטן חי קודם למת אביו. חי בריא קודם לחי מסוכן ס"ח (סי' תשכ"ג) (וע' שכנה"ג):

(באר הגולה אות ד') **עד** שימות א'. תוך ט"ז יום:

(סעיף ב') **קרובך** גוסס. ע' בבאר היטב מה שהקשה על מה דמבואר במקור הדין דאף אשה על בעלה מתאבלת כה"ג ועמ"ש לקמן (סי' שע"ה) בש"ך (סק"ז) וע' בת' מהרח"ש (ח"ג סי' ג') דהעלה דאין מתאבלין על גוסס:

(סעיף ד') **כיון** שנטה אדם. מי שיושב לפני החולה כשנטה למות ואין שם אדם אחר שיודע בענין המת לעיין עליו מתי תצא נפשו ויפשוט אבריו ויעצים עיניו ויעסוק בו והגיע זמן תפלה אל יצא משם להתפלל. ס"ח (סי' תשמ"ב):

(סעיף ה') **מנהג** לשפוך. וטוב לעשות כן אף לנפל תוך ל' ואף למת עובד כוכבים. ברכי יוסף:

שם **לשפוך** כל המים. בס' תוספת שבת (סי' רי"א סק"ו) כ' בשם ת' שמש צדקה דאם יש מת בשבת אין לשפוך המים.

(ש"ך סק"ט) **טפת** דם המות. ומה"ט אפילו דיעבד שלשה פת במים אלו אסורה. ת' בית יהודא (סי' מ"ו):

בא"ד **מים** שלנו. בכנה"ג א"ח (סי' ר"ד) כתב דאם בירך על מים ושמע שיש מת בעיר ישתה מעט וישפוך השאר וע' א"ר א"ח (רס"י ר"ב):

סימן שמ

(סי' ש"מ סעיף ה' בהג"ה) **אין** מתאבלין עליו. ע' לקמן (סי' שמ"ה) בש"ך (סק"ה):
(סעיף ט') **בבגד** העליון. ואם קרע בבגד התחתון לא יצא וצריך לקרוע העליון. ת' תורת חסד (סי' נ"ה) אבל בת' פרח מ"א (ח"א סי' צ"ט) כתב דיצא:
שם **וכל** זמן שאותו הבגד. ועל מת אחר אם לא קרע כלל גוערין בו כ"ז שהבגד עליו תוך ז' אבל לאחר ז' לא ע' במקור הדין בהרא"ש שכ' דהוי כמי שאין לו חלוק ונזדמן לו אח"כ דחייב לקורעו וע"ל (סעיף י"ח) וכן הוא להדיא לקמן (סי' שצ"ו):
(סעיף ט"ו בהגה) **או** לא משמע בפשוטו שאין עולה כלל ומונין ל' יום ממש אולם לענ"ד המעיין בת' מיי' (סי' י"ז) יראה דימים שלפני הרגל עולים לשבעה ורגל בעצמו אף עצרת ור"ה עולים לז' ומשלים עד ל' ויום א' שלפני ר"ה ור"ה עצמו הם י"ד יום. וז' שלפני יוה"כ ויוה"כ י"ד הרי כ"ח ומותר לאחות הקרע ב' ימים אחר יוה"כ ועל אביו ואמו מותר לשלול ועיקר החידוש שאין הרגל דלאחר ז' מבטל כל השלשים לענין איחוי (אחר זמן רב מצאתי שכ"כ בתפל"מ):
(ט"ז ס"ק ט"ו) **כדרך** שמחנכין אותו. ובדרישה כ' דבקטן ממש קורעין לו קצת מפני עגמת נפש ובקטן שהגיע לחינוך קורעין לו כדין קריעה טפח:
בא"ד **ויש** מי שחולק ע"ז. הוא דעת ת' משאת בנימין (סי' ע"ט):
(ש"ע סל"א) **על** כל אחד. כ' במ"ל דדוקא כשמת או שמע במועד דהוא שעת חימום אבל מת ביו"ט ידחה הקריעה עד זמן האבל כיון דבלא"ה כבר נדחה ע"ש:

סימן שמא

(סי' שמ"א סעיף א') **מי** שמת. מת לו בן תוך ל' משמע בירושלמי (ס"פ נושאין על האנוסה) דאין לו דין אונן. דבר משה (סי' פ"ג) וע' בב"ח (סי' שנ"ג) וברכי יוסף ובתפל"מ מסתפק ומסיים דיש להחמיר לאסור בבשר ויין ע"ש ולענין ק"ש ותפלין צ"ע:
(ש"ע ס"א) **אינו** מסיב. ע' א"ח (סי' תקנ"ב ס"ז) ובמג"א (שם סק"ז):
שם **ואינו** אוכל בשר. מהר"י אלפאנדרי נסתפק אם מותר בתבשיל בשר וחמר מדינה בקונטרס מוצל מאש (סי' כ"ג) וע' ברכי יוסף:
שם **ואינו** מברך ברכת המוציא. ונוטל ידיו ואינו מברך. מהר"י אלפאנדרי שם:
שם **ובשבת** ויו"ט אוכל בשר. ובסוגיא איתא בשבת מסב ואוכל ע' בת' ב"ח (ח"ב סי' ה'):

שם **אם** ירצה. ע' בת' ושב הכהן (סי' צ"ד) שהעלה דקאי רק על שבת אבל ביו"ט מחויב לאכול בשר ועכ"פ לשתות יין ואפילו בליל יו"ט האחרון עיי"ש:

שם **וחייב** בכל המצות. ומ"מ אסור בד"ת לדעת הי"א סעיף ה' בהגה תפל"מ וכ"כ בס' שמחת הנפש שאין קורין אותו לעלות לתורה ואסור בד"ת:

שם **מה** יעשה שם מזה משמע דאונן אינו מצטרף לעשרה תשו' שבו"י (ח"ב סי' כ"ה) וכ"כ בת' פרח מ"א:

(ש"ך סק"ג) **וזה** ודאי אסור לפ"ז גם אחר אסור דלא כט"ז סק"א:

(שם סק"ט) **ה"ה** בלילה אסור לקדש ע' מג"א (סי' תקמ"ח סק"ח):

(ש"ע ס"ג) **בבשר** ויין. ומחויבים במצות. תשו' נ"ב מ"ת (סי' רי"א):

(שם ס"ד) **אין** אנינות חל עליהם. ומותרים אף בתשמיש המטה אף למאן דאוסר בשבת. הרא"ש:

(שם ס"ה בהג"ה) **וי"א** דאסור ברחיצה. ואף בנמסר לכתפים דמותר בבשר ויין. מ"מ בעדונין ושמחה אסור. כ"כ הטור בשם הרמב"ן וע"ש:

סימן שמב

(סימן שמ"ב סעיף א') **ונוהג** שבעת ימי המשתה. ואם בתוך ימי המשתה פגע בו רגל מפסיק לי' גזירת שבעה שכנה"ג בסופו בקצת ליקוטים (אות י"ז) בשם תשובת עדות ביעקב (סימן י"א) ולענ"ד דין זה צ"ע דבפשוטו כיון דעדיין לא חל עליו אבילות אין הרגל מבטלו וגוף הת' אין בידי לעיין בו וצ"ע לדינא:

שם **ואח"כ** נוהג שבעת ימי אבילות ומ"מ אם בעל ואח"כ מת לו מת כיון דכבר חלו ז' ימי המשתה נוהג ז' ימי משתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות ובאלמן שנשא אלמנה נראה דנוהג ימי משתה ואח"כ ימי אבילות עי' אה"ע (סימן ס"ד ס"ב) ובחור שנשא אלמנה תליא במחלוקת הפוסקים (שם ס"ב) אם נוהג שמחה ג' או ז' ועי' במשבצות זהב (א"ח סימן קל"ה סק"ב) ולכאורה יש לדון דבאלמן שנשא אלמנה דג' ימי שמחה עולין לימי אבילות למ"ש הר"ן (פ"ק דכתובות) לחלק במה די"ט אחרון עולה לימי אבילות כיון דהוא יו"ט דרבנן וז' ימי המשתה אינם עולים משום דאם נאמר דיעלו לא ינהג אבילות כלל ואף יום אחרון אינו עולה דמ"ש יום אחרון משארי ימים עיי"ש א"כ י"ל דבאלמן שנשא אלמנה דליכא אלא ג' לשמחה שפיר אמרינן דעולין לימי אבילות וינהוג אבילות ד' ימים ומ"מ אפשר כיון דבנושא בתולה א"א לומר דיעלו לא פלוג דבנן ואמרו דמועד דחתן אינו עולה לאבילות וצ"ע לדינא:

(בנקה"כ ססק"א) ז' ימי המשתה. עי' בת' דרכי נועם (סי' ח' כ"ח וכ"ט):

סימן שמד

(סימן שד"מ סעיף י' בהג"ה) **אבל** אם צוה שלא לנהוג. מקור דין זה במהרי"ו (סי' ז') והעתיקו בד"מ שכתב וז"ל אבל תוך ל' כיון דאשאר מתים נמי מתאבלים עליהם ואסמכינהו אקרא לא נתברר לי אי יקרא דחיי או יקרא דשכבי דהא ודאי אבילות גופיה אינה יכולה למחול דא"כ בטלת כל דיני אבילות עכ"ל הנה בודאי עיקר טעמא דידיה לאו מכח סיומא דידיה דא"כ בטלת כל דיני אבילות דמה בכך אם יבוטל בכה"ג היכא דצוה שלא להתאבל וכמו אבילות י"ב חודש דמודה הרי"ו דשומעין לצוואתו אלא ודאי עיקר טעמא דידיה מחמת ספיקתו אם אבילות הוא יקרא דחיי או דשכבי וכהיות שכן תמה אני דהא דבר זה מחלוקת רבותינו הוא דבדין מאבד עצמו לדעת דאיתא בברייתא דאבל רבתא (רפ"ב) דכל שהוא כבוד לחיים מתעסקין בו וכל שאינו כבוד לחיים אין מתעסקין בו ובזה דעת הרמב"ם (פ"א מהל' אבילות) דאין מתאבלין עליו וע' בכ"מ שם דס"ל להרמב"ם דאבילות כבוד המתים הוא [ומשמעות הרמב"ם דאף אבילות יום א' דהוא דאורייתא לדעת הרמב"ם ג"כ אמרינן טעמא דקרא משום כבוד המתים וצ"ע] אך דעת הרמב"ן בת"א דמתאבלין עליו דכבוד החיים הוא הרי דהוא ספיקא דרבוותא וכיון שכן למה דפסקינן בפשיטות (רס"י שמ"ה) כדעת הרמב"ם דהמאבד עצמו לדעת אין מתאבלין עליו הרי דקי"ל בפשיטות דאבילות הוי כבוד המתים או דקי"ל מספיקא להקל באבילות עכ"פ נפסוק דמצוה שלא להתאבל מהני ולא הו"ל להרמ"א להעתיק דברי הרי"ו לדינא וראיתי בת' הראנ"ח (סי' נ') שכתב לענין אחר בפשיטות ג"כ דהאבילות ז' ול' הוי כבוד לחיים ולא הרגיש דהוא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן הנ"ל וצ"ע לדינא וע' בת' שבות יעקב (ח"ב סי' ק"ב):

(ש"ך סקי"א) **וכ**' המרדכי. עי' א"ר (או"ח סי' א' סק"ד):

סימן שמה

(סימן שמ"ה סעיף א') **המאבד** עצמו לדעת. עי' ת' בשמים ראש (סי' שמ"ה) ואם רשאי לאבד עצמו היכא שיתקפהו יצרו ולא יעמוד בנסיון עי' בב"י בבד"ה (יו"ד סימן קנ"ז) והגאון בעל ברכי יוסף בספרו שם הגדולים (אות י' סימן כ"ז) כתב דהריטב"א כ' ע"ז בחי' דרשאי לעשות כן וא"כ עכ"פ לאו בכלל מאבד עצמו לדעת הוא ואם עושה כן מחמת תשובה עי' תשובת שבות יעקב (ח"ב סימן קי"א):

(סעיף ד') **מנודה** שמת. עי' בת' מהר"י לבית לוי (כלל מ"ה סימן מ"ט):

סימן שמז

(סימן שמ"ז סעיף א') **מי** שמת לו מת. בת' שבו"י (ח"ב סי' כ"ה) כתב דדוקא מת לו מת אבל בעלמא להספיד לכבוד תורתו שרי:

סימן שמח

(סימן שמ"ח סעיף ב') **והוא** שירשו ממון מאביהם. עי' בבל"י בת' ובת' מנחת יעקב (סי' ח') ובת' מהר"מ מינץ (סימן נ"ד) ובת' בשמים ראש (סי' קכ"ט) ובת' חו"י (סי' קל"ט):

סימן שמט

(סימן שמ"ט סעיף א') **אסורים** בהנאה. אף שלא כדרך הנאתן ולצורך חולה ת' ג"ו (ח"א חיו"ד כלל א' סימן ד'):

סימן שנג

(סימן שנ"ג ש"ך סק") **אלא** על הכתפים. בנ"י כתב לא בדלוסקמא כו' כלומר כ"כ גדולה שלא תהיה ניטלת אלא על כתיפו אלא בדלוסקמא קטנה הניטלת באגפיים על זרעותיו עכ"ל וצ"ע ודברי הט"ז (סק"ב) הם פירש"י:
(סעיף ו') **מוהלין** אותו. בבכור שור בסנהדרין (דף מ"ז) כתב דאם שכחו ולא מהלו יש לפתוח הקבר ולמולו וע' בת' כנסת יחזקאל (סימן מ"ד) ובת' נוב"י מ"ת (סימן קס"ד) (וכ"כ רבינו לעיל ס"ס רס"ג):

סימן שנד

(סימן סנ"ד סעיף א') **מוציאין** האשה. אפילו מת האיש קודם לה ואין חילוק בזה בין ילדה לזקינה תשב"ץ (ח"ב סימן מ"א) ואני מסופק אם בב' נשים א' ילדה וא' זקינה אם אין הילדה קודמת להוציאה לזקינה שמתה קודם לה:

סימן שנז

(סימן שנ"ז ש"ע סעיף א') **אסור** להלין המת. עיין ת' חו"י (סי' קל"ט) ובת' גינת ורדים:

סימן שנט

(סימן שנ"ט סעיף ב') **אחר** המטה. ה"ה לפני המטה אסורים לצאת לבה"ק תפל"מ וע' בת' בית יעקב (סימן ע"ב):

סימן שסא

(סימן שס"א ט"ז ס"ק ב') **דבכל** דבר מצוה. וכן כתב הרע"ב (פ"ג מ"ג דבכורים):

סימן שסב

(סימן שס"ב ש"ע ס"א) **יפה** לקברו בקרקע. אין מניחים לעובד כוכבים לראות המת בקבר. ספר חסידים (סי' תקל"ג):
(סעיף ג') **דופן** הקבר מפסיק. רוחב ו' טפחים ועי' ברמב"ם (פכ"א מהל' מכירה) משמע דפסק כת"ק ולא כרשב"ג ואין חילוק בין סלע קשה לעפר תיחוח וכן הרע"ב כתב שם דאין הלכה כרשב"ג ואולם מלישנא דהרמב"ן והרשב"א בתה"א שהביא הב"י כאן ממה דכתב הלכך מרחיקים בכדי שיעמדו כוכי' וכו' משמע דפסק כרשב"ג דהכל לפי הסלע:
(שם ס"ד) **עפר** ו"ט מותר. ובב"י כתב וצ"ע שבת"ה כתב על ברייתא זו ודוקא בנוגעים אבל בב' קברות זו למעלה מזו וקרקעותיו של עליון מפסיק ביניהם ג' טפחים מותר עכ"ל ובס"ח כתב לחלק דבדופן מפסיק בין זה לזה צריך ו"ט אבל בזה למעלה מזה סגי בג' טפחים וכתב עוד שם דאם אין מקום פנוי יוציאו העצמות ויעמיקו לחפור כדי שישאר אחר שנקבר המת ג' טפחים למעלה מקבר התחתון:

סימן שסג

(סימן שס"ג ש"ע ס"א) **אפילו** ממכובד לבזוי מותר. עי' מג"א (סי' תקכ"ו סקי"ח):
(ש"ך סק"ד) **משום** כבוד המתים. בתשו' זכרון יוסף (חח"מ סי' ט') דחה זה הטעם דא"כ אמאי בצוה שומעין לו אלא דהטעם משום צער ובזיון המת לטלטלו מרחוק ואולי בינתיים יסריח ע"ש ועי' תשו' כנ"י (סי' מ"ג):
(ש"ע ס"ז) **אסור** לפתוח. עי' מ"ש לעיל (סס"י שנ"ג):

סימן שסד

(סימן שס"ד סעיף א' בהגה"ה) **ויש** חולקים ומתירים. עי' תשו' יד אלי' (סי' צ"ד):

(ש"ע ס"ג) **אפי'** ע"ד לפנותו. והר"ן בחי' סנהדרין כ' דבע"ד לפנותו אפי' בנאו לשם מת מותר אלא דמיירי דבתחלה הזמינו שיהא למת ולא הניח בו המת לשעתו ולאח"ז בלא הסכמה אחרת הניח בו המת בזה אם ההזמנה שמקודם היה ע"י מעשה בנין נאסר בהנחת המת סתם שלאח"כ אע"ג דפניי' להמת אבל אם ההזמנה הוא רק בדיבור לא נאסר כיון דההזמנה היה שלא בשעת הנחת המת אבל אם כשהניח המת הזמינו שיהיה מיוחד לכך או שחשב כך בלבו נאסר בלא מעשה ע"ש:

(סעיילף ד' בהג"ה) **או** למי שנפל. עי' בס' תוספת שבת (סי' שי"א ס"ק ט"ז):

(ש"ע ס"ז) **אבל** אחר מותר. אפילו אם כבר נקבר בו מת ופנוהו מותר לקבור בו מת אחר דזה לא מקרי הנאה. ב"ה בשם הרשב"א אבל בטור בתחילת סי' זה בשם רבינו ישעיה לא משמע כן ועי' בתשו' שבות יעקב (ח"א סי' פ"ז) ובמוהריק"ש כתב לאסור לקבור בו מת אחר ועי' בתשו' רדב"ז (ח"ב סי' תשמ"ז) דנקט בפשיטות כהרשב"א הנ"ל ועי' בת' דבר משה (סי' ס"ז) שכתב ג"כ להקל:

סימן שסח

(סימן שס"ח סעיף א' בהגה"ה) **של** קבר. משמע דוקא של קבר אבל מה שגדל שלא על קבר ממש מותר וה"נ משמע ממ"ש הרמ"א אח"כ וכן מותר ליהנות מעשבים שעל הקברות או פירות אילנות משמע דדוקא שעל הקברות הוא דצריכים להך היתירא דלצורך קברות שרי אבל שלא על הקברות בלא"ה שרי וכייל לה בחדא עם פירות אילנות דבודאי שלא על הקבר ממש בלא"ה שרי כמ"ש המחבר ס"ב והיינו כדעת הסמ"ג הובא בב"י וכן כתב הריק"ש ולא ילקט עשבים כשהן על הקברות עצמן ועי' בד"מ (סק"ג) [ובדיבור הסמוך כתבתי] דהב"ח אוסר בעשבים בכל ענין:

(ש"ך סק"ד) **גן** בבה"ק. דוקא גן או אילנות מותר שלא ע"ג קבר אבל עשבים אסור כ"כ הב"ח שם:

סימן שסט

(סימן שס"ט סעיף א') **הכהן**. ולענין כהנים בזה"ז דבלא"ה כולם טמאי מתים עי' בהשגת הראב"ד (פ"ה מהלכות נזירות) וסמ"ג (עשין רל"א) ועי' בתשו' זרע אברהם (ח"א סי' י"ז) בארוכה:

שם **וכל** ארץ העמים. ועכשיו לא נהגו ליזהר ואולי יש להקל מפני הפרנסה כי היכי דשרי להציל מיד עובד כוכבים (כדלקמן סי' שע"ב) א"נ מפני שכולנו טמאי מתים הריק"ש:

(ט"ז סק"א) **פרק** בתרא דאהלות. וכן מבואר שם פ"ב מ"א וכן בפ"ז חידושי הגרשוני:
(שם סק"ב) **הוא** אבן. ואם נטלו להגולל למקום אחר עי' בח"א בקונטרס מצבת משה (אות י"א):
(שם בבגה"ה) **ויש** מקילין. ונ"ל שכן דעת הרמב"ם (פ"ג מהל' אבל) במה שכתב אבל נוגע הוא בבגדים שנגעו במת אע"פ שמיטמא הכהן טומאת שבעה עכ"ל:

סימן שעא

(סימן שע"א סעיף א') **אפי'** לא בטלו. עי' מהרש"א (ב"ב דף כ') שכתב בדעת תוספות שם דזהו דוקא בסותם בכלי שאינו מקבל טומאה אבל בסותם באוכלין אף בסותם כל הנקב צריך שיבטלם אח"כ ראיתי שהתפל"מ כאן הביא דברי המהרש"א אלו:
(סעיף ד' בהגה"ה) **דרך** שער העיר. המבי"ט הקיל בשבת ועי' בתשו' מטה יוסף (ח"ב סי' ה'):
(ט"ז ס"ק י') **סגור** בפתח המרתף. בת' עבודת הגרשוני (סי' ה') כ' דכל שלא פרץ פצימיו אין הטומאה בוקעת ועולה וכ"כ בתפל"מ:
(סעיף ד' בהגה"ה) **דלא** אמרי' לבוד. עי' ת' ח"צ (סי' נ"ט):
שם **אינן יכולין לכוף**. אם לא שהכהן חולה וא"י לצאת מוציאין המת שלא יעבור הכהן איסורא דאורייתא מג"א (סי' שי"א סקי"ד) ובכהן קטן חולה יש לעיין ועי' תשו' דת אש (סי' ח'):

סימן שעב

(סימן שע"ב סעיף ב' בהגה"ה) **ונכון** להחמיר. עי' תשובת ושב הכהן (סי' ע"ה):

סימן שעג

(סימן שע"ג סעיף ד') **אשתו** נשואה. היינו חופה ואם מסרה לשלוחי הבעל דעת רש"י והרא"ה והר"ן (פ"ד דכתובות) דאין מיטמא לה דלא מקרי נשואה ודעת תוספות והר"ן (נדרים) דמיטמא לה ולענין אחותו הוא בהיפוך ובמגיני שלמה (כתובות) כתב לדעת רש"י דשניהם אין מיטמאין לה ע"ש ואם היה חופת נדה ומתה עי' אה"ע (סי' ס"א):
(ש"ע ס"ח) **ולא** לספק. הוא אינו מיטמא להם והם אין מיטמאין לו כך הוא במתני' וכדאיתא להדיא בש"ע אה"ע (סי' ג' ס"ט) וזהו דלא כשו"ת בית יעקב (סי' ק"ל) ואם הוא ספק בן ט' לראשון כהן או בן ז' לשני ישראל ומת רבו י"ל דרשאי לטמא לו עי' בהרא"ש (הלכות טומאה) שהביא ירושלמי דהוא איבעיא דלא אפשטא אם תלמיד יכול ליטמא

לרבו וכתב הרא"ש כיון דלא אפשיטא עבדי' לחומרא וא"כ י"ל דהוי ס"ס ספק שהוא ישראל ואת"ל כהן שמא מותר תלמיד כהן ליטמא לרבו:

סימן שעד

(סי' שע"ד ש"ע ס"א) **אפי'** הוא כהן גדול. בתוספות נזיר (דף מ"ז ע"א) ד"ה וכן משוח כו' כתבו דאפילו לטלטלו מחמה לצל שלא יסריח שרי:

(ש"ע ס"ב) **מצא** ראשו ורובו. או שדרה וגולגולת טור *) [[ואינו כן דעת המחבר שלא כתב כאן ובס"ס שנ"ג וסי' שס"ד סוף ס"ג וסי' שע"ה ס"ז אלא ראשו ורובו והשמיט שדרה וגולגולת שהזכיר הטור בכ"ז ועב"י]]:

(ש"ע ס"ד) **שהכהן** מיטמא להם. ובפשוטו מתאבל על שומרת יבם כיון דמיטמא לה כדלעיל (סי' שע"ג ס"ד) ועי' בכה"ג:

שם **ונשואה**. ואם היה לו קטט עמה והיה דעתו לגרשה ומתה מתוך הקטט כתב הישׁ"ש (פ"ב דגיטין סי' ד') דאינו מתאבל עליה ועי' בספר בית מאיר לאה"ע (סי' צ' ס"ה) ובנתגרשה על תנאי ומת עי' ש"ע אה"ע (סי' קמ"ה ס"ט בהג"ה):

(שם סעיף ו') **מתאבל** עמו. בכל עניני אבילות וכן קריעה והבראה וכל ענייני הנמשכים כל ז' וכן הנמשכים כל שלשים ואם לא היה בעיר כשמת לו מת למי ששייך להתאבל עמו ואפילו בא תוך ז' א"צ לקרוע. רשב"א (סי' קל"ט):

(ס"ו בהג"ה) **אין** מוחין בידו. היינו בדבר הרשות חליצת מנעלים וכדומה אבל לא לבטל מד"ת או למנוע עונה מאשתו בליל טבילה כנה"ג:

(סעיף ח' בהגה"ה) **שניהם** מתאבלים עליו. י"ל דוקא ששניהם קיימים דהוי כבאו לשאול בב"א אבל אם מת א' מהם אין השני חייב להתאבל כ"כ הגאון פורת יוסף בספרו תיבת גומא בסוף החקירה הששית:

(ש"ך סק"ט) **וכן** פירש בהגהת דרישה ועיקר. עי' ת' מקור ברוך (סי' ל"א) ורבריו רחוקים ממני ות"ל זכיתי לספר אור זרוע בכת"י ושם מפורש להדיא דעל הולד שמת תוך ל' ימים אין מתאבלים ול"א כיון דמטיפה א' ונתחלקה לב' כיון דהשני חי אחר ל' והוא בן קיימא מוכח דגם הראשון בר קיימא דאין זה הכרח דלמא מקצת טיפה נקלט מיד ומקצתה אחר ב' ימים ע"ש ולא הובא שם מקור לדין זה ונלע"ד דמקור הדין בנזיר (דף י"ג ע"א) והוא איבעיא דלא איפשטא שם ועי' בתוספות שם ד"ה הפילה כו':

סימן שעה

(סי' שע"ה ס"א) **בעפר**. עי' ש"ך לעיל (סי' שע"ג סקי"א):

ס"ב **ואם** גדול המשפחה הולך עמו. היינו שהולך למקום שדר שם ונשאר שם אבל אם הגדול חוזר אצלם אפילו ביום ז' מונה עמהם משעה שהחזירו פניהם ש"ך (לקמן ס"ק י"ב):

(ש"ך סק"א) **בערב** הרגל. ע' ת' הראנ"ח (ח"ב סימן נ"ב) ובת' רדב"ז (סנ"ג):

(ש"ך סק"ז) **דאין** מתאבלין עליו כלל. ע' בספר עזרת נשים לאה"ע (סי' י"ז ס"ק ס"ב) שהאריך אם זהו דוקא במקום דשייך קלקול דהיינו דהנטבע יש לו אשה או דלא פלוג ובכל ענין אין מתאבלין:

בא"ד **נדחו** ג"כ בזה. עי' ת' הראנ"ח (ח"ב סי' י"ג):

(ש"ע ס"ח) **ולא** ידע עד שבא. כ' הב"ח בשם רשב"א דאם בא בא גדול הבית אצלו ביום הב' והודיע לו שמת המת אינו מונה עמו דהבא נגרר אחר הנמצא ולא הנמצא אחר הבא:

שם **אצל** גדול הבית. דוקא אם הכא הוא נגרר אחר הגדול כגון בניו וב"ב הסרים למשמעתו או סמוכים על שולחנו ויושבים ודרים בביתו דאז נקרא הוא גדול הבית לדבר הזה. ת' שמש צדקה (חיו"ד סי' נ"ח) וכתב עוד שם הוגד לי מפי מגידי אמת שזקני העיר הזאת בעלי הוראה לא דנו דין גדול הבית אלא בבנים לגבי אב או אחים קטנים לגבי גדולים כשהיו אוכלים מתפיסת הבית דאז גרירי אבתרייהו אבל באחים הדרים בבית לבדם ומופרדים איש מעל אחיו לא דנו דין זה עכ"ל:

(ש"ע סעיף ח') **הואיל** ומצא מנחמים ואם בא ביום שבת והוא יום ז' י"ל דבעי' בא קודם הנץ החמה עי' לקמן (סי' ת"ב) בט"ז וש"ך:

סימן שעו

(סימן שע"ו סעיף א' כהגה"ה) **אין** אבל או חולה. דלא הוי קימה שיש בה הידור ומה"ט גם בט"ב הכי הוא ת' שבות יעקב (ח"א סי' כ"ו):

(סעיף ד') **תולשין** עפר. בחוה"מ אין לעשות כן ש"ע א"ח (סס"י תקמ"ז) ועי' א"ר שם:

שם **ורוחצין** ידיהם במים. כ' הא"ר א"ח (סי' רכ"ד) וז"ל כתב דרשות מהר"ש כשהיה הולך על הקבר היה אומר יה"ר שתהיה מנוחתו של פלוני בכבוד וזכותו יעמד לי. אין לילך על קבר ב' פעמים ביום א' כתבי האר"י כתב בליקוטים סוף מענה לשון הקורא כתב שע"ג מצבה קשה לשכחה כדאיתא בסוף הוריות (ושם איתא דקשה ללימוד ופירש"י יהא קשה לשמוע אבל לא דקשה לשכחה ע"ש) וי"ל אהבה רבה עד באהבה ומסוגל מאד לשכחה. המנהג שאין מעמידין מצבה עד אחר יב"ח משום דהמצבה נראה לחשיבות וביב"ח שלו יש לו צער א"נ דהטעם דהמצבה שלא ישכח אותו מלב והמת אינו נשכח

עד אחר יב"ח. נוהגין שלא ליקח דבר קטן וגדול מבית אבל כל משך ז' ימי אבילות משום שרוח הטומאה שורה שם כל ז'. עוד קצת נוהגין שלא למדוד בה"ק תוך ז' למת שנקבר. הקדמונים החרימו שלא ליטול מהנהר אחר הלוית המת כי פעם א' בקשו העובדי כוכבים עלילה והרגו כמה יהודים. נוהגין להקפיד שלא ליטול מרא וחצינא כשקוברים מיד חבירו אלא זורקים לארץ ואח"כ לוקחים. בשעת רחיצת הידים מקפידים שלא ליקח הכלי מיד הרוחץ עכ"ל. במג"א (סי' ד' סק"ב) כתב בשם מהרי"ל דיש לרחוץ גם הפנים וכ"כ בס' מטה משה בשם מהרי"ל וכתב שכן מצא ג"כ ברוקח:

(ש"ך סק"ח) **אבל** בחול אינו הולך לב"ה. ומשכחת נמי בחול ביום הז' לתפלת מנחה למ"ש המג"א (סי' קל"ב סק"ב) בשם מהר"ן דלענין קדיש לא אמרינן מקצת היום ככולו:

(ש"ך סקי"ב) **ואם** יש לבע"ה מלמד. ואם לומד עם בנים של כמה בעלי בתים אף שיש לו אשה במקום אחר מקרי תושב:

(סימן שע"ו בנקודות הכסף סק"ד) **שכן** נותנים. ע' בת' שבו"י (ח"א סימן ח'):

סימן שעח

(סימן שע"ח סעיף א') **אבל** בשניה מותר. ברוקח פסק כתוספות דכל היום אסור:

(ש"ע ס"ט) **בביצים**. ולא יקלוף האבל עצמו הביצים דנראה כרעבתן ב"ה בשם א"ח:

סימן שפ

(סי' ש"פ ש"ע ס"ב) **כל** ג' ימים הראשונים. היינו כל היום הג' בכלל איסור ול"א בזה מקצת היום ככולו ח"א בקונטרס מצבת משה (אות ד'):

(סעיף ה' בהג"ה) **מותר** לעשות האבל בעצמו. ואם לאחר יש ענין דבר האבד ואינו מוצא פועל למלאכתו רק אבל עי' בח"א בקונטרס מצבת משה (אות ז') דצידד להקל:

(ש"ע סעיף י"ד) **קודם** שהתחיל. ואם שכרו כשהיה אונן עי' בתשו' מבי"ט (ח"א סימן קע"ו):

(שם סעיף כ') **ויש** מי שאוסר. קשה לי הא בסעיף י"א פסק בפשיטות להקל:

(שם סעיף כ"א) **נועלים** חנותם. היינו תוך ג' ימים הראשונים אבל אח"כ מותר. תשובת רש"ל (סי' ס"ו) ואם אינו בעיר ושלחו שליח להודיע לו חזקה שליח עושה שליחותו ואחר השיעור שיגיע לשם צריך זה לסגור חנותו. רדב"ז (סי' א' תק"ץ) ונ"ל כיון דשותפו האבל אינו בעיר מי יודע שנודע להשותף א"כ הוי כמו בצינעה גם הוא ז"ל כ' שם דבכתבו לו מכתב שרי דשמא נאבד הכתב. מהריק"ש. ואם התנו בתחילת השותפות שאם יארע

לאחד מהם אבילות שיהיה שכר שבוע זה לכשנגדו לבדו וכההיא דא"ח (סימן רמ"ה) עי' בתשו' הראנ"ח (ח"ב סי' צ"ב):

סימן שפא

(סימן שפ"א ש"ך סק"א) **ליכא** איסורא כלל. נ"ל כוונתו דלפי הגירסא כל רחיצה כל ל' יום היה במשמע דהרמ"א בא להוסיף ב' חומרות הא' במהות הרחיצה דהמחבר מתיר רחיצת פיו"ר בצונן ומצד המנהג אוסרים כל רחיצה אפי' פיו"ר בצונן. הב' במשך הזמן דאסור כל ל' ולזה כתב הש"ך להגיה דצ"ל רחיצה כל ל' היינו דכל מה דאוסר המחבר מדינא כל ז' אסור מצד המנהג כל ל' דהיינו כל גופו בצונן או פיו"ר בחמין אבל פיו"ר בצונן קיימא אדינא דאפילו בתוך י' שרי ומה דכתב הש"ך דודאי רחיצה בצונן ליכא איסור היינו רחיצת פיו"ר בצונן וראיה לזה מדברי הש"ך לקמן (סי' שצ"ט סק"ז) דאמאי לא תירץ בפשוטו דהרמ"א מיירי התם מרחיצת כל גופו בצונן א"ו דגם זה אסור כל ל' וברחיצת פיו"ר ליכא לאוקמי דזהו גם בלא רגל מותר תוך ז' ובזה מיושב דברי הרמ"א בא"ח (סי' תר"ו ס"ד) מותר לרחוץ ולטבול ערב יו"כ אע"פ שנהגו איסור רחיצה כל ל' וכו' והא יכול לקיים טבילת מצוה בהיתר א"ו דגם בצונן כל גופו אסור כל ל' אח"ז ראיתי באליהו רבה שם שמכח דברי הש"ך דכאן נדחק דכוונת הרמ"א היכא דאין לו צונן רק חמין דאלו בצונן בלא"ה מותר כמ"ש הש"ך כאן. נראה דהבין דכוונת הש"ך דרחיצה בצונן מותר אפילו כל גופו ולענ"ד האמת יורה דרכו דכוונת הש"ך כמ"ש:

(סעיף ו') **ברחיצת** חמין כל גופה. וכ"ה לשון הטור ותמוה לי אמאי דייקי כל גופה הא אפילו פיו"ר אסורה בחמין כדאיתא להדיא בסוגיא (פ"ק דתענית) אילימא בחמין אין הבוגרת רשאי והאר"ח אבל אסור להושיט אצבעו במים חמים וכו' וצלע"ג:

סימן שפג

(סימן שפ"ג סעיף א' בהגה"ה) **אבל** חיבוק ונישוק יש להחמיר. ראיתי נדפס בשם הגאון מוה' זלמן ווילנא זצ"ל שכן מפורש בתרגום קהלת עת לחבוק ועת לרחוק מחבק עידן בחיר לגפפא איתתא ועידן בחיר לרחקא מגפפא בשבעת ימי אבלא עכ"ל:

סימן שפד

(סימן שפ"ד סעיף ג' בהגה"ה) **במקום** שמת שם. בחי' הגרשוני כ' דאיתא בכל בו דאין מתפלל בביתו אם המת קטן פחות מבן שנה:

שם **והאבל** מצטרף למנין. ואפי' ביום הראשון ודלא כמהרמ"ל שכ' בהל' ר"ה:

סימן שפה

(סימן שפ"ה סעיף א' בהגה"ה) **לא** מיקרי שאלת שלום. עי' מג"א (סי' תקנ"ד ס"ק כ"א) מ"ש לתמוה בזה:

סימן שפז

(סי' שפ"ז ש"ך סק"א) **ע"ג** קרקע. ומותר להציע כרים וכסתות על הקרקע ולישן עליהם. תפל"מ:
(סעיף ב') **לא** נהגו בכפיית המטה. ומ"מ ראוי להפך הכר והכסת. ב"י בשם רי"ו:

סימן שפח

(סימן שפ"ח סעיף א') **ביום** ראשון. דהיינו ביום קבורה אף שמת אתמול. כ"כ הא"ר א"ח (סי' ל"ח סק"ג) וכתב עוד שם דאם מת לו מת ונקבר ביו"ט דמניח תפילין ביום א' שלאחר יו"ט דכבר נהגו בדברים שבצנעה ע"ש ובח"ל דעושין ב' ימים י"ט דיו"ט אחרון עולה ליום א' פשוט דמניח תפילין למחרתו ביום א' שלאחר יו"ט ועי' במג"א (סי' ל"ח סק"ה) דביום ב' אם באו פנים חדשות אינו מניח עד שילכו ואם הניח אינו חולץ ועי' בד"מ כאן כתב בשם המרדכי דביום ג' אפילו באו פנים חדשות מניח ולענ"ד דברי המרדכי תמוהים דהרי ר"א אמר מג' ואילך אם באו פ"ח אינו חולץ עי' בסוגיא א"כ מנ"ל לומר לדינא דבג' מניח וצ"ע:

סימן שצ

(סימן ש"צ ש"ע ס"ב) **ישב** לגלח. בירושלמי (פ"א דשבת) משמע דזהו חד שיעורא עם ההיא דקתני במתני' שם לא ישב לפני הספר סמוך למנחה דאמרינן שם מאימתי התחלת תספורת משיניח מעפורת ספרים על ברכיו:
(ש"ע סעיף ד') **עד** שיגערו בו חביריו ומהני אפילו לגלח ביום הל' אליה זוטא (סי' תקמ"ח) ואם גערו בו תוך ל' פשיטא דלא מהני דלא גרע משאר אבל ואף אם פגע רגל תוך ל' לא אמרי' דרגל מבטל ל' ויהיה מהני הגערה עי' (סי' שפ"ט ס"ה) וע' בא"ר א"ח (סי' תקל"א סק"י וסי' תקמ"ח סק"י) ובא"ר (סי' קל"ב סק"ד) בנושא אשה תוך ל' אפילו על אביו ואמו מותר לגלח ובמשבצות זהב שם הניח הדין בצ"ע ועי' תשו' שמש צדקה (א"ח סי' כ"ה):
(שם בהגה"ה) **ואין** הרגל מהני וכ"ה לקמן בש"ע (סי' שצ"ט ס"ד):

שם **כן** השיב הא"ז. בד"מ הביא הא"ז וז"ל שאלת אם תוכל לספר אחר אביך תוך יב"ח כי מתוך שאתה עסוק במזונותיך ומצוי בין השרים והנני מודיעך שלא הוזכר יב"ח לענין גידול שער רק עד שיגערו בו חביריו ומה שנוהגין יב"ח אינו אלא חומרא בעלמא לכבוד אביו ואמו ולכן מותר אתה לספר כדרכך עכ"ל משמע דמדינא אחר שהמתין שיעור גערה מותר לגלח אח"כ בכל פעם כדרכו וא"צ להמתין בכל פעם שיעור גערה אלא דהמנהג להחמיר כל יב"ח וכיון דהולך בין השרים א"צ לתפוס חומרא זו וקם אדינא דאחר הגערה מגלח כדרכו וזהו כוונת הרמ"א כאן בתחלה כתב ובמקומות אלו נוהגין כו' ועלה כ' אם לא וכו' והיינו דאז אין לחוש למנהג ההוא אבל קודם זמן הגערה לא מהני מה שהולך בין השרים ואחר שגילח לזמן הגערה א"צ להמתין עוד שיעור גערה אלא דמגלח אח"כ כדרכו כפי הרגלו:

(סעיף ה' בהג"ה) **וכן** עיקר. אשה בתוך ימי אבלה שעושין פדיון לבנה יכולה ללבוש בשעת הפדיון בגדי שבת. שבות יעקב (ח"ב סק"ב):

(ש"ע ס"ז) **אסור** ליטול צפרנים. בנטילת צפרנים משמע דל"צ גערה הלק"ט (ח"א סי' קי"ג):

(באה"ג ס"ק י"ח) **נמאסת** בה ביותר. ע' בת' נוב"י (סי' צ"ט):

סימן שצא

(סימן שצ"א סעיף ב' בהג"ה) **בשום** סעודה בעולם כל יב"ח. ובסעודת סיום מסכתא עי' שו"ת מהר"ם מינץ (סי' קי"ט):

(ש"ך סק"ג) **והב"ח** לא פי' כן. ולענ"ד הא חזי' דבס"ב בסעודת מריעות תוך ל' שרי ועל אביו ואמו כל יב"ח אסור הרי דקי"ל דעל שאר קרובים תוך ל' מותר יותר מעל אביו ואמו אחר ל' וכיון דמשיא יתום מותר תוך יב"ח מכ"ש תוך ל' לשאר קרובים אח"כ בא לידי ס' דגול מרבבה ומצאתי שכוונתי לדעתו בזה:

(סעיף ג' בהג"ה) **ומ"מ** נראה דאבל. עי' בתשו' מהר"ם מינץ (סי' פ"ו):

שם **הגהות** אשיר"י. וכתב שם וכמדומה לי שאם היה צריך להשלים עשרה להחתן דמותר ליכנס ולאכול:

(ט"זז סק"ד) **אבל** לא ליכנס לאכול. ובבל"י כתב דהמנהג בפולין שהשושבינין הולכין גם לאכול אלא דבתחלה משמשין קצת:

סימן שצב

(סימן שצ"ב סעיף ב' בהגה"ה) **מותר** לישא. ולענין היתר גילוח עמ"ש לעיל (סי' ש"צ):

שם **בחפיפת** הראש. משמע דחפיפת הראש ע"י כלתו מותר ומ"מ לעיין בראשו ליטול כנים אסור וגם בחפיפה יש להחמיר ת' חב"י (סי' קל"ה):

סימן שצג

(סי' שצ"ג ס"א בהג"ה) **ומקצת** יום ג'. ע' בס' ח"א בקו' מצבת משה (אות ד'):

שם **לצאת** בלילה. לאחר שכלה רגל מן השוק:

(ש"ע סעיף ג') **אינו** יוצא בחול. ואם הוא אבל על אב ואם וא"א לאסוף מנין צ"ע אם מותר לילך לבהכ"נ ולומר קדיש. א"ר (סי' קל"ב סק"ד):

(שם בהגה"ה) **הולך** האבל לבהכ"נ. וכדין מוהל כן הדין בכהן אבל שרוצה לפדות בן בכור תוך ג' לא יצא כיון דיש כהנים אחרים בעיר ואחר ג' יצא כנה"ג בספרו בעי חיי (חיו"ד סי' רמ"א):

שם **ולגלח** לצורך המילה. קאי ג"כ אצפרנים אבל גילוח אסור גם מ"ש הרמ"א ואם יש מוהל אסור היינו כל ל' וכ"כ הא"ר א"ה (סי' תקנ"א סקכ"ח):

(ש"ך סק"ד) **יצא** לכ"ע. דוקא לילך לבהכ"נ לעמוד על מילת בנו אבל מ"מ כל דברי אבילות נוהג א"ר (סימן קל"ב סק"ד). יולדת תוך ז' ביום השבת שהולכת לבהכ"נ לובשת בגדי שבת ונשים מוליכות אותה לבהכ"נ ויושבת על מקומה וחוזרות ומוליכות אותה לביתה ואין עושין הולקרייש. א"ר שם:

(סעיף ד' בהג"ה) **וי"א**שגם בשבת. עי' ט"ז א"ח (רס"י תקכ"ו) דאם בא לבהכ"נ אחר ברכו לא ישנה מקומו:

סימן שצה

(סי' שצ"ה ס"א) **מותר** בכל דברים. ולענין תשמיש עי' ט"ז א"ח (סס"י תקנ"ה):

סימן שצו

(סימן שצ"ו סעיף א') **חוץ** מהקריעה. בתפל"מ כתב דהיינו אם נהג אבילות ולא קרע אינו קורע אחר ז' אבל אם לא נהג אבילות כלל בענין שצריך לנהוג להשלים כל ל' קורע ג"כ כשנוהג דין ז' ע"ש ומפסקו של הרב כנה"ג בתשובתו בס' בעי חיי (חיו"ד סימן רל"ט) מבואר דלא ס"ל הכי דבכל ענין אינו קורע:

(ט"ז ססק"ב) **אלא** מטעם שאמרנו. ועי' עוד בא"ח (סי' תע"ה ס"ה) ובט"ז (שם סק"י):

סימן שצז

(סימן שצ"ז שו"ע ס"א) **ועובד** כוכבים מסל"ת. ומונים מיום שהסיח לפי תומו בפני ישראל וידעו הקרובים ודוקא כשלא נתיאשו קודם לבקשו. הריק"ש. ועי' בת' זקן אהרן (סי' צ"ד):

(ש"ך סק"א) **וכן** הוא בת' ן' לב. ספר ב' (סימן ע"ב) ובשכנה"ג (סימן ת"ב) ועי' מהרשד"ם (חיו"ד סימן ר"א) ומהר"א די בוטין (סי' קמ"ו) ומהר"א ששון (סימן קס"ז):

בא"ד **ולפעד"נ** דצריך להתאבל בכה"ג. בנהק"כ כתב דט"ס הוא וצ"ל דא"צ להתאבל ועי' בת' רדב"ז (ח"ב סי' תקכ"א) בבא לו שמועה קרובה ואח"כ אמר לו אחד לאיזה סיבה שאין השמועה אמת ואחר שעברו ב' ימים נודע לו ששמועה הראשונה היה אמת דאותן ימים עלו לו:

(ט"ז סק"ב) **כיון** דספיקא דרבנן הוא. עי' ת' רדב"ז (ח"א סי' ס"א):

סימן שצט

(סי' שצ"ט סעיף ב' בהג"ה) **מותר** לעשות בעצמו. אף דמדין אבילות אסור בדבר האבד ע"י עצמו כדאיתא לעיל (סימן ש"פ) צ"ל הא באמת אבילות חמור בזה ממועד היינו דבאבילות כיון דאפשר ע"י אחרים ולהם היתר גמור מש"ה אין מקילין ע"י עצמו וא"כ הכא ברגל דגם על האחרים איכא איסורא מחמת רגל אין הפרש בין ע"י עצמו או ע"י אחרים ומ"ש אם אין דבר האבד וכו' צ"ל דקאי על אחר שכלו הז' ימים מיום הקבורה ואילך:

(ש"ע סעיף ג') **ולרחוץ**. וכן לילך על מקומו ב"ח בת' (ח"ב פי' י"ב):

(ט"ז סק"ו) **אסור** באלו מחמת הרגל. יש לעיין הא מצד הרגל היה מותר לגלח כיון דהיה אנוס ולא היה לו היתר לגלח קודם הרגל וכמו הל ז' שלו בשבת ערב הרגל דמותר לגלח ברגל ועי' ת' נוב"י (חא"ח סי' י"ד):

סימן ת

(סימן ת' ש"ך סק"ד) **דה"ה** לחזור שנים מקרא. באשל אברהם לא"ח (סי' רפ"ה סק"ד) כ' דאפשר אם חל יום ז' בשבת צריך להמתין עד אחר יציאה מבהכ"נ וישלים קודם אכילה:

סימן תא

(סימן ת"א סעיף ד') **אפילו** ביו"ט שני. אף דהמחבר פסק (סימן שצ"ט סי"ג) דאם יום מיתה וקבורה ביו"ט ב' מתאבלין אפ"ה אין מברין א"כ משמע דהבראה קיל יותר וא"כ אמאי בחוה"מ הוא בהיפוך דאין מתאבלין ומ"מ מברין וצ"ל דהבראה אינו ענין לאבילות אלא דהוא כעין הספד ומש"ה אין מברין בי"ט ב' אבל בחוה"מ מברין דמ"מ לא הוי הספד. כ"כ תפל"מ לעיל (סי' שע"ח):

(ש"ך סק"ג) **כ"כ** העט"ז. ובע"ש א"ח (סי' תכ"ט) כ' ע"ז ול"נ דאם קוברין את המת אחר שהגיע זמן מנחה אפילו מנחה גדולה א"א צ"ה ובחק יעקב שם כתב ופה פראג המנהג שלא לומר אחר חצות בימים אלו רק בער"ח לפי שאומרים ג"כ סליחות שקורין יו"כ קטן אחר חצות אומרים ג"כ צ"ה ובא"ר שם העיד באופן אחר שכ' פה פראג נוהגין שא"א אפילו בער"ח וסיים שם וראשון עיקר (והיינו הש"ך כאן) דהא יש פוסקים דאפילו בי"ט לומר עכ"ל:

סימן תב

(סי' ת"ב ש"ע ס"א) **עד** שיגערו בו חבריו ואם גערו בו תוך ל' ע' בשכנה"ג מחלוקת הפוסקים האחרונים בזה [וע' במ"ש רבינו סי' ש"ץ):

(ש"ע ס"ה) **ובשבת** ורגל אסור בדברים כו'. ואם שמע ביום א' דרגל שמועה קרובה דהיינו שהוא יום כ"ח למיתה וביום ג' דרגל נעשה רחוקה י"ל דמיום ג' ואילך אינו נוהג דברים שבצנעה כמו בשומע שמועה רחוקה ברגל כדבסמוך ס"ו וצ"ע לדינא:

(ט"ז סק"ז) **ובזה** ודאי מונה מיום שעבר. ע' בחי' הגרשוני שחולק על זה:

(סעיף י"ב בהג"ה) **מצוה** להתענות. בתורת חיים שבועות (ד"כ ע"א) כתב רמז לזה מסוגיא דלשם עיי"ש ולפ"ז יהא ג"כ מצוה להתענות יום שמת רבו:

שם **ולא** אצל המיתה, ואם אחר שהתפללו קהל ערבית מת ונקבר למחרתו מ"מ היא"צ ביום המיתה ממש ואין חושבין לענין זה לילה מכח תפלת ערבית מכח. ת' חב"י (סי' פ"ג):